

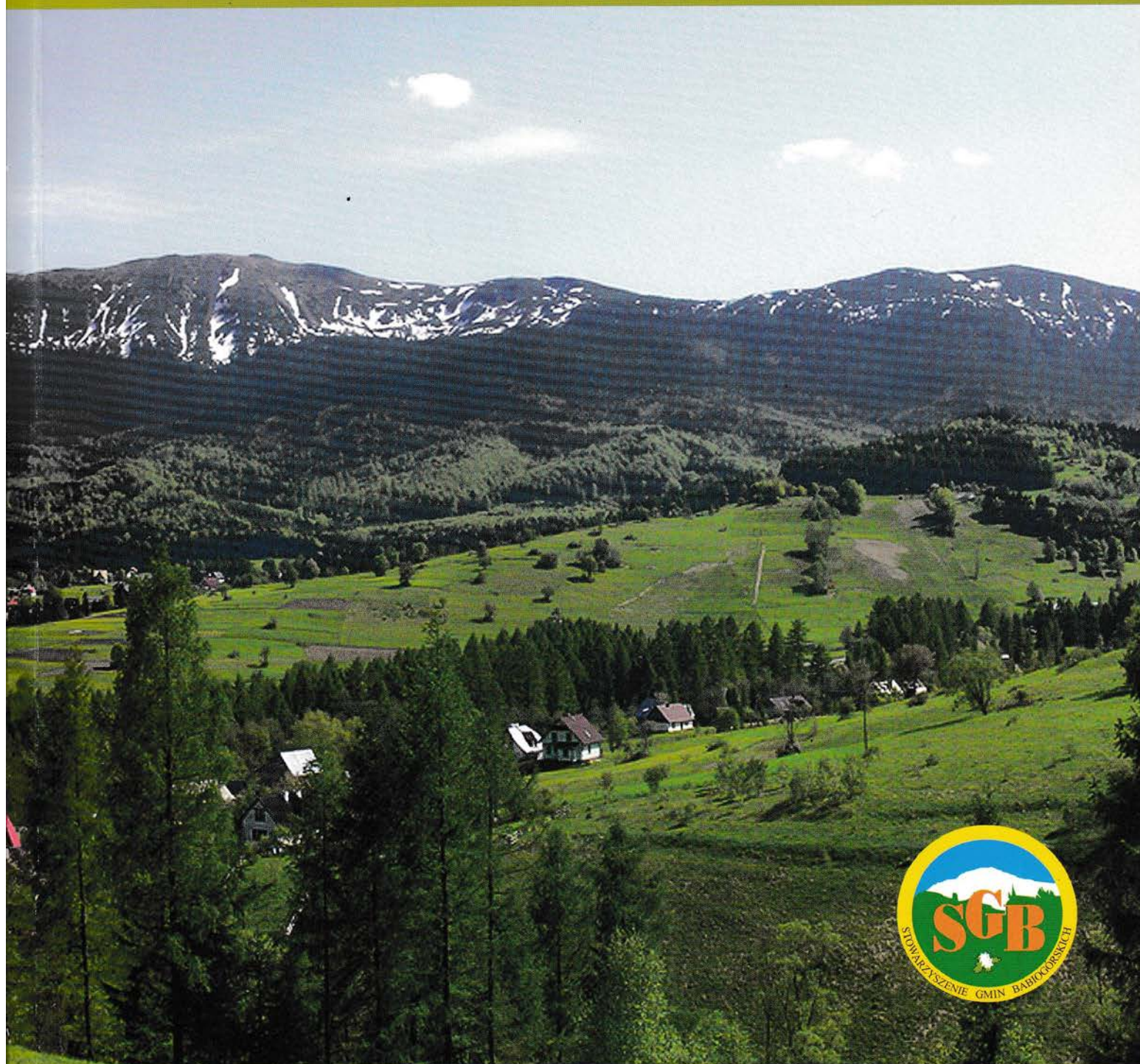
Informacje o gminach
należących do SGB

oraz

legandy i podania
z okolic Babiej Góry

kalendarz

2009

kalendarz

2009

---

redakcja, opracowanie

Janusz Kociotek

tekst

Marcin Leśniakiewicz (gminy, kalendarium),
Urszula Janicka - Krzywda (legendy),
Stanisław Bednarz (pogoda),
Janusz Kociotek

informacje o gminach przygotowano na podstawie materiałów
otrzymanych z Urzędów Miast i Urzędów Gmin

zdjęcia

Piotr Krzywda (duże formaty – A4)
Józef Omylak (okładka)
oraz
Budzów – z archiwum UG;
Bystra-Sidzina – J. Motor, F. Frankiewicz, z arch. UG;
Jabłonka – A. Woszczek, J. Marcinek, A. Rutkowski, z arch. UG;
Jordanów – z arch. UM, K. Miśkiewicz;
Koszarawa – z arch. UG;
Lanckorona – z arch. UG i Stowarzyszenia „Na Bursztynowym Szlaku”;
Lipnica Wielka – z arch. UG, B. Kowalczyk;
Maków Podhalański – z arch. UM;
Mucharz – J. Sobala, R. Kadela, Z. Radwan;
Stryszawa – z arch. UG;
Stryszów – z arch. UG;
Sucha Beskidzka – J. Sobala, B. Woźniak, P. Michulec, z arch. UM;
Zawoja – z arch. GCKPiT;
Zembrzyce – z arch. UG

opracowanie graficzne

Maciej Hojda (Grafikon)

**Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich
składa serdeczne podziękowania
wszystkim reklamodawcom,
dzięki pomocy finansowej
których kalendarz ten
mógł być wydany**

ISSN 1642-0837

Nakład: 1000 egz.

wydawca

Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich
z siedzibą w Zawoi

druk**Grafikon**

34-100 Wadowice, Jaroszwice 324
tel. 033 873 46 20, fax 033 873 46 22
e-mail: biuro@grafikon.com.pl
www.grafikon.com.pl

*Boże Narodzenie to święto słowa,
to radość, to płatek pokorny na naszej dłoni.
To był dzień święty, to dziś jest dzień święty.
Słowo pojawiło się u nas
Biegło, szukało człowieka
Szukało serca doszło do Nazaretu
Szukało pokory, miłości, miłosierdzia.
Najpierw było słowo, jak prośba, błaganie.
Znalazło człowieka prosiło o ciało,
by stać się jednym z Nas.
Każde przyjście słowa, to ucztą dla duszy
doświadczenie mądrości i dotyk nieba.*

*Z wyrazami przyjaźni oraz pamięci modlitewnej
u stóp żłóbka pozostaje wdzięczny sercem
i w radosnym kolędowaniu Wasz brat*

*o. Tomasz Michalski
Karmelita Bosy*

*Z tym słowem kapelana
Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich,
Z tymi życzeniami,
Z opłatkiem w ręku,
pragnę Wszystkim Mieszkańcom
babiogórskich gmin
życzyć wiele Łaski Bożej
w przeżywaniu Świąt Bożego Narodzenia,
wiele pokoju, niczym nie zmąconej
radości i szczęścia na każdy dzień.
Niech te święta wprowadzą nas
w błogostawiony nastrój,
gdy wstępować nam przyjdzie
w Nowy Rok 2009.*

*W imieniu
Rady Starszych,
Kręgu Gazdów i Działaczy SGB
STARSZY GAZDA
Marek Listwan*

Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich

Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich tworzy obecnie 14 gmin: Budzów, Bystra-Sidzina, Jabłonka, m. Jordanów, Koszarawa, Lanckorona, Lipnica Wielka, Maków Podhalański, Mucharz, Stryszawa, Stryszów, Sucha Beskidzka, Zawoja i Zembrzyce a swym zasięgiem obejmuje trzy miasta: Jordanów, Maków Podhalański i Suchą Beskidzką oraz 56 wsi: Baczyn, Białkę, Bieńkówkę, Budzów, Bystrą, Chyżne, Dąbrówkę, Grzechynię, Hucisko, Izdebnik, Jabłonkę, Jachówkę, Jastrzębią, Jaszczurówką, Juszczyń, Kiczory, Kojaszówkę, Koszarawę, Koziniec, Krzeszów, Kuków, Kurów, Lachowice, Lanckoronę, Leśnicę, Lipnicę Małą, Lipnicę Wielką, Łękawicę, Marcówkę, Mucharz, Orawkę, Palczę, Pewelkę, Podchybie, Podwilk, Sidzinę, Skawce, Skawicę, Skawinki, Stronie, Stryszawę, Stryszów, Śleszowice, Świnną Porębę, Targoszów, Tarnawę Dolną, Tarnawę Górną, Wieprzec, Zachełmną, Zakrzów, Zagórze, Zawoję, Zembrzyce, Zubrzycę Dolną, Zubrzycę Górną i Żarnówkę.

14 stowarzyszonych gmin zajmuje obszar 1050,95 km², który zamieszkuje około 113 800 osób. Z tych liczb na powiat suski przypada odpowiednio – 604,8 km² i ok. 71 140 osób (3 miasta, 29 wsi), na powiat nowotarski – 290,7 km² i ok. 23 440 osób (9 wsi), na powiat żywiecki – 31,3 km² i ok. 2500 osób (1 wieś), na powiat wadowicki – 124 km² i ok. 16720 osób (17 wsi).

Ponadto ze Stowarzyszeniem współpracuje gmina Jordanów (5 wsi) oraz 7 gmin orawskich z terenu Republiki Słowackiej: Bobrov, Klin, Oravská Polhora, Rabča, Rabčice, Sihelné i Zubrohlava - tworzących Zdruzenie Babia Hora, z którym 14 czerwca 2000 roku podpisana została oficjalna umowa o współpracy. Podobna umowa została zawarta przez SGB z Babiogórskim Parkiem Narodowym.

Pracami Stowarzyszenia kieruje Krąg Gazdów (Zarząd) i Rada Starszych, w skład której wchodzi delegaci poszczególnych gmin. W tej kadencji (2007–2011), czwartej w kolejności, organy te działają w następujących składach:

KRĄG GAZDÓW

Starszy Gazda (Prezes)	Marek Listwan
I zastępca	Antoni Karlak
II zastępca	Kazimierz Polak
Gaździna Pisac (Sekretarz)	Maria Mazur
Gaździna Piniondzorka (Skarbnik)	Halina Zielonka
Gaździna (Członek Zarządu)	Zofia Oszacka
Gaździna (Członek Zarządu)	Krystyna Stypuła
Gazda (Członek Zarządu)	Jacek Zajac
Gazda (Członek Zarządu)	Tadeusz Sadowski

RADA STARSZYCH SGB

Krystyna Szczepaniak, Jan Najdek (Budzów); Jadwiga Czarny, Jan Motor (Bystra-Sidzina); Antoni Karlak, Eugeniusz Moniak (Jabłonka); Teresa Czarny-Jałocha, Zbigniew Godyń (Jordanów); Władysław Puda, Aleksander Kamiński (Koszarawa); Zofia Oszacka, Jan Chorąży (Lanckorona); Mariusz Murzyniak, Karol Mastela (Lipnica Wielka); Kazimierz Polak, Kazimierz Bałos (Maków Podhalański); Anna Fila, Waclaw Wądołny (Mucharz); Jacek Zajac, Ryszard Hadka (Stryszawa); Jan Wacławski, Kazimierz Stanowski (Stryszów); Stanisław Lichosyt, Tadeusz Sadowski (Sucha Beskidzka); Marek Listwan, Krzysztof Chowaniak (Zawoja); Krystyna Stypuła, Józef Gąsiorek (Zembrzyce).

W SGB działają także KOMISJE:

REWIZYJNA	
Przewodnicząca	Krystyna Szczepaniak
INFORMACJI I PROMOCJI	
Przewodniczący	Janusz Kociołek
OŚWIATY, KULTURY, SPORTU I TURYSTYKI	
Przewodniczący	Zbigniew Kowalski
Rzecznik prasowy SGB	Wojciech Pazdur
Kapelan Stowarzyszenia	o. Tomasz Michalski

Jednym z ważniejszych zadań podejmowanych przez SGB są działania na rzecz zachowania rodzimej kultury i folkloru oraz kultywowania wielowiekowych tradycji. Stowarzyszenie wspiera różne lokalne inicjatywy temu służące, organizuje także konkursy (m.in. Konkurs Wiedzy Ogólnej „Leonardo” – 13 edycji) i wystawy oraz sympozja popularno-naukowe pod wspólnym tytułem „Dziedzictwo kulturowe obszaru Babiej Góry” (6 spotkań). W okresie dziesięcioletniej działalności, nakładem SGB ukazały się 22 publikacje, w tym cykliczne wydawnictwa „Kalendarz” i „Rocznik Babiogórski”, a także 2 pozycje z serii „Biblioteka Babiogórska”. W kolejnych numerach „Rocznika”, obok materiałów z sympozjów, znajdują się również artykuły poruszające problemy szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego terenów podbabiogórskich.

Stowarzyszenie zaprasza do współpracy wszystkich miłośników Babiej Góry oraz tych, którym leży na sercu pomnażanie dziedzictwa kulturowego naszych przodków, ochrona walorów przyrodniczych naszych ziem, oraz promocja naszych małych ojczyzn.

Od redakcji

To już 10. numer Kalendarza SGB, który oddajemy do rąk czytelników. Tym dziesiątym numerem zamierzamy zamknąć pierwszą serię tej publikacji. W „Kalendarzach”, które ukazały się dotychczas, przybliżyliśmy najważniejsze tematy związane z historią, tradycją i dniem dzisiejszym naszych małych, lokalnych społeczności. Pamiętać trzeba, że wiele istotnych zagadnień z tego zakresu podjętych zostało również w wydawanych przez SGB „Rocznikach Babiogórskich”.

W serii „Kalendarze SGB” ukazały się dotychczas:

Kalendarz 2000

z informacjami o roku obrzędowym, parafiach, miastach i wsiach Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich; 108 stron, zdjęcia kościołów, zdjęcia rzeźb Antoniego Mazura, ilustracje.

Kalendarz 2001

z informacjami o patronach i wezwaniach świętyń oraz strojach ludowych z okolic Babiej Góry; 120 stron, zdjęcia strojów, stroje i ich detale – ilustracje, wykroje; wizerunki świętych – drzeworyty.

Kalendarz 2002

Kapliczki i krzyże przydrożne u podnóża Babiej Góry; 68 stron, 66 zdjęć.

Kalendarz 2003

z informacjami o tradycyjnych zajęciach i zawodach mieszkańców Babiej Góry oraz o świętych patronujących tym zajęciom i zawodom; 88 stron, 89 zdjęć.

Kalendarz 2004

z informacjami o tym, co się dawniej jadło i piło, i z czego się pod Babią Górą strawę robiło oraz z przepisami kulinarnymi dawnymi i nowszymi; 100 stron, 136 zdjęć.

Kalendarz 2005

Twórcy ludowi i nieprofesjonalni spod Babiej Góry oraz informacje o świętych, błogosławionych i kandydatach na ołtarze z miejscowości leżących pod Babią Górą; 96 stron, 246 zdjęć.

Kalendarz 2006

Najważniejsze zabytki w miejscowościach leżących pod Babią Górą oraz sanktuaria i miejsca kultu na obszarze Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich; 104 strony, 152 zdjęcia.

Kalendarz 2007

Przyroda ożywiona i formy jej ochrony w gminach babiogórskich; z informacjami o roślinach w symbolice chrześcijańskiej oraz magicznych i leczniczych właściwościach niektórych z nich; 104 strony, 80 zdjęć.

Kalendarz 2008

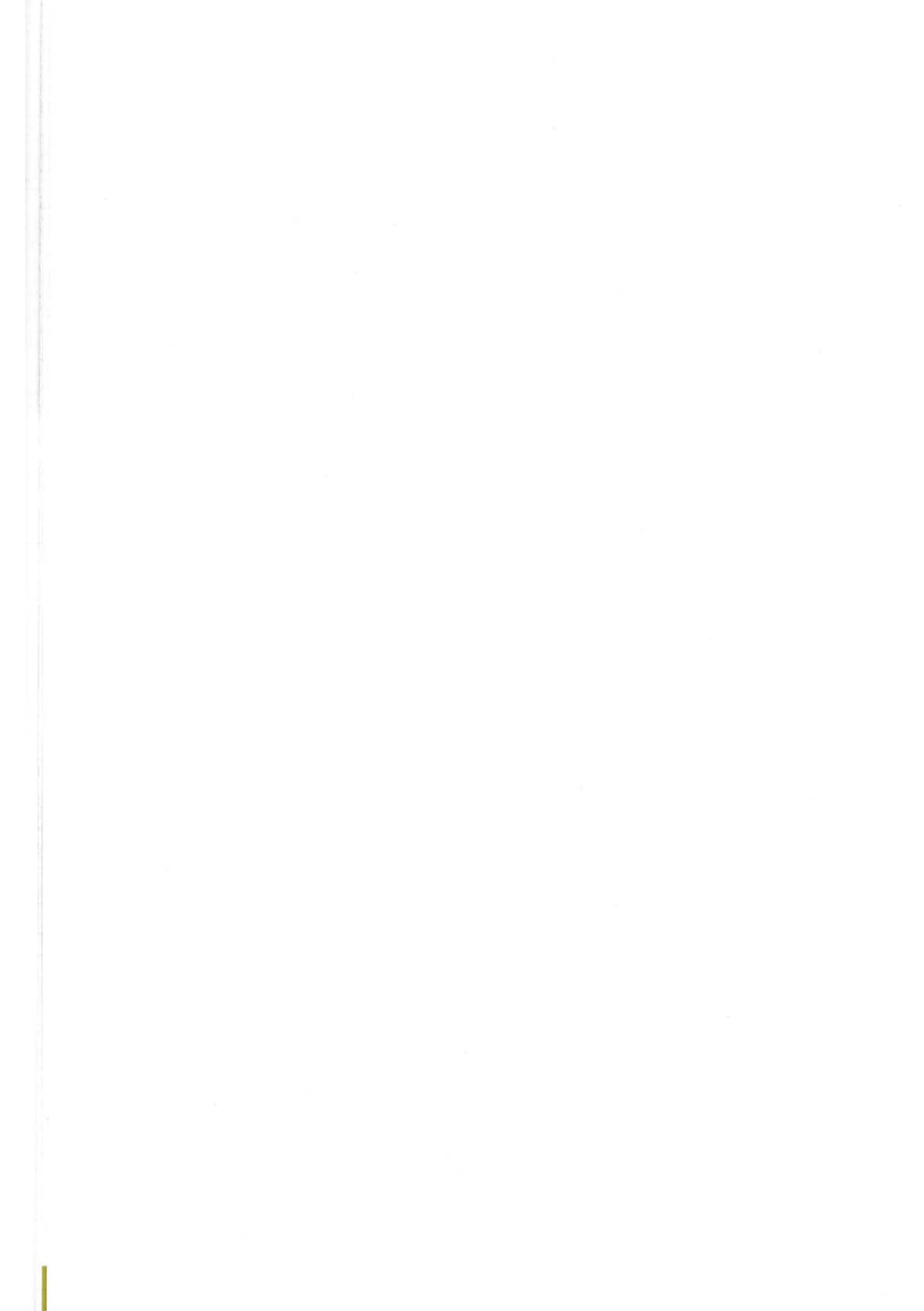
Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci, pomniki, obeliski, tablice pamiątkowe w gminach babiogórskich; 120 stron, 196 zdjęć.

W Kalendarzu na 2009 rok przedstawiamy podstawowe informacje o gminach należących do SGB, ich wizytówki, dodatkiem do których są, traktowane oczywiście jak przystało na ten gatunek literacki z „przymrużeniem oka”, legendy i podania z podbabiogórskich miejscowości.

Jako redaktor serii „Kalendarze SGB”, chciałbym w tym miejscu serdecznie podziękować wszystkim, którzy przyczynili się do wydania poszczególnych jej numerów: autorom i współautorom tekstów, szczególnie Urszuli Janickiej-Krzywdzie i Marcinowi Leśniakiewiczowi (wszystkie numery „Kalendarza”), autorom zdjęć i ilustracji, autorom opracowań graficznych, współpracującym z redakcją i autorami przedstawicielom urzędów gmin, ośrodków kultury i parafii oraz reklamodawcom, dzięki finansowemu wsparciu których „Kalendarze” mogły ujrzeć światło dzienne.

Osobne podziękowania należą się członkom Zarządu – Kregu Gazdów SGB z lat 1999–2008, bez zapobiegliwości i wsparcia organizacyjnego których nie mogłyby zostać zrealizowane te zamierzenia wydawnicze.

redaktor serii „Kalendarze SGB”
Janusz Kociołek

kalendarz

2009

Informacje
o gminach
należących
do SGB

oraz

legendy
i podania
z okolic
Babiej Góry

styczeń

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1938** – w nocy 25/26 stycznia była widoczna ogromna zorza polarna. Niektórzy przepowiadali, że zwiastuje wojnę,
- 1974** – bardzo nietypowa powódź styczniowa połączona z ulewnymi deszczami – wylała rzeka Skawa,
- 1976** – olbrzymia pokrywa śnieżna w Zawoi, rekord stulecia – schronisko na Markowych Szczawinach zasypane w całości,
- 1985** – bardzo mroźny styczeń; w Jabłonce zanotowano 7 stycznia – 37,7°C,
- 1994** – bardzo silny wiatr halny do 200 km/h – straty w drzewostanie,

2009

styczeń

KALENDARIUM

1	1792	– poświęcenie kościoła w Lachowicach
6	1884	– wielki pożar Jordanowa, podczas którego spłonął m.in. budynek szkoły
10	1933	– dekanalny zjazd Akcji Katolickiej w Suchej
14	1994	– uroczyste przekazanie do użytku nowych obiektów Technikum Rolniczego i Liceum Ekonomicznego na Chrobaczem w Jordanowie
15	1968	– otwarcie Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Makowie Podhalańskim
16	1949	– rozpoczyna działalność Miejska Biblioteka Publiczna w Suchej i biblioteka gminna w Białej (ob. Białka)
17	1959	– oddanie do użytku nowego gmachu Liceum Ogólnokształcącego w Jabłonce
18	1907	– rejestracja statutu suskiego Towarzystwa Spożywczego funkcjonariuszy c.k. kolei państwowych
	1932	– zmarł Piotr Borowy, delegat Orawy na konferencję pokojową w Paryżu, pisarz ludowy (ur. w 1858 r. w Rabczycach, obecnie Słowacja, pochowany w Lipnicy Wielkiej)
	1946	– zmiana statutu przedwojennej Kasy Stefczyka i powołanie Banku Spółdzielczego w Suchej
19	1945	– wkroczenie wojsk sowieckich do Lanckorony, przez kilka dni stacjonuje tu sztab frontu białoruskiego z marszałkiem Koniewem
	2005	– otwarcie Krytej Pływalni w Suchej Beskidzkiej
22	1945	– zamordowanie przez hitlerowców 5-osobowej rodziny Królikowskich z Bugaja Zakrzowskiego
	1961	– oddanie do użytku nowej szkoły w Baczynie
25	1868	– utworzenie parafii w Budzowie
	1939	– zmarł Wendelin Dziubek, komendant Legii Orawskiej i TOW (ur. 4.03.1897 r.)
29	1945	– wkroczenie wojsk sowieckich do Jordanowa, Makowa Podhalańskiego i Suchej
30	1945	– wkroczenie wojsk sowieckich do Zawoi

Cz	1	NOWY ROK, ŚWIĘTEJ BOŻEJ RODZICIELKI, FULGENCJUSZA biskupa, MIECZYŚLAWA, ŚWIATOWY DZIEŃ POKOJU
Pt	2	BAZYLEGO Wielkiego i GRZEGORZA z Nazjanzu, biskupów i doktorów Kościoła, IZYDORA z Sewilli, biskupa, MAKAREGO Wielkiego, mnicha
So	3	DANUTY, GENOWEFY dziewicy
N	4	ANIELI z Folgino, mistyczki, ELŻBIETY ANNY Seton, wdowy, EUGENIUSZA, MARCJANA męczennika
Pn	5	EDWARDA, MARCELINY Darowskiej, zakonnicy, SZYMONA Słupnika Starszego
Wt	6	OBJAWIENIE PAŃSKIE, TRZECH KRÓLI - KACPRA, MELCHIORA, BALTAZARA
Śr	7	LUCJANA, KANUTA księcia duńskiego, RAJMUNDA z Penyfort kapłana
Cz	8	MŚCISŁAWA, SEWERYNA z Noricum pustelnika
Pt	9	ANTONIEGO, JULIUSZA, MARCELINA, biskupa
So	10	DANUTY, GRZEGORZA z Nyssy, JANA, WILHELMA z Bourges, biskupa
N	11	CHRZEST PAŃSKI, HONORATY dziewicy, MATYLDY Królowej Niemiec, TOMASZA z Cori
Pn	12	ARKADIUSZA z Cezarei Mauretańskiej, BENEDYKTA opata, CZESŁAWY, LUCJANA, MAŁGORZATY Bourgeoys, RAJMUNDA
Wt	13	BOGUMIŁY, HILAREGO z Poitiers, biskupa i doktora Kościoła, WERONIKI z Binasco, dziewicy
Śr	14	DOMOSŁAWA, FELIKSA z Noli, kapłana, męczennika, RADOGOSTA
Cz	15	ARNOLDA, FRANCISZKA, IZYDORA, PAWŁA z Teb, pustelnika
Pt	16	MARCELEGO I papieża, męczennika, WALDEMARA, WŁODZIMIERZA
So	17	ANTONIEGO pustelnika i opata, MARIANA, MŚCISŁAWA, ROŚCISŁAWA, SUPICJUSZA biskupa
N	18	JAROPEŁKA, MAŁGORZATY WĘGIERSKIEJ, PIOTRA
Pn	19	BRONISŁAWA, HENRYKA biskupa Uppsali, męczennika, JÓZEFA SEBASTIANA Pelczara, MARIUSZA
Wt	20	FABIANA papieża i męczennika, SEBASTIANA męczennika
Śr	21	AGNIESZKI dziewicy i męczennicy, JAROSŁAWA, Dzień Babci
Cz	22	ANASTAZEGO męczennika, DOMINIKA, WINCENTEGO diakona i męczennika, Dzień Dziadka
Pt	23	ILDEFONSA biskupa, KLEMENSA, MARI, RAJMUNDA, WINCENTEGO Lewoniuka i 12 towarzyszy męczenników z Podlasia
So	24	FELICJI, FRANCISZKA Salezego biskupa i doktora Kościoła, TYMOTEUSZA
N	25	MŁOSZA, nawrócenie PAWŁA apostoła, TATIANY
Pn	26	PAULI wdowy, POLIKARPA ze Smyrny męczennika, TYMOTEUSZA i TYTUSA biskupów
Wt	27	ANIELI Merici, dziewicy, JANA z Warneton, JERZEGO Matulewicza, biskupa, JURGISA, PRZYBYŚLAWA
Śr	28	JULIANA MAUNOIR, MARI, TOMASZA Z AKWINU kapłana i doktora Kościoła, RADOMIRA
Cz	29	BOLESŁAWY Marii Lament, dziewicy, FRANCISZKA, SULPICJUSZA I, WALEREGO (WALERIANA), biskupa, ZDZISŁAWA
Pt	30	ALEKSANDRA, HIACYNTY Marescotti dziewicy, MARTYNY, TEOFILA męczennika
So	31	JANA Bosco kapłana, LUDWIKI Albertoni, MARCELI wdowy

Skąd się wzięła Babia Góra

Babia Góra, najwyższy szczyt Beskidu Żywieckiego i całych Beskidów Zachodnich (1725 m n.p.m.), spada stromymi zerwami na północ, nad Zawoję, a łagodnymi zboczami obniża się na południe, ku Orawie. Masyw Babiej Góry to po Tatrach najwyższy położony obszar w Polsce, ograniczony od zachodu Jałowiecką Przełęczą (993 m n.p.m.), a od wschodu przełęczą Krowiarki (1012 m n.p.m.). Potężna góra, wyraźnie wyróżniająca się wśród otaczających ją wzniesień, od dawna budziła zainteresowanie ludzi nauki i amatorów przygód. Szukano na Babiej Górze czarodziejskich ziół, kruszców i skarbów, odwiedzali ją alchemicy, penetrowali badacze i pierwsi turyści, poświęcali jej wiersze poeci, a naukowcy liczne opracowania. Nazywano ją różnie: Babą, Wielką Magurą, a w czasach współczesnych także Królową Beskidów i Matką Niepogód.

Od samego początku Babia Góra, samotnie wypiętrzona wśród beskidzkich wzniesień, od północy dzika i skalista, pocięta żlebami, w których nierzadko do początków lipca bieleją płaty śniegu, intrygowała, pobudzała fantazję, przyciągała tajemniczością. To tutaj miały się znajdować czarodziejskie zioła, nieprzebrane skarby, przebywać duchy i smoki.

Opowieści o powstaniu i nazwie Babiej Góry wiążą się przede wszystkim z jej kształtem, w którym dopatrywano się sylwetki siedzącej kobiety. Legenda opowiada, że kiedyś nie było tu żadnego szczytu, tylko rozległa polana na niskim grzbiecie dzielącym Orawę od opadających ku północy dolin potoków: Skawicy i Jaworzynki. Na polanie przez całe lato pasły bydło pasterki – młode dziewczęta nazywane tu *krowiarkami*. To właśnie im przełęcz Krowiarki zawdzięcza swoją nazwę. Mieszkały w szałasach i szopach, a co parę dni znosiły do wsi mleko, sery, masło. Pasterską osadę i jej gospodynie chętnie odwiedzali zbójnicy. Przyprawdzali ze sobą *muzykę*, przynosili węgierskie wino. Tańce i biesiady przy ognisku trwały nierzadko do świtu, niosły się po lesie śpiewki, śmiechy, nawoływania. Pewnego razu jedna z dziewcząt zakochała się bez pamięci w orawskim *harnasiu*, a i zbójnika urzekła piękną *frajerecką*. Młodzi spędzali ze sobą każdą wolną chwilę, pasterka żegnała zawsze miłego ze łzami, witała z radością. Oczekując na jego powrót z łupieskiej wyprawy siadała na niewielkim pagórku nad polaną, skąd wypatrywała ukochanego. Gdy raz ujrzała jak ścieżką od Zubrzycy zbójnicy niosą go zabitego – skamieniała z żalu. Następnego dnia nad przełęczą piętrzyła się już skalista góra, mająca kształt siedzącej kobiety czyli baby.

O powstaniu Babiej Góry podanie mówi też, że to niewiasta-olbrzymka wyspała śmieci po zamieceniu swojej chałupy grzebiąc pod nimi wsie i miasteczka, stąd nieraz w wnętrza góry dobiegają głosy dzwonów z zasypanych kościołów. Według innej wersji olbrzymia kobieta przyniosła tu w fartuchu kamienie i ziemię, które wysypane, utworzyły górę. Na Podhalu z kolei opowiada się, że ową kupę śmieci usypały baby zdążające na odpust do Kalwarii Zebrzydowskiej.

Legendy tłumaczą też nazwę góry obecnością na niej kobiet. Otóż w niedostępnych rozpadlinach pod szczytem, czy też w znajdującym się na nim zamku, zbójnicy mieli więzić ujęte dla okupu branki i od obecności tych „bab” góra została nazwana Babią.

Sama nazwa Babia Góra nie jest czymś wyjątkowym. Występuje ona w różnych formach nie tylko w całych Karpatach, ale także w innych grupach górskich Azji i Europy, zwłaszcza na obszarze zamieszkałym przez Słowian. Babie Góry uważane były z reguły za siedzibę złych mocy, miejsce spotkań czarownic itp., co może wskazywać na kultowy charakter tych wzniesień w czasach przedchrześcijańskich. W świetle najnowszych badań ów kultowy rodowód nazwy wydaje się być bardzo prawdopodobny. Etymologiczna analiza Babich Gór wiąże je z tradycjami irańsko-słowiańskimi. *Baba* to miano bóstwa, zapewne żeńskiego, związanego z kultem płodności, Matki Ziemi, Matki Żywicieli, dawczyni życia i zdrowia. Od wieków Babią Górę łączono ze zmianami pogody, jej przepowiadaniem. Stąd nadchodziły deszcze niezbędne dla wzrostu roślin, ale także burze, grady i śnieżyce niszczące plony, tu szukano leczniczych ziół i „żywej wody” przywracającej zdrowie i życie.

luty

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1924 – wielkie śnieżyce trwające kilka dni, nie kursowały pociągi do Zakopanego,
- 1925 – na początku lutego wiał przez 10 dni potężny wiatr halny, doprowadził do dużych spustoszeń w drzewostanie,
- 1956 – bardzo mroźny luty; na Orawie zanotowano nawet -36°C ,
- 1967 – nietypowa burza w dniu 17 lutego, w jej wyniku spłonął dach kościoła w Jordanowie,
- 1990 – rekordowo ciepły luty, np. 25 lutego notowano $+20^{\circ}\text{C}$,

2009

luty

KALENDARIUM

1	1976	– utworzenie wspólnej Rady Narodowej i Urzędu Miasta i Gminy Maków Podhalański
2	1879	– zebranie Komitetu Założycielskiego Stowarzyszenia Pożyczkowego „Wzajemna Pomoc” w Makowie (późniejszy Bank Spółdzielczy)
	1913	– poświęcenie nowego kościoła w Zembrzycach
7	1945	– wkroczenie wojsk sowieckich do Koszarawy
8	1554	– Kasper Castiglione nabywa Suchą i Stryszawę od Stanisława Słupskiego
9	1976	– powstaje Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Makowskiej
11	1761	– drugi przywilej targowy króla Augusta III dla Suchej
12	1910	– Rada Miejska Jordanowa podejmuje uchwałę o utworzeniu Męskiego Seminarium Nauczycielskiego
14	1776	– król Jan III Sobieski uwalnia mieszczan lanckorońskich od podatku powyżej 3 łanów
15	1896	– przeniesienie jordanowskiego sądu oraz urzędu podatkowego i katastralnego z budynku szkolnego do nowo oddanego gmachu
16	1759	– konsekracja kościoła w Zawoi, jako świątyni filialnej parafii makowskiej
17	1766	– król Stanisław August Poniatowski potwierdza wszystkie poprzednie przywileje dla mieszkańców Lanckorony
18	1983	– zm. Stanisława Dziubkowa, działaczka orawska
20	1880	– zatwierdzenie statutu oddziału Krajowego Towarzystwa Rybackiego w Suchej
21	1564	– nobilitacja Kaspra Castiglione na sejmie w Warszawie - od tej pory używa on nazwiska Suski
	1771	– Konfederaci Barscy odpierają szturm na zamek lanckoroński wojsk rosyjskich pod dowództwem Suworowa
23	1967	– pożar kościoła parafialnego w Jordanowie
	2005	– zmarł Emil Kowalczyk, zasłużony działacz regionalny, znawca i miłośnik Orawy
24	1908	– w Świnnej Porębie organizuje się jednoklasową szkołę ludową pospolitą
25	1907	– umiera Edward Drapella, administrator dóbr suskich
26	1635	– Władysław IV wydaje dla Jordanowa przywilej na cztery jarmarki
27	1888	– proboszcz parafii w Zembrzycach ks. Stanisław Heumann odnajduje w dzwonnicy łaskami słynący obraz Matki Bożej Zembrzyckiej
28	1873	– umiera ks. Franciszek Ksawery Pniewko-Ciesielski, wieloletni proboszcz parafii suskiej

N	1	IGNACEGO, biskupa Antiochii, męczennika, BRYGIDY z Kildare dziewicy
Pn	2	OFIAROWANIE PAŃSKIE (MARII - MATKI BOŻEJ GROMNICZNEJ), MIROSŁAWA
Wt	3	ANDRZEJA Corsini, biskupa Fiesole, BŁAŻEJA biskupa Sebasty, męczennika, HIPOLITA, OSKARA biskupa,
Śr	4	JOANNY de Valois, WERONIKI niewiasty jerozolimskiej
Cz	5	AGATY dziewicy, męczennicy, ADELAJDY z Vilich koło Bonn
Pt	6	BOHDANA, DOROTY dziewicy, męczennicy, PAWŁA Miki i 25 towarzyszy, męczenników z Japonii,
So	7	EUGENII Smet, RYSZARDA, TEODORA z Euchiaty, męczennika
N	8	HIERONIMA Emilianiego, zakonnika, JANA, SEBASTIANA
Pn	9	APOLONII dziewicy, męczennicy, CYRYLA patriarchy Aleksandrii i doktora Kościoła, MARIANA Szkoła
Wt	10	ELWIRY, JACKA, SCHOLASTYKI dziewicy, siostry św. Benedykta z Nursji, KLARY, wdowy
Śr	11	MARII - MATKI BOŻEJ Z LOURDES, LUCJUSZA biskupa Adrianopolu, męczennika, OLGIERDA, ŚWIATOWY DZIEŃ CHOREGO
Cz	12	EULALII męczennicy z Meridy, MELECJUSZA patriarchy, MODESTA, SATURNINA i 48 towarzyszy, męczenników
Pt	13	GRZEGORZA II papieża, GILBERTA biskupa, KATARZYNY Ricci,
So	14	CYRYLA I METODEGO apostołów Słowian,
N	15	FAUSTYNA, JOWITY, WALETEGO męczennika
Pn	16	DANUTY, DANIELA męczennika, JULIANNY dziewicy, męczennicy
Wt	17	ALEKSEGO Falconieri, DONATA, ZBIGNIEWA
Śr	18	KONSTANCJI, SYMEONA
Cz	19	ARNOLDA, KONRADA z Piacenzy, pustelnika
Pt	20	LEONA biskupa, LUDMIŁY, LUDOMIRA
So	21	AGNIESZKI, ELEONORY, PIOTRA Damiani z Rawenny, biskupa, doktora Kościoła,
N	22	MAŁGORZATY i MARTY, UROCZYSTOŚĆ KATEDRY ŚW. PIOTRA apostoła
Pn	23	DAMIANA, IZABELI FRANCUSKIEJ mniszki, POLIKARPA ze Smyrny, biskupa, męczennika
Wt	24	BOGUSZA, MACIEJA apostoła
Śr	25	POPIELC, CEZAREGO z Nazjanzu, WIKTORA, Początek Wielkiego Postu
Cz	26	ALEKSANDRA biskupa Aleksandrii, MIROSŁAWA
Pt	27	ANASTAZJI, GABRIELA Perdolente, kleryka od Najświętszej Maryi Panny
So	28	LUDOMIRA, MAKAREGO, ROMANA, pustelnika z Jury francuskiej,

Madonna z Mytyłowego Potoku

W gminie Budzów leży niewielka wieś Palcza, położona na obszarze Beskidu Makowskiego (Średniego), w dolinie rzeki Paleczki. Została założona przez króla Kazimierza Wielkiego w 2 poł. XIV wieku. W XVI stuleciu wyludniła się zupełnie na skutek szalejącej tu zarazy. Opuszczone domostwa naznaczano widocznym z daleka krzyżem, malowanym wapnem na ścianie, okna i drzwi zabijano deskami. Zmarłych grzebano z dala od wsi i ludzkich sadyb w zbiorowej mogile, szybko, cicho i bez obrzędów pogrzebowych.

Według legendy nazwa wsi pochodzi stąd, że przy życiu zostało wtedy tylko tyle osób ile palców w jednej ręce. W rzeczywistości o genezie nazwy Palcza nic pewnego nie wiadomo. Według jednej z wersji pochodzi ona od wypalania lasów, według innych od staropolskiego słowa *pelk*, oznaczającego podmokły teren, lub węgierskiego *palca* – kij, bądź też od nazwiska Palecz albo Palec.

Minęło sporo czasu od pamiętnej zarazy zanim zagospodarowali się tutaj nowi osadnicy. Wiadomo, że na początku XVIII wieku we wsi była drewniana kaplica, według tradycji postawiona na zbiorowej mogile ofiar wspomnianego moru. Tak zwykle bywało. Gdy przeminęła klęska zarazy, rodziny zmarłych, a gdy ich nie stało, mieszkańcy wsi, którzy ocalili, na zbiorowej mogile wznosili kapliczkę lub krzyż.

Już w XVI stuleciu w Palczy istniał niewielki drewniany kościół pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela. Po zdziesiątkowaniu mieszkańców przez zarazę podobno ówczesny starosta lanckoroński zabrał do Brzezia dzwony z kościoła, a obraz św. Jana Chrzciciela do zamku lanckorońskiego. Obecny kościół pod wezwaniem Matki Bożej Wspomożenia Wiernych zbudowano w latach 30. XX wieku. Powstał on z rozbudowy XIX-wiecznej kaplicy Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Według tradycji Matka Boża sama wybrała sobie Palczę za miejsce swojego królowania, o czym tak opowiada legenda.

Jednego roku, jakby mało było morowego powietrza i innych nieszczęść, które od lat gnębiły wieś, wiosną przyszła kolejna klęska – powódź. Wiosenne powodzie wywoływało słońce, które topiło śniegi w górach, ale ta była wyjątkowa. Nie dosyć, że z gór runęły potoki, to jeszcze przeszło pół miesiąca padały obfite deszcze. Woda utworzyła jeziora na polach i łąkach, wzburzona i mętna płynęła każdym najmniejszym nawet potokiem, a w studniach miała kolor brudno-brązowy. Największe zniszczenia siał Mytyłowy Potok (lewy dopływ Paleczki) zrywając brzegi, powalając drzewa, zagrażając położonym nad nim chałupom. Co kawałek pnie, gałęzie i kamienie tworzyły tamy, przez które woda zmieniała swój nurt, groźna i nieobliczalna. W walce z rozszalałym żywiołem ludzie byli bezradni. Próbowali usuwać tamy, kopać przepusty – wszystko na nic.

Któregoś dnia mieszkańcy, zebrani przy tamie naniesionej przez wodę na Mytyłowym Potoku, ujrzeli wśród płataniny pni i konarów jakiś błyszczący przedmiot. Kilku młodych, odważnych mężczyzn postanowiło sprawdzić, co to takiego. Kiedy pokonując rwący nurt podeszli do tamy zobaczyli tkwiącą w niej około metrową, drewnianą figurę Matki Bożej z Dzieciątkiem, otoczoną niezwykłym światłem. Wyjęli ją z trudem, wynieśli na brzeg i umieścili w prowizorycznej kapliczce. Tego samego dnia deszcz ustał, a woda zaczęła powoli opadać. Podobno niebawem okazało się, że figurę potok przyniósł z jakiegoś osiedla położonego w pobliżu jego źródeł, więc oddano ją właścicielom. Za rok historia się powtórzyła; powodziowa fala znowu przyniosła tę samą figurę do Palczy. Według jednej z wersji figura Matki Bożej nie chciała dłużej przebywać w pobliżu kłótliwych i chciwych *gazdów*, czy jak też opowiadano – *zbójników*, których w tych okolicach nie brakowało.

W miejscu niezwykłego zdarzenia, w dolinie Mytyłowego Potoku, do dzisiaj stoi murowana domkowa kapliczka, kryjąca w swoim wnętrzu figurę Madonny. W 2008 roku mieszkańcy Palczy obchodzili uroczyste 100-lecie jej pojawienia się we wsi. Figura w procesji „powędrowała” na dwa dni do tutejszego kościoła, a następnie wróciła na swoje miejsce. W przeszłości przez pewien czas była już w kościele, ale wróciła do kapliczki. Podobno od czasu, kiedy jest we wsi, nigdy nie było tu tak groźnych powodzi jak te w przeszłości.

marzec

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1944 – bardzo obfite opady śniegu, w górach odnotowano największe w stuleciu pokrywy śnieżne,
- 1974 – bardzo wczesna wegetacja – kwitły drzewa owocowe,
- 1981 – bardzo suchy marzec; w Suchoj Beskidzkiej spadł niecały 1 mm deszczu,
- 1987 – jeden z najchłodniejszych marców w stuleciu; regularna zima trwała cały marzec,
- 1990 – jeden z najcieplejszych marców w stuleciu,

2009

marzec

KALENDARIUM

1	1983	– powstanie Zespołu Regionalnego „Polana Makowska” w Makowie Podhalańskim
2	1905	– początek trzydniowego pożaru zamku w Suchoj
	1958	– założenie Ochotniczej Straży Pożarnej na Bładzonce w Suchoj
4	2002	– rejestracja Stowarzyszenia „Tradycja i Natura” w Bystrej-Sidzinie
6	1929	– przybycie na stałe do Stryśzawy-Siwcówki czterech Sióstr Zmartwychwstanek
7	1920	– powstanie Legii Spisko-Orawskiej
11	1568	– śmierć założyciela Jordanowa, Wawrzyńca Spytka Jordana
12	1975	– ze stacji kolejowej w Suchoj Beskidzkiej odjeżdża pierwszy pociąg elektryczny do Zakopanego
16	1885	– przyjęcie statutu Stowarzyszenia Przemysłowego Rzeźników i Restauratorów w Suchoj
17	1774	– Starostwo Lanckorońskie przechodzi na własność rządu austriackiego
18	1907	– umiera hrabina Aleksandra Anna Branicka
19	1890	– na wypoczynek do Suchoj przybywa Maria Konopnicka
20	1945	– w Suchoj powstaje Prywatne Gimnazjum Koedukacyjne
21	1933	– powstanie straży pożarnej w Bystrej
22	1914	– utworzenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Zembrzycach
23	1906	– rejestracja statutu suskiego oddziału Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”
	1956	– przekształcenie Miejskiej Biblioteki Publicznej w Suchoj w Powiatową i Miejską Bibliotekę Publiczną
29	1613	– wmurowanie kamienia węgielnego pod budowę kościoła w Suchoj
31	1366	– Kazimierz Wielki nadaje Lanckoronie prawo magdeburskie

N	1	ALBINA biskupa, ANTONINY
Pn	2	HELENY, PAWŁA, RADOŚŁAWA, SYMPPLICJUSZA papieża
Wt	3	DYZMY, FELIKSA, KUNEGUNDY cesarzowej, TYCJANA, MARYNY
Śr	4	ARKADIUSZA, EUGENIUSZA, KAZIMIERZA królewicza, LUCJANA I papieża
Cz	5	FRYDERYKA, JANA Józefa od Krzyża, reformaty, TEOFILA biskupa, WIRGILIUSZA biskupa,
Pt	6	AGNIESZKI Czeskiej, klaryski, KOLETY z Corbei, zakonnicy, RÓŻY z Viterbo, dziewicy, WIKTORA
So	7	FELICYTY i PERPETUY męczennicy
N	8	BEATY dziewicy, męczennicy, JANA BOŻEGO bonifratra,
Pn	9	BRUNONA, FRANCISZKI Rzymianki, zakonnicy, DOMINIKA Savio salezjanina
Wt	10	ALEKSANDRA, CYPRIANA, EUGENII Milleret
Śr	11	KONSTANTYNA króla Szkocji, męczennika, LUDOSŁAWA, SOFRONIUSZA patriarchy
Cz	12	ALOJZEGO Orione, kapłana, BERNARDA, INOCENTEGO, JUSTYNY Francucci Bezzoli
Pt	13	BOŻENY, KRYSZYNY dziewicy, męczennicy
So	14	LEONA, MATYLDY królowej
N	15	KLEMENSA Jana Marii Hofbauera kapłana, apostoła Warszawy, LUDWIKI, ZACHARIASZA papieża,
Pn	16	HILAREGO, IZABELI, JULIANA męczennika
Wt	17	PATRYKA biskupa, apostoła Irlandii, ZBIGNIEWA
Śr	18	CYRYLA Jerozolimskiego, doktora Kościoła, EDWARDA króla Anglii, męczennika
Cz	19	JÓZEFA Oblubieńca Najświętszej Maryi Panny, BOGDANA, JÓZEFA
Pt	20	HERBERTA eremity, KLAUDII, MAURYCEGO Panońskiego, dominikanina
So	21	BENEDYKTA, MIKOŁAJA z Flue, pustelnika, LUBOMIRA PIERWSZY DZIEŃ WIOSNY
N	22	BOGUSŁAWA, KATARZYNY
Pn	23	FELIKSA, PELAGII, TURYSIUSZA z Mongrovejo, biskupa
Wt	24	GABRIELA, KATARZYNY szwedzkiej dziewicy, MARKA
Śr	25	ZWIASTOWANIE PAŃSKIE - MARI I MATKI BOŻEJ ROZTWORNEJ, MARIOLI, WIEŃCZYŚŁAWA
Cz	26	MARI I - MATKI BOŻEJ DOBREJ RADY, EMANUELA, TEODORA
Pt	27	ERNESTA, LIDII, RUPERTA z Salzburga biskupa
So	28	ANIELI, JANA
N	29	BERTOLDA karmelity, CYRYLA, EUSTACHEGO, WIKTORA
Pn	30	AMADEUSZA księcia Sabaudii, JANA Klimaka, LEONARDA Murialdo kapłana
Wt	31	BALBINY, Rzymianki męczennicy, BENIAMINA diakona i męczennika, GWIDONA z Pompozy, opata

Zamek nad jeziorem i piastowska Madonna

Kiedyś, przed wiekami, Sidzina nazywała się Miłoszowem, od imienia swojego pana. Legenda mówi, że był nim Miłosz, syn króla Władysława Łokietka z nieprawego łoża, uczestnik słynnego buntu wójta Alberta w 1310 roku. Uwięziony wraz z rebeliantami, a następnie ułaskawiony przez ojca, osadzony został w niedostępnych lasach przy ówczesnej granicy z Węgrami, by ponownie nie wplątał się w knowania przeciwko królowi. Władca znał ten dziki, górski zakątek z polowań. Gdy krnąbrny syn królewski dotarł na miejsce swego dożywotniego wygnania, postanowił osiedlić się nad rozrzuconymi w dolinie małymi jeziorkami. Późniejszą nazwę wsi podanie wywodzi od jednego z owych jezierek, nad którym miał się wznosić zamek wygnańca: osadę położoną na porośniętym sitowiem brzegu nazwano Nad Siciną, co potem przybrało brzmienie – Sidzina. Miejsce to do dzisiaj jest określane jako „Na zamczyskach”.

Zamek Miłosza miał potężne mury, za którymi wznosił się okazały dwór, zbudowany z potężnych bali. Niczego tu królewiczowi nie brakowało z wyjątkiem wolności. Mógł co najwyżej polować w okolicy, pilnie strzeżony przez oddział wiernych ojcu rycerzy. Podobno gdzieś w dalekim Krakowie zostawił ukochaną, piękną córkę rajcy miejskiego. Wysyłał do niej listy wypuszczając z zamkowej wieży pocztowe gołębie. Ojciec w obawie, by tą drogą nie zmawiał się znowu z jego wrogami, kazał, jak mówi podanie, hodować w zamku jastrzębie, by żaden gołąb nie uszedł z życiem. Drapieżniki tak się rozmnożyły, że jeszcze do niedawna pełno ich było w okolicy.

Z zamku Miłosza pochodzi też podobno słynący łaskami obraz Matki Bożej Sidzińskiej, znajdujący się do dzisiaj w tutejszym kościele. Przedstawia on Matkę Bożą z Dzieciątkiem. Maryja trzyma na ręku Jezusa, który przytula twarzyczkę do Jej policzka. Obraz namalowany jest na cedrowej desce, częściowo temperą, częściowo farbą olejną. Posiada złożone renesansowe tło. Badania wykazały, że powstał nie później niż w XV wieku, może nawet na przełomie XIV i XV stulecia. Według wersji ekspertów amerykańskich pochodzi z warsztatu w klasztorze w Dubrowniku. Tylko tam dochodziło w owym czasie do mieszania stylów szkół malarskich wschodnich z zachodnimi, które to cechy posiada właśnie sidziński obraz. Jego wschodniochrześcijańskie pochodzenie potwierdzają umieszczone u góry wizerunku, zapisane skrótami greckie słowa: Matka Boga – Jezus Chrystus.

Skąd wizerunek znalazł się w Sidzinie - nie wiadomo. Legenda mówi, że w 600 roku grecki malarz wykonał go na polecenie anioła i ofiarował papieżowi. Obraz od ojca świętego otrzymał następnie św. Metody, który po śmierci św. Cyryla, realizując ich wspólny zamiar, wybrał się z wyprawą misyjną do Czech. Tu ofiarował go czeskiemu władcy. Sidzińską Madonnę dostała potem we wianie sama księżna Dąbrówka, żona Mieszka I, i w ten sposób obraz znalazł się w królewskim rodzie Piastów. To ten wizerunek ofiarował synowi – wygnańcowi, wspomnianemu Miłoszowi, Władysław Łokietek, kiedy wznosił dla niego zamek w Sidzinie.

Dalsze legendarne dzieje obrazu opowiadają jeszcze, że padł on łupem Tatarów plądrujących okolicę w czasach Jana Olbrachta (1492–1501). Złupili oni i spalili sidziński zamek zabierając z kaplicy obraz. Jednak konie ciągnące wóz z łupami stanęły jak wryte na roli zwanej Lipową. Przerażeni rabusie wyrzucili obraz, a w miejscu, gdzie upadł na ziemię, wytrysnęło źródło. Porzucony wizerunek zabrał, dowiedziawszy się o tym zdarzeniu, właściciel pobliskiej wsi Toporzysko. Niebawem jednak zwrócił go sidzinianom. Przyczyną był sen, w którym otrzymał od Matki Bożej polecenie odwiezienia wizerunku do Sidziny. Tutaj przyjęto go z radością, a że kościół nie był jeszcze gotowy, na przykościelnym cmentarzu wzniesiono dla słynącej łaskami Madonny osobną kaplicę. Tyle tradycja.

O historycznych początkach kultu sidzińskiej Madonny nic pewnego nie wiadomo. Najstarsza wzmianka o nim znajduje się w aktach wizytacyjnych parafii Maków z 1602 roku. W tym czasie zamek, zniszczony w XVI stuleciu, jak chce tradycja, o ile w ogóle istniał, był już prawdopodobnie ruiną. Być może obraz przechowywano wówczas w kaplicy na cmentarzu, stąd, u schyłku XVI wieku, przeniesiono go do nowo wzniesionego u kościoła.

A large, dark evergreen tree stands prominently on a grassy hillside. The tree's branches are dense and layered, creating a conical shape. The background shows a landscape of rolling hills and a sky filled with soft, white clouds. The overall scene is captured in a slightly desaturated, naturalistic color palette.

kwiecień

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1941** – bardzo silne mrozy w kwietniu; w Jordanowie zanotowano nawet -14°C , liści na drzewach nie było aż do 15 maja,
- 1968** – bardzo upalny kwiecień, temperatura kilkakrotnie przekraczała $+30^{\circ}\text{C}$,
- 1975** – silny opad mokrego śniegu 13 kwietnia spowodował wiele zniszczeń w drzewostanie na terenie podbabiogórskich miejscowości,
- 1977–1982** – rok po roku kwietniowe nawroty śnieżnej zimy,
- 1986** – bardzo ciepły kwiecień połączony z opadem radioaktywnym w dniu 26 kwietnia w wyniku awarii w Czarnobylu,
- 1997** – bardzo chłodny kwiecień, zima trwała do 26 kwietnia,

2009

kwiecień

KALENDARIUM

2	1992	– powstanie samodzielnej gminy Bystra-Sidzina
4	1985	– w czterdziestą rocznicę pacyfikacji osiedla Zagórze przez hitlerowców w Makowie Podhalańskim odbywa się sesja popularno-naukowa „Walka i Męczeństwo Ludności Makowszczyzny w latach 1939-45”
	1999	– erygowanie parafii w Śleszowicach
5	1908	– akt erygujący parafię zakrzowską, wystawiony przez ordynariusza diecezji krakowskiej kard. Jana Puzyńę
	1920	– powstanie na Orawie TOW (Tajnej Organizacji Wojskowej, odtworzonej po raz drugi w 1937 r.)
7	1626	– erygowanie parafii w Suchej
	1991	– w Chicago powstaje Klub Przyjaciół Zembrzyc
9	1845	– rozpoczęcie budowy Szkoły Trywiałnej w Zembrzycach
	1937	– Ministerstwo Spraw Wewnętrznych zatwierdza herb Jordanowa w dzisiejszym kształcie
	2006	– utworzenie Oddziału Gminnego Związku OSP RP Bystra-Sidzina
12	1914	– śmierć Władysława Branickiego, właściciela dóbr suskich
	1998	– erygowanie parafii Kojszówka - Wieprzec
14	1687	– dekret biskupa krakowskiego Jana Małachowskiego o erygowaniu Bractwa P. Maryi Pocieszenia w kościele stryszowskim
	1914	– ogromny pożar Zembrzyc
15	1983	– erygowanie parafii w Toporzysku
16	1955	– zmarł ks. Karol Machay, proboszcz Lipnicy Wielkiej, działacz orawski (ur. 21.08.1883 r. w Jabłonce)
23	1563	– założenie wsi Miłoszowa (obecnie Sidzina)
	1941	– w obozie koncentracyjnym w Oświęcimiu ginie Jan Wójcik, dyrektor szkoły w Bieńkówce
25	1991	– Rada Miasta Jordanów przyznaje generałowi Stanisławowi Maczkowi tytuł „Honorowego Obywatela Miasta Jordanów” oraz odznaczenie regionalne „Zasłużony dla Ziemi Jordanowskiej”
26	1757	– król August III wydaje przywilej uwalniający grunt przeznaczony pod budowę kościoła w Zawoi od wszelkich ciężarów i danin dworskich
28	1928	– Zawoja zostaje członkiem Związku Uzdrawisk i Letnisk Państwa Polskiego
29	1913	– Namiestnictwo Galicyjskie zawiadamia o zarejestrowaniu Związku Strzeleckiego w Suchej
30	1984	– powstanie Kręgu Przyjaciół Orawy z inicjatywy Tomasza Nawalnickiego, miłośnika Orawy i Babiej Góry, działacza turystycznego

Śr	1	GRAŻYNY, HUGONA biskupa Grenoble
Cz	2	FRANCISZKA z Paoli, MARII Egipcjanki, TEODOZJI męczennicy, Rocznica śmierci Ojca Św. JANA PAWŁA II
Pt	3	RYSZARDA biskupa, SYKSTUSA I papieża i męczennika
So	4	IZYDORA biskupa i doktora Kościoła, WACŁAWA
N	5	NIEDZIELA PALMOWA MEKI PAŃSKIEJ , IRENY, JULIANNY z Mont Cornillon, opatki, WINCENTEGO Ferreriusza kapłana
Pn	6	CELESTYNA, WILHELMA
Wt	7	JANA CHRZCICIELA de la Salle, kapłana, DONATA, RUFINA
Śr	8	DIONIZEGO z Koryntu, biskupa, JULII Bulliard, MAKSYMA, SEWERYNA, WALTERA opata
Cz	9	WIELKI CZWARTEK , DYMITRA, MARCELEGO, MARII Kleofasowej
Pt	10	WIELKI PIĄTEK , MAKAREGO, MICHAŁA
So	11	WIELKA SOBOTA , FILIPA, LEONA
N	12	ZMARTWYCHWSTANIE PAŃSKIE , JULIUSZA papieża, LUBOSŁAWA, WIKTORA, ZENONA z Werony, biskupa
Pn	13	PONIEDZIAŁEK WIELKANOCNY , IDY z Lawanium, MARCINA I papieża, PRZEMYSŁAWA
Wt	14	JUSTYNA, MAKSYMA i WALERIANA męczenników
Śr	15	ANASTAZJI i BAZYLISY, męczennic, PIOTRA Gonzalez, TEODORA
Cz	16	BENEDYKTA Józefa Labre, MARII BERNADETY Sobirous dziewczicy, JULII
Pt	17	ROBERTA opata, RUDOLFA
So	18	APOLONIUSZA męczennika, BOGUSŁAWY, MARII od Wcielenia
N	19	MIŁOSIĘRDZIA BOŻEGO , ADOLFA, EKSPEDYTA męczennika, LEONA IX papieża
Pn	20	AGNIESZKI z Montepulciano, mistyczki dominikańskiej, CZESŁAWA, MARIANA
Wt	21	ANZELMA biskupa i doktora Kościoła, FELIKSA
Śr	22	KAJUSA papieża, ŁUKASZA, LEONA
Cz	23	IDZIEGO z Asyżu, WOJCIECHA biskupa i męczennika, Patrona Polski
Pt	24	BENEDYKTA, FIDELISA z Sigmaringen, kapłana, męczennika, GRZEGORZA, JERZEGO męczennika,
So	25	JAROSŁAWA, HERMINA opata, MARKA Ewangelisty
N	26	KLAUDIUSZA, MARZENY
Pn	27	FELICJI męczennicy, TEOFILA, ZYTY służącej
Wt	28	LUDWIKA Marii Grignon de Montfort, kapłana, PIOTRA Chanela, biskupa i męczennika, WALERII
Śr	29	BOGUSŁAWA, HUGONA opata, KATARZYNY ze Sieny dziewczicy i doktora Kościoła, RYTY
Cz	30	DONATA biskupa, MARIANA, PIUSA V papieża

Czarci zamek na Diablaku

każdego, kto stanie na szczycie Babiej Góry – Diablaku – od niepamiętnych czasów intrygują piętrzące się tu rumowiska kamieni. Ruchome głazy wyglądają jak resztki murów rozsypanych w gruzy, pełno w nich tajemniczych rozpadlin i szczelin. Dla geologów szczytowa kopuła Diablaka stanowi ostaniec najwyższej terasy krioplanacyjnej, tzw. tump, ukształtowany oddziaływaniem zimnego klimatu w okresie plejstocenu.

Podania natomiast mówią, że są to ruiny diabelskiego zamku, od którego między innymi wywodzi się nazwa szczytu – Diablak. Jego pozostałości, w postaci fragmentu muru z otworem okiennym, pokazywano jeszcze w XIX stuleciu. W rzeczywistości były to resztki tzw. Losertówki – kamiennego schronu turystycznego, wzniesionego staraniem ówczesnego właściciela podbabiogórskich wsi hr. Filipa Saint Genois z okazji wizyty na szczycie Babiej Góry, w 1852 roku, starosty wadowickiego i naczelnika obwodu wadowickiego Józefa Lossertha, do którego administracyjnie należały wówczas północne stoki Babiej. Był to już drugi z kolei schron, bowiem pierwszy, drewniany, stanął tu w 1806 roku jako schron dla arcyksięcia Józefa Habsburga, który wybrał się na wycieczkę na Babią Górę. Resztki kamiennej budowli pod koniec XIX stulecia zaczęto uważać również za pozostałości myśliwskiego zameczku pierwszych Piastów lub zamku zbudowanego przez zbójników.

Według legendy diabelski zamek budował czart na polecenie tutejszego gazdy czy też zbójnika w zamian za jego duszę. Postawił on szatanowi warunek, że budowla musi stanąć w ciągu jednej nocy. Jak wiadomo siły piekielne mogą działać tylko od zmierzchu do świtu, obwieszczanego pianiem koguta, więc czasu na budowę było niewiele. Diabeł dwoił się i troił, ale umowy nie dotrzymał. W zamczysku brakowało jeszcze tylko jednego, ostatniego kamienia, kiedy z położonych u stóp Babiej Góry wsi na szczyt dobiegło poranne pianie. Podobno chytry chłop przyniósł koguta ze sobą, ukrył w skalnym załomie i w odpowiednim momencie zmusił do piania ratując w ten sposób swoją duszę przed potępieniem. Czart wściekły, że został wyprowadzony przez człowieka w pole, kopnął w narożną basztę kopytem, aż poleciały iskry. Budowla runęła w gruzy przysypując niedoszłego właściciela, który wprawdzie ocalił duszę od ognia piekielnego, ale stracił życie. Nocami, gdy na Babiej Górze hula wiatr, można usłyszeć brzęk jego *rombanicy* uderzającej o skały, a czasem też jęki pogrzebanej żywcem ofiary i wycia rozwścieczonych czartów.

Inne podanie mówi, że na szczycie były niegdyś pokłady złota, zalegające na powierzchni ziemi, wśród głazów. Po cenny kruszec wybrały się pewnego razu kobiety z okolicznych osad. Przeszkodził im jednak szatan, który nie pozwolił zabrać skarbu, a w dodatku kazał zbudować dla siebie zamek grożąc, że w razie odmowy zniszczy podbabiogórskie wsie. Po wielu tygodniach ciężkiej pracy nieszczęsne niewiasty usłyszały dobiegający z doliny głos dzwonu i zaczęły śpiewać *Godzinki*. Będąca na ukończeniu budowla runęła w gruzy, a szatan przerażony modlitwą do Najświętszej Maryi Panny, której się panicznie bał, uciekł do piekła.

Pozostałością po diabelskim czy też zbójnickim zamku ma być również podszczytowa nazwa Izdebczyska (od słowa izba). Wielu śmiałków próbowało tutaj szukać skarbów, ale nikomu się to nie udało. Złe moce zsyłały na nich wichury, burze, śnieżyce i mgły, sprawiały, że gubili w skałach drogę. Do podziemnych piwnic wszedł podobno tylko raz mały pastuszek – pomocnik *juhasów*, który zabłąkał się tu w poszukiwaniu zagubionej owcy. Niczego tam nie znalazł, tylko zeschnięte liście, trawy i patyki. Kiedy wrócił do szałasu i przed snem zdjął kapotę, żeby się nią przykryć w nocy, z kieszeni wysypało się kilka złotych monet i pasemko złotych nici. Były to liście i trawy z zamkowych piwnic zamienione na powierzchnię w złoto. Pasterze próbowali następnego dnia odnaleźć wejście do podziemi, ale już nigdy nikomu się to nie udało.

Opowiadano też, że na szczycie góry odbywały się sabaty czarownic, które ucztowały tu i hulają z czartami, a tym piekielnym zabawom zawdzięcza on swoją nazwę – Diablak.

maj

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1940 – duża powódź w dorzeczu Skawy,
- 1966 – 31 maja ogromne opady śniegu w całych Beskidach, wyjechały pługi śnieżne; był to najpóźniejszy atak zimy w całym stuleciu,
- 1968 – 6 maja w godzinach wieczornych i nocnych wystąpił najsilniejszy (ponad 200 km/h) wiatr halny w historii stulecia, spustoszenia w drzewostanie były ogromne – ich ślady można oglądać do dzisiaj,
- 1980 – jeden z najchłodniejszych, jeśli nie najchłodniejszy, maj w stuleciu; drzewa zaczęły puszczać listowie dopiero w czerwcu,
- 1985 – jeden z ostatnich pochodów pierwszomajowych odbywa się w dużych opadach śniegu,

2009

maj

KALENDARIUM

1	1825	– konsekracja kościoła w Zawoi jako świątyni parafialnej
2	1623	– wytyczenie granicy pomiędzy państwami: suskim i żywieckim
	1999	– OSP w Kozińcu uroczyście obchodziła 30 rocznicę istnienia jednostki
4	1882	– poświęcenie sztandaru OSP w Makowie
	1920	– założenie OSP Koszarawa
6	1819	– erygowano parafię w Osielcu
8	1993	– I Międzynarodowy Bieg Uliczny po Ziemi Makowskiej
9	1908	– Konsekracja kościoła w Łękawicy w parafii pw. Św. Józefa
	1993	– konsekracja kościoła w Kojszówce
10	1908	– konsekracja nowego kościoła w Suchej
11	1887	– rozpoczyna działalność suskie Towarzystwo Ochotniczej Związkowej Straży Ogniowej
15	1369	– król Kazimierz Wielki nadaje sołectwo w Budzowie niejakiemu Wysowskiemu i jego synowi
	1978	– powołanie do Życia Towarzystwa Miłośników Ziemi Jordanowskiej
17	1923	– zawarcie w Warszawie tzw. „Paktu Lanckorońskiego” – przygotowanego w Lanckoronie w majątku senatora Hammerlinga
19	1908	– zmarł Wawrzyniec Szkolnik, jeden z pierwszych przewodników po Babiej Górze
20	1769	– bitwa konfederatów barskich z Rosjanami na Kamionce w Stroniu.
	1906	– Hugo Zapałowicz przejmuje funkcję prezesa Oddziału Babiogórskiego Towarzystwa Tatrzańskiego i przenosi jego siedzibę z Makowa do Zawoi
21	1742	– pierwszy przywilej targowy króla Augusta III dla Suchej
22	1576	– wojska króla Stefana Batorego zdobywają zamek w Lanckoronie i przywracają zarząd dóbr Barbarze Wolskiej
23	1771	– bitwa konfederatów barskich z wojskami rosyjskimi płk. Aleksandra Suworowa stoczona na polach wsi Palcza
	1999	– Jubileusz 90-lecia OSP odbył się w Skawcach
24	1721	– wskutek pijatyki w karczmie w Kurowie, w której wzięło udział 11 mieszkańców Lachowic, usunięty ze swojego stanowiska zostaje wójt tej wsi
	1907	– powstanie OSP w Sidzinie
	2003	– otwarcie i poświęcenie nowej strażnicy Powiatowej Komendy Państwowej Straży Pożarnej i Jednostki Ratowniczo-Gaśniczej w Suchej Beskidzkiej
26	1819	– Zawoja uzyskuje status samodzielnej parafii
	1930	– uruchomienie ochronki w Zembrzycach
27	1537	– przywilej Zygmunta I Starożytności przenoszący targi tygodniowe w Lanckoronie z czwartku na niedzielę i zezwalający na dwa coroczne jarmarki
28	1988	– ks. Kardynał Franciszek Macharski eryguje nową parafię w Zawoi Wilcznej
29	1410	– powstaje starostwo lanckorońskie; pierwszym starostą zostaje marszałek wielki koronny Zbigniew z Brzezia za zasługi w bitwie grunwaldzkiej; ok. 1476 r. jego ród zaczyna posługiwać się nazwiskiem Lanckoroński
30	1988	– o godz. 22.00 ostatni raz przejechał pociąg na trasie Wadowice-Skawce
31	2004	– odsłonięcie zrekonstruowanego pomnika Konfederata Barskiego na Zwalisku w Żarnówce

Pt	1	FILIPA, JEREMIASZA, JÓZEFA RZEMIEŚNIKA , RYSZARDA <small>• Odpust - Kurów, Osielec, Zawoja Zakamień</small>
So	2	ATANAZEGO Wielkiego biskupa, doktora Kościoła, ZYGMUNTA króla Burgundii, męczennika
N	3	MARII - MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ POLSKI , ANTONINY męczennicy, Rocznica Konstytucji 3-go Maja
Pn	4	FLORIANA męczennika z Lauriacum, MONIKI, WŁADYSŁAWA, (ŁADYSŁAWA z Gielniowa), ANTONINY męczennicy
Wt	5	GOTARDA biskupa, IRENY dziewicy, męczennicy, STANISŁAWA Kazimierczyka, kapłana, WALDEMARA
Śr	6	FILIPA apostoła, JAKUBA Młodsze apostoła, KLAUDIUSZA
Cz	7	BENEDYKTA, GIZELI królowej Węgier, LUDMIŁY, RÓŻY Venerini
Pt	8	ACHACEGO, STANISŁAWA Szczepanowskiego , biskupa i męczennika, WIKTORA
So	9	GRZEGORZA z Nazjanzu, KATARZYNY, PACHONIUSZA Starszego, opata
N	10	ANTONINY, IZYDORA, JANA z Avili <small>• Odpust - Stryżawa Dolna</small>
Pn	11	ALOJZEGO, IGNACEGO z Laconi, kapucyna, MAMERTA biskupa, FRANCISZKA de Hieronymo
Wt	12	DOMINIKA, NEREUSZA męczennika, PANKRACEGO męczennika
Śr	13	MARII - MATKI BOŻEJ FATIMSKIEJ , GLORII, ROBERTA, SERWACEGO biskupa
Cz	14	BONIFACEGO z Tarsu męczennika, MACIEJA apostoła
Pt	15	IZYDORA Oracza, JANA, ZOFII wdowy, męczennicy
So	16	ANDRZEJA Boboli, kapłana i męczennika, SZYMONA Stocka kapłana
N	17	PASCHALISA Baylon franciszkanina, SŁAWOMIRA, WERONIKI
Pn	18	ERYKA IX króla Szwecji, FELIKSA z Cantalice kapucyna, JANA I papieża, męczennika
Wt	19	CELESTYNA V papieża (Piotra z Morrone), IWONY, KRYSPINA z Viterbo kapucyna,
Śr	20	ALEKSANDRA, biskupa Aleksandrii, BERNARDYNA ze Sieny kapłana, doktora Kościoła
Cz	21	JANA NEPOMUCENA, kapłana i męczennika, WIKTORA
Pt	22	HELENY, RITY z Cascii wdowy, WIESŁAWY
So	23	DEZYDEREGO, IWONY, LEONCJUSZA biskupa
N	24	WNIEBOWSTĄPIENIE PAŃSKIE , MARII - MATKI BOŻEJ WSPOMOŻENIA WIERNYCH , JOANNY, ZUZANNY <small>• Odpust - Palcza</small>
Pn	25	BEDY Czcigodnego kapłana, doktora Kościoła, BORYSA, GRZEGORZA VII papieża, MARII MAGDALENY de Pazzi, dziewicy
Wt	26	FILIPA Nereusza kapłana, PAULINY, ZACHARIASZA, Dzień Matki
Śr	27	AUGUSTYNA z Canterbury biskupa, FRYDERYKA, JULIANA męczennika
Cz	28	EMILA, GERMANA biskupa, JUSTYNA, JAROMIRA
Pt	29	BOGUSŁAWY, MAGDALENY, URSZULI Ledóchowskiej, TEODOZJI
So	30	FELIKSA, FERDYNANDA III króla Kastylii i Leonu, JANA SARKANDRA kapłana i męczennika, JOANNY d'Arc, KAROLA
N	31	ZESŁANIE DUCHA ŚWIĘTEGO (Zielone Święta) , MARII - NAWIEDZENIE MATKI BOŻEJ , (MATKI BOŻEJ JAGODNEJ) ANIELI, PETRONELI męczennicy <small>• Odpust - Białka, Sucha Beskidzka, Wysoka</small>

Skąd się wzięły na Orawie gady

a Orawie, po łąkach, borach i lasach, odkąd ludzie pamiętają, pełno było wszelkiego paskudztwa: żab, jaszczurek, węży czyli *gadów*. Różnie ludzie o tym mówili, ale jedno było pewne, że te niemiłe ludziom stwory nie wzięły się znikąd. Podobno całe to nieszczęście spadło na Orawę przez dziewczynę, piękną i dumną *frajerkę*, przez jej chciwość i bezdusznosc.

Pewnej jesieni do chałupy gdzie mieszkała z rodzicami urodziwa panna, przywłókł się jakiś chłopak. Szukał pracy na zimę. Po długich targach przyjął go *gazda* na parobka. Zapłatą miała być strawa i nowy przyodziewek na wiosnę. Wkrótce okazało się, że chłop jest niebywale silny, pracowity i spokojny. Jadł ile mu dali, mówił niewiele, a jak tylko ktoś obcy zajrzał do chałupy – zniknął. Próbowali go gospodarze wypytać skąd jest i jak mu się do tej pory wiodło, ale kiedy zbywał ich śmiechem i żartami, dali parobkowi w końcu spokój.

Nie bez powodu parobek trzymał język za zębami. Był to bowiem zbójnicki *harnaś*, o którym cuda opowiadano na Orawie. Teraz schronił się pod Babią Górą, by nie rozpoznany przez nikogo spokojnie przeczekać zimę.

Silny i urodziwy podobał się bardzo gospodarskiej córce. Tak długo stroiła się i mizdrzyła, aż wreszcie chłopca uwiodła i od tej pory, kiedy tylko mogła wymykała się z izby, a wraz z nią zniknął też parobek.

Pewnego dnia, gdy nadeszła wiosna, wyznał parobek dziewczynie szczerą i gorącą miłość, oraz oświadczył, że jeżeli mu sprzyja, poprosi rodziców o jej rękę. Ta jednak z dumą wyśmiała zalotnika; nie będzie taki *dział gazdowskiej* córki ciągnął do ołtarza! Na drugi dzień parobek wziął swoją zapłatę i bez słowa pożegnania opuścił zagrodę.

Minęła wiosna, potem lato. Pewnego dnia, późną jesienią, odwiedził *gazdów* młody, barczysty chłop, bogato ubrany i uzbrojony pytając czy gospodarz nie ma przypadkiem konia na sprzedaż. Dziewczynie od razu się spodobał. Domyśliła się, że to zbójnik i postanowiła go ani na krok nie odstępować. To by się jej marzyło! Być *harnasiową frajerką*! Ile to taka dziewczka ma wszelkich dostatków! Robić nic nie musi, bo chłop zawsze dobra wszelakiego przyniesie, a honor to przy tym nie lada! Jeszcze tego samego dnia, gdy przybysz skończył załatwiać interesy z *gazdą* umówili się ukradkiem, że będzie do niej przychodził.

Był to dawny parobek, którego dziewczyna nie poznała. On zaś, nie zrażony jej poprzednią odmową, tłumaczył sobie, że przecież wtedy nie wiedziała kim naprawdę jest, a *gazdowska* córka za parobka by nie poszła. Teraz przyznać się do znajomości nie chce, bo jej poprzedniego postępkę wstyd.

Od tej pory spotykali się prawie co noc. Początkowo zbójnik chciał zaraz jesienią poślubić ukochaną, zerwać ze zbójnickim procederem i osiąść na gospodarce, którą miał wszak za co kupić, powoli jednak zaczęły mu się otwierać oczy. Już wiedział, że nie o niego pannie chodzi, ale o prezenty, które jej przynosi. Kompani szepnęli mu jeszcze, że z taką to nigdy nic nie wiadomo: zadzwonią jej żandarmi złotymi talarami i wyda zbójnika.

Pewnego razu, w czasie lupieskiej wyprawy, *harnaś* został ranny. Kiedy po kilku tygodniach przyszedł do swojej miłej, ta najpierw przestraszyła się, myśląc że widzi ducha, potem zaś zamiast mu współczuć złościła się, bo nic jej tym razem nie przyniósł. Na dodatek następne spotkanie obiecała pod warunkiem, że dostanie bogaty podarunek.

Tego już było zbójnikowi za wiele! Postanowił ukarać chciwą i samolubną dziewczynę.

Pewnego dnia przyniósł jej okazałą, malowaną skrzynię. Uradowana *frajerka* zaraz uniosła wieko, a wtedy ze środka zaczęły wypełzać gady: żmije, zaskrońce, padalce, wyskakiwać żaby, wyślizgiwać się jaszczurki. Chciała wieko zatrzasnąć, ale się jej to nie udało, chciała uciekać do chałupy – zagroziły jej drogę, gdy zaczęła uciekać – ruszyły za nią. Wyłaziło to paskudztwo ze skrzyni bez końca i rozpełzło się wszędzie. Mówili ludzie, że dziewczynę węże na śmierć pokąsały, a ona sama zamieniła się w paskudną ropuchę. Odtąd to właśnie na Orawie rozpleniły się żaby, węże i jaszczurki ludziom na utrapienie. Po zbójniku zaś wszelki słuch zaginął. Podobno skrzynię dał mu stary Cygan – czarownik.

czewiec

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1903 – olbrzymia powódź w całym Beskidach,
- 1923 – bardzo chłodny czerwiec, średnia dla naszego regionu +13,3°C – najchłodniej w stuleciu,
- 1958 – powódź w dorzeczu Skawy z nasileniem 29 czerwca, z powodu licznych i częstych ulew oraz grubej pokrywy w zimie wystąpiły liczne osuwiska, między innymi na Babiej Górze 17 czerwca,
- 1962 – 7 czerwca w Jabłoncu odnotowano opad śniegu,
- 1964 – najbardziej upalny czerwiec w stuleciu,

2009

czerwiec

KALENDARIUM

2	1929	– oddanie do użytku nowego gmachu dla Seminarium Nauczycielskiego w Jordanowie
3	1959	– otwarcie nowej szkoły w Bystrej
5	1994	– ks. kardynał Fr. Macharski poświęcił kamień węgielny pod budowę kościoła w Naprawie
6	1926	– powstanie suskiego oddziału Związku Strzeleckiego
7	1929	– otwarcie przez ss. zmartwychwstanki ochronki dla dzieci w Stryszawie Siwówce
8	1772	– polska załoga zamku w Lanckoronie poddaje się wojskom austriackim
10	1979	– podczas mszy św. na krakowskich Błoniach papież Jan Paweł II koronuje obraz Matki Bożej Makowskiej
13	1999	– wyniesienie na ołtarze dwóch księży wywodzących się z jordanowskiej parafii
		– ks. Piotra Dańkowskiego i ks. Stanisława Pyrtka
	2002	– wizyta księcia Walii Karola, następcy tronu brytyjskiego w Stryszowie
14	2000	– podpisanie umowy o współpracy pomiędzy Stowarzyszeniem Gmin Babiogórskich a słowackim Stowarzyszeniem Babia Hora
15	1590	– zamek i starostwo lanckorońskie przechodzą w zarząd rodu Zebrzydowskich
	1614	– zakończenie budowy kościoła w Suchej
16	1996	– konsekracja kościoła w Żarnówce
22	1757	– dokument wydany przez Sąd Konsystorski w Krakowie, potwierdzający wszelkie zobowiązania fundatorów i zatwierdzający pozwolenie na budowę kościoła w Zawoi
26	1987	– erygowanie parafii pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Zawoi Górnej
28	1987	– konsekracja kościoła w Zawoi Górnej
	2003	– poświęcenie Ośrodka Wczasowo-Rekolekcyjnego „Caritas” w Zakrzowie przez kard. Franciszka Macharskiego
29	1984	– utworzenie parafii w Białce
30	1988	– Towarzystwo Przyjaciół Orawy uzyskuje osobowość prawną

Pn	1	MARII - MATKI BOŻEJ, MATKI KOŚCIOŁA (II Dzień Zielonych Świąt), ANIELI Merici, JUSTYNA męczennika, ŚWIĘTOPEŁKA, Dzień Dziecka <small>• Odpust - Toporzysko, Zubrzyca G.</small>
Wt	2	MARCELINA i PIOTRA męczenników, SADOKA i towarzyszy męczenników
Śr	3	KAROLA Lwanga i towarzyszy męczenników, JANA Grande
Cz	4	FRANCISZKA Caracciolo kapłana, KWIRYNA, PACYFIKA z Nowary kaznodziei
Pt	5	BOGUMIŁA arcyb. Gniezna, BONIFACEGO biskupa, męczennika, FERDYNARDA Portugalskiego, WALERII, WINFRYDA arcybiskupa męczennika
So	6	MARII Karłowskiej, NORBERTA arcybiskupa, PAULINY męczennicy, WALERII
N	7	TRÓJCY PRZENAJŚWIĘTSZEJ, ROBERTA opata, WIESŁAWA <small>• Odpust - Bieńkówka, Jordanów, Wieprzec</small>
Pn	8	JADWIGI królowej, MAKSYMA, MEDARDA biskupa, SEWERYNA, WILHELMA
Wt	9	EFREMA diakona, doktora Kościoła, FELICJANA, GLORII, PELAGII, KOLUMBY opata
Śr	10	BOGUMIŁA arcybiskupa Gniezna, MAŁGORZATY, PIOTRA
Cz	11	CIAŁA I KRWI PAŃSKIEJ (Boże Ciało), BARNABY apostoła, KWIRYNA
Pt	12	LEONA III papieża, ONUFREGO pustelnika, 108 Polskich Męczenników
So	13	ANTONIEGO Padewskiego, LUCJANA <small>• Odpust - Klin, Zubrzyca Zimna Dziura</small>
N	14	BAZYLEGO, ELWIRY, MICHAŁA Kozala, RUFINA i WALEREGO męczenników
Pn	15	JOLENTY (JOLANTY) księżnej i zakonnicy, WITA męczennika
Wt	16	ALINY męczennicy, ANETY, BENONA z Miśni biskupa, LUTGARDY mniszki
Śr	17	ADAMA Chmielowskiego - brata Alberta, zakonnika, ALBERTA, GRZEGORZA, LAURY <small>• Odpust - Jabłonka Bory</small>
Cz	18	ELŻBIETY, MARKA
Pt	19	NAJŚWIĘTSZE SERCE JEZUSA, GERWAZEGO i PROTAZEGO męczenników, ROMUALDA opata <small>• Odpust - Lipnica Wielka, Oravska Polhora</small>
So	20	MARII - NIEPOKALANEGO SERCA MARII, BENIGNY męczennicy, BOGNY <small>• Odpust - Hucisko</small>
N	21	ALICJI, ALOJZEGO Gonzagi, zakonnika <small>• Odpust - Jachówka, Żarnówka</small>
Pn	22	JANA Fishera biskupa i TOMASZA Moro męczenników, PAULINA z Noli biskupa PIERWSZY DZIEŃ LATA
Wt	23	JÓZEFA Cafasso, WANDY, ZENONA, Dzień Ojca
Śr	24	JANA CHRZCICIELA (narodzenie), JANA z Grenady, DANUTY <small>• Odpust - Orawka</small>
Cz	25	DOROTY z Mątowów wdowy, WILHELMA z Vercelli, opata
Pt	26	MAGDALENY Fontaine, WIRGILIUSZA biskupa
So	27	MARII - MATKI BOŻEJ NIEUSTAJĄCEJ POMOCY, CYRYLA Aleksandryjskiego arcybiskupa i doktora Kościoła, WŁADYSŁAWA króla, JERZEGO Matulewicza <small>• Odpust - Jabłonka</small>
N	28	IRENEUSZA biskupa, męczennika, LEONA <small>• Odpust - Krzeszów, Zawoja Górna, Zembrzyce</small>
Pn	29	PIOTRA I PAWŁA apostołów <small>• Odpust - Lachowice, Zubrohława</small>
Wt	30	EMILII, LUCYNY

Dlaczego jordanowianom się nie wiedzie

ostatnie dwa stulecia nie były dla mieszkańców Jordanowa zbyt łaskawe. W połowie XIX wieku miasto i okolicę zdziesiątkowały głód i zaraza, a w pierwszych latach XX stulecia dotknęła je klęska nieurodzaju spowodowana anomaliami pogodowymi. Do dzisiaj opowiada się tu między innymi o śniegu, który wtedy spadł obficie na początku września niszcząc uprawy ziemniaków i owies. Nie wiodło się też budowniczym tutejszego kościoła: prace wstrzymywała niesprzyjająca pogoda, na półtora roku musiano je przerwać na skutek procesu z wykonawcami, zaś 14 października 1910 roku zginął jeden z pracowników, uderzony spadającą z wyciągu skrzynią pełną cegieł. Podczas I wojny światowej jordanowian nękała dotkliwa bieda, a II wojna przyniosła najtragiczniejsze doświadczenia w całej historii miasta. We wrześniu 1939 roku toczyły się tu ciężkie walki z hitlerowskim najeźdźcą, które spowodowały znaczne zniszczenia miasta. Przez lata wojny doskwierała bieda, głód, represje okupanta. Powojenna rzeczywistość PRL-u była dla Jordanowa szara i uboga, a pierwsze lata po wyzwoleniu niespokojne, gdyż w okolicy działało zbrojne podziemie.

Legenda mówi, że te wszystkie nieszczęścia, klęski i niepowodzenia były wynikiem przekleństwa, rzuconego na miasto przez jezuitów, poruszonych zatwardziałością miejscowych grzeszników, pijaństwem i rozpustą. Uczynił to podobno ostatni zakonnik jezuickiej misji w Jordanowie opuszczając miasto po kasacie zgromadzenia w 1773 roku lub też dwaj misjonarze, którzy w 1826 roku wyjeżdżali z miasta po zakończeniu rekolekcji prowadzonych w tutejszej parafii. Według tradycji stało się to przy granicznej przydrożnej figurze, stojącej przy ulicy Generała Maczka, nazywanej dawniej ulicą Chrobaczą. Ludzie widzieli zakonników, którzy najpierw długo się przy niej modlili, a następnie odeszli wypowiadając w stronę miasta groźne słowa. Byli też tacy, którzy przysięgali, że zaraz po tym zerwała się wichura, a kościelne dzwony zaczęły same dzwonić.

W rzeczywistości zakon jezuitów pojawił się w Jordanowie na przełomie XVII i XVIII wieku. Został tu zaproszony przez rodzinę Makowieckich herbu Pomian, do której od połowy XVII stulecia należały dobra jordanowskie. Kasztelan kamieniecki Rafał Makowiecki i jego małżonka Teresa Eleonora z Dembińskich byli wielkimi przyjaciółmi zgromadzenia i wielokrotnie gościli w swoich dobrach kaznodziejów i misjonarzy z Towarzystwa Jezusowego. W 1702 roku, po śmierci męża, Teresa Eleonora ufundowała w Jordanowie stałą misję jezuicką. Prawo jezuitów do fundacji zakwestionowała wprawdzie, po śmierci Eleonory w 1704 roku, jej jedyna córka Józefa, żona stolnika sandomierskiego Michała Sołtysa, ale sprawa własności miasta zakończyła się w 1748 roku wyrokiem korzystnym dla zakonu. Według tradycji to właśnie Józefa z Makowieckich ufundowała kamienną figurę, przy której prawie wiek później jezuita przekleli Jordanów. Uczyniła to koło 1730 roku, po śmierci ukochanego syna. Piękna, ludowa rzeźba, to Pietá – postać Matki Najświętszej trzymającej na kolanach martwe ciało Syna.

Od 1710 roku w Jordanowie istniał dom misyjny Towarzystwa Jezusowego i kaplica. Na stałe przebywało tu dwóch zakonników, po 1729 roku jeden. Nauki misyjne głosili oni z reguły w okresie poprzedzającym ważne święta kościelne, jak Boże Narodzenie, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego. W dawnych ludowych opowieściach mowa o tym, że to dzięki jezuickim misjom i nabożeństwom przestały straszyć w okolicznych wsiach różnego rodzaju topielce, boginki, strzygi i tym podobne stwory.

W 1777 roku po ogłoszonej przez papieża Klemensa XIV kasacie zakonu, dom misyjny w Jordanowie rozebrano. Gdy w 1814 roku zgromadzenie zostało odnowione, do miasta przybyło dwóch misjonarzy: o. Jan Bobiatyński i o. Bonifacy Kisielewicz, którzy działali tutaj w latach 1826–1828. To ich kazań słuchał wówczas 10 – 12 letni późniejszy słynny proboszcz Zakopanego ks. Józef Stolarczyk. Ojciec Kisielewicz swoją działalność misyjną w Jordanowie i okolicy zakończył podobno wstrząsającym kazaniem w Dzień Zaduszny 1826 roku. Jak chce legenda, to właśnie wtedy odchodząc z miasta misjonarze przekleli tonących w grzechu mieszkańców.

Po wyjeździe obu kaznodziejów z Jordanowa tutejsza misja jezuicka przestała istnieć.

lipiec

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1904 – olbrzymia susza, liczne pożary lasów – upały,
- 1926 – liczne oberwania chmur nad miejscowościami naszego regionu – były ofiary w ludziach,
- 1934 – jedna z największych powodzi w historii Karpat z kulminacją 18 lipca, miesięczny opad w Jordanowie wyniósł 320 mm – olbrzymie zniszczenia,
- 1994 – rekordowo gorący i suchy lipiec – Skawa praktycznie przestała płynąć – ogromne kłopoty w zaopatrzeniu w wodę,
- 1999 – 8 lipca w Stryśzawie i Kukowie wystąpiło oberwanie chmury z ogromnym, pustoszącym wiatrem,

2009

lipiec

KALENDARIUM

1	1949	– odłączone od Budzowa Zembrzyce stają się samodzielną gminą
	1985	– rozpoczęto budowę zbiornika „Świnna Poręba”
3	1896	– ustawa gminna oficjalnie potwierdzająca prawa miejskie Suchej
	1941	– rozstrzelanie pod ścianą śmierci w Oświęcimiu Romana Jabłońskiego – dyr. SP w Łękawicy
	1945	– założenie OSP Stryśzawa
5	1964	– uroczyste obchody 600-lecia Bienkówki i uruchomienie linii autobusowej do Suchej
6	1808	– konsekracja kościoła w Bienkówce
7	1797	– powstanie parafii w Bienkówce
	2005	– początek uroczystych obchodów jubileuszu 600-lecia lokacji Suchej
7-8	1970	– wielka powódź w gminie Mucharz. Zostaje podmyty nasyp kolejowy w Zagórzcu
11	1950	– w Makowie Podhalańskim powstaje Spółdzielnia Pracy „Podhalańka”
	1981	– zm. Andrzej Pilch, działacz orawski; żołnierz AK, wójt Orawy, członek m.in. PTTK, opiekun Orawskiego Parku Etnograficznego w Zubrzyicy Górnej (ur. w 1912 r.)
12	1921	– urodziła się Janina Barbara Górkiewiczowa, poetka i pisarka z Mucharza.
13	1933	– Lanckorona traci status miasta
14	1929	– do Jordanowa zostaje przyłączona gmina Malejowa oraz przysiółek Chrobacze
15	1843	– hr. Aleksander Branicki nabywa dobra suskie od Jana Kantego Wielopolskiego
17	1929	– wizyta prezydenta RP prof. Ignacego Mościckiego na Orawie
	1934	– początek wielkiej, trzydniowej powodzi na rzece Skawie
	1974	– na stację Sucha Beskidzka wjeżdża pierwszy pociąg elektryczny z Krakowa
22	1974	– we wsi Skawce-stacja PKP odbyła się uroczystość otwarcia linii elektrycznej Kraków–Zakopane
23	2001	– początek wielkiej powodzi w powiecie suskim
26	1880	– utworzenie dekanatu suskiego
27	2002	– rozpoczęcie I Międzynarodowego Pleneru Rzeźbiarsko-Malarskiego w Makowie Podhalańskim
28	1768	– bitwa konfederatów barskich z Rosjanami pod Makowem
	1920	– decyzją Rady Ambasadorów w Paryżu Polska uzyskała pñ.-wsch. część Orawy
	1935	– konsekrowanie nowego kościoła w Zakrzowie przez bpa sufragana Stanisława Rosponda
29	1931	– założenie Związku Spisko-Orawskiego z siedzibą w Jablonce
31	1943	– drugie wysiedlenie ludności Śleszowic na Śląsk Cieszyński i Czeski oraz do Generalnego Gubernatorstwa
	1967	– zmarł ks. dr Ferdynand Machay, działacz orawski, budzieli polskości na Orawie, proboszcz kościoła Mariackiego w Krakowie, senator RP

Śr	1	HALINY, MARCINA, OTTONA z Bambergu, biskupa	• Odpust - Rabca
Cz	2	BERNARDYNA Realino jezuita, JAGODY, URBANA	
Pt	3	ANATOLA biskupa, TOMASZA apostoła	
So	4	ANDRZEJA z Damaszku biskupa, ELŻBIETY Portugalskiej, TEODORA,	
N	5	ANTONIEGO Marii Zaccaria kapłana, ATANAZEGO z góry Athos opata, MARIi Goretti męczennicy	
Pn	6	DOMINIKI z Nikodemii, męczennicy, MARIi Teresy Ledóchowskiej dziewicy	
Wt	7	BENEDYKTA XI papieża, SĘDZISŁAWA, WILIBALDA biskupa	
Śr	8	EDGARA Spokojnego władcy Anglii, EUGENIUSZA III papieża, ELŻBIETY, WIRGINII	
Cz	9	ADRIANA Fortescue męczennika, WERONIKI Giuliani kapucynki, ZENONA,	
Pt	10	ANTONIEGO pustelnika z ławry Peczerskiej, FILIPA,	
So	11	BENEDYKTA z Nursji opata, OLGi Mądroj księżnej Rusi Kijowskiej	
N	12	BRUNONA, BONIFACEGO z Kwerfurtu biskupa i męczennika, JANA Gwalberta opata, JANA Jones męczennika	
Pn	13	ANDRZEJA Świerada i BENEDYKTA pustelników, EUGENIUSZA, HENRYKA II cesarza i KUNEGUNDY cesarzowej męczennicy	
Wt	14	FRANCISZKA Solano, franciszkanina, JAKUBA, Kamila de Lellis, kapłana, ULRYKA	
Śr	15	BONAWENTURY, biskupa i doktora Kościoła, HENRYKA, cesarza, WŁODZIMIERZA I Wielkiego	
Cz	16	MARIi - MATKI BOŻEJ SZKAPLERZNEJ, (MATKI BOŻEJ Z GÓRY KARMEL), MARIi Magdaleny Postel zakonnicy, WINCENTEGO	• Odpust - Siedzina, Zembrzyce, Zubrzyca Dolna
Pt	17	ALEKSEGO żebraka, BOGDANA	
So	18	EMILIANA męczennika, FRYDERYKA biskupa i męczennika, SZYMONA z Lipnicy, kapłana	
N	19	MARCINA, WINCENTEGO, WODZISŁAWA	
Pn	20	CZESŁAWA dominikanina, ELIASZA, HIERONIMA	
Wt	21	DANIELA, WAWRZYŃCA z Brindisi kapłana i doktora Kościoła, WIKTORA męczennika	
Śr	22	MARIi Magdaleny	
Cz	23	APOLINAREGO biskupa i męczennika, BRYGIDY Szwedzkiej, wdowy	
Pt	24	KINGI klaryski, KRYSZYNY z Bolsena męczennicy	
So	25	JAKUBA Większego apostoła, KRZYSZTOFA męczennika	• Odpust - Bobrov
N	26	ANNY i JOACHIMA rodziców Matki Bożej	• Odpust - Chyżne, Stryżawa Górna
Pn	27	INNOCENTEGO I papieża, JULII, NATALII męczennicy	
Wt	28	SAMSONA biskupa i opata, WIKTORA I papieża	
Śr	29	LUDMIĘ, MARTY siostry Łazarza, OLAFa króla Norwegii	
Cz	30	LEOPOLDA Bogdana Mandicza kapucyna, PIOTRA Chryzologa biskupa i doktora Kościoła	
Pt	31	HELENY męczennicy, IGNACEGO Loyoli, LUDOMIRA	

Zbójnicki skarb

W ieś Koszarawa od samego początku swojego istnienia słynęła w okolicy jako zbójnicka osada. *Dobrzy chłopcy*, jak ich nazywano w Beskidach Zachodnich i na Podtatrzu, często szukali tu schronienia przed pościgiem, spędzali zimy, po chałupach i szałasach ukrywali swoich rannych. Niejedna koszarawianka została zbójnicką kochanką – *frajerką*, co zawsze przysparzało dziewczynie i jej krewnym *honoru* i sławy. Niejeden też zbójnik pozostał we wsi na zawsze: rzucał ryzykowne rzemiosło, żenił się, gospodarował, a potem patrzył z dumą na synów, którzy jak ojciec w młodości szli *zbijać za bucki* czyli zostawali zbójnikami. Wśród sąsiadów mieszkańców Koszarawy panowała opinia, że są to *śmiałe chłopcy*, którym lepiej w drogę nie wchodzić. Żartowano też, że w Koszarawie żaden czart ani inne paskudztwo z piekła rodem nie ma czego szukać, bo nikt się tu tych straszycieli nie boi.

W miejscowej tradycji zachowało się wspomnienie o niejakim Brańce, który zginął około 1630 roku chwalebłą śmiercią jak na zbójnika przystało powieszony na haku, na jednym z okolicznych wzniesień, a stojąc pod szubienicą zdrwił z chciwych *gazdów* publicznie wyznając, że złote talary i inne bogactwa schował *za piątym potokiem*; nie pamiętał tylko, czy też nie zdążył powiedzieć, za którym. Podobno do niedawna amatorzy zbójnickiego złota przeszukiwali okoliczne potoki, zwłaszcza w Niedzielę Palmową, kiedy to ukryte w ziemi skarby ich piekielni dozorczy suszą na wiosennym słońcu. Według legendy znaleźć je może tylko najmłodszy z pięciu braci, synów jednych rodziców, pod warunkiem, że narodzin przychodzących na świat kolejno chłopców nie przegradzają narodziny dziewczynki. Pewnego razu na poszukiwanie Brańkowego skarbu wybrało się pięciu braci. W rodzinie byli sami synowie, więc poszukiwacze zbójnickiego złota spełniali najważniejszy warunek konieczny do zdobycia bogactwa. Tak się im przynajmniej wydawało! Skarbu nie znaleźli, a błądząc po potokach w wiosennej śnieżnej zadymce ledwie uszli z życiem. Kiedy przemoczeni i ledwie żywi ze zmęczenia wysłuchiwali w chałupie ostrych wymówek ojca, matka „poszukiwaczy” milczała. Nie mogła się przecież przyznać, że zna przyczynę niepowodzenia całej wyprawy; niestety jeden z potomków był dziwnie podobny do sąsiada.

Kim był bohater koszarawskiej legendy – zbójnik Brańka? Milczą o nim *Akta spraw złoczyńców* Żywca i kronika żywieckiego wójta Andrzeja Komonieckiego. Jeżeli zginął koło 1630 roku, mógł należeć do działającego tu wtedy słynnego zbójnickiego *towarzystwa* Sebastiana Burego, o którym właśnie w 1630 roku wspomniany tu wójt A. Komoniecki zanotował, że ... *z towarzystwem swoim w żywieckim państwie i indziej grasował, mając kompanią, która z choragwią za nim chodziła*. Była to więc duża i dobrze zorganizowana kompania, przez którą przewinęło się co najmniej kilkudziesięciu zbójnickich *towarzyszy*. Prawdopodobnie Brańka był jednym z nich.

Harnaś Sobek Bury pochodził podobno z Rajczy. W aktach sądowych Żywca jego postać pojawia się regularnie od 1624 roku począwszy. Został schwytany w lipcu 1630 roku, w Milówce, w czasie hucznej zabawy u niejakiego Szczotki. Kto zadenuncjował zbójników – nie wiadomo. Z Żywca wyruszyła do wsi grupa stu pięćdziesięciu uzbrojonych mieszczan. Dom otoczono i zaatakowano nie spodziewających się napaści biesiadników. Bury z towarzyszami uciekł na stryszek nad szopą i stamtąd zaczął się skutecznie bronić. Wtedy szopę podpalamo, a Burego i siedmiu zbójników ujęto. Pojmanych związano, wsadzono na tratwę i rzeką, aby uniemożliwić im ucieczkę, dostarczono do Żywca. Po zwykłych w takich razach przesłuchaniach Burego skazano na powieszenie na haku za żebro, jego zaś towarzyszy na ćwiartowanie.

Czemu Brańka nie zginął w Żywcu, a na wzgórzu nad Koszarawą – nie wiadomo. Egzekucje zbójników często wykonywano w ich rodzinnej okolicy, by krwawa kaźń odstraszała ewentualnych amatorów zbójnickiego rzemiosła, a także by uniknąć kłopotliwego transportu sądzonych. Sędziowie, przedstawiciele władz, duchowni i oczywiście kat przybywali do wsi eskortowani przez zbrojne oddziały i *czynili sprawiedliwość*. Tak przeszło półtora wieku później, w styczniu 1796 roku, zginął wraz z towarzyszami nad rodzinną Kamesznicą inny zbójnicki hetman – sławny Jerzy Fiedor Proćpak.

A photograph of a spider web in a garden. The web is a complex, multi-layered structure of fine, white threads, partially obscured by green leaves and stems. The background is dark, making the web stand out. The overall scene is a close-up of nature.

sierpień

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1925 – 3 sierpnia na Babiej Górze wiał zimny wiatr zwany „Orawiakiem”; z wychłodzenia zmarli w dziwnych okolicznościach pasterze wołów,
- 1927 – w Sidzinie olbrzymi grad wielkości jaj kurzych, który zniszczył wszystkie uprawy i powybił szyby,
- 1943, 1952, 1963 – bardzo upalny sierpień, notowano w naszym regionie upały do + 35°C,
- 1972 – rzadko spotykana powódź sierpniowa z kulminacją 21 sierpnia; w Zembrzycach zerwało most,
- 1992 – wielkie upały połączone z pożarami lasów i brakiem wody na ujęciach,

2009

sierpień

KALENDARIUM

1	1576	– Anna z Sieniawy Jordanowa funduje drewniany kościół pw. Przenajświętszej Trójcy w Jordanowie
	1976	– po raz pierwszy na scenie w Makowie Podhalańskim odbywa się Tydzień Kultury Beskidzkiej
2	1838	– wmurowanie kamienia węgielnego pod kościół w Osielcu
4	1916	– pożar w Makowie
8	1666	– przy kościele w Zembrzycach powstaje Bractwo św. Szkaplerza
11	1574	– Albert Łaski zdobywa zamek lanckoroński i siłą zajmuje starostwo lanckorońskie dzierżone wówczas przez Barbarę Wolską
	1982	– erygowanie parafii w Bystrej
12	1989	– zmarł Emil Wacyk, zasłużony działacz regionalny z Makowa Podhalańskiego
15	1886	– powstanie orkiestry dętej w Sidzinie
	1899	– Towarzystwo Akcyjne Kolei Lokalnej Trzebinia – Skawce (właściciel linii) oddało do użytku linię kolejową z Wadowic do Skawiec
17	1995	– zostało zarejestrowane Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich
	1996	– I Babiogórski Zjazd Samorządowców Gmin Babiogórskich i odsłonięcie na szczycie Babiej Góry słowackiego pomnika poświęconego Janowi Pawłowi II
19	1951	– otwarcie szkoły w Zachełmnej
20	1985	– w kaplicy w Marcówce została odprawiona pierwsza msza święta
23	2000	– w Stryszawie Siwcowce odsłonięto Pomnik Szczerzej Wdzięczności, powstały dla uczczenia Ojca Świętego Jana Pawła II i prymasa Polski, kardynała Stefana Wyszyńskiego, którzy w latach sześćdziesiątych przybywali tu na wypoczynek
26	1767	– przekazanie relikwii św. Jana Kantego kościołowi w Stryszawie przez biskupa sufragana krakowskiego Franciszka Potkańskiego
	1852	– oddanie do użytku tzw. Losertówki, schronu wzniesionego na szczycie Diablaka z inicjatywy ówczesnego właściciela Zawoi hr. Filipa Saint-Genois
	2000	– V Babiogórski Zjazd Samorządowców, będący zarazem I Międzynarodowym Zjazdem Poznawczo-Integracyjnym z metą w Orawskiej Półgórze (słow. Oravská Polhora)
30	1892	– początek trzydniowych manewrów wojsk austriackich w Zembrzycach
	1953	– konsekracja kościoła w Skawicy
31	1836	– urzędowa zmiana nazwy Górnej Skawicy na Zawoję
	1906	– konsekracja kościoła w Krzeszowie

So	1	ALFONSA Marii Ligouri biskupa i doktora Kościoła, JUSTYNA
N	2	MARII - MATKI BOŻEJ ANIELSKIEJ, EUZEBIUSZA z Vercelli biskupa, GUSTAWA, STEFANA I papieża • Odpust - Koszarawa, Podwilk, Zawoja Centrum
Pn	3	LIDII z Tiatry, NIKODEMA
Wt	4	DOMINIKA, FRANCISZKA Cacco tercjarza-pustelnika, JANA Marii Vianney kapłana
Śr	5	MARII - MATKI BOŻEJ ŚNIEŻNEJ (Poświęcenie Bazyliki Matki Bożej Większej), JUSTYNA, OSWALDA króla, męczennika
Cz	6	PRZEMIENIENIE PAŃSKIE, JAKUBA, SŁAWY, • Odpust - Jablonka
Pt	7	DOROTY, KAJETANA z Thieny kapłana, KLAUDII, SYKSTUSA II papieża, męczennika
So	8	CYPRIANA, DOMINIKA Guzmana kapłana, EMILIANA
N	9	EDYTY Stein dziewicy i męczennicy, JANA z Fermo, JANA z Salerno, ROMANA męczennika, RYSZARDA, TERESY BENEDYKTY od Krzyża • Odpust - Maków Podhalański
Pn	10	BORYSA, HUGONA biskupa, WAWRZYŃCA diakona i męczennika
Wt	11	KLARY dziewicy, ZUZANNY męczennicy
Śr	12	EUZEBIUSZA biskupa, LECHA
Cz	13	MARII - MATKI BOŻEJ KALWARYJSKIEJ, DIANY, HIPOLITA kapłana i PONCJANA papieża, męczenników
Pt	14	ALFREDA, MAKSYMILIANA Marii Kolbego, WOJBORA
So	15	MARII - WNIEBOWZIĘCIE MATKI BOŻEJ (MATKI BOŻEJ ZIELNEJ), TARSYCJUSZA męczennika, Święto Wojska Polskiego
N	16	JOACHIMA, ROCHA wyznawcy, STEFANA króla Węgier • Odpust - Lipnica Mała
Pn	17	JACKA Odrowąża kapłana, JULIANNY, MIRONA męczennika
Wt	18	HELENY cesarzowej, wdowy, ILONY
Śr	19	BOLESŁAWA, JANA Eudesza kapłana
Cz	20	BERNARDA z Clairvaux opata i doktora Kościoła, MARII de Mattias
Pt	21	BALDWINA opata, JOANNY, PIUSA X papieża, SOBIESŁAWA
So	22	MARII - MATKI BOŻEJ KRÓLOWEJ ŚWIATA, CEZAREGO
N	23	APOLINAREGO, FILIPA, RÓŻY z Limy dziewicy
Pn	24	BARTŁOMIEJA apostoła, EMILII de Vialar, JERZEGO
Wt	25	JÓZEFA Kalasantego kapłana, LUDWIKA IX króla Francji
Śr	26	MARII - MATKI BOŻEJ CZĘSTOCHOWSKIEJ, NATALII męczennicy, ZEFIRYNY • Odpust - Kiczory, Marcówka, Skowica, Śleszowice
Cz	27	CEZAREGO z Arles biskupa, MONIKI matki św. Augustyna, wdowy
Pt	28	ALEKSANDRA biskupa Konstantynopola, AUGUSTYNA biskupa i doktora Kościoła, HERMANA męczennika
So	29	JANA (Męczeństwo św. Jana Chrzciela), SABINY męczennicy
N	30	ADAUKTA i FELIKSA męczenników, FIAKRIUSZA pustelnika, SZCZĘSNEGO biskupa męczennika • Odpust - Budzów, Juszczyń, Kojcówka
Pn	31	BOHDANA, RAJMUNDA Nonnata, PAULINY

Wotywny kościółek z Lanckorony

a cmentarzu w Lanckoronie, przy ulicy Świętokrzyskiej, stoi niewielki murowany, neogotycki kościółek pod wezwaniem Krzyża Świętego. Zbudowano go w drugiej połowie XIX stulecia na miejscu starszej, drewnianej świątyni, wzmiankowanej w dokumentach już na początku XVI wieku. Wzniesiona na terenie dawnego przedmieścia Jastrzębia, położonego poza ówczesnymi murami miejskimi, była wielokrotnie niszczona podczas licznych wojen i najazdów nękających ten zakątek Beskidów, zawsze jednak odbudowywano ją w tym samym miejscu.

Jak mówi legenda, pierwszy drewniany kościółek ufundował tu w XIV stuleciu komendant zamku i jego małżonka jako dziękczynne wotum za cudowne ocalenie ich dziecka. Został on wzniesiony w miejscu, gdzie pod starym cisem o konarach rozpostartych w kształt krzyża ukazał się piastunce starzec informując ją, gdzie powinna szukać zaginionego malca. Według tradycji, gdy powstawał nowy, murowany kościół, resztki pnia wiekowego cisa obudowano drewnianą konstrukcją – krzyżem z desek.

Dziecko zaginęło podczas nieobecności rodziców, którzy wybrali się w podróż do krakowskiego grodu. Wkrótce po ich wyjeździe młoda piastunka zostawiła je na chwilę samo w komnacie i zapomniała zamknąć okno wychodzące na stromą skarpe nad fosą. Podobno zwabiły ją na zamkowy dziedziniec popisy grupy Cyganów czy wędrownych komediantów. Według innej wersji dziewczyna, korzystając z nieobecności chlebowodawców, wymknęła się na spotkanie z ukochanym. Kiedy niebawem wróciła zastała pustą kołyskę i ani śladu dziecka.

Zrozpaczona zaczęła szukać go po całym zamku przetrząsając wszystkie zakamarki. Nie wezwała nikogo na pomoc bojąc się srogiej kary, miała bowiem nadzieję, że jednak prędzej czy później sama odnajdzie zgubę. Gdy poszukiwania nie dały rezultatu, pomyślała przerażona, że dziecko ktoś porwał. Mogli to uczynić Cyganie, grasujący w okolicy zbóje lub też któryś z poddanych zamkowych, z zemsty, bo komendant był człowiekiem srogim i nie pobłażał nikomu. Piastunka wymknęła się więc za mury penetrując podgrodzie, gościniec i pobliski las, nigdzie nie było jednak żadnego śladu. Po wielu godzinach bezskutecznych poszukiwań dotarła do miejsca, gdzie na skraju lasu rósł wiekowy cis. Znali go wszyscy w okolicy uważając za drzewo niezwykle i święte, gdyż jego grube, sękaty konary rosły tworząc krzyż. Pod cisem siedział obcy, sędziwy starzec, a widząc zapłakaną dziewczynę, przywołał ją do siebie pytając o przyczynę zmartwienia. Gdy wyznała, że szuka powierzonego jej opiece dziecka, które przez jej nieuwagę zaginęło, kazał nieszczęśliwej wracać prędko do zamku i tu zejść nad fosę, a znajdzie swoją zgubę. Piastunka przerażona pobiegła we wskazane miejsce przekonana, że znajdzie tam zwłoki dziecka, które z pewnością wypadło przez otwarte okno. Jakież było jej zdumienie, kiedy ujrzała malucha siedzącego nad wodą, na skarpie, na trawiastej półce, bawiącego się w najlepsze kamykami! Uszczęśliwiona porwała dziecko na ręce i niezauważona przez nikogo wróciła do komnaty dziękując z całego serca Bogu za jego ocalenie.

Tymczasem matka dziecka, wkrótce po opuszczeniu zamku, zobaczyła je we śnie, jak siedzi roześmiane nad wodą. Zaniepokojona zaczęła się gorąco modlić prosząc Niebios o opiekę nad swoim potomstwem i przekonała małżonka do wcześniejszego powrotu. W zamku stwierdziła z ulgą, że dziecko jest całe i zdrowe, ale jej uwagę zwróciło dziwne zachowanie piastunki. Nie rozstawała się ona z maleństwem ani na chwilę, płakała bez powodu, w nocy zrywała się z krzykiem ze snu. Kobieta zaczęła ją powoli wypytywać o powód niepokoju, aż w końcu dziewczyna opowiedziała z płaczem całe zdarzenie. Żona komendanta była osobą dobrą i bardzo pobożną, nie ukarała więc pechowej piastunki, uważając, że to co przeżyła szukając dziecka było dostateczną karą za chwilę nieuwagi. W skupieniu oglądnęła natomiast pokazane jej przez piastunkę miejsce w pobliżu cisa, gdzie siedział starzec, dzięki któremu malec się odnalazł. Pobożna pani uznała całe zdarzenie za wymodlony przez nią cud, a starca za wysłannika Nieba. Dziękując Stwórcy za zachowanie dziecka przy życiu, w miejscu tym oboje z małżonkiem postanowili ufundować kościółek – dziękczynne wotum.

wrzesień

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1931 – ogromna powódź na Skawie z natężeniem 25 września; w Suchej Beskidzkiej rekordowy (aż do 2001 roku) poziom Skawy, w Osielcu liczne osuwiska runęły na linię kolejową,
- 1936 – pierwszy śnieg spadł już na św. Michała,
- 1937 – klęska nieurodzaju zbóż z powodu częstych opadów deszczu w lipcu, sierpniu i wrześniu,
- 1975 – bardzo gorący wrzesień, dwukrotnie wystąpiła temperatura powyżej 30°C,
- 1996 – bardzo mokry wrzesień, opady notowano każdego dnia – wystąpiły wezbrania rzek i potoków,

2009

wrzesień

KALENDARIUM

1	1333	– książę oświęcimski Jan I Scholastyk zezwala Mikołajowi z Benkowic na lokację wsi w okolicach Zembrzyc - pierwsza wzmianka o Zembrzycach
	1842	– założenie pierwszej szkoły w Koszarawie
	1939	– pierwszy dzień walk na Wysokiej
	1950	– założenie przedszkola w Bystrej z inicjatywy „Chłopskiego Towarzystwa Przyjaciół Dzieci w Bystrej”
	2000	– powstaje Liceum Ogólnokształcące w Zawoi
3	1939	– Niemcy wkraczają do Bystrej
4	1939	– Niemcy wkraczają do Suchej i do Koszarawy
5	1823	– umiera ks. Ignacy Machajski, wieloletni proboszcz parafii suskiej
	1881	– konsekracja kościoła w Mucharzu przez ks. bpa krakowskiego Albina Sasa Dunajewskiego
	1948	– zmarł ks. Marcin Jabłoński, proboszcz Orawki, działacz orawski, autor poematu sławiącego krasę Orawy (ur. 11.11.1888 r.)
8	1988	– I Sejmik Kultury Orawskiej w Jabłoncu
9	1955	– oddanie do użytku schroniska PTTK im. Kazimierza Sosnowskiego na Hali Krupowej
	1978	– Kardynał Karol Wojtyła odbywa wycieczkę ze Skawicy przez Policę na Przełęcz Krowiarki - była to jego ostatnia wycieczka przed wyjazdem na konklawe do Rzymu
	2000	– Jordanów odznaczony Orderem Krzyża Grunwaldu „za wybitne zasługi w walce z hitlerowskim okupantem w latach II wojny światowej”
11	1945	– utworzenie Towarzystwa Sportowego „Halniak” Maków Podhalański
12	1772	– zamordowanie przez zbójców proboszcza stryszowskiego ks. Józefa Dębińskiego w lesie, w miejscu zwanym „Mogilą”
13	1944	– zm. sługa boża Rozalia Celakówna z Jachówki, jej proces beatyfikacyjny został otwarty 5.11.1996 r.
15	1906	– otwarcie schroniska turystycznego na Markowych Szczawinach, pierwszego polskiego schroniska w Beskidach Zachodnich
	2007	– otwarcie Muzeum Miejskiego Suchej Beskidzkiej
17	1909	– umiera burmistrz Suchej Antoni Pawluszkiwicz, poseł do Rady Państwa w Wiedniu
18	1797	– cesarz Franciszek II zatwierdza dawne przywileje Lanckorony i nadaje miastu herb
19	1655	– dowódca załogi na zamku w Lanckoronie Jakub Wilkoński poddaje zamek Szwedom
21	1985	– rozpoczęcie pierwszej „Babiogórskiej Jesieni” w Zawoi
23	1549	– Jan Porębski, dziedzic Krzeszowa, sprzedaje go Janowi i Wawrzyńcowi Komorowskim
23	1972	– otwarcie Muzeum Regionalnego Ziemi Suskiej w salach suskiego zamku
	1982	– oddanie do użytku Szpitala Rejonowego w Suchej Beskidzkiej
25	1966	– otwarcie Ośrodka Muzealnego PTTK na Markowych Szczawinach
	1994	– koronacja cudownego obrazu Matki Bożej Trudnego Zawierzenia – Pani Jordanowskiej
26	1940	– wysiedlenie 1000 mieszkańców Lachowic
27	1998	– Kard. Franciszek Macharski poświęcił pomnik Jana Pawła II obok mucharskiego kościoła
	2003	– konsekracja kościoła pw. św. Stanisława w Stryszawie Dolnej
29	1839	– hr. Feliks Ludwik Saint-Genois d'Anneacourt nabywa dobra makowskie na licytacji

Wt	1	BRONISŁAWY norbertanki, IDZIEGO pustelnika i opata	
Śr	2	STEFANA, WILHELMA biskupa	
Cz	3	GRZEGORZA I Wielkiego papieża, doktora Kościoła, IZABELI, SZYMONA	
Pt	4	ROZALII (Róży) z Palermo dziewicy i pustelnicy	
So	5	DOROTY, WIKTORYNA męczennika	
N	6	BEATY, EUGENIUSZA	
Pn	7	MELCHIORA Grodzieckiego kapłana i męczennika, REGINY dziewicy i męczennicy	
Wt	8	MARII - NARODZENIE MATKI BOŻEJ (MATKI BOŻEJ SIEWNEJ), ADRIANY, KLEMENTYNY	
Śr	9	ANIELI Salawy dziewicy, MARII de Cabeza wdowy, SERGIUSZA, PIOTRA Klawera kapłana	
Cz	10	MIKOŁAJA z Tolentino, PULCHERII cesarzowej	
Pt	11	HIACYNTA i PROTA męczenników, JANA Gabriela Perboyrem,	
So	12	MARII - NAJŚWIĘTSZEGO IMIENIA MARYI, GWIDONA kościelnego z Laeken, RADZIMIRA	
N	13	EUGENII, JANA Chryzostoma biskupa, doktora Kościoła	
Pn	14	PODWYŻSZENIE KRZYŻA ŚWIĘTEGO, BERNARDY, ROKSANY	• Odpust - Sinele
Wt	15	MARII - MATKI BOŻEJ BOLESNEJ, ALBINA, NIKODEMA	• Odpust - Orawka
Śr	16	CYPRIANA biskupa i KORNELIUSZA papieża, męczenników	
Cz	17	HILDEGARDY benedyktynki, JUSTYNA, ROBERTA Bellarmina biskupa i doktora Kościoła	
Pt	18	IRENY, JÓZEFA z Kupertynu kapłana, STANISŁAWA Kostki	
So	19	MARII - MATKI BOŻEJ SALETYŃSKIEJ, EMILII de Rodat, JANUAREGO biskupa i męczennika, TEODORA z Tyru biskupa	
N	20	EUSTACHEGO, EUZEBII, FRANCISZKA Marii z Camporosso, TOMASZA Johsona i towarzyszy	• Odpust - Danielki
Pn	21	HIPOLITA, JONASZA, MATEUSZA ewangelisty	
Wt	22	MAURYCEGO męczennika, TOMASZA z Villanueva biskupa	
Śr	23	BERNARDYNY Marii Jabłońskiej dziewicy, BOGUSŁAWA, LINUSA papieża, TEKLI dziewicy i męczennicy Ojca PIO	PIERWSZY DZIEŃ JESIENI
Cz	24	GERARDA biskupa, HERMANA Kaleki, JANINY, KOLUMBY, RUPERTA,	
Pt	25	AURELII, WŁADYSŁAWA z Gielniowa kapłana	
So	26	DAMIANA i KOSMY męczenników, MAURYCEGO	
N	27	AMADEUSZA, WINCENTEGO a Paulo kapłana, WAWRZYŃCA z Ripafratta	
Pn	28	TYMONA biskupa, WACŁAWA Czeskiego, męczennika	
Wt	29	GABRIELA, MICHAŁA, RAFAŁA, archaniołów	• Odpust - Zubrzyca Górna
Śr	30	FELICJI, GRZEGORZA Oświeciciela, apostoła Ormian, HIERONIMA kapłana i doktora Kościoła	

Zbójnicki kościół w Lipnicy Wielkiej

Lipnica Wielka na Orawie była niegdyś pasterską wsią zagubioną wśród podbabiogórskich lasów. Mieszkańcy zbudowali tu drewniany, skromny kościółek, a obok niego małą plebanię niewiele różniącą się od góralskiej chałupy. Tutejszy proboszcz nie mało miał kłopotów ze swoimi „owieczkami”. Mężczyźni większość roku spędzali ze stadami na górskich halach lub na zbójnickich wyprawach, dziewczęta śmiały i zalotne pasły na polanach krowy, baby nierzadko trudniły się czarami. Do kościoła jednak pilnie wszyscy chodzili, co nie przeszkadzało im wierzyć w duchy, parać się magią i *zbójować*.

Gdy pewnego razu w środku nocy ktoś zaczął dobijać się do drzwi plebanii, kapłan nie był zdziwiony. Od lat już wiedział, że lipniczanie to chłopcy *honorne*, przy byle okazji biją się i tłuką, a najchętniej ciupagami. Nie ma wesela, nie ma zabawy, żeby się krew nie polała! Parobcy biją się o dziewczyny czyli *frajerki*, pasterze o stada i pastwiska, gazdowie o kawałek pola, a potem gdy śmierć w oczy zagląda, wzywają księdza z ostatnim namaszczeniem.

Kapłan ubrał się pospiesznie i otworzył drzwi plebanii. Za progiem stało kilku rośłych chłopów uzbrojonych po zęby. Zbójnicy! Na widok kapłana pochylili z szacunkiem głowy, a jeden z nich pochwalił Pana Boga wyluszczaając powód nocnej wizyty. Oto przyszedł prosić go do chorego z olejami świętymi, a uczynili to nocą, bo w dzień im nieporęcznie. Poczekają, aż jegomość zabierze co należy z kościoła i powiodą go w sobie wiadome miejsce.

Ksiądz przeżegnał się i ufny w bożą opiekę ruszył do świątyni. Zbójnicy uklękli przed drzwiami czekając aż wyjdzie z Wiatykiem, a gdy był już za progiem jeden z nich zarzucił mu nagle na głowę wielki zgrzebny wór, zaś pozostali szybko i zręcznie zawiązali w nim swoją ofiarę. Potem dwóch drabów złapało za dwa rogi wora z tyłu, jeden za wiązanie z przodu i ruszyli w drogę.

Uwięziony w worku kapłan czuł jak wspinają się coraz wyżej po stromiźnie, słyszał szum potoku i wiatru. Wreszcie zbójnicy złożyli swój ciężar i rozwiązali wór. Ksiądz dostrzegł, że byli na niewielkiej polance wśród głazów i kosodrzewiny. Po kilkunastu krokach, prowadzony przez milczących towarzyszy, dotarł do niewielkiej pieczary. Płonęło w niej ognisko, a w głębi, na stercie skór leżała nieprzytomna dziewczyna. W nogach postania siedział młody, barczysty chłop, do którego reszta kompanów odnosiła się z wyraźnym szacunkiem – *harnaś*.

Gdy lipnicki pleban spełnił swoją posługę zbójnicy wpakowali go znowu do worka i już po chwili nieśli ścieżką w dół, do wsi. O świcie dotarli na skraju lasu i tu złożyli swój ciężar. Kiedy ksiądz wydostał się z wora, nie było po nich śladu.

Minęło kilka miesięcy, gdy znowu pewnej nocy usłyszał pukanie. Jak zwykle pomyślał, że pewnie wzywają go do chorego, ale kiedy odryglował drzwi ujrzał stojącego w progu znanego już sobie ze skalnej pieczary *harnasia*. Ten w milczeniu pokłonił się kapłanowi, złożył u jego stóp przydźwigany na plecach toboń, a kiedy go rozwiązał na ziemię wysypały się korale, złote łańcuchy, pierścienie, monety. Zdumionego kapłana poinformował, że dziewczyna, którą ten w górskiej kryjówce dysponował na śmierć, żyje, a za tę łaskę należy się podziękowanie wszechmocnemu Stwórcy, oto więc ofiaruje na kościół zbójnickie dobro! Wychodząc rzucił jeszcze na ziemię swoją nabijaną żelaznymi kolcami i ostrymi kamykami pałkę.

Zgodnie z życzeniem ofiarodawcy zbudowano w Lipnicy nowy kościół, zaś pleban w głównym ołtarzu, przy obrazie Matki Bożej, zawiesił osobliwe wotum – zbójnicki *bunkoś*. Po latach pałka zniknęła - co się z nią stało - nie wiadomo.

Kościół pod wezwaniem św. Łukasza Ewangelisty w Lipnicy Wielkiej na Orawie w rzeczywistości sięga swymi początkami XVIII wieku. Wcześniej, od początku XVII stulecia, stał tutaj drewniany zbór luterański, miejscowa ludność była jednak w większości wyznania rzymskokatolickiego. W 1727 roku lipnicka świątynia stała się kościołem katolickim i do 1757 roku była filią parafii w Orawce. W 1777 roku stary drewniany kościółek sprzedano do sąsiedniego Chyżnego, a obecny murowany kościół wzniesiono w 1769 roku.

październik

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1920 – najchłodniejszy październik w całym stuleciu, w naszym regionie średnia temperatura miesięczna wynosiła 3,5 – 4°C,
- 1951 – przez cały październik w naszym regionie nie spadła kropla deszczu,
- 1964 – rekordowe upały w całym stuleciu,
- 1971 – atak zimy zaczął się już od 15 października,
- 1974 – najbardziej deszczowy październik w całym stuleciu,

2009

październik

KALENDARIUM

1	1881	- otwarto szkołę w Mucharzu (obok kościoła)
3	1929	- uroczyste poświęcenie kaplicy w Stryszawie-Siwcówce i oddanie jej pod patronat św. Teresy od Dzieciątka Jezus
4	1911	- rozpoczęcie roku szkolnego w pierwszej publicznej Szkole Ludowej w Dąbrówce
7	1990	- konsekracja kościoła na Wysokiej
	2000	- konsekracja kościoła w Kurowie
13	1920	- zawiązano w Gęstych Domach w Jabłoncu koło Towarzystwa Szkoły Ludowej
	1944	- Niemcy spalili osiedle Malinowe w Sidzinie podczas pacyfikacji Pasma Babiogórskiego
15	1967	- odsłonięcie pomnika na Polanie Malinowe w Sidzinie
	1988	- I Walny Zjazd Towarzystwa Przyjaciół Orawy
16	1930	- decyzją Ministerstwa Spraw Wewnętrznych wprowadzono urzędową formę nazwy Makowa – Maków Podhalański
	2005	- poświęcenie pomnika w Sidzinie dedykowanego pamięci Ojca Świętego Jana Pawła II
17	1908	- poświęcenie kamienia węgielnego pod nowy kościół w Jordanowie
	1937	- oddanie do użytku nowego betonowego mostu na rzece Skawie w Makowie Podhalańskim
18	1944	- pacyfikacja Zachełmnej przez hitlerowców
	1996	- obchody 100-lecia Zespołu Szkół w Makowie Podhalańskim, który przekształcony został z Krajowej Szkoły Hafciarskiej
	2000	- Kardynał Franciszek Macharski konsekruje kościół p.w. MB Pocieszenia w Świnnej Porębie
19	1997	- konsekracja kościoła w Juszczyńcu
24	1776	- poświęcenie kościoła w Łętowni
	1963	- doprowadzenie prądu elektrycznego do Zachełmnej
	2000	- W Stryszowie powstaje Międzynarodowa Koalicja Dla Ochrony Polskiej Wsi założona przez Jadwigę Łopate, która w 2002 r. otrzymała międzynarodową Nagrodę Goldmana w dziedzinie ochrony środowiska
26	1530	- Stanisław i Piotr Porębscy rezygnują ze wsi Grzechynia na rzecz króla polskiego
27	1844	- założenie Towarzystwa Wstrzemięźliwości w Suchej
28	1910	- pożar kościoła parafialnego w Budzowie
30	1954	- utworzenie Babiogórskiego Parku Narodowego

Cz	1	TERESY od Dzieciątka Jezus dziewicy i doktora kościoła, REMIGIUSZA biskupa
Pt	2	ANIOŁÓW STRÓŻÓW, DIONIZEGO, TEOFILA mnicha, SERAFINY
So	3	GERARDA z Brogne opata, JANA z Dukli kapłana
N	4	FRANCISZKA z Asyżu, PETRONIUSZA biskupa, ROZALII ● Odpust - Koszarawa Bystra
Pn	5	APOLINAREGO, FAUSTYNY Kowalskiej dziewicy, FLORY dziewicy, RAJMUNDA z Kapui dominikanina ● Odpust - Naprawa, Osielec
Wt	6	ARTURA, BRUNONA opata
Śr	7	MARII - MATKI BOŻEJ RÓŻAŃCOWEJ, JUSTYNY z Padwy dziewicy i męczennicy, MARKA papieża ● Odpust - Chyżne, Jordanów
Cz	8	BRYGIDY, PELAGII dziewicy i męczennicy, WALERII z Honnecourt
Pt	9	BOGDANA, WINCENTEGO Kadłubka
So	10	DIONIZEGO biskupa i męczennika, DANIELA, JANA Leonardiego kapłana, PAULINA z Yorku arcybiskupa
N	11	ALDONY, ALEKSANDRA Sauli biskupa, EMANUELI Torres Ascosta
Pn	12	EDWINA króla, EUSTACHEGO, GAUDENTEGO, SERAFINA z Montegranero kapucyna
Wt	13	Edwarda Wyznawcy króla, GERALDA, Honorata Koźmińskiego kapłana, Januarego męczennika
Śr	14	BERNARDA, KALIKSTA I papieża i męczennika, RADZIMA - Gaudentego biskupa
Cz	15	EUSTACHEGO, TEKLI, TERESY z Avila dziewicy i doktora Kościoła
Pt	16	FLORENTYNY, JADWIGI Śląskiej, Rocznica wyboru Ojca Św. JANA PAWŁA II
So	17	IGNACEGO Antiocheńskiego biskupa i męczennika, MAŁGORZATY Marii Alacoque dziewicy
N	18	ŁUKASZA ewangelisty, PIOTRA z Alkantary, SIEMOWITA ● Odpust - Lipnica Wielka, Tarnawa Dolna
Pn	19	IZAAKA Joguesza, JANA de Brebeuf i towarzyszy jezuitów, męczenników, PAWŁA od Krzyża, kapłana, PIOTRA z Alkantary kapłana, ZIEMOWITA
Wt	20	IRENY, JANA Kantego kapłana
Śr	21	JAKUBA Strepy (Strzemię) biskupa, URSZULI i towarzyszek, męczennicy
Cz	22	DONATA biskupa, FILIPA, KORDULI męczennicy,
Pt	23	JANA Kapistrana kapłana, SEWERYNA Boecjusza
So	24	ANTONIEGO Marii Claret biskupa, DARII męczennicy, MARCINA, RAFAŁA
N	25	INGI, RAFAŁA
Pn	26	EWARYSTA, MARCJANA i LUCJANA męczenników
Wt	27	ANTONINY zakonnicy, IWONY, SABINY męczennicy
Śr	28	JUDY Tadeusza i SZYMONA apostołów ● Odpust - Łętownia
Cz	29	FELICJANA męczennika, MICHAŁA, NARCYZA biskupa Jerozolimy, VIOLETTY
Pt	30	BONAWENTURY Bojani, PRZEMYSŁAWA, ZENOBII
So	31	ALFONSA Rodrigueza jezuitę, KRZYSZTOFA franciszkanina, URBANA, WOLFGANGA biskupa

Przeklęta karczma na Kamiennej Górze

a Kamiennej Górze, nad Żarnówką, jeszcze do niedawna starzy ludzie pokazywali ledwie widoczny z ziemi blok skalny, mówiąc że jest to próg karczmy, która z bożego rozkazu zapadła się pod ziemię. Była to sprawiedliwa kara za wszelkie występki i nieprawości, jakie się tutaj przez lata działy. A było to tak:

Karczma stała na wzgórzu, za wsią, przy trakcie. Czemu właśnie tutaj, z dala od ludzkich sadyb, ktoś ją zbudował – nie wiadomo. Podobno przed laty chętnie odwiedzali ją zbójnicy, a jeden z braci Giertugów – *harnaś* spod Babiej Góry – schodził się tu ze swoją *frajerką* Danutką. Minęły lata, zbójniccy towarzysze poginęli gdzieś chwalebną śmiercią z ręki kata, pusto się zrobiło na polanach. Już od dawna mało kto starą karczmę odwiedzał. Pewnego dnia wszystko się jednak zmieniło. Gospodę kupił od dotychczasowych właścicieli obcy przybysz, a chociaż jak jego poprzednicy Izraelita – nie stronił od trunków, hucznych zabaw, kart i wszelkich uciech. Wkrótce też gwarno zaczęło być znowu w karczmie pod lasem. Baby przeklinały karczmarza, że ich mężowie ostatni grosz w gorzałce i kartach topią, matki wyrzekały niespokojne o poczciwość swoich córek, parobcy spojeni wódką brali się za łby o dziewczki tak, że się często krew lała – słowem Sodom i Gomora. Odwiedzali też karczmę żandarmi, a ich wizyta kończyła się zawsze pijatyką w alkierzu karczmarza i rozpustą. Nie było dnia, żeby aż ku wsi nie niosła się muzyka i śpiewy, nie rozlegały wrzaski i pohukiwania wracających do domu biesiadników. Przy tych powrotach niejeden wianek dziewczynski przepadł, niejedna się zrodziła nienawiść.

Właściciel przyjął raz na służbę ubogą młodą wdowę z dzieckiem, a kiedy przekonał się, że uczciwej i pobożnej kobiety nie zmusi do żadnego łajdactwa, zaczął biedaczkę przesładować i pędzić do najcięższej pracy. Obrządzała bydło, sprzątała, pracowała w kuchni, nosiła wodę i drewno, prała. Wstawiała przed świtem, spać szła ostatnia i często głodna. Gdyby nie dziecko poszłaby, gdzie oczy poniosą, ale jak tu z takim maleństwem iść na tułaczkę. Ledwie przeżyła zimę, bo i śnieg ona musiała odrzucać, pomimo że w karczmie był jeszcze do pomocy parobek.

Myślała, że odetchnie trochę w poście, kiedy jak wiadomo, muzyki i zabaw nie ma. Ale gdzie tam! Minęły zapusty, minął Popielec, a w karczmie jak co dzień grała muzyka i schodzili się tanecznicy. Tak przyszedł Wielki Tydzień, ale i wówczas trwały pohulanki. Rej wodzili urlopnicy z wojska, którzy pili na umór, a że grosza mieli sporo znalazły się więc zaraz przy nich dziewczki niecnoty, za nimi zaś parobcy, niby to pilnować przed obcymi, ale tak naprawdę, żeby napić się do woli gorzałki za cudze talary.

We Wielki Piątek wesoła kompania od rana dalej piła w karczmie i hulała. Właśnie biesiadnicy raczyli się znowu wódką i wyśpiewywali sprośne piosenki, kiedy gdzieś z daleka wiatr przyniósł nikły głos dzwonka.

Gościńcem toczył się ubogi wózek zaprzężony w dwa konie. Powoził starszy mężczyzna, przy nim mały chłopiec – ministrant potrząsał raz po raz niewielkim dzwonkiem. Z tyłu na wymoszczonym wełnianą chustką siedzisku siedział kapłan. Usłyszała dzwonek biedna wdowa, uklękła z dzieckiem na rękę na progu czekając aż wóz minie karczmę. Za jej plecami huknęła znowu głośniejsza muzyka, jakaś dziewczka zaśmiała się ostro, bezwstydnie, zatupały nogi tancerzy.

Pochyliła głowę robiąc na piersi znak krzyża, zaraz też wstała z klęczek by wrócić do roboty. Odwróciła się i zamarała. Oto z hukiem i trzaskiem, powoli, nieuchronnie karczma zapadała się w ziemię. Kobieta patrzyła onie miała. Rudobrazowa glina pochłaniała ściany, dach, wszystko. Zamiast muzyki słyszała teraz pełne przerażenia krzyki, lament, płacze i wyrzekania. Zanim minęły trzy pacierze tam, gdzie przed chwilą stała okazała chałupa widniał tylko zasypany świeżą ziemią dół. Z karczmy i całego obejścia został tylko próg, na którym wcześniej klęczała. On jeden ocalał z przeklętego domostwa, bo na nim uklękła służąca by pokłonić się Panu Bogu. Podobno do dzisiaj spod ziemi w ciemne i wietrzne noce, szczególnie we Wielkim Tygodniu, dobywa się tutaj granie i odgłosy zabawy przerywane okrzykami grozy, jękami i szlochem.

listopad

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1926 – jeden z najcieplejszych listopadów w stuleciu,
- 1964 – bardzo silny wiatr halny w dniu 24 listopada powyrwał wiele drzew w lasach,
- 1988 – zanotowano najniższą temperaturę w historii stulecia, w Jabłonce odnotowano -30°C ,
- 1995 – regularna zima rozpoczęła się od 4 listopada i trwała aż do 16 kwietnia następnego roku,
- 1996 – od 10 do 14 listopada nieprzerwanie wiał wiatr halny i czynił spustoszenia w drzewostanie,

2009

listopad

KALENDARIUM

1	1873	– otwarcie szkoły w Bieńkówce
2	1851	– w Suchej zatrzymuje się podróżujący ze Lwowa cesarz Franciszek Józef I
3	1912	– w Chicago powstaje Towarzystwo Synów Gór znad Skawy założone przez emigrantów z Zembrzyc
	1998	– poświęcenie kaplicy w Marcówce
3	2006	– w Lipnicy Wielkiej rozpoczęła się dwudniowa sesja popularno-naukowa zorganizowana z okazji 400-lecia wsi
5	1533	– biskup krakowski Piotr Tomicki zezwala na utworzenie parafii w Zembrzycach
	1947	– zmarł prof. Eugeniusz Machay, biolog, żołnierz AK, działacz orawski (ur. 27.01.1891 r. w Jabłonce)
7	1564	– lokacja Jordanowa
	1695	– breve papieża Innocentego XII, nadające wiernym nawiedzającym siedem ołtarzy w Suchej takie same odpusty, jakie uzyskiwali pielgrzymi nawiedzający siedem ołtarzy w watykańskiej bazylice św. Piotra
8	1923	– utworzenie powiatu makowskiego
9	1669	– król Michał Korybut Wiśniowiecki potwierdza dawne przywileje Lanckorony i zezwala na trzy nowe jarmarki w mieście (na św. Agnieszkę, św. Stanisława i św. Franciszka)
	1869	– wielki pożar Lanckorony
10	1855	– konsekracja przez biskupa tarnowskiego Józefa Alojzego Pukalskiego kościoła w Koszarawie ku czci św. Karola Boromeusza
	1905	– umiera ks. Józef Prochner, probosz parafii suskiej, budowniczy nowego kościoła w Suchej
11	1445	– książę zatorski Wacław sprzedaje Zembrzyce Janowi Cieślińskiemu
	1988	– w Mucharzu obok kościoła odsłonięto Obelisk Niepodległości z pamiątkową tablicą
	1994	– ks. Kard. F. Macharski konsekruje kościół w Bystrej
	2002	– oficjalne otwarcie makowskiego Rynku odrestaurowanego po powodzi w 2001 r., połączone z odsłonięciem nowego wizerunku Pomnika Nieznanego Żołnierza i Ofiar Wojny
15	1918	– utworzenie Rady Narodowej Polaków na Górnej Orawie
	1918	– powstanie I Kompanii Spisko–Orawskiej
	1955	– powstanie Oddziału Ziemi Babiogórskiej PTTK w Suchej
18	1647	– wskutek wypadku podczas polowania umiera właściciel dóbr suskich Krzysztof Komorowski
20	1738	– August III wydaje dla Jordanowa przywilej na dwanaście jarmarków
21	1951	– utworzenie parafii w Skawicy
	1998	– w suskim zamku odbyło się I Sympozjum „Dziedzictwo kulturowe obszaru Babiej Góry” zorganizowane przez Stowarzyszenie Gmin Babiogórskich
26	1376	– książę oświęcimski Jan wystawia dokument, w którym poświadcza fakt sprzedaży Krzeszowa przez Jana Szaszko ze Śleszowic Wawrzyńcowi Szaszkowicowi
28	1932	– zostaje zorganizowany w budynku szkoły Związek Strzelecki – oddział Mucharz
30	1824	– utworzenie parafii w Koszarawie

N	1	WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH	• Odpust - Rabicze
Pn	2	WSPOMNIENIE WSZYSTKICH WIERNYCH ZMARŁYCH (DZIEŃ ZADUSZNY)	
Wt	3	HUBERTA biskupa, MARCINA de Porres zakonnika, SYLWII matki Grzegorza papieża	
Śr	4	KAROLA Boromeusza biskupa, OLGIERDA	
Cz	5	ELŻBIETY i ZACHARIASZA rodziców św. Jana Chrzciciela, SŁAWOMIRA, GERALDA biskupa	
Pt	6	FELIKSA, KRYSZYNY stygmatyczki, LEONARDA z Limoges pustelnika	
So	7	ANTONIEGO Baldinucci jezuitę, FLORENCJUSZA, ZYGMUNTA	
N	8	BOGDANA, GOLFRYDA biskupa, SEWERYNA	• Odpust - Koszarawa
Pn	9	Poświęcenie Bazyliki Laterańskiej w Rzymie, ALEKSANDRA, LUDWIKA Marbioli, TEODORA żołnierza męczennika, URSYNA	
Wt	10	ANDRZEJA, LEONA I Wielkiego papieża i doktora Kościoła, JUSTA, LEONA, LUDOMIRA	
Śr	11	ŚWIĘTO NIEPODLEGŁOŚCI, MARCINA z Tours biskupa, TEODORA Studyty opata,	• Odpust - Bystra Podhalańska, Podwik
Cz	12	JOZAFATA Kuncewicza biskupa i męczennika, RENATY	
Pt	13	BENEDYKTA, IZAAKA, JANA, KRYSZYNA, MATEUSZA, męczenników	
So	14	EMILA, ROGERA, SERAFINA, WAWRZYŃCA	
N	15	ALBERTA Wielkiego biskupa i doktora Kościoła, LEOPOLDA III margrabiego	
Pn	16	MARII - MATKI BOŻEJ OSTROBRAMSKIEJ, GERTRUDY Wielkiej, dziewicy, MAŁGORZATY Szkockiej, królowej	
Wt	17	GRZEGORZA Cudotwórcy biskupa, GRZEGORZA z Tours biskupa, ELŻBIETY Węgierskiej, zakonnicy, JOZAFATA	
Śr	18	ANIELI, KAROLINY Kózkówny dziewicy i męczennicy, ODONA z Cluny opata, ROMANA	
Cz	19	MAKSYMA, MECHTYLDY z Hackeborn zakonnicy, SALOMEI księżnej halickiej, zakonnicy	
Pt	20	ANATOLA, EDMUNDA króla Anglii, RAFAŁA Kalinowskiego, kapłana	
So	21	MARII - OFIAROWANIE MATKI BOŻEJ, FRANCISZKI, JANUSZA, KONRADA	
N	22	CHRYSTUSA KRÓLA WSZECHŚWIATA, CECYLII dziewicy i męczennicy, MARKA	
Pn	23	FELICYTY, KLEMENSA I papieża i męczennika, KOLUMBANA opata, MAŁGORZATY Sabaudzkiej	• Odpust - Zawoja Centrum
Wt	24	JANA Chryzogona męczennika, FLORY i MARII dziewic i męczennic, ANDRZEJA Dung - Lac kapłana i towarzyszy	
Śr	25	ERAZMA biskupa męczennika, ELŻBIETY Dobrej, tercjanki, FRANCISZKI Siedliskiej, KATARZYNY Aleksandryjskiej, dziewicy i męczennicy	
Cz	26	ALPIUSZA biskupa, JANA Berchmansa kapłana, KONRADA	
Pt	27	Cudownego Medalika Matki Bożej, MAKSYMA biskupa, WIRGILIUSZA biskupa,	
So	28	KATARZYNY Laboure, STEFANA Młodszego mnicha, ZDZISŁAWA	
N	29	BŁAŻEJA, FILOMENY, SATURNINA biskupa i męczennika	I niedziela Adwentu
Pn	30	ANDRZEJA apostoła, JUSTYNY, KONSTANTEGO Maury,	

Jak proboszcz z Mucharza diabła oszukał

kościół w Mucharzu od samego początku nosił wezwanie św. Wojciecha biskupa i męczennika, który podobno wędrując tędy z dalekich Czech do króla Bolesława Chrobrego zatrzymał się tutaj by nauczać mieszkańców zagubionej w beskidzkich lasach osady. Trudno było o lepszego patrona świątyni w tym zapadłym górskim zakątku; zmagał się święty za życia z pogaństwem, nawracał na wiarę świętą, wojował z czartem. Przez lata proboszczowie mieli tu równie trudne zadanie jak niegdyś święty patron mucharskiej parafii, jako że wszelkiego rodzaju bezbożników i zbrojów w okolicy nie brakowało. Wkrótce jednak dzięki staraniom kolejnych kapłanów stał się Mucharz bożym miejscem, a do tutejszego kościoła przychodzili na święta i odpusty ludzie z odległych osad, aż gdzieś spod Babiej Góry, bo innych świątyni tu jeszcze nie było.

Bardzo to wszystko drażniło moce piekielne, uradziły więc czarty, żeby skusić do grzechu świątobliwego proboszcza, który diabłom na złość od dłuższego czasu tu gospodarzył, otoczony bożą i ludzką miłością. Wiedziały przechery, że bogactwem, sławą ani niewieściami wdziękami nabożnego kapłana nie skuszą, uknuły więc iście piekielny plan.

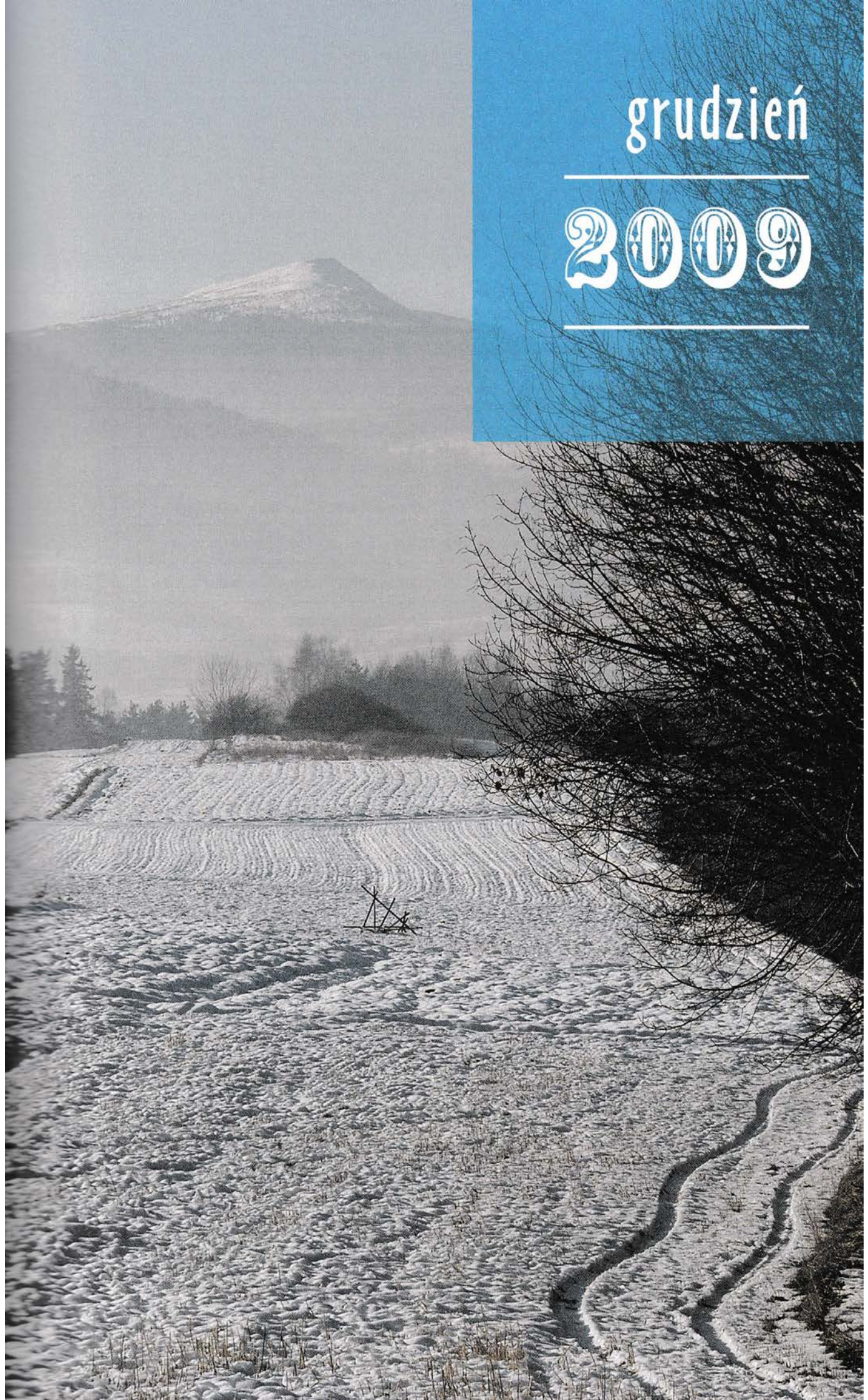
Pewnego popołudnia, gdy pleban odmawiał właśnie brewiarz, zjawił się przy nim piekielnik i dalej że wyśmiewać się z jego modłów, prawości, ubóstwa, postów i umartwień. Uciekał wprawdzie, co chwila przepędzany znakiem krzyża i bożym imieniem, ale zaraz wracał w nadziei, że w końcu kapłan wpadnie w złość i coś nieprzystojnego powie lub uczyni. Kiedy nic takiego się nie stało oznajmił mu z politowaniem, że gdy on tu w Mucharzu modli się tylko, chodzi w jednej lichej sutannie, głodem przymiera i w każdy piątek biczuje swój grzbiet, jego zwierzchnicy używają życia ile się tylko da, a najweselej spędzają czas duchowni w samym Rzymie, nie wyłączając ojca świętego. Początkowo pleban nie chciał takich obelżywych historii nawet słuchać, ale kiedy czart wyznał mu niby w sekrecie, że właśnie tej nocy wszeteczna niewiasta być może uwiedzie samego papieża, zerwał się przerażony na równe nogi. Diabeł niby mu współczuł, udawał zdziwienie, że dopiero teraz nabożny proboszcz dowiedział się prawdy, biadał nad powszechnym zepsuciem, a gdy kapłan nadal piekielnemu gadaniu nie dawał wiary, zaproponował mu wyprawę do stolicy apostolskiej, aby na własne oczy przekonał się o prawdziwości jego słów. Potrwa ona niedługo, do świtu będą z powrotem, by pleban zdążył odprawić jutrznię, ale za taką podróż jest tylko jedna cena – dusza zapisana piekłu cyrografem. Kapłan nie zastanawiał się długo. Uznał, że przybycie z napomnieniem i ocalenie od grzechu Ojca Świętego jest ważniejsze niż jego zbawienie. Pomyślał też, że czarta można przecież oszukać, więc jakoś to będzie. Cyrograf podpisał, ale postawił warunek: oto polecą na drzwiach kościelnych, które diabeł po powrocie zawiesi ponownie na zawiasach, zanim zapieje kogut. Piekielnik zgodził się i wyruszyli w drogę.

W Rzymie mucharski pleban postawił na nogi całą papieską służbę i strażę, przepędził z otoczenia Ojca Świętego wszystkich, którzy go mogli przywieść do grzechu, a zwłaszcza niewiasty. Podobno najurodziwsza z nich, przeżegnana znakiem krzyża, rozlała się w cuchnącą smołę! Ksiądz uspokojony, że już nic nie zagraża powadze Kościoła ruszył w powrotną drogę. Zanim ze swoim opiekunem wsiadł na kościelne drzwi zdążył odwiedzić kilka świątyni modląc się gorąco o ratunek dla własnej duszy. Ta zwłoka nie podobała się diabłu, bo do końca nocy pozostało już niewiele, ale bojąc się świętych miejsc niewiele mógł poradzić.

Było już jasno, kiedy dotarli do Mucharza. Kapłan ukląkł i zatopił się w modlitwie, zaś diabeł porwał wierzaje na plecy i biegiem ruszył w stronę świątyni, gdzie zgodnie z umową miał je zawiesić na zawiasach. Zanim zapiał kogut wieszczący koniec panowania złych mocy czart zdążył osadzić drzwi tylko na jednym zawiasie. Wścikły, klnąc i dymiąc siarką, ruszył jak niepyszny do piekła, zaś pleban podobno do wieczora leżał krzyżem dziękując Niebu za ratunek. Drzwi wisiały na jednym zawiasie przez lata, a o proboszczu z Mucharza, który okpił diabła i zapobiegł zgorzeniu opowiadano w całym chrześcijańskim świecie.

grudzień

2009

Pogodowe ciekawostki i anomalie w minionym stuleciu

- 1941 – bardzo silne mrozy w grudniu; 18 dni było z temperaturą poniżej -10°C ,
- 1970 – najchłodniejszy grudzień w całym stuleciu,
- 1979 – najcieplejszy grudzień w stuleciu,
- 1989 – bardzo silny wiatr halny około 20 grudnia – powalił wiele drzew,
- 1991 – pomiędzy 27 i 28 grudnia największy z grudniowych opadów śniegu, w naszym regionie spadło ok. 70 cm śniegu.

zebrał Stanisław Bednarz

2009

grudzień

KALENDARIUM

2	1908	– otwarcie nowego budynku szkoły w Suchej
3	1611	– wytyczenie granicy pomiędzy Bładzonką i Suchą, posiadłościami Piotra Komorowskiego, a Zembrzycami, należącymi wówczas do Barbary Niewiarowskiej
4	1931	– likwidacja powiatu makowskiego
5	1954	– wieś Mucharz zostaje zelektryfikowana
6	1972	– na podstawie uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Krakowie nr XVIII.92/72 tworzy się w powiecie wadowickim Gminę Mucharz w granicach byłej gromady
8	1624	– konsekracja kościoła w Suchej
	1972	– kardynał Karol Wojtyła dokonuje konsekracji kościoła parafialnego w Jordanowie
10	1940	– wysiedlenie Mucharza przez Niemców
12	1940	– pierwsze wysiedlenie części mieszkańców Śleszowic do Wadowic i w głąb Rzeszy
13	1975	– na stację kolejową w Jordanowie wjechał pierwszy pociąg elektryczny relacji Kraków – Zakopane
15	1576	– Stefan Batory wydaje dla Jordanowa przywilej na dwa jarmarki
	1996	– konsekracja kościoła pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Śleszowicach
16	1884	– otwarcie ruchu na linii kolejowej Żywiec – Nowy Sącz
	1884	– otwarcie stacji kolejowej w Suchej
17	1987	– zebranie założycielskie Towarzystwa Przyjaciół Orawy w Krakowie
	2004	– otwarcie Ośrodka Turystyczno-Narciarskiego „Mosorny Gron” (kolej linowa) w Zawoi
18	1948	– po raz pierwszy w historii Tarnawy Dolnej we wsi zabłysnęło światło elektryczne
19	1946	– urodził się w Chyżnem ks. dr biskup Jan Szkołoń (przyjęcie sakry biskupiej w Krakowie 4.06.1988 r.)
22	1378	– pierwsza wzmianka o Makowie, którego właścicielem był wówczas Hanko z Zakliczyna, protoplasta znanego rodu Jordanów
30/31	1944	– pluton AK „Kurniawa” pod dowództwem por. sap. inż. Tadeusza Studzińskiego („Jędrzejewski”) i sowiecki oddział „Walka” wysadzają most kolejowy w Skawcach

Wt	1	EDMUNDA Campiona męczennika, ELIGIUSZA, NATALII,
Śr	2	BIBIANY dziewicy i męczennicy, PAULINY, RAFAŁA Chylińskiego kapłana
Cz	3	FRANCISZKA Ksawerego kapłana, KASJANA męczennika
Pt	4	BARBARY dziewicy i męczennicy, JANA Damasceńskiego kapłana i doktora Kościoła
So	5	KRYSPINA męczennika, SABY opata
N	6	ABRAHAMA biskupa, EMILIANA, MIKOŁAJA z Miry biskupa • Odpust - Sidzina
Pn	7	AMBROŻEGO biskupa i doktora Kościoła, MARCINA, MARIJ Józefy Rossello
Wt	8	NIEPOKALANE POCZĘCIE MATKI BOŻEJ, MARIJ, WIRGINII
Śr	9	LEOKADII dziewicy i męczennicy, WIESŁAWA
Cz	10	MARIJ - MATKI BOŻEJ LORETAŃSKIEJ, EULALII, GRZEGORZA III papieża, JULII
Pt	11	DAMAZEGO I papieża, DANIELA Słupnika
So	12	MARIJ - MATKI BOŻEJ Z GUADALUPE, ALEKSANDRA, JOANNY Franciszki de Chantal zakonnicy
N	13	ŁUCJI dziewicy i męczennicy, OTYLII opatki
Pn	14	ALFREDA, IZYDORA, JANA od Krzyża
Wt	15	CELINY, WALERIANA
Śr	16	ADELAJDY cesarzowej, ALBINY, ZDZISŁAWA
Cz	17	FLORIANA, ŁAZARZA, MODESTA patriarchy, OLIMPII wdowy
Pt	18	BOGUSŁAWA, GRACJANA biskupa, PAWŁA Mi i towarzyszy męczenników
So	19	DARIUSZA, ELEONORY mniszki, URBANA V papieża
N	20	BOGUMIŁA, DOMINIKA z Siłos, EUGENIUSZA, ZEFIRYNA papieża męczennika
Pn	21	ANASTAZEGO I papieża, JANA, PIOTRA Kanizego kapłana i doktora Kościoła, TOMASZA
Wt	22	FRANCISZKI Ksawery Cabrini, HONORATY, ZENONA PIERWSZY DZIEŃ ZIMY
Śr	23	JANA Kantego kapłana, MARIJ Małgorzaty d'Youville, SŁAWOMIRA, WIKTORII dziewicy i męczennicy
Cz	24	WIGILIA BOŻEGO NARODZENIA, ADAMA, EWY
Pt	25	BOŻE NARODZENIE, ANASTAZJI męczennicy
So	26	DIONIZEGO papieża, SZCZEPANA, pierwszego męczennika
N	27	ŚWIĘTEJ RODZINY, FABIOLI wdowy, JANA Ewangelisty, MAKSYMA
Pn	28	MŁODZIANKÓW - MĘCZENNIKÓW, ANTONIEGO, CEZAREGO
Wt	29	DOMINIKA, TOMASZA Becketa biskupa i męczennika
Śr	30	EUGENIUSZA, KATARZYNY Laboure dziewicy, MAŁGORZATY Colonna klaryski, SEWERYNA
Cz	31	MELANII Młodszej wdowy, SYLWESTRA I papieża

Diabelski Zamek na Żurawnicy

Żurawnica (727 m n.p.m.) to szczyt na pograniczu Beskidu Średniego i Małego. Na jego zachodnim stoku leży wieś Krzeszów, a przez grzbiet wiedzie droga z Kukowa do Tarnawy.

W rejonie szczytu, po północno-zachodniej stronie grzbietu, jest 300-metrowej długości pas skał o fantazyjnych kształtach, pełen szczelin, rozpadlin i pieczar, ukryty w lesie i zaroślach. Geolodzy twierdzą, że te ciekawe formy skalne to piaskowce ciężkowickie poprzegradzane mało odpornymi łupkami i piaskowcami magurskimi, które przez tysiące lat wypłukiwała woda, zaś miejscowa tradycja uważa je za pozostałości diabelskiego zamczyska. Noszą one nazwę Kozich Skał, bo podobno widywano wśród nich pasące się kozy, ale kto to wie jak było naprawdę, wszak mieszkańcy piekła chętnie przybierają postać zwierzęcą, a zwłaszcza kozłą!

W zamierzchłych czasach, kiedy na ziemiach polskich chrześcijańskie świątynie należały jeszcze do rzadkości, a głos dzwonów, którego siły piekielne boją się bardziej niż wody święconej, nie wszędzie docierał, czarty miały w odludnych zakątkach swoje zamczyska, gdzie gromadziły skarby, by kusić nimi ludzi i prowadziły między sobą wojny. Taki diabelski zamek stał podobno właśnie na Żurawnicy. Rozpadł się w gruzy w czasie bitwy, jaką synowie piekiel toczyli między sobą o zgromadzone tu bogactwa lub też wtedy, gdy ziemię tę przemierzał św. Wojciech, który wzywał lud na nabożeństwo głosem małego dzwoneczka poświęconego podobno w samym Rzymie.

Legenda mówi, że głazy - pozostałości diabelskiej fortecy - zapadną się w głąb ziemi, kiedy jakiś śmiałek odbierze czartom nagromadzone tu skarby, ukryte w podziemiach. Można tego dokonać tylko w Niedzielę Palmową. Stróże skarbu z piekła rodem wydobywają go tego dnia na światło dzienne i suszą w promieniach słońca lub na wietrze. Płonie on wtedy niebieskawym światłem, widocznym z daleka. Zdobyć go można tylko podczas czytanej na sumie Ewangelii, bo czarty na ten czas tracą swoją moc, zmuszone przez Stwórcę do wysłuchania Słowa Bożego. Amator diabelskiego bogactwa ma uczestniczyć w nabożeństwie od chwili gdy kapłan podchodzi do stopni ołtarza aż do pierwszych słów Ewangelii. Wtedy powinien opuścić kościół i ruszyć po skarby, ale wrócić ze zdobyczą musi do świątyni zanim ksiądz czytanie Ewangelii zakończy. Jeżeli spóźni się choć o chwilę lub ogarnie go podczas całej wyprawy strach, czarty dopadną nieszczęśnika i rozerwą na strzępy, a jego duszę powloką do piekła.

Pewnego razu znalazło się podobno dwóch śmiałków z Krzeszowa, którzy wyruszyli na Żurawnicę w Niedzielę Palmową. Młodzi, odważni i silni, kawał świata zobaczyli służąc w wojsku, latem paśli owce, zimą pracowali w lesie. Zdarzało się im niedźwiedzia ciupagą od koszarzu odgonić, z różnego rodzaju duchami i czarami byli obcy, bo *baca*, u którego paśli owce, słynął na całą okolice jako wielki czarownik, a ludzie szeptali, że nie obce im było także zbójnickie rzemiosło.

Solidnie się do tej wyprawy przygotowali: pościli cały tydzień, byli u spowiedzi, zabrali ze sobą wodę i krede święconą, gromnicę oraz zioła święcone na Matkę Bożą Zielną czyli na Wniebowzięcie Najświętszej Maryi Panny 15 sierpnia, które, jak wiadomo, odpędzają wszelkie złe siły. Nieśli też łopaty, kilofy i sznury potrzebne przy penetrowaniu podziemi, oraz latarnie i łuczywo.

W odpowiednim momencie wymknęli się z kościoła i ruszyli pędem w kierunku Żurawnicy. Tuż pod szczytem zobaczyli najpierw błękitną mgiełkę, a zaraz potem niebieskawe płomienie! Wydobywały się one ze szczelin pomiędzy głazami, pełzały po kamieniach. W milczeniu uczynili znak krzyża i zabrali się do kopania. Z początku wszystko szło dobrze, ale gdy wykop zaczął się powiększać, poczęły z niego wyskakiwać w górę języki ognia, zaś z sąsiednich skał buchał dym. Gdy niezrażeni kopali dalej coś zahuczkało pod ziemią, huknęło jakby kamienie osuwały się w głąb, aż wreszcie zadrżała ziemia. Chłopy były odważne, wiadomo, górale, przeżegnali się więc tylko i kopali dalej szepcząc pacierze. Już w wykopanej studni łopaty zadźwięczały o metal, już z pobliskiej rozpadliny buchnął blask złota, kiedy nagle spod największej skały wypadły ujadając dwa czarne, upiorne psy. Tego było już za wiele! Poszukiwacze czarciego skarbu rzucili łopaty, latarnie, sznury i rzucili się do ucieczki. Całe szczęście zdążyli dobiec do stojącej w polach kapliczki, bo inaczej piekielne bestie pewnie by ich dopadły! Gdy potem opowiedzieli *bacy* o swojej przygodzie, ten stwierdził, że gdyby starczyło im odwagi, by pokropić diabelskie psiska święconą wodą, to skarb byłby ich, a skały zniknęłyby w czeluściach ziemi na wieki.

Beskidzkie ścieżki świętego Wojciecha

W e wsiach Leśnica i Łękawica, należących dzisiaj do gminy Stryszów, można spotkać przydrożne figury św. Wojciecha, a w całej okolicy aż po Mucharz krążą opowieści o świętym biskupie, który wędrował tędy z rodzinnych Czech na dwór polskiego księcia. Niosąc światło świętej wiary głosił Ewangelię, chrzczył, nauczał pacierza. Mieszkańcy zagubionych w beskidzkich lasach osad od wieków pokazywali przybyszom miejsca, gdzie św. Wojciech odpoczywał, modlił się, wygłaszał kazania, udzielał chrztu. Na wielu z nich wzniesiono swoisty pomnik – figurę lub krzyż.

Święty Wojciech, urodzony około 956 roku w czeskich Libicach, jako syn komesa z możnego rodu Sławnikowiców, przeznaczony od dzieciństwa do stanu duchownego, po odebraniu starannego wykształcenia piastował w latach 982–988 godność biskupa Pragi. Przez pewien czas wraz z bratem Radzymem (Radzimem) przebywał w Italii, gdzie około 990 roku obaj wstąpili do zgromadzenia benedyktynów. Po trzech latach wezwany do powrotu na stolicę biskupią w Pradze popadł w konflikt z rodem Werszowców, których obłożył klątwą za zbezczeszczenie zbrodnią świątyni. W odwecie Werszowcy zamordowali jego rodziców i czterech braci. Wojciech opuścił wtedy na zawsze Czechy udając się najpierw ponownie do Włoch, a następnie do Polski, gdzie w 997 roku przybył na dwór Bolesława Chrobrego. Stąd udał się na wyprawę misyjną do pogańskich Prusów. Tam, po mszy świętej odprawionej na pogańskim uroczysku, zginął męczeńską śmiercią przeszyty włóczniami. Zwłoki świętego Chrobry wykupił za cenę złota równego wagą ciężarowi ciała męczennika. Grób biskupa w katedrze w Gnieźnie stał się pierwszym polskim sanktuarium.

Historycy od dawna zastanawiają się, czy wędrówka świętego przez południową Polskę, utrwalona w ludowych legendach, była w ogóle możliwa. Mogło do niej dojść (teoretycznie) jedynie w okresie, gdy św. Wojciech sprawował urząd biskupa praskiego; biskupstwu temu podlegała wtedy prawdopodobnie Ziemia Krakowska i część Śląska, bądź też w czasie, gdy udawał się na dwór Bolesława Chrobrego. W rzeczywistości święty nigdy tych terenów nie przemierzał.

Według legendy wędrując przez Beskidy zatrzymał się na dłużej w Mucharzu i stąd robił misyjne wyprawy w okolicę. Tak właśnie miał zawędrować do Łękawicy. Na miejscu, gdzie nauczał, zbudowano we wsi najpierw kapliczkę, a potem kaplicę pod jego wezwaniem. Tradycje odprawiania mszy św. przy kaplicy św. Wojciecha, potwierdzone w źródłach, sięgają w Łękawicy XVII stulecia. W przeszłości w dniu jego święta, 23 kwietnia, odbywały się tu podobno „pasterskie” odpusty, na które przybywali pasterze owiec i bydła z pobliskich osad, gdyż, jak wiadomo, św. Wojciech jest ich patronem. Wiosną dopiero *po Wojciechu* wyruszały w góry na sezonowy wypas stada owiec – szły wiosenne *redyki*. Gdy w 1906 roku w Łękawicy zbudowano kościół, przeniesiono do niego część wyposażenia kaplicy: barokowy ołtarz boczny, obraz Świętej Rodziny (umieszczony w ołtarzu głównym), płaskorzeźbę w drewnie przedstawiającą Boga Ojca oraz krucyfiks z kości słoniowej, datowany na XVII stulecie.

Inny ślad św. Wojciecha to źródelko w Stryszowie, na tzw. Ligoczyźnie. Według tradycji było to miejsce, gdzie święty chętnie odpoczywał podczas swoich wędrówek, a modląc się tu i poszcząc pił czystą źródlaną wodę, która nieraz przez wiele dni była jego jedynym pokarmem. Legenda mówi, że pewnego razu przy źródle zatrzymał się niewidomy gęslarz. W słowiańskiej tradycji gęslarze tacy wędrowali od osady do osady śpiewając pieśni, które często były swego rodzaju lekcją historii. Opiewały one pogańskich bogów, bohaterskie czyny władców i wodzów, ważne zdarzenia. Kiedy gęslarz napił się wody ze źródelka św. Wojciecha i obmył nią twarz – odzyskał wzrok, a poruszony tym cudem ochrzcił się. Od tej pory wierni używali wody ze źródła jako skutecznego lekarstwa nie tylko w chorobach oczu, ale także na inne dolegliwości. Dzisiaj źródło jest ocembrowane, a w pobliżu od 1768 roku stoi kamienna figura świętego.

Podobno też „cudowną” wodę każdej wiosny czerpali tutejsi *bacowie* wierząc w jej leczniczą i ochronną moc, skuteczną zwłaszcza w przypadku czarów.

Biała Dama z suskiego zamku

Zamek w Suchej Beskidzkiej, jak każda tego typu szanująca się rezydencja, ma swoją zjawę. Jest to Biała Dama, której ukazanie się zapowiada zawsze jakieś nieszczęście i krwawe wydarzenia. Kobięca postać w zwiewnych, białych szatach najczęściej wędruje krużgankami pierwszego piętra ku zamkowej kaplicy ulokowanej w wieży zegarowej, zamykającej zachodnie skrzydło. Bezszelestnie przenika drzwi kaplicy, a wtedy w jej wnętrzu pojawia się niebieskawe światło widoczne z dziedzińca przez okno. Spotkać ją można także zstępującą wewnętrznymi schodami ku zamkowym piwnicom, lub wędrującą korytarzami skrzydła południowego. Pojawieniu się Białej Damy towarzyszy zawsze podmuch lodowatego powietrza, który rozwiewa jej suknie i welon. Legenda mówi, że jest to duch jednej z właścicielek zamku pokutującej za swoje okrucieństwa – Anny Konstancji z Lubomirskich, zaś według innej wersji nieszczęśliwej samobójczynie Krystyny Komorowskiej.

Anna Konstancja (1669 – 1726) jest postacią historyczną. Starościanka sędzicka w 1690 roku wyszła za Jana Kazimierza Wielopolskiego (? – 1693), pana na Pieskowej Skale i nowego dziedzica Suchej, który dobra te odziedziczył po zmarłym dwa lata wcześniej, w 1688 roku, ojcu – kanclerzu Janie Wielopolskim. Mężatką była niecałe trzy lata i jeszcze w roku śmierci męża poślubiła, co współcześni wielokrotnie jej zarzucali, Stanisława Małachowskiego (1659 – 1699), wojewodę poznańskiego. Synem tej pary był starosta opoczyński, a od 1746 roku słynny wielki kanclerz koronny – Jan Małachowski.

Zarządzając suskimi dobrami dała się poznać jako energiczna i dobra gospodyni. Przeprowadziła między innymi reformę tutejszego sądownictwa, co znacznie ukróciło działalność na tym terenie zbójników i wszelkiego autoramentu przestępców. Podobno nierządno w pogoń za rabusiami udawała się osobiście dowodząc oddziałem zamkowych hajduków. Poddanymi rządziła żelazną ręką, nic więc dziwnego, że była przez nich znienawidzona. Opowiadano o niej, że winnych nawet błahych przewinień przesłuchiwała w sali z zapadnią, strącając ich do zamkowych lochów, gdzie na nieszczęśników czekały ostre pale i noże.

Pochowano ją w krypcie suskiego kościoła parafialnego. Już w kilka dni po pogrzebie widmo Anny Lubomirskiej zaczęło ukazywać się w zamku siejąc powszechne przerażenie. Podobno pod koniec II wojny światowej, tuż przed krwawymi walkami toczonymi w okolicy z nacierającą Armią Radziecką, wystraszyli się jej stacjonujący tu hitlerowscy żołnierze. Biała Dama ukazała się im o zmroku na krużganku i nie bacząc na skierowane w jej stronę serie z broni maszynowej, majestatycznie udała się, jak zwykle, do kaplicy.

Drugą kandydatką na Białą Damę jest postacią zagadkową. Wprawdzie w historii rodu Komorowskich było kilka niewiast o imieniu Krystyna, ale wszystkie one wstąpiły w związki małżeńskie wiodąc mniej lub bardziej szczęśliwe życie. Bohaterka legendy zakochała się podobno ze wzajemnością w zamkowym strzelcu. Para ta początkowo bez żadnych podejrzeń szukała samotności polując w okolicznych lasach, ale gdy ojciec panny wytropił w końcu zakochanych, zamknął córkę w zamkowych komnatach, a jej ukochanego po okrutnych torturach stracił na zamkowym dziedzińcu każąc dziewczynie patrzeć na jego śmierć. Wkrótce też postanowił wydać córkę za mąż, ale za kogo – legenda milczy. W dniu ślubu ubrana w weselny strój Krystyna szła do zamkowej kaplicy, gdzie czekał na nią oblubieniec. Zatrzymała się tuż przed drzwiami i naraz skoczyła z krużganku na dziedzińiec. Podobno zginęła na miejscu, ale według innej wersji żyła jeszcze kilka dni i zdążyła przekląć okrutnego ojca. Przekleństwo to miało być przyczyną późniejszych niepowodzeń rodu Komorowskich i utraty przez nich dóbr suskich. Jeszcze w XIX stuleciu penetrującym Suchą ludoznawcom pokazywano samotny grób za murem suskiego cmentarza, gdzie w niepoświęconej ziemi, jak przystało na samobójczynię, miała spoczywać nieszczęsna Krystyna. Jej widmo, ubrane w ślubną suknię i welon, wędruje po zamku w księżycowe noce przystając na krużgankach w miejscu, skąd niedoszła mężatka wykonała śmiertelny skok. Podobno czasem można też usłyszeć jej żalony płacz i jęki.

Zbójnickie Policzne

Zawoi, na południowym krańcu wsi, w górnym biegu potoku Jaworzynka, poniżej przełęczy Krowiarki, leży jeden z najciekawszych przysiółków Górnej Zawoi - Policzne. Jeszcze pół wieku temu było to osiedle oddzielone pasem lasu (tzw. Piekłem) od położonych niżej osiedli. Powstało prawdopodobnie już w XVII stuleciu jako tzw. zarębek (polana uzyskana przez wyrąb lasu) w głębi babiogórskiej puszczy. Sąsiadowała z nim hala wypasowa, której część nazywana Wilczą Łapą (dzisiaj częściowo zarośnięta lasem), wymieniana jest w dziewiętnastowiecznych zapiskach. Można przypuszczać, że pierwsze chaty zbudowano nad rzeką, na niewielkim wypłaszczeniu otoczonym stromymi stokami, które jeszcze długo były miejscem wypasu owiec.

Nazwa Policzne ma według miejscowej tradycji rodowód zbójnicki. W tutejszych szałasach babiogórscy zbójnicy szukali podobno schronienia i dzielili łupy czyli *licyli się*. Zdaniem językoznawców Policzne wywodzi się od słowa *polica* - półka, na której w szałasach gromadzono sery, a w chałupach ustawiano naczynia. Takie właśnie miano - Polica - nosi najwyższy szczyt Pasma Policy (1369) - wschodniego odcinka Pasma Babiogórskiego.

Ze zbójnikami związana jest także stojąca na Policznym domkowa kaplica, od niepamiętnych czasów nazywana zbójnicką. Jest murowana z kamienia polnego, otynkowana. Stoi na środku małej działki, zwrócona frontem do głównej drogi. Posiada niewielką, wzniesioną na planie prostokąta, nawę i półkolistą zamkniętą prezbiterium. Legenda opowiada, że zbudowali ją zbójnicy jako przebłagalne wotum za swój grzeszny żywot.

Na temat, kto i kiedy naprawdę ufundował kaplicę, dokumenty milczą, nie można jednak wykluczyć, że rzeczywiście została wzniesiona za pieniądze zbójników, a tych w okolicach Babiej Góry nie brakowało. Wiadomo, że istniała już przed 1842 rokiem, gdyż wtedy została wspomniana w testamencie niejakiego Macieja Tomczaka, który otrzymał ją wraz z trzema morgami pola *...od Państwa Kumory*. Chodzi tu najprawdopodobniej o tzw. Kamerę Austriacką czyli austriacki skarb państwa, który w roku 1773 przejął wszystkie byłe dobra królewskie (królewszczyzny), w tym starostwo lanckorońskie, a wraz z nim Zawoję. Wynikałoby z tego, że M. Tomczak otrzymał grunt z kaplicą od rządu austriackiego, a więc był on własnością państwową. Być może jeszcze przed rozbiorami, w czasach Rzeczypospolitej, ten skrawek polany przeszedł na własność starostwa jako mienie skazańca, który swój grzeszny żywot zakończył „chwalebnie”, powieszony za żebro na haku. Nie jest więc wykluczone, że kaplica powstała w XVIII stuleciu, kiedy to rejon Babiej Góry, a zwłaszcza jej północne stoki i podnóża, uważany był za zbójnickie gniazdo. Działał tu wtedy między innymi jeden z najsłynniejszych *harnasi* Beskidów Zachodnich - Józef Baczyński, pochodzący z sąsiedniej wsi Skawicy, stracony w styczniu 1736 roku w Krakowie na Krzemionkach, oraz *towarzystwo* braci Giertugów, wielokrotnie wymieniane w dokumentach sądowych. Potwierdzona historycznie obecność zbójników w tym rejonie sprawia, że ufundowanie przez nich kaplicy staje się całkiem prawdopodobne. Co ciekawsze, nosi ona wezwanie św. Jana Chrzciciela, czczonego jako patrona skazańców, w Karpatach Zachodnich uważanego też za opiekuna zbójników. W kaplicy od ponad wieku w święto patronalne (św. Jana Chrzciciela - 24 czerwca) odprawiane są msze święte. Zgodnie ze starą tradycją *każdorazowy* opiekun kaplicy mógł korzystać z przypisanego do niej kawałka gruntu.

Na Policznym, pod Wilczą Łapą, czekają też podobno na szczęśliwca zbójnickie skarby. W stromym brzegu potoku spoczywają złote talary, łańcuchy, korale, a także monstrancja, kielichy i pateny zrabowane gdzieś z kościoła, czego się, jak wiadomo, zbójnikom czynić nie godzi. Jakby mało tego było, dla skarbów tych chciwy zbójnik zabił swojego kompana. Najpierw poczekał aż wykopie on w brzegu jamę przeznaczoną na ukrycie zbójnickiego dobra, a gdy ten zniósł do niej łup rozłupał mu czaszkę ciupagą. Kiedy jednak chciał wyciągnąć z wykopu skarb, ten zapadł się pod ziemię wraz z ciałem zabitego, grzebiąc także żywcem zabójcę.

Jak św. Onufry wspomógł biednego drwala

ak głęboko sięga ludzka pamięć, przez górę Chełm i dalej przez Strońską Górę w Beskidzie Średnim (Makowskim), wiódł leśnymi i polnymi drogami stary szlak pątniczy do sanktuarium Matki Bożej w Kalwarii Zebrzydowskiej. Wędrowali tędy pielgrzymi nie tylko z najbliższej okolicy, ale także z odległych miejscowości Beskidów, Gorców, Podtatrza, a nawet Słowacji.

Przy tym pielgrzymkowym trakcie zachowały się dwie kamienne figury, przedstawiające czczonego od wieków patrona pątników i podróżnych – św. Onufrego. Jedna z nich stoi w lesie, przy skrzyżowaniu leśnych dróg, w pobliżu wierzchołka Chełmu, najwyższego szczytu pasma o tej samej nazwie, druga pod starą lipą, przy polnej drodze biegnącej stokiem Strońskiej Góry - wzgórze wznoszącego się na północ od wsi Stronie.

Święty Onufry – pustelnik z Egiptu, żył podobno w IV stuleciu. W Polsce był mało popularny. Przedstawiano go najczęściej jako kłęczącego starca z długimi włosami i brodą sięgającą do kolan, które według legendy były jedynym jego okryciem. Tak właśnie wyobrażony został na figurach z Chełmu i Strońskiej Góry.

Data powstania figury św. Onufrego na górze Chełm nie jest pewna. Podobno postawiono ją w 1681, a według innej wersji w 1564 roku. Dzięki temu, że została umocowana na cokole przy pomocy żelaznego bolca, można ją było obracać (obecnie nie jest to możliwe). Podróżni, zgodnie z odwiecznym zwyczajem, odwracali ją twarzą w kierunku swojej peregrynacji w przekonaniu, że w ten sposób jeszcze lepiej zapewnią sobie opiekę świętego patrona. Był to zarazem swoisty drogowskaz dla wędrowców.

Jeszcze nie tak dawno leśną drogą koło figury chodzili do kościoła w Stryszowie wierni z Marcówki, wsi która aż do 1996 roku należała do stryszowskiej parafii. O św. Onufrym z góry Chełm krążą w okolicy liczne legendy. Jedna z nich mówi, że święty pustelnik wspomógł przed laty swojego czciciela – ubogiego drwala z Marcówki. Biedak przychodził na Chełm, by prosić świętego o wspomnienie, a gdy po takiej modlitwie coś mu się powiodło, dziękował swojemu orędownikowi i palił przed figurą światło.

Jednego roku przednówek był szczególnie ciężki. U drwala w chałupie od wielu tygodni wszyscy przymierali głodem. Pracy nie było, dzieci płakały, kobieta słaba i schorowana już prawie nie wstawała z pościeli. Wybrał się więc chłop na Chełm, do św. Onufrego, zanosząc prośby o zmiłowanie. Wyprawy te powtarzał pomimo mroźnej i śnieżnej zimy przez kilka dni z rzędu. Kiedy nadal nic nie wskazywało na poprawę losu, zdesperowany ruszył ku figurze po raz ostatni.

Słaby z głodu ledwie dowlókł się na miejsce. Padł na kolana błagając orędownika o ratunek, płakał i modlił się, a im dłużej tak kłęczał, tym większy ogarniał go żal nad sobą samym i tym większa złość. W końcu zerwał się z kłęczek, złapał leżący na drodze bukowy drąg i z całej siły uderzył nim w figurę. Zgrzytnęło coś, zatrzeszczało i kamienny posąg ciężko zesunął się z postumentu w błoto.

Chłop przeraził się swojego czynu. Ukłękł przy powalonej figurze bijąc się w piersi, aż w końcu pomyślał, że może da się kapliczkę naprawić. Wstał więc z kłęczek i zaczął dokładnie oglądać wyrządzoną szkodę. Figura była cała, choć tu i ówdzie trochę się obija.

Winowajca postanowił sprawdzić jeszcze czy z podstawą wszystko w porządku. Oglądnął dokładnie kamienną podmurówkę i cokół. Otwór, z którego wybił drągiem żelazny czop mocujący figurę był do połowy wypełniony brudem i suchymi liśćmi. Rozgarnął je ręką i oto w resztkach liści zaświeciły złote dukaty! Skąd się tutaj wzięły? Ano, pewnie ukryli je w figurze zbójnicy, którzy schowanego dobra z jakiegoś powodu nie wzięli, tak że zostało na lata u świętego w depozycie. On zaś zbójnickie złoto ofiarował swojemu czcicielowi.

Podobno wdzięczny drwal ufundował sto mszy w Kalwarii Zebrzydowskiej, do końca życia zawsze wspomagał wędrujących do sanktuarium pielgrzymów i już nigdy nie zaznał biedy.

kalendarz

2009

Informacje o gminach należących do SGB

Budzów	62
Bystra-Sidzina	66
Jabłonka	70
Jordanów	74
Koszarawa	78
Lanckorona	80
Lipnica Wielka	84
Maków Podhalański	88
Mucharz	92
Stryszawa	96
Stryszów	100
Sucha Beskidzka	104
Zawoja	108
Zembrzyce	112

Budzów

URZĄD GMINY BUDZÓW

34-211 Budzów 445

tel. (0-33) 874-00-22

www.budzow.pl

Wójt: Jan Najdek

Powierzchnia: 7358 ha,

w tym: użytki rolne 3860 ha, lasy 3036 ha

Liczba mieszkańców:

8476 (stan na dzień 31.12.2007 r.)

Liczba sołectw: 6

W skład gminy wchodzi 6 miejscowości:

Baczyn (893 mieszkańców), Bieńkówka (2127 mieszkańców), Budzów (2678 mieszkańców), Jachówka (1024 mieszkańców), Palcza (1214 mieszkańców), Zachełmna (540 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 4 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. Trójcy Świętej w Bieńkówce, Parafia p.w. Matki Bożej Pocieszenia w Budzowie, Parafia p.w. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Jachówce, Parafia p.w. Marii Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych w Palczy.

Historia

Wszystkie miejscowości wchodzące obecnie w skład gminy Budzów istniały już w średniowieczu i zostały założone prawdopodobnie w XIV lub na początku XV w. Najstarszy dokument dotyczący samego Budzowa pochodzi z 1369 r., został wystawiony przez króla Kazimierza Wielkiego i mówi o nadaniu sołectwa w tej wsi niejakiemu Wyszowi i jego synom. W 1373 r. prawdopodobnie istniała już Palcza, z 1410 r. pochodzą pierwsze pewne wzmianki o Jachówce i Bieńkówce, a w 1446 r. wymieniony został Baczyn. Wszystkie te wsie do końca istnienia I Rzeczypospolitej były własnością królewską i wchodziły w skład starostwa lanckorońskiego. 23 maja 1771 r. na polach Palczy miała miejsce bitwa konfederatów barskich, stacjonujących na zamku w Lanckoronie, z wojskami rosyjskimi. W bitwie, przegranej przez Polaków, poległo łącznie ok. 300 osób. Po I rozbiórce Polski rząd austriacki wystawił obszar dawnej królewskiej lanckorońskiej na licytację, w wyniku której nową właścicielką omawianych terenów została księżna Franciszka z Krasieńskich, następnie jej córka Maria i wnuk – Maurycy Montléart. W 1874 r. Bieńkówkę zakupiła ks. Cecylia Lubomirska, zaś w 1889 r. pozostałe cztery wsie pozyskali Habsburgowie, w których rękach pozostawały one do odzyskania

Kościół p.w. Matki Bożej Pocieszenia w Budzowie

Panorama ze stoku Chelmu

przez Polskę niepodległości w 1918 r. Wówczas przeszły one w posiadanie skarbu państwa, a następnie zostały sprzedane spółce „Izdebnickie Zakłady Przemysłowe”. Palcza i Jachówka przez pewien czas w l. 30-tych należały jeszcze do rodziny Lewakowskich. Po II wojnie światowej w rejonie Jachówki i Bieńkówki działał Jan Sałapatek ps. „Orzeł”, dowódca jednego z najdłuższych działających oddziałów antykomunistycznego podziemia, śmiertelnie ranny w starciu z funkcjonariuszami służby bezpieczeństwa w 1955 r.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Budzów leży w zachodniej części Beskidu Makowskiego, pomiędzy Pasmem Chelmu na północy a głównym grzbieciem Pasma Koskowej Góry na południu. Sam szczyt Koskowej Góry, łatwo dostępny nawet dla przeciętnego turysty, słynie ze wspaniałej panoramy na Beskidy z Babią Górą na czele i Pogórze Wielickie. Wśród zabytków gminy warto wyróżnić XVIII-wieczny kościół w Bieńkówce i kościół w Budzowie z pocz. XX w.

Kościół p.w. Trójcy Świętej w Bieńkówce

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Budzów działa 359 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami ich działania są: branża budowlana, produkcja koszy z łuby dartej, produkcja palet oraz handel. Do największych firm na terenie gminy należą: Andrzej Plichta „WYRÓB OKLEINY” (Palcza), Robert Hake F.P.H.U. „HAKE” (Baczyn), Monika Matulska P.P.H.U. „GREG” Bankiety GREG (Budzów), Bożena Aleksandra Matyl Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „M.B.A.” (Bieńkówka), Stanisław Burliga „Stolarstwo” (Jachówka).

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 238 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Budzów jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” i Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa 7 szkół podstawowych, 1 gimnazjum oraz 4 przedszkola samorządowe.

Opiekę medyczną zapewniają 2 ośrodki zdrowia (Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Ośrodek Zdrowia w Budzowie i Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej - Ośrodek Zdrowia w Bieńkówce) oraz 2 punkty apteczne (w Budzowie i Bieńkówce).

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Budzów organizuje Biblioteka i Ośrodek Animacji Kultury Gminy Budzów. Instytucja ta prowadzi Gminną Bibliotekę Publiczną w Palczy oraz pięć uniwersalnych filii bibliotecznych w Baczynie, Bieńkówce, Budzowie, Jachówce i Zachełmnej.

Do najważniejszych imprez organizowanych przez BiOAK na terenie gminy należą:

- **Powiatowy Konkurs Potraw i Palm Wielkanocnych** (dwa tygodnie przed Świętami Wielkanocnymi) – Impreza o zasięgu powiatowym, przeznaczona dla Kół Gospodyń Wiejskich i Szkół Gastronomicznych powiatu suskiego. Ma na celu

Dożynki Gminne

popularyzację tradycyjnych zwyczajów i obrzędów ludowych związanych ze Świątami Wielkanocnymi oraz pielęgnowanie i kultywowanie wielowiekowej tradycji. Do konkursu uczestnicy przygotowują Palmy Wielkanocne i tradycyjne potrawy, które prezentują na przygotowanym przez siebie stole.

- **Powiatowy Konkurs Recytatorski Szkół Gimnazjalnych** (kwiecień) – Impreza cykliczna o charakterze powiatowym, przeznaczona dla uczniów szkół gimnazjalnych powiatu suskiego. Celem konkursu jest prezentacja najciekawszych dzieł literatury polskiej i obcej oraz popularyzacja piękna i kultury języka polskiego. Uczestników konkursu obowiązuje przygotowanie 2 utworów: poetyckiego i fragmentu prozy, które prezentują na scenie.
- **Gminny Przegląd Teatrzyków Szkół Podstawowych** (kwiecień) – Impreza cykliczna o charakterze lokalnym. Adresowana do dzieci szkół podstawowych gminy Budzów. Do najważniejszych celów konkursu należą: rozwijanie wrażliwości estetycznej dzieci i młodzieży poprzez praktyczne zapoznanie ze sceną, twórczy wypoczynek dzieci i młodzieży oraz promowanie zdrowego stylu życia. Uczestnicy konkursu prezentują na scenie przygotowany spektakl zgodnie z tematyką zawartą w regulaminie.
- **Dni Gminy Budzów** (sierpień) – Impreza cykliczna o charakterze lokalnym, przeznaczona dla mieszkańców gminy Budzów. Towarzyszą jej występy zespołów regionalnych, wystawy twórczości ludowej oraz degustacja potraw regionalnych. Podczas imprezy odbywa się konkurs na „Największy Wieniec Dożynkowy”. Celem imprezy jest promocja gminy oraz integracja społeczności lokalnej.
- **„Światy, Podłóżniki i Pająki”** (grudzień) – Impreza o charakterze lokalnym, przeznaczona dla rodzin, dzieci i młodzieży szkół podstawowych i gimnazjalnych gminy Budzów. Celem imprezy jest kultywowanie i popularyzowanie tradycji ludowych.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Orkiestra Dęta, działająca przy OSP w Bieńkówce** – Początki orkiestry sięgają 1914 r., kiedy to „6 wiejskich grajków”, posiadaczy instrumentów dętych, rozpoczęło muzykowanie. Istniała do 1939 r., a następnie wznowiła działalność po wojnie. Obecnie kapelmistrzem orkiestry jest Jan Sergiel
- **Orkiestra Dęta „Sygnał” w Budzowie** – Założona została w 1963 r. przez Koszykarską Spółdzielnię „Nadwiślanka” w Zatorze. Największym sukcesem orkiestry było zajęcie I miejsca w Pińczowie na festiwalu strażackich orkiestr dętych Polski w 1974 r. Kapelmistrzem orkiestry jest Marian Ryszawy.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Ochotnicza Straż Pożarna w Bieńkówce** (założona w 1939 r., obecnie liczy 56 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Budzowie** (założona w 1909 r., obecnie liczy 51 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Baczynie** (założona w 1929 r., obecnie liczy 41 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Jachówce** (założona w 1953 r., obecnie liczy 50 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Zachełmnej** (założona w 1955 r., obecnie liczy 56 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Baczynie** (powstało w 2004 r., obecnie liczy 12 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Budzowie** (powstało w 1961 r., obecnie liczy 23 osoby).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Bieńkówce** (powstało w 1932 r., obecnie liczy 38 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Jachówce** (powstało w 1958 r., obecnie liczy 20 osób).

Orkiestra Dęta „Sygnał” w Budzowie

Sport

W gminie Budzów funkcjonują dwa kluby sportowe:

- **Ludowy Klub Sportowy w Bieńkówe** (sekcje piłki nożnej i siatkówki) – Działa od 1999 r. Największe osiągnięcia to: 2 miejsce w Finale Podokręgu Piłki Nożnej Wadowice rocznik 1995 w 2008 r., 3 miejsce w Finale rocznik 1993, 8 miejsce w Krakowskiej Lidze Halowej Piłki Nożnej o mistrzostwo miasta Krakowa, I miejsce w Halowym Turnieju Piłki Nożnej o Puchar Prezesa „Halniaka”.
- **Ludowy Klub Sportowy „Strzelec” Budzów** (sekcja piłki nożnej) – Działa od 1982 r. Do największych sukcesów klubu należy awans drużyny piłkarskiej do klasy A w 1996 r., awans juniorów starszych i młodszych do II Ligi Małopolskiej Zachodniej, awans trampkarzy do Ligi Małopolskiej w 2007 r. (obecnie rozgrywają zawody w I Lidze Małopolski Zachodniej). Klub trzykrotnie zdobył Puchar Prezesa Wojewódzkiego Zrzeszenia LZS w Krakowie w latach 2003, 2006 i 2007.

LKS „Strzelec” Budzów

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Wybudowanie 9 km chodników przy drodze wojewódzkiej i 9 km chodników przy drogach powiatowych. W 2008 r. gmina Budzów zajęła I miejsce i uzyskała tytuł Najlepsza Gmina „Platynowa płyta chodnikowa za lata 2002–2007” w I Konkursie „Bezpieczne drogi w Małopolsce – budujemy chodniki”.
- Wybudowanie 4 sal gimnastycznych przy szkołach podstawowych, przeprowadzenie remontów istniejących sal gimnastycznych oraz przekazanie znacznych środków na prowadzenie boisk sportowych.
- Utrzymywanie od 2002 r. I miejsca w rankingu najmniejszych wydatków bieżących na administrację w kategorii gmin wiejskich.
- Rozbudowa i modernizacja sieci dróg gminnych na terenie wszystkich sołectw wraz z oświetleniem.
- Wyremontowanie wszystkich placówek szkolnych, przedszkolnych i służby zdrowia.

Bystra-Sidzina

URZĄD GMINY BYSTRA-SIDZINA

34-235 Bystra 373

tel. (0-18) 268-12-20

www.bystra-sidzina.pl

Wójt: Aureliusz Kania

Powierzchnia: 8043 ha,

w tym: użytki rolne 3066 ha, lasy 4361 ha

Liczba mieszkańców:

6598 (stan na czerwiec 2008 r.)

Liczba sołectw: 2

W skład gminy wchodzi 2 miejscowości:

Bystra (3174 mieszkańców) i Sidzina (3424 mieszkańców).

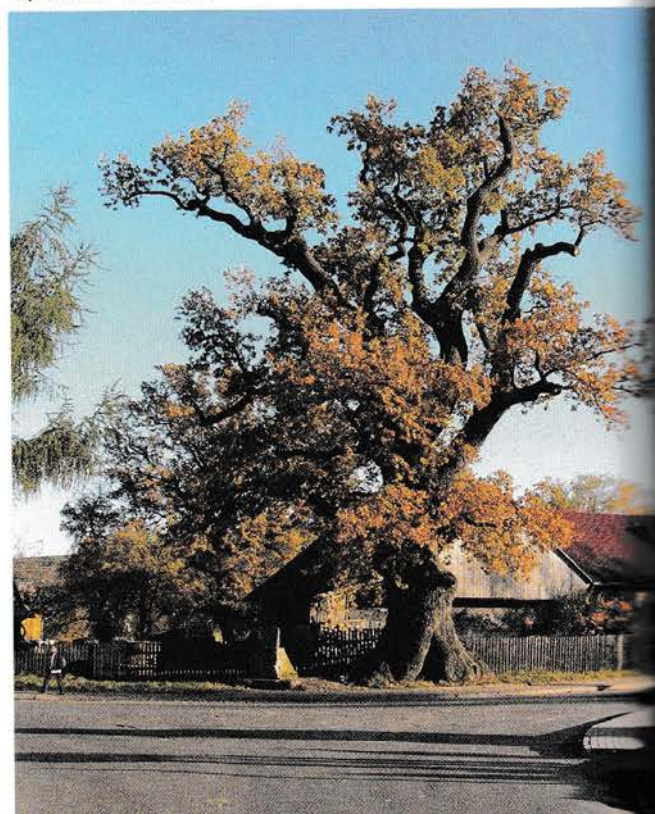
Na terenie gminy znajdują się 2 parafie

rzymskokatolickie: Parafia p.w. Św. Marcina w Bystrej i Parafia p.w. Św. Mikołaja w Sidzinie.

Historia

Pierwsze historyczne wzmianki zarówno o Bystrej jak i Sidzinie pochodzą z XVI w. Powstanie Bystrej nie jest dokładnie udokumentowane, natomiast Sidzina (początkowo zwana Miłoszowa), lokowana została na mocy dokumentu wystawionego 23.04.1563 r. przez króla Zygmunta Augusta dla niejakiego Macieja Goryla. W dobie „potopu” szwedzkiego w 1655 r. na terenie Sidziny miała miejsce potyczka miejscowych chłopów z najeźdźcami, w której miało zginąć trzech sidzinian i dwunastu Szwedów. Wyrazem uznania dla obrońców ojcowizny był list z podziękowaniami, który przesłał do wsi sam król Jan Kazimierz, wraz z czterema sadzonkami dębów, które rosną w Sidzinie do dzisiaj. Po upadku I Rzeczypospolitej dawne wsie starostwa lanckorońskiego, a wśród nich Bystra i Sidzina, weszły w skład austriackich dóbr kameralnych. Część dóbr, w tym Sidzinę, w 1839 r. wykupił hr. Filip St. Genois d'Anecoourt. Natomiast na przełomie XVIII i XIX w. dziedzicem w Bystrej został hrabia Bolesław Syriusz Wilkoszewski. Pod koniec XIX wieku zarówno dobra sidzińskie jak i bystrzańskie przeszły w ręce żywieckich Habsburgów, którzy po odzyskaniu przez Polskę niepodległości przekazali je Polskiej Akademii Umiejętności.

Dąb „Adam” w Sidzinie

Panorama Bystrej

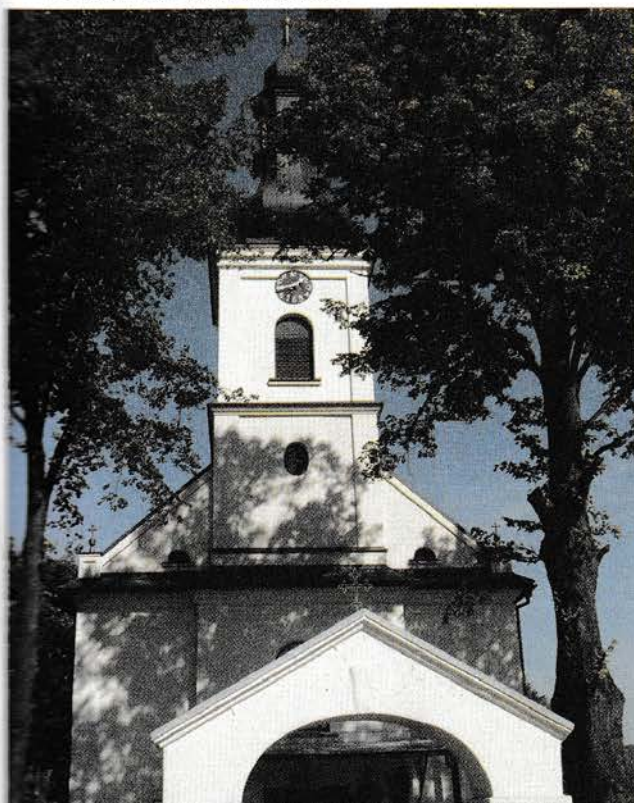
Sidzina zapisała tragiczną i zarazem bohaterską kartę swojej historii w latach II wojny światowej. Mieszkańcy aktywnie uczestniczyli w działaniach ruchu oporu, a w wysoko położonych osiedlach, zwłaszcza na terenie Pasma Polic, stacjonowały oddziały partyzanckie wspierane przez miejscową ludność. 13 i 14.10.1944 r. hitlerowcy zorganizowali nieudaną obławę na partyzantów, dokonując w odwecie pacyfikacji kilku osiedli, m.in. os. Malinowe.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Bystra-Sidzina leży w Beskidzkie Żywieckim, w dolinie potoku Bystrzanka.

Przełęcz Zubrzycka między Sidziną a sąsiednią Zubrzycą Górną na Orawie stanowi część głównego europejskiego działu wód, oddzielającego zlewiska Bałtyku i Morza Czarnego. Od strony północno-zachodniej dominuje nad gminą malownicze Pasma Policy, pokryte siecią znakowanych szlaków turystycznych. W Paśmie Policy, na Hali Krupowej, stoi znane i lubiane wśród turystów górskie schronisko PTTK. W obrębie gminy Bystra-Sidzina istnieje wiele pomników przyrody – są to przede

Kościół p.w. św. Mikołaja w Sidzinie

wszystkim kilkusetletnie dęby, które stały się symbolem gminy i widnieją w herbie. Jeden z nich, „Adam”, liczy sobie ok. 500 lat i posiada obwód 730 cm.

W Sidzinie, w osiedlu Binkówka, mieści się Skansen budownictwa regionalnego. Warto zwiedzić także kościół parafialny w Sidzinie z cennym, łaskami słynącym obrazem Matki Bożej Sidzińskiej w bocznym ołtarzu.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Bystra-Sidzina działa 305 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównym kierunkiem ich działania jest produkcja i obróbka drzewa oraz handel. Do największych firm na terenie gminy należą: DREW-MAX Stanisław Lipiak (Sidzina), TRAK-DREW Józef Gałka (Bystra), PPHU DREWPOL Piotr Suwaj (Bystra), PINEA-DOMEX Stanisław Sułocha (Sidzina), TRANSWAB Adam Wróbel (Bystra).

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 135 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Bystra-Sidzina współpracuje na mocy podpisanych porozumień z gminami: Nędza (woj. śląskie) i Kępice (woj. pomorskie). Jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Związku Gmin Dorzecza Górnej Skawy – Świnna Poręba, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”, Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”.

Skansen w Sidzinie

„Święto Drzewa”

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 3 szkoły podstawowe, 2 gimnazja oraz 2 przedszkola. Działalność prowadzi także Dom Wczasów Dziecięcych, który posiada kartę kwalifikacyjną, zatwierdzoną przez kuratorium oświaty i organizuje turnusy integracyjne, warsztaty, wczasy śródroczne – „zielone szkoły”, ferie zimowe i kolonie letnie.

Opiekę medyczną zapewniają 2 ośrodki zdrowia (w Bystrej i Sidzinie) oraz 2 punkty apteczne (w Bystrej i Sidzinie).

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Bystra-Sidzina organizuje Gminny Ośrodek Kultury, Promocji, Turystyki i Sportu z siedzibą w Sidzinie. Działają także dwie biblioteki: Gminna Biblioteka Publiczna w Bystrej i Gminna Biblioteka Publiczna w Sidzinie.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Wystawa Twórczości Ludowej** (okres wakacyjny; organizator: Stowarzyszenie „Tradycja i Natura”) - Na wystawie prezentowane są prace twórców ludowych: rzeźby, hafty, obrazy i inne.
- **Festyn „Święto Drzewa”** (okres wakacyjny; organizator: GOKPTiS) – Podczas imprez istnieje możliwość degustacji potraw regionalnych przygotowanych przez Koła Gospodyń Wiejskich. Na „Święcie Drzewa” odbywają się konkursy i zabawy związane z drewnem.
- **„Juzyna na holi”** (sierpień; organizator: Związek Podhalań Oddział w Sidzinie) – Spotkanie górali babiogórskich i orawskich, którego stałym elemen-

tem jest Msza Św. w Kaplicy na Okrąglicy i występy zespołów regionalnych.

- **Dożynki Gminne** (ostatnia niedziela sierpnia; organizator: GOKPTiS) – Tradycyjne święto plonów, którego stałymi elementami są: msza św. dziękczynna, poświęcenie plonów, przygotowanie wieńców dożynkowych, odśpiewanie przyspiewek dożynkowych.
- **Złot turystów górskich** (pierwsza niedziela października; organizator: PTTK) – Impreza na Hali Krupowej stanowi umowne zakończenie kolejnych letnich sezonów turystycznych.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Orkiestra Dęta w Bystrej** – Powstała w 1956 r., obecnie liczy 44 członków (kapelmistrzem jest Stanisław Sobinek) i uczestniczy w wielu festiwalach, konkursach i innych uroczystościach, prezentując bardzo urozmaicony repertuar – od tradycyjnych marszów po muzykę rozrywkową i utwory okolicznościowe.
- **Orkiestra Dęta w Sidzinie** – Istnieje od 121 lat, obecnie liczy 46 członków, a jej kapelmistrzem jest Józef Palarczyk wraz z Markiem Hamplem. Posiada bardzo urozmaicony repertuar. Orkiestra zajęła w 2002 r. III miejsce w Powiatowym Przeglądzie Orkiestr Dętych OSP w Jordanowie, w 2005 r. II miejsce w XXVIII Rejonowym Przeglądzie Orkiestr Dętych „Echo Trombity” w Toporzysku, a w 2006 r. I miejsce na Powiatowym Przeglądzie Orkiestr OSP w Zawoi.
- **Zespoły Kół Gospodyń Wiejskich: „Bystrzanki”** (powstały w 1996 r.) oraz **„Sidzinianki”** (powstały w 2006 r.). W repertuarze zespołów znajdują się piosenki biesiadne, ludowe, ale także kościelne. Panie śpiewają w kościołach parafialnych, uświetniając uroczystości kościelne, oraz występują na imprezach lokalnych i innych.
- **Dziecięcy zespół regionalny „Holniki”, działający pod opieką GOKPTiS** – Powstał w 1999 r., w programie zespołu są przyspiewki, melodie i tańce z terenu Sidziny i regionu Babiogórskiego. Przy zespole działa Szkołka Góralskie Nuty, gdzie młodzi muzykanci uczą się grać na skrzypcach. W 2004 roku zespół Holniki nagrał płytę: „Sidzina, Sidzina przepiękno dziedzina (...od hajduka do zbója...)”. Instruktorami zespołu są Teresa Lipka i Dawid Motor.

Dziecięcy Zespół Regionalny „Holniki” z Sidziny

Klub Sportowy „Bystra”

- **Zespół „Euraquilam”** – Czteroosobowy zespół muzyczny, grający muzykę współczesną (rock, jazz i folk rock).
- **Działające przy Zespole Szkół w Bystrej: dziecięcy zespół „Słoneczni”** (założony, by przybliżyć dzieciom różne formy taneczne i rozbudzać w nich zainteresowanie tańcem), **zespół „Gwarnioki”**, prowadzony przez Marię Mazur (prezentuje współczesne teksty pisane gwarą) i **chór „EGO ET TU”** pod kierunkiem Marka Kijanki (działa od 4 lat i zrzesza obecnie ponad 80 członków; w repertuarze znajdują się przede wszystkim pieśni kościelne, w tym kolędy; chór uświetnia uroczystości szkolne, bierze udział w festiwalach).

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Stowarzyszenie „Tradycja i Natura”** – Powstało w 2001 r. i skupia miłośników tradycji i dziedzictwa kulturowego. Stowarzyszenie zajmuje się zachowaniem i kultywowaniem rodzimej tradycji, zwyczajów, mowy, własnego stylu życia i kultury, promowaniem rodzimego rękodzieła i tradycyjnych produktów lokalnych.
- **Związek Podhalan – Oddział w Sidzinie** – Powstał w 1997 r. w Sidzinie, był współorganizatorem Światowego Zjazdu Górali Polskich na Hali Krupowej w 2000 r., który dał początek imprezie „Juzyna na Holi” organizowanej corocznie w sierpniu.
- **Lasy Uprawnione Ekwiwalentowe w Sidzinie** – Wspólnota gruntowa, istniejąca w Sidzinie od 1868 roku.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Bystrej** (założona w 1933 r., obecnie liczy ponad 70 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Sidzinie** (założona w 1907 r., obecnie liczy ponad 100 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Bystrej** (powstało w 1967 r., obecnie liczy ok. 25 osób, działa przy Kółku Rolniczym w Bystrej).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Sidzinie** – (powstało pod koniec lat 50-tych, reaktywowane w 2001 r., obecnie liczy ok. 40 osób, działa przy Kółku Rolniczym w Sidzinie).
- oraz **drużyny harcerskie i gromady zuchowe** przy szkołach w Bystrej i Sidzinie.

Sport

W gminie Bystra-Sidzina funkcjonują dwa kluby sportowe:

- **Klub Sportowy „Dąb” Sidzina** (sekcje piłki nożnej i siatkówki) – Działa od 2005 r., obecnie liczy 80 osób.
- **Klub Sportowy „Bystra”** (sekcja piłki nożnej) – Powstał w 2005 r., ma na swoim koncie zdobyty w 2005 r. puchar „Fair Play”, a w 2007 r. awansował do klasy B. Klub liczy obecnie 40 osób.

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Rozbudowa i modernizacja szkół i przedszkoli - budynek Przedszkola Publicznego w Bystrej uplasował się w finale Ogólnopolskiego Konkursu Modernizacja Roku 2007.
- Rozbudowa bazy lokalowej oraz wyposażenie w nowoczesny sprzęt obydwu straży OSP - w Bystrej i Sidzinie, działających w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym.
- W ostatnich latach da się zauważyć ożywienie w dziedzinie kultury w gminie: powstały nowe organizacje których zadaniem jest krzewienie kultury i tradycji jak Stowarzyszenie „Tradycja i Natura”, rozwinęły się również organizacje już działające, jak orkiestry OSP do których przybywa wielu młodych członków, i Koła Gospodyń Wiejskich, powstają nowe grupy artystyczne zrzeszające młodzież. Gmina od kilku lat posiada muszlę koncertową i plac festynowy.
- Rozwój sportu - od trzech lat działają w gminie kluby sportowe, młodzież szkolna osiąga sukcesy w wielu zawodach sportowych, a gmina Bystra-Sidzina kilkakrotnie zajmowała wysokie miejsce w Sportowym Turnieju Miast i Gmin w województwie małopolskim. Powstają ponadto nowe obiekty sportowe: w 2006 roku zostało otwarte boisko sportowe w Sidzinie, aktualnie trwają prace nad budową boiska sportowego w Bystrej. Przy Zespołach Szkół od kilku już lat działają siłownie.
- Sukcesem jest również dobrze rozwinięta przedsiębiorczość na terenie gminy, szczególnie w branży drzewnej, ale również usługowej i handlowej.

Jabłonka

URZĄD GMINY W JABŁONCE

ul. 3-go Maja 1
34-480 Jabłonka
tel. (0-18) 261-11-00
www.jablonka.pl

Wójt: Antoni Karlak

Powierzchnia: 21272 ha,
w tym: użytki rolne 12946 ha, lasy 7071 ha

Liczba mieszkańców:
17659 (stan na 20.08.2008 r.)

Liczba sołectw: 8

W skład gminy wchodzi 7 miejscowości:
Chyżne (1093 mieszkańców), Jabłonka (4918 mieszkańców), Lipnica Mała (3449 mieszkańców), Orawka (990 mieszkańców), Podwilk (2396 mieszkańców), Zubrzyca Dolna (1795 mieszkańców), Zubrzyca Górna (3018 mieszkańców).

Na terenie gminy znajduje się 7 parafii rzymskokatolickich: Parafia p.w. Przemienienia Pańskiego w Jabłonce, Parafia p.w. św. Anny w Chyżnem, Parafia p.w. św. Stefana w Lipnicy Małej, Parafia p.w. Jana Chrzciciela w Orawce, Parafia p.w. św. Marcina w Podwilku, Parafia p.w. Matki Boskiej Szkaplerznej w Zubrzycy Dolnej i Parafia p.w. św. Michała w Zubrzycy Górnej.

Historia

Pomimo faktu, że tereny Górnej Orawy pozostawały aż do 2. poł. XVI w. praktycznie niezasiedlone, najstarsza historyczna wzmianka o Jabłonce pochodzi już z 1368 r., kiedy to istniała w tym miejscu polska komora celna na granicy z Węgrami. Napływ osadników na teren obecnej gminy nastąpił dwieście lat później, gdy tereny te należały już w całości do węgierskiej części monarchii Habsburgów. W 1558 r. istniała już Jabłonka założona przez sołtysa Sebastiana Jabłonowskiego. Na przełomie XVI i XVII wieku powstają następne osady: Podwilk i Orawka – 1585, Zubrzyca Górna – 1604, Lipnica Mała 1608, Chyżne – 1614, Zubrzyca Dolna – 1619. Wszystkie te miejscowości skupiały w zdecydowanej większości ludność polską, rekrutującą się głównie z chłopów, którzy zbiegli na Orawę z Żywiecczyny i Nowotarszczyzny wskutek ucisku ze strony prywatnych właścicieli tamtych terenów. W tym okresie na Orawie szerzył się protestantyzm, wyznania prote-

Widok na Babią Górę

Centrum Jablonki z lotu ptaka

stanckiego byli włodarze tych ziem, Thurzonowie, jednak mieszkańcy „polskich” wsi podjęli skuteczną walkę w obronie wiary katolickiej, co spotkało się z uznaniem ze strony cesarskiego dworu Habsburgów, a najbardziej zasłużone rody sołtysów: Moniakowie z Zubrzyicy oraz Wilczkowie z Podwilka i Bukowiny otrzymały w nagrodę w 1673 r. szlachectwo węgierskie. Po zakończeniu I wojny światowej o przynależności państwowej Górnej Orawy miał zadecydować plebiscyt, ostatecznie decyzję podjęła jednak Rada Ambasadorów 28.07.1920 r. W jej wyniku do Polski przyłączono czternaście wsi, w tym wszystkie wchodzące obecnie w skład gminy Jablonka.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Jablonka leży na Orawie, u płd.-wsch. podnóży masywu Babiej Góry, na płd. od Pasma Podhalańskiego, wśród widokowych wzniesień tzw. Działów Orawskich. Przez teren gminy prowadzi kilka szlaków turystycznych, z których rozpościerają się wspaniałe panoramy, m.in. na Tatry. Najcenniejszym zabytkiem architektury na terenie gminy jest piękny, XVII-wieczny kościół drewniany w Orawce, ozdobiony bezcennymi malowidłami ściennymi. Nie można także pominąć wizyty w znanym i cenionym skansenie – Orawskim Parku Etnograficznym w Zubrzyicy Górnej, gdzie można zapoznać się z dawnym budownictwem orawskim. Interesujące są także kościoły w Podwilku (z XVIII w.) oraz Zubrzyicy Dolnej i Jabłoncy (XIX-wieczne).

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Jablonka działa 650 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami działalności są: handel, rolnictwo i budownictwo. Do największych firm na terenie gminy należą: Zakład mięsno-wędliniarski KABANOS, CHYŻBET PPHU, Firma Usługowo-Handlowa „KARTEX”, Piekarnia Cukiernia Delikatesy STESKAL, Piekarnia Cukiernia Polański.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 453 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Jablonka współpracuje na mocy podpisanego porozumienia z gminą Wolbórz (woj. łódzkie). Jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Związku Gmin Wód Granicznych Czarna Orawa, Sto-

Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Orawce

warzyszenia Rozwoju Orawy oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina Jablonka podpisała 14 lipca 2007 r. porozumienie z miastem Trstena (Słowacja). Współpracuje również z miastem Reichelsheim (Niemcy). Współpraca dotyczy głównie wymiany młodzieży szkolnej, turystyki oraz prezentacji folkloru regionów. W niedalekiej przyszłości nastąpi podpisanie Umowy Partnerskiej. Gmina Jablonka jest członkiem Związku Euroregion Tatra.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa 13 szkół podstawowych, 7 gimnazjów, 2 szkoły ponadgimnazjalne, 1 przedszkole, 2 filie przedszkola oraz 3 punkty przedszkolne.

Opiekę medyczną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Gminie Jablonka, Ośrodki Zdrowia w Jabłoncy, Lipnicy Małej, Podwilku i Zubrzyicy Górnej oraz 4 apteki: Apteka „Pod Zbawicielem” oraz Apteka „Maria” w Jabłoncy wraz z filią w Zubrzyicy Górnej, Punkt Apteczny w Podwilku.

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Jablonka organizuje Orawskie Centrum Kultury w Jabłoncy. Działa także Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłoncy wraz z filiami: Bibliotekami w Chyżnem, Lipnicy Małej, Podwilku, Zubrzyicy Górnej i Zubrzyicy Dolnej.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą między innymi:

- „Orawa Dzieciom Afryki” połączona z Orawskim Dniem Dziecka (pierwsza niedziela czerwca; organizatorzy: Salezjański Wolontariat Misyjny „Młodzi Światu” z Krakowa, Wójt Gminy Jablonka, Orawskie Centrum Kultury, Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłoncy) – Impreza plenerowa.
- „Szlakiem Solnym przez Orawę” (druga niedziela czerwca; organizatorzy: Wójt Gminy Jablonka, Orawskie Centrum Kultury, Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłoncy) – Impreza plenerowa.
- „Orawskie Lato” (trzecia niedziela lipca; organizatorzy: Wójt Gminy Jablonka, Orawskie Centrum Kultury, Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłoncy) – Impreza plenerowa.
- **Gminne Dożynki** (sierpień; organizatorzy: Wójt Gminy Jablonka, Orawskie Centrum Kultury, Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłoncy, Rada Sołecka poszczególnej miejscowości) – Impreza plenerowa.

Dożynki Gminne

Zespół „Małe Podhale”

- **Festiwal Piosenki Religijnej „Stabat Mater”** (październik; organizatorzy: Orawskie Centrum Kultury w Jabłonce, Orawska Biblioteka Publiczna w Jabłonce, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Jabłonce, Zespół Szkół im. Bohaterów Westerplatte w Jabłonce, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu).

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Międzyszkolny Zespół Pieśni i Tańca „Małe Podhale”**, działający przy Szkole Podstawowej nr 1 w Jabłonce – Powstał w 1953 r. Od początku zespołem kieruje wybitny twórca, pedagog i znawca kultury regionalnej Andrzej Haniaczyk, wspierany przez swojego syna Janusza. Prezentowany repertuar to muzyka, pieśni, tańce górskich regionów Orawy, Spisza i Podhala.
- **Regionalny Zespół Pieśni i Tańca SKALNIOK z Zubrzyicy Górnej** – Zespół powstał na przełomie lat 80-tych i 90-tych. Swoją nazwę przyjął w 1994 r. Prezentowany Przez Zespół folklor jest autentyczny, wynikający z dawnych zwyczajów orawskich. Przedstawiany w czasie występów repertuar to tańce i śpiew zubrzycki tj: Corno Wruna, Polka, Krzyżowo Polka, Gembusia, Stołkowy, Taniec Piekiełnicki. Kierownikiem zespołu jest Józef Moniak.
- **Młodzieżowy Zespół Pieśni i Tańca ROMBAŃ z Chyżnego** – Zespół powstał w 1978 r. Założycielem zespołu był Jan Łaciak, obecnie zespół działa pod kierunkiem Mariusza Stefko. Prezentowany przez zespół folklor orawski jest żywy i naturalny, bez stylizacji i naleciałości.
- **Młodzieżowy Zespół Pieśni i Tańca KUMORATKI z Lipnicy Małej i Podwilka** – Data założenia 2002 r. Powstał na bazie istniejącego wcześniej zespołu *Kordoń* z Lipnicy Małej. Prezentowany repertuar to: pieśni i tańce orawskie; przyspiewki dostosowane do obrzędów orawskich. Kierownikiem zespołu jest Krystyna Grzybacz.
- **Zespół „Mali Podwilczanie” z Podwilka** – Powstał w 2008 r., jego założycielką jest Krystyna Grzybacz. Zespół oprócz tańców i śpiewów orawskich prezentuje tradycyjne obrzędy orawskie.
- **Teatrzyk amatorski „Ondrejko” z Podwilka** – Powstał w Podwilku w 1951 r. Kierownikiem zespołu jest Genowefa Prylińska. Obecnie teatrzyk występuje na terenie polskiej i słowackiej Orawy.
- **Orkiestry dęte, działające przy Ochotniczych Strażach Pożarnych:** w Jabłonce (powstała w 1990 r., kierownikiem orkiestry jest Eugeniusz Andrasiak), **Zubrzyca Górnej** (najstarsza orkiestra dęta w gminie Jabłonka, założona w 1934 r., kierow-

nikiem orkiestry jest Stanisław Kowalczyk) i **Lipnicy Małej** (powstała w 1989 r., kierownikiem orkiestry jest Albin Szlachta) oraz **Orkiestra Dęta z Podwilka** (działa od 84 lat, ma długą tradycję i przez wiele lat odnosiła sukcesy w swojej pracy; liczy 30 członków; kierownikiem orkiestry jest Piotr Bryja).

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Towarzystwo Przyjaciół Orawy im. ks. inf. Ferdynanda Machaya** – Powstało w 1988 r., skupia w swych szeregach tych wszystkich, którym nie obca jest Orawa, jej problemy, historia i przebogata kultura materialna. Ma na celu organizowanie i popieranie wszelkich zamierzeń i prac związanych z ochroną i rozwojem regionu orawskiego pod względem kulturalnym i gospodarczym.
- **Stowarzyszenie Rozwoju Orawy** – Zrzesza mieszkańców społeczności gmin Jabłonka i Lipnica Wielka, powstało w grudniu 2005 r. Stowarzyszenie opracowało Zintegrowaną Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich dla regionu Orawy, która została załączona do przygotowywanego wniosku o dofinansowanie w ramach programu Leader +, który został dofinansowany.
- **Koło Przyjaciół Jabłonka-Reichelsheim** – Powstało w 2006 r. przy Gimnazjum w Lipnicy Małej. Współpracuje z odpowiednikiem koła w Reichelsheim oraz Miastem Reichelsheim celem podpisania Partnerstwa z Gminą Jabłonka. Obecna współpraca dotyczy wymiany młodzieży szkolnej, turystyki, wypoczynku, prezentacji folkloru regionów.
- **Orawskie Stowarzyszenie Artystyczne (OSA)** – Powstało w styczniu 2007 r., stawiając sobie za cel przede wszystkim prowadzenie działalności artystycznej, kulturalnej i oświatowej na Orawie. Członkowie OSA to twórcy z terenu Orawy, a także nauczyciele i samorządowcy.
- **Stowarzyszenie Razem Orawscy Twórcy Artystów (ROTA)** – Powstało w 2008 r. Celem stowarzyszenia jest kultywowanie tradycji i obrzędów regionalnych, dążenie do zachowania tożsamości regionalnej, czynny udział w tworzeniu imprez regionalnych, rozbudzanie i popieranie inicjatyw twórczych związanych z regionalizmem, szczególnie wśród młodego pokolenia.
- **Stowarzyszenie Agroturystyczne Galicyjskie Gospodarstwa Gościnne – Koło Terenowe w Jabłonce** – Zrzesza agroturystów z Gminy Jabłonka, zajmuje się propagowaniem wartości związanych

LKS „Orawa” Jablonka

z naszym regionem – piękna przyroda, wspaniałości zabytków i gościnności naszych gospodarstw.

- **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Jabłonce „Barka”** – Powstało w 1997 r. z inicjatywy rodzin wychowujących dzieci z upośledzeniem umysłowym. Celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób z upośledzeniem umysłowym, przestrzeganie wobec nich praw człowieka, prowadzenie ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin.
- **Towarzystwo Słowaków w Polsce** – Jest stowarzyszeniem słowackiej mniejszości narodowej w Polsce. Siedzibą zarządu głównego jest Kraków. Głównym celem działalności Towarzystwa Słowaków w Polsce jest organizowanie amatorskiego ruchu artystycznego, czytelnictwa oraz nauki języka słowackiego, a także podtrzymywanie związków z macierzą. Towarzystwo organizuje również szereg imprez kulturalnych.
- **Orawski Oddział Związku Podhalan** – Założony w 1960 r.; celem Oddziału jest kultywowanie zwyczajów, obrzędów orawskich i przekazywanie tradycji następnym pokoleniom, dbałość o gwara, muzykę i śpiew jako istotne elementy tożsamości regionalnej.
- **Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży – Oddział w Jabłonce** – Jest stowarzyszeniem kościelnym zrzeszającym młodych katolików. Zasadniczym celem stowarzyszenia jest kształtowanie dojrzałych chrześcijan oraz aktywne uczestnictwo we wspólnocie i misji Kościoła przez szerzenie i upowszechnianie katolickich wartości i zasad we wszystkich dziedzinach życia, zwłaszcza społecznego i kulturalnego.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Jabłonce** (powstała w 1921 r., liczy 90 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Chyźnem** (powstała w 1935 r., liczy 30 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy Małej** (powstała w 1930 r., liczy 56 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Podwilku** (powstała w 1930 r., liczy 35 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Orawce** (powstała w 1931 r., liczy 32 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Zubrzycy Górnej** (powstała w 1923 r., liczy 50 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Zubrzycy Dolnej** (powstała w 1923 r., liczy 40 członków).

Sport

W gminie Jablonka funkcjonują trzy kluby sportowe:

- **Ludowy Klub Sportowy „Orawa” Jablonka** (sekcja piłki nożnej) – Powstał w 1995 roku, drużyna seniorów występuje obecnie w lidze okręgowej.
- **Uczniowski Klub Sportowy „Podwilk”** (sekcja kolarstwa górskiego) – W 2008 r. klub zajął 7 miejsce w sztafecie drużynowej podczas Mistrzostw Polski MTB. W klasyfikacji indywidualnej Sabina Zamroźniak wywalczyła tytuł vice-mistrza Polski w kat. młodzieżka, natomiast Karolina Rychlik tytuł vice-mistrza Polski w kat. juniorka młodsza.
- **Klub Sportowy „Orawski” Jablonka** (sporty zimowe) – Założony w 2008 r. w Jabłonce, zrzesza ludzi uprawiających dyscypliny sportów zimowych.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Jablonka wydawane są następujące czasopisma:

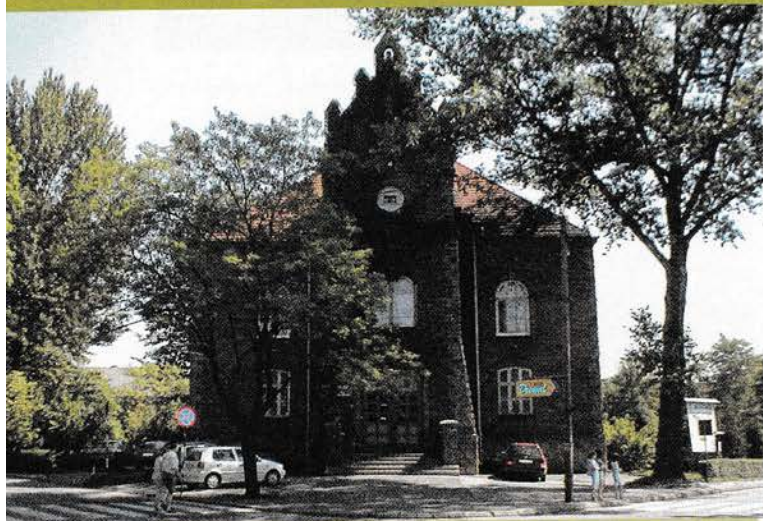
- „Moja Orawa”, czasopismo mieszkańców i sympatyków ziemi orawskiej - kwartalnik (od grudnia 2000 r.; wydawca: F.U.H. „Kartex” s.c.)
- „ORAWA”, biuletyn informacyjny Towarzystwa Przyjaciół Orawy, poświęcony problematyce historyczno-kulturalnej – rocznik (od 1994 r.; wydawca: Towarzystwo Przyjaciół Orawy)
- „Rocznik Orawski”, naukowe pismo regionalistyczne - rocznik (od 1997 r.; wydawca: Muzeum – Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej)

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Gmina Jablonka zajęła 25 miejsce w kraju wśród gmin wiejskich w ogłoszonym Rankingu Samorządów Rzeczypospolitej 2006 roku.
- Kanalizacja gminy. W 2008 roku zostało oddanych do użytku ponad 26 kilometrów kanalizacji, do której podłączonych zostało 338 budynków.
- Budowa chodników. W latach 2006–2008 oddano do użytku 5 kilometrów chodników w miejscowościach Zubrzyca Dolna oraz Zubrzyca Górna. Koszt całkowity tej inwestycji wyniósł ponad 3 mln zł. Budowa chodników była finansowana przez Urząd Gminy Jablonka oraz Wojewódzki Zarząd Dróg w Krakowie.

Jordanów

URZĄD MIASTA JORDANOWA

ul. Rynek 1

34-240 Jordanów

tel. (0-18) 267-55-16

www.jordanow.pl

Burmistrz: Kazimierz Hajda

Powierzchnia: 2080 ha,

w tym: użytki rolne 1350 ha, lasy 730 ha

Liczba mieszkańców: 5219

Na terenie miasta znajduje się parafia rzymskokatolicka: Parafia p.w. Trójcy Przenajświętszej – Sanktuarium Matki Bożej Trudnego Zawierzenia Pani Jordanowskiej.

Historia

Jordanów został założony w 1564 r. przez starostę krakowskiego Wawrzyńca Spytka Jordana z Zakliczyna na mocy przywileju lokacyjnego wystawionego przez króla Zygmunta Augusta. Wytyczony wówczas układ urbanistyczny z dużym, centralnie położonym rynkiem, zachował się częściowo do dzisiaj. Nowe miasto powstało na części gruntów istniejącej już wcześniej wsi Malejowa, należącej do Jordana, później pozostawała wciąż w rękach prywatnych, zmieniając wielokrotnie właścicieli.

Do końca I Rzeczypospolitej Jordanów pozostawał znaczącym ośrodkiem handlowo-rzemieślniczym. W mieście funkcjonowało kilka cechów, istniał skład win węgierskich i soli, przewożonych tędy szlakiem handlowym łączącym Kraków i Wieliczkę z węgierską Orawą. Duże znaczenie uzyskały miejscowe targi, głównie koni i bydła, które zapoczątkował przywilej Stefana Batorego z 1576 r., zezwalający na organizację w mieście dwóch jarmarków rocznie.

Figura św. Jana Nepomucena na Rynku

Fontanna na Rynku

Jordanów - widok z lotu ptaka

W okresie rozbiorów miasto podupadło gospodarczo, a podstawowym zajęciem jego mieszkańców stało się rolnictwo. Pozostawało jednak wciąż istotnym ośrodkiem w regionie, o czym świadczy fakt umieszczenia w nim siedziby urzędu podatkowego i sądu powiatowego.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Jordanów pozostawał w granicach powiatu myślenickiego i (w latach 1924-1932) makowskiego, pełniąc rolę niewielkiego ośrodka uzdrowiskowego. W pierwszych dniach września 1939 r. miasto zostało spalone podczas zaciętych walk, jakie toczyły wówczas z najeźdźcą wojska polskie (m.in. 10 Brygada Pancerno-Motorowa pod dow. mjr. Stanisława Maczka) wspierane przez miejscową ludność. W uznaniu bohaterskiej postawy w czasie II wojny światowej Jordanów został w 1984 r. odznaczony Orderem Krzyża Grunwaldu.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Miasto Jordanów zlokalizowane jest w dolinie rzeki Skawy, na styku grup górskich: Beskidu Wyspowego, Beskidu Makowskiego (Średniego), Beskidu Żywieckiego (Pasma Babiogórskie). Miasto znajduje się na wysokości 485 m n.p.m. W centrum miasta zachowały się trzy zabytkowe budowle neogotyckie z XIX/XX w. proj. Jana Sas-Zubrzyckiego: ratusz (siedziba władz Miasta), budynek „z basztą” – obecnie siedziba Urzędu Gminy Jordanów) oraz kościół parafialny, w którym znajduje się łaskami słynący obraz Matki Bożej Trudnego Zawierzenia z XVII w. W dzielnicy Chrobacze stoi cenny, XVIII-wieczny dworek drewniany. Obok dworku dobrze zachowany park ze starodrzewami. Kamienna figura św. Jana Nepomucena z XVIII w. znajduje się na skrzyżowaniu głównych dróg w centrum Rynku.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie miasta Jordanów działa 419 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami działalności są: usługi, handel i zakłady drzewne. Do największych firm na terenie miasta należą: Valvex SA, Tatra-House, Palettenwerk, SPPO Jordanowianka, Tapi.

Wg stanu na 31.12.2007 w mieście zarejestrowanych było 131 bezrobotnych.

Współpraca

Miasto Jordanów współpracuje na mocy podpisanych porozumień z gminami: Dukla (woj. podkarpackie) i Kraśnik Lubelski (woj. lubelskie). Jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich i Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”.

Miasto Jordanów prowadzi współpracę międzynarodową na zasadzie miast zaprzyjaźnionych z miastami Askersund i Karlskoga (Szwecja). Obejmuje ona m.in. wymianę doświadczeń samorządności lokalnej, współpracę placówek oświatowych, współpracę jednostek pożarniczych.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa szkoła podstawowa, gimnazjum, 2 szkoły ponadgimnazjalne (Zespół Szkół im. H. Kołłątaja i Zespół Szkół im. bł. ks. P. Dańkowskiego) oraz Miejskie Przedszkole.

Opiekę medyczną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Miejska Przychodnia Rejonowa, Dział Pomocy Doraźnej i Transportu Sanitarnego oraz 2 Apteki Prywatne: Jolanta Turchan, Stefania Król.

Małopolski Wyścig Górski 2008

Kultura

Działalność kulturalną w mieście Jordanów organizuje Miejski Ośrodek Kultury. Działa także Biblioteka Miejska.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Konkurs Palm Wielkanocnych** (marzec/kwiecień; organizator: MOK) – Konkurs odbywający się od 18 lat, skierowany do dzieci i młodzieży.
- **„Miasto Jordanów Wita Wiosnę”** (kwiecień/maj; organizatorzy: Urząd Miasta, MOK) – Impreza połączona z konkursami dla dzieci o tematyce „Wiosna”, twórcy sztuki regionalnej prezentują swoje wyroby artystyczne, hodowcy kwiaty i krzewy.
- **Małopolski Wyścig Górski** (sierpień; organizatorzy: Urząd Miasta, Małopolski Związek Kolarstwa Kraków) – Wyścig związany jest z Jordanowem od lat, imprezie towarzyszą loterie fantowe oraz występy zespołów.
- **Dni Ziemi Jordanowskiej** (sierpień; organizatorzy: Urząd Miasta, MOK) – Impreza o charakterze

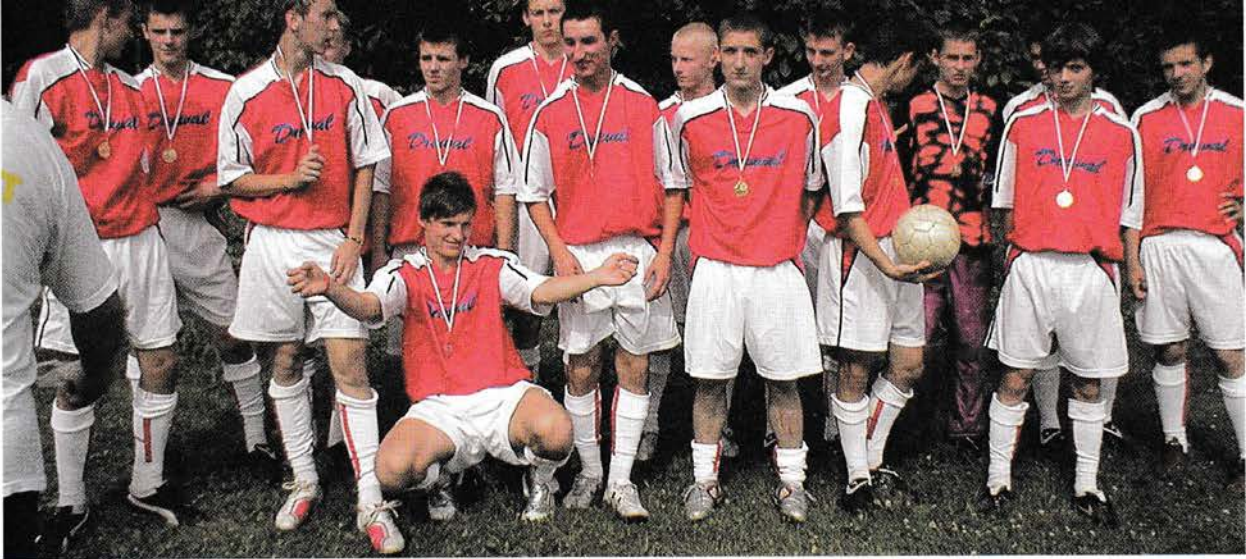
festynowym połączona z konkursami dla dzieci, wręczane są odznaki „Zasłużony dla Ziemi Jordanowskiej”, wśród atrakcji są występy zespołów rockowych.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Zespół Regionalny „Gronicki”**, działający przy MOK. Istnieje od 1992 roku. Jest laureatem I nagrody na Ogólnopolskich Targach Kultury w Wołowie, występował w wielu miastach Polski. W swoim repertuarze prezentuje tańce, pieśni i zabawy z terenu Babiej Góry i okolic. Kierownikiem zespołu jest Barbara Hanusiak.
- **Strażacka Orkiestra Dęta** – powstała w 1899 roku. Uświetnia swoją obecnością uroczystości kościelne, państwowe, regionalne oraz zebrania i zabawy organizowane przez Straż Pożarną. Koncertuje również na przeglądach i festiwalach, otrzymała szereg nagród i wyróżnień m.in. I miejsce za najlepszą grę i dyrygowanie w marszu oraz II miejsce za grę na estradzie. Liczy obecnie 25 członków, funkcje kapelmistrza sprawuje Andrzej Sandulski.

Chór „Bel Canto”

Klub Sportowy „Jordan”

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie miasta działalność prowadzą:

- **Towarzystwo Miłośników Ziemi Jordanowskiej** – Celem Stowarzyszenia jest kultywowanie tradycji, ochrona dóbr kultury i zabytków. Powstało w 1978 roku i skupia 75 członków. Wydaje gazetkę „Echo Jordanowa”, prowadzi kronikę Miasta, oraz Izbę Historii Miasta, w której znajdują się bezcenne eksponaty i zdjęcia upamiętniające historię miasta od najdawniejszych czasów po dzień dzisiejszy.
- **Stowarzyszenie Chór „Bel Canto”** – Powstało w 2000 r., a za swój główny cel obrało sobie krzewienie kultury poprzez prowadzenie działalności artystycznej. W skład chóru wchodzi przede wszystkim nauczyciele i uczniowie ZS im. H. Kołłątaja. Chór koncertuje dla mieszkańców miasta, bierze również udział w konkursach i festiwalach w całym kraju, osiągając znaczne sukcesy, m.in. Złoty Kamerton na XXVII Ogólnopolskim Festiwalu Chórów A’Cappella Dzieci i Młodzieży, Złota Struna na IX Małopolskim Konkursie Chórów „O złotą strunę...”, I miejsce na II Małopolskim Przeglądzie Chórów, III miejsce na XVII Ogólnopolskim festiwalu Pieśni Chóralnej „Kolejdy i Pastoralki”.
- **Jordanowskie Stowarzyszenie Twórców „Pasja”** – Działalność rozpoczęło w 2000 r. Głównym celem jest promowanie lokalnych twórców kultury i sztuki oraz działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju rejonu Babiej Góry, poszanowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego. Stowarzyszenie organizuje wystawy, pokazy, dyskusje, warsztaty plastyczne dla dzieci, młodzieży.
- **Ochotnicza Straż Pożarna** (powstała w 1885 r., obecnie liczy 120 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Koło Gospodyń Miejskich** (powstało w 1958 roku, obecnie liczy 17 osób).
- **Jordanowskie Koło Kultury Ludowej** (powstało w 2002 roku, obecnie liczy 15 osób).

Sport

W mieście Jordanów funkcjonują dwa kluby sportowe:

- **Ludowy Klub Sportowy „Jordan”** (sekcja piłki

nożnej) – Liczy obecnie ok. 80 zawodników, w sezonie 2005/2006 zdobył tytuł mistrza Podokręgu Podhalańskiego I Ligi juniorów.

- **Uczniowski Klub Sportowy „Sprint”** (sekcja kolarstwa przełajowego, górskiego i szosowego) – Powstał w 2002 r., jest czołowym klubem kolarskim w województwie małopolskim i liczącym się na arenie ogólnopolskiej. W ciągu 6 lat istnienia klubu jego zawodnicy wywalczyli indywidualnie 9 tytułów Mistrza Małopolski i 16 tytułów Wicemistrza Małopolski.
- a także **Koło wędkarskie** i **Koło łowieckie**.

Lokalne czasopisma

Na terenie miasta Jordanów wydawane jest czasopismo „Echo Jordanowa”, pismo Samorządu i Towarzystwa Miłośników Ziemi Jordanowskiej, zawierające informacje i artykuły dotyczące miasta i jego mieszkańców – kwartalnik (od 1993 r.; wydawca: Urząd Miasta i TMZJ).

Najważniejsze sukcesy miasta w ostatnich latach

- Otwarcie nowego oddziału w Miejskim Przedszkolu dla dzieci 4-letnich, co umożliwiło przyjęcie 100% wszystkich chętnych z chwilą złożenia podań.
- Zapewnienie ładu w gospodarce przestrzennej poprzez zatwierdzenie studium a następnie planu zagospodarowania przestrzennego.
- W 2005 roku Miasto Jordanów otrzymało tytuł „Gmina Fair Play” Certyfikowana Lokalizacja Inwestycji. Organizatorem konkursu była Krajowa Izba Gospodarcza, która wyłania samorządy, tworzące najlepsze warunki do rozwoju działalności gospodarczej oraz inwestowania.
- Kapituła nagrody „Srebrnego Talara” przyznawanego przez Sądecko-Podhalańską Izbę Gospodarczą w Nowym Sączu, nominowała do tej nagrody Jordanów w kategorii „Najprężniej działające Miasto-Gmina”, za rozbudzenie lokalnego patriotyzmu i społecznej aktywności.
- Zbiornik wyrównawczy – Hajdówka budowany w 2003 roku ze środków SAPARD i środków własnych.

Koszarawa

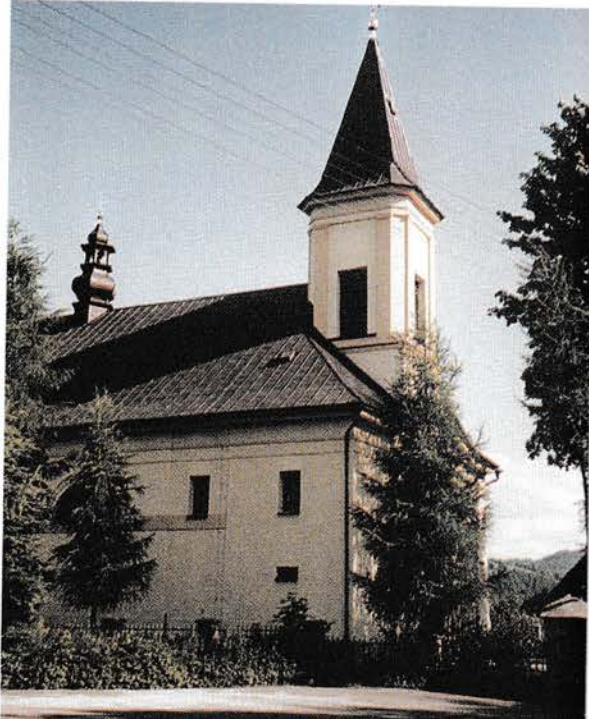
Historia

Koszarawa powstała w XVI w., jako typowa wieś zasiedlona przez pasterzy wołoskich, którzy w trakcie swej wędrówki wzdłuż łuku Karpat trafili w tym okresie w Beskid Żywiecki. O początkach miejscowości świadczy sama nazwa wsi, wywodząca się od słowa *koszar*, oznaczającego ruchomą zagrodę, w której zamykano na noc owce podczas corocznych wypasów. Początkowo należała do możnego rodu Komorowskich, a w 1624 r. została przekazana jako zastaw przez jednego z jego przedstawicieli, Mikołaja Komorowskiego, żonie króla Zygmunta III Wazy, królowej Konstancji. Nieco później, w 1678 r., Koszarawa została wykupiona przez Wielopolskich i pozostawała w ich rękach do 1839 r., kiedy to zakupili ją Habsburgowie. Odtąd wieś wchodziła w skład rozległych dóbr z Habsburgów z ośrodkiem w Żywcu i taki stan rzeczy utrzymał się aż do II wojny światowej.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Koszarawa leży w Beskidzie Żywieckim, w dolinie rzeki Koszarawa, u podnóża Pasma Jałowickiego. We wsi warto obejrzeć późnoklasycystyczny kościół parafialny p.w. św. Karola Boromeusza, ukończony w 1843 r., wzniesiony pod patronatem arcyksięcia Karola Habsburga.

Kościół p.w. św. Karola Boromeusza w Koszarawie

URZĄD GMINY KOSZARAWA

34-332 Koszarawa 19

tel. (0-33) 863-94-07

www.gminakoszarawa.pl

Wójt: Władysław Puda

Powierzchnia: 3136 ha,
w tym: użytki rolne 1479 ha, lasy 1548 ha

Liczba mieszkańców: 2503

Liczba sołectw: 1

Na terenie gminy znajdują się 2 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. św. Karola Boromeusza i Parafia p.w. Stygmatów św. Franciszka z Asyżu.

Panorama Koszarawy

Kościół p.w. Stygmatów św. Franciszka w Koszarawie

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Koszarawa działa 107 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami działalności są: obróbka drewna, zrywka i ścinka drzewa, handel i transport. Do największych firm na terenie gminy należą: Piekarnictwo – Franciszek Janoszek, Piekarnictwo – Bogusława Mrowiec, PPHU „Z-TRANS” Zdzisław Kęпка, GLOB-TRANS – Robert Mrowiec i DREW-CENTRUM – Sp. z o.o.

Wg danych na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 62 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Koszarawa jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Związku Międzygminnego ds. Ekologii w Zywcu i Stowarzyszenia „Region Beskidy” w Bielsku-Białej.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa 1 szkoła podstawowa, 1 gimnazjum i 2 przedszkola.

Opiekę medyczną zapewnia Ośrodek Zdrowia w Koszarawie i apteka w Koszarawie.

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Koszarawa organizuje Gminny Ośrodek Kultury. Działa także Gminna Biblioteka Publiczna wraz z Filią w Szkole Podstawowej.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- „Ostatki Na Kwacki” (styczeń/luty; organizator: Dyrektor GOK) – Spotkanie z tradycją, obrzędami.
- **Święto Szkoły i Piknik Rodzinny** (maj; organizator: Dyrektor Gimnazjum i Rada Rodziców przy Gimnazjum) – Impreza w plenerze.
- **Rajd Rowerowy** (sierpień; organizator: Sołtys) – Propagowanie zdrowego stylu życia, aktywne spędzenie wolnego czasu.

Dziecięce występy folklorystyczne

LKS „Babia Góra”

- **Halowy Turniej Piłki Nożnej** (styczeń; organizator: Dyrektor GOK) – Propagowanie zdrowego stylu życia, aktywne spędzenie wolnego czasu.
- **„Święto Jaferek”** (lipiec; organizator: Dyrektor GOK) – Impreza plenerowa, występy zespołów, degustacja potraw z jagód, festyn.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzi **Ochotnicza Straż Pożarna w Koszarawie** (powstała w 1926 r., obecnie liczy 38 członków).

Sport

W gminie Koszarawa funkcjonuje jeden klub sportowy – **Ludowy Klub Sportowy „Babia Góra” Koszarawa** (sekcja piłki nożnej), założony w 1996 roku. W sezonie 2002/2003 awansował do klasy B, w której gra do tej pory.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Koszarawa wydawane jest czasopismo „Echo Koszarawy” - miesięcznik (wydawany od roku przez Radę Gminy i Parafię p.w. św. Karola Boromeusza).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Remont i odbudowa dróg.
- Remont szkół: Gimnazjum im. Jana Pawła II (docieplenie, wymiana okien) i Szkoły Podstawowej im. Tadeusza Kościuszki (docieplenie, wymiana okien).
- Remont Urzędu Gminy i Ośrodka Zdrowia (docieplenie, wymiana okien).
- Wybudowanie placu zabaw.
- Kanalizacja Gminy Koszarawa.

Orszak św. Mikołaja

Lanckorona

URZĄD GMINY LANCKORONA

ul. Krakowska 473
34-143 Lanckorona
tel. (0-33) 876-35-95
www.lanckorona.pl
Wójt: Zofia Oszacka

Powierzchnia: 4064 ha
w tym: użytki rolne 2764 ha, lasy 997 ha

Liczba mieszkańców: 6050

Liczba sołectw: 5

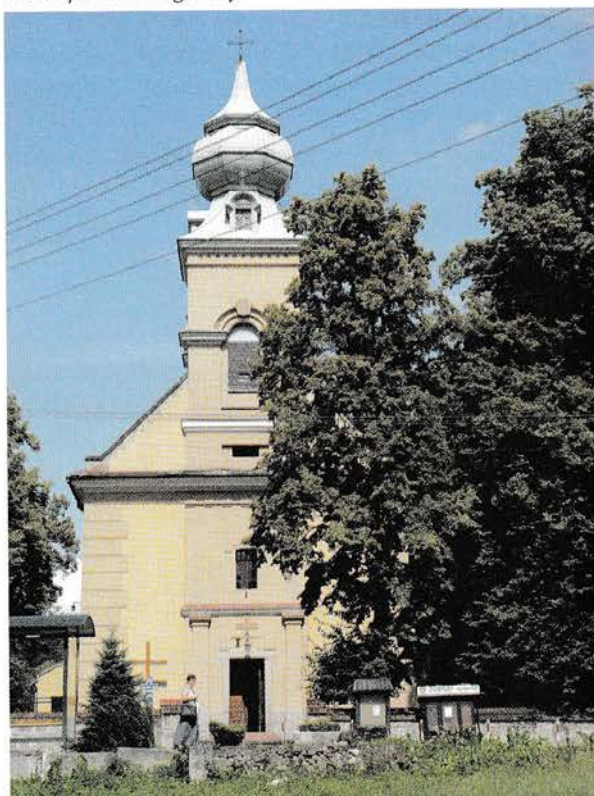
W skład gminy wchodzi 5 miejscowości: Lanckorona (2088 mieszkańców), Izdebnik (2088 mieszkańców), Skawinki (1115 mieszkańców), Jastrzębia (628 mieszkańców) i Podchybie (131 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 3 parafie: Parafia p.w. Narodzenia św. Jana Chrzciciela w Lanckoronie, Parafia p.w. św. Małgorzaty w Izdebniku i Parafia p.w. św. Joachima w Skawinkach.

Historia

Pierwsza pewna wzmianka źródłowa o Lanckoronie pochodzi z 1359 r. i mówi o znajdującym się tutaj zamku, w którym Król Kazimierz Wielki wystawił dokument lokacyjny dla sąsiedniej wsi Skawinki. Dwa lata później sama Lanckorona otrzymała prawa miejskie. Miasto rozwijało się wokół zamku, który był ważnym punktem strategicznym, położonym w bezpośrednim sąsiedztwie ówczesnej granicy między Polską a księstwem oświęcimskim, zhołdowanym przez króla Czech. Wkrótce stał się on także głównym ośrodkiem rozległego klucza dóbr królewskich, znanym w historii pod nazwą starostwa lanckorońskiego, które przetrwało aż do upadku I Rzeczypospolitej, będąc dzierżawionym przez przedstawicieli znanych polskich rodów, m.in. Lanckorońskich (którzy właśnie od niego przybrali swoje nazwisko), Zebrzydowskich, Czartoryskich i Wielopolskich. W skład starostwa wchodziły wszystkie wsie obecnej gminy. W l. 1768–1772 zamek w Lanckoronie był jedną z głównych twierdz konfederatów barskich, walczących z Moskalami m.in. pod wodzą Kazimierza Pułaskiego. Po upadku konfederacji i I rozbiórce Polski ziemie starostwa przeszły na własność skarbu austriackiego i zostały wystawione na licytację. Większość z nich (wraz z samą Lanckoroną oraz m.in. Izdebnikiem i Skawinkami) została wykupiona przez ks. Franciszkę

Kościół p.w. św. Małgorzaty w Izdebniku

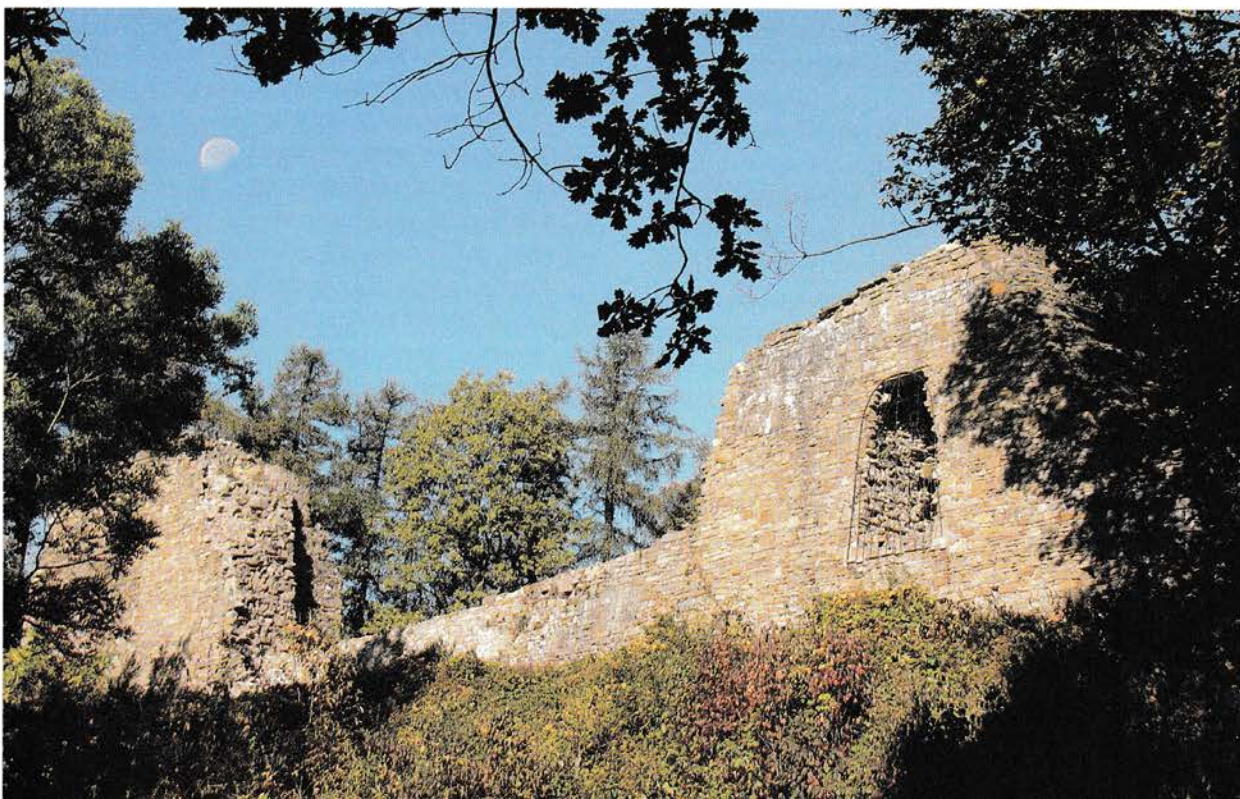
Izba muzealna na Rynku w Lanckoronie

Kraśnińską, później pozostawała we władaniu rodziny Montleart, a wreszcie w 1889 r. trafiła w ręce arcyksięcia Rainera Habsburga, który rozwinął w Izdebniku produkcję słynnych jarzębiaków i likierów. Majątek ten pozostawał w rękach Habsburgów do odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. W okresie dwudziestolecia międzywojennego Lanckorona utraciła prawa miejskie (w 1933 r.), była jednak wówczas szeroko znana jako ośrodek letniskowy. Także dzisiaj jej wyjątkowy urok wciąż przyciąga osoby, które poszukują wytchnienia z dala od zgiełku wielkich miast.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Lanckorona leży na pograniczu Beskidu Makowskiego i Pogórza Wielickiego, a dominującym punktem jej krajobrazu jest Lanckorońska Góra (552 m) z ruinami zamku na szczycie. Sama Lanckorona jest jedną z najpiękniejszych miejscowości w Małopolsce – poza warownią, pozostającą wraz z zespołem klasztoru bernardynów i kaplic kalwaryjskich w sąsiedniej Kalwarii Zebrzydowskiej w granicach obszaru wpisane-

Ruiny zamku w Lanckoronie

Lanckoroński Rynek (fragment)

go na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury i Natury UNESCO, warto tu obejrzeć uroczy Rynek, otoczony XIX-wiecznymi domami z charakterystycznymi podcieniami, kościół parafialny z ok. 1366 r. (przebudowany w XVI i XIX w.) oraz liczne pamiątki konfederacji barskiej w mieście i okolicy. W Skawinkach znajduje się piękny drewniany kościół z XV/XVI w. (przeniesiony z Przytkowic), a w Izdebniku zwraca uwagę oryginalny budynek dawnej poczty z XVIII/XIX w., wzniesiony przy tzw. gościńcu cesarsko-wiedeńskim.

Na terenie gminy wytyczono liczne szlaki turystyczne i spacerowe piesze i rowerowe.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Lanckorona działa 468 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami ich działania są: rzemiosło (stolarstwo, szewstwo, cholewkarstwo, mechanika pojazdów), usługi, drobny handel oraz produkcja rolna. Do największych firm na terenie gminy należą: GONDEK sp. z o.o. w Lanckoronie, BELMEB sp. z o.o. w Izdebniku i ME- BLE RYŚ Tadeusz Ryś w Izdebniku.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 109 bezrobotnych.

„Romantyczna Lanckorona”

Współpraca

Gmina Lanckorona jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Lokalnej Grupy Działania Gościńiec Czterech Żywiółów, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina Lanckorona nawiązała kontakty z gminami: Haarlemmerliede en Spaarnwoude (Holandia) i Polonezkoy (Adampol) (Turcja).

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 3 Zespoły Szkół (szkoła podstawowa i gimnazjum) w Lanckoronie, Izdebniku i Skawinkach, Szkoła Podstawowa w Jastrzębi i Przedzszkole Samorządowe w Lanckoronie.

Opiekę medyczną zapewniają: Przychodnia Medycyny Rodzinnej w Lanckoronie wraz z filią – Punktem Lekar skim w Izdebniku oraz apteka w Lanckoronie i Izdebniku.

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Lanckorona organizuje Gminny Ośrodek Kultury w Lanckoronie i organizacje pozarządowe. Działa także Gminna Biblioteka Publiczna w Lanckoronie z filiami w Izdebniku, Skawinkach i Jastrzębi.

Do najważniejszych imprez, organizowanych przez GOK i organizacje pozarządowe na terenie gminy należą:

- „**Jarmark Wielkanocny**” (weekend przed Świętami Wielkanocnymi) – Kiermasz świątecznych ozdób, pokaz wyrobu połączony ze sprzedażą, powitanie wiosny na Rynku w Lanckoronie
- „**Jarmark Świętojański**” (weekend przed 24 czerwca) – Jarmark produktów lokalnych i rzemiosła na Bursztynowym Szlaku. Cykliczna impreza promująca gminę Lanckorona, jej walory przyrodniczo-kulturowe, lokalne i regionalne produkty i rzemiosło. Odtworzona po blisko 100 latach tradycja jarmarków na Św. Jana, który odbywa się w weekend przed nocą świętojańską. Głównymi punktami programu są pokazy sztuki ludowej, przejażdżki bryczką, koncerty, wicie wianków, konkurs: szukanie kwiatu paproci oraz wieczorny festyn pod ruinami zamku.
- „**Romantyczna Lanckorona**” (druga połowa sierpnia) – Romantyczna impreza dla zakochanych

„Anioł w Miasteczku”

i tych co szukają miłości: wystawy, spacery Aleją Zakochanych, koncerty.

- „**Smaki Lanckorony**” (złota jesień) – Impreza artystyczno-ekologiczna z cyklu „Na Zielonych szlakach Greenways”. Promocja Lanckorony w Krakowie.
- „**Anioł w Miasteczku**” (grudzień, przed Świętami Bożego Narodzenia) – Kiermasz świątecznych ozdób, pokaz wyrobu połączony ze sprzedażą oraz wielkie roznoszenie przez Anioły życzeń świątecznych mieszkańcom. Specjalnie z tej okazji do miasteczka zapraszani są ludzie o anielskich cechach, aby jednemu z nich nadać tytuł Anioła Lanckorony. Co roku galeria wzbogacana jest o kolejne anielskie obrazy i figury aniołów z Polski i ze świata. Imprezie towarzyszy kiermasz ozdób świątecznych, dobre jadło i napitki.

Działalność artystyczną prowadzą:

- „**Malwy Lanckorony**” – chór dziewczęcy z Lanckorony, prowadzony przez Joannę Mieczkowską.
- **Chór dziewczęcy przy ZS w Skawinkach** pod dyrekcją Anny Oremus.
- **Orkiestra dęta OSP Izdebnik.**

Organizacje pozarządowe i inne

- **Towarzystwo Przyjaciół Lanckorony** – zostało założone w 1962 roku przez Profesora Antoniego Krajewskiego. Jednym z głównych zadań TPL jest działanie na rzecz pełniejszego wykorzystania wartości kulturowych, turystycznych i bytowych Lanckorony oraz chronienie pomników i świadectw udziału Lanckorony w dziejach narodu. Towarzystwo ma obecnie 82 członków rekrutujących się z mieszkańców Lanckorony oraz z różnych miast Polski. Wśród członków Towarzystwa mamy: profesorów, lekarzy, sędziów, artystów, a nawet byłego ministra sprawiedliwości. Wydajemy własne pismo – kwartalnik „Kurier Lanckoroński” ilustrowany rysunkami Pana Kazimierza Wiśniaka.
- **Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Na Bursztynowym Szlaku”** – Tradycja, Kultura i Przedsiębiorczość to hasła, które można by rzec stworzyły Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne „Na Bursztynowym Szlaku” i stały się motorem jego działania. Stowarzyszenie powstało w lutym

LKS „Zryw” Lanckorona

2004 roku, dzięki pracy liderów lokalnych z Lanckorony i Ziemi Wadowickiej oraz jako rezultat realizacji programu Babiniec. Głównymi celami Stowarzyszenia są: zrównoważony rozwój, działania partnerskie, wsparcie i promocja lokalnych inicjatyw, ochrona dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, wsparcie rozwoju turystyki i rękodzieła, edukacja ekologiczna oraz działania na rzecz kobiet i młodzieży. W 2005 roku Stowarzyszenie otrzymało małopolską nagrodę „Kryształ Soli” dla najlepszej organizacji pozarządowych prowadzących działalność pożytku publicznego. Najważniejsze zrealizowane projekty dotyczyły produktów lokalnych, edukacji regionalnej, tworzenia Ekomuzeum Lanckorona oraz rozwoju turystyki przyjaznej dla środowiska, turystyki kulturowej.

- **Stowarzyszenie Gościniec Czterech Żywiołów** – Lokalna Grupa Działania powstała w wyniku Inicjatywy Wspólnotowej Leader+ w 2006 roku. Poszukiwanie wspólnych cech w kulturze, przyrodzie i gospodarce prowadzone jest przez przedstawicieli czterech gmin skupionych w Stowarzyszeniu. Dla obszaru przyjęto nazwę „Gościniec Czterech Żywiołów”. Lanckoronę symbolizuje powietrze a Kalwarię Zebrzydowską drewno, w nawiązaniu do artystycznych dokonań mieszkańców i bywalców miasteczka położonego na wzgórzu oraz do materialnej kultury ciesielskiej. Agroturystyczne gospodarstwa, sadownictwo i sportowe pasje wskazują na symbolikę ziemi przyjętą dla Stryżowa oraz wody dla Mucharza, gdzie nadzieje na dokończenie zbiornika Świnna Poręba nabierają rumieńców
- **Klub Lanckoroński** – zainicjował akcję odnowy lanckorońskich studni. Fundusze pochodzą z koncertów i akcji organizowanych w Pensjonacie „Tadeusz”, a także od sponsorów. Pierwsza odnowiona studnia na planowanym szlaku „Zdrojów Miłości” mieści się na ulicy Jagiellońskiej w Lanckoronie i nazywa się na cześć donatorki – BOGNA, Studnia Trzeciego Anioła.
- **Stowarzyszenie Jarzębina** – Działają przy szkole w Izdebniku, zajmując się głównie ekologią i przyrodą.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lanckoronie** (powstała w 1887 r., liczy łącznie 76 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Izdebniku** (powstała w 1899 r., liczy łącznie 107 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).

- **Ochotnicza Straż Pożarna w Jastrzębi** (powstała w 1967 r., liczy łącznie 62 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Skawinkach** (powstała w 1957 r., liczy łącznie 50 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Łańnicy** (powstała w 1952 r., liczy łącznie 25 członków).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Skawinkach**
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Jastrzębi**
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Izdebniku**

Sport

W gminie Lanckorona funkcjonują cztery kluby sportowe:

- **Ludowy Klub Sportowy „Jubilat” Izdebnik** (sekcja piłki nożnej) – Zrzesza obecnie 60 zawodników, drużyna seniorów występuje w klasie A.
- **Ludowy Klub Sportowy „Jastrzębianka” w Jastrzębi** (sekcja piłki nożnej) – Do klubu należy 70 zawodników, drużyna seniorów gra w klasie B.
- **Ludowy Klub Sportowy „Zryw” Lanckorona** (sekcja piłki nożnej) – Klub zrzesza 95 zawodników, drużyna seniorów występuje w klasie C.
- **Ludowy Klub Sportowy „Korona” Skawinki** (sekcja piłki nożnej) – Klub zrzesza 20 zawodników, drużyna seniorów występuje w klasie C.

Lokalne czasopismo

„Kurier Lanckoroński” – periodyk kulturalno-sportowy wydawany przez Towarzystwo Przyjaciół Lanckorony, kwartalnik, ukazuje się od 1991 r.

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Poprawa infrastruktury technicznej poprzez budowę wodociągu gminnego we wszystkich sołectwach gminy i nowego ujęcia wody oraz wdrożenie selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.
- Remont zabytkowego centrum historycznej Lanckorony.
- Budowa Centrum rekreacyjno-tenisowego w centrum Jastrzębi.
- Stabilizacja osuwisk w Skawinkach.
- Przez kolejne trzy lata – wysoka pozycja gminy w rankingu „Rzeczpospolitej” dla najlepiej rozwijających się gmin w Polsce.

Lipnica Wielka

URZĄD GMINY LIPNICA WIELKA

34-483 Lipnica Wielka 518

tel. (0-18) 263-45-95

www.lipnicawielka.pl

Wójt: Mariusz Murzyniak

Powierzchnia: 7803 ha,
w tym: użytki rolne 3007 ha, lasy 3140 ha

Liczba mieszkańców: 5790
(stan na 31.07.2008 r.)

Liczba sołectw: 5

W skład gminy wchodzi 2 miejscowości:
Kiczory (630 mieszkańców) i Lipnica Wielka
(5160 mieszkańców).

**Na terenie gminy znajdują się 2 parafie
rzymskokatolickie:** Parafia p.w. św. Łukasza
w Lipnicy Wielkiej i Parafia p.w. św. Królowej Ja-
dwigi w Lipnicy Wielkiej – Murowanicy.

Historia

Lipnica Wielka została założona w XVI/XVII w. (pierwsza wzmianka pochodzi z 1609 r.) przez chłopów, zbiegłych na te tereny z Żywiecczyny, gdzie twardą ręką władali wówczas Komorowscy. Podobnie jak pozostała część Orawy należała wówczas do Węgrów, wchodząc w skład rozległych dóbr orawskich pozostających w tym okresie w rękach rodu Thurzonów. Z Lipnicy Wielkiej pochodził ks. Ferdynand Machay, zasłużony działacz niepodległościowy, działający na rzecz przyłączenia Górnej Orawy do Polski po I wojnie światowej, delegat na paryski kongres pokojowy (wraz z Piotrem Borowym, urodzonym w sąsiednich Rabczycach, jednak również bardzo mocno związanym z Lipnicą). W wyniku decyzji Rady Ambasadorów z 28.07.1920 r., ustalającej podział graniczny pomiędzy Polską a nowo powstałą Czechosłowacją, większa część Lipnicy Wielkiej znalazła się w granicach tego drugiego państwa, jednak cztery lata później została włączona do Polski w drodze wymiany za dwie inne wsie: Głodówkę i Suchą Górę.

Kościół p.w. św. Łukasza w Lipnicy Wielkiej

Panorama Lipnicy Wielkiej

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Lipnica Wielka leży na Orawie, u południowych podnóży masywu Babiej Góry, przy granicy ze Słowacją. Grzbietem pomiędzy Lipnicą Wielką i Małą oraz przez Kiczory i Lipnicę Wielką Przywiarówkę prowadzi na szczyt Babiej Góry atrakcyjny szlak turystyczny. W centrum Lipnicy Wielkiej warto zwiedzić XVIII-wieczny kościół p.w. św. Łukasza. Na przykościelnym cmentarzu pochowany jest m.in. Piotr Borowy, zasłużony w walkach o polskość Orawy po I wojnie światowej.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Lipnica Wielka działa 158 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Przeważają wśród nich firmy budowlane i remontowe oraz placówki handlowe. Do największych firm na terenie gminy należą: Gminna Spółdzielnia, Firma KALI magazyn towarów masowych, Jan Kubok magazyn towa-

rów masowych, Krawiectwo Firma LIPNICZANKA, Stanisław Wojtusiak firma budowlana.

Wg stanu na 30.06.2008 r. w gminie zarejestrowanych jest 138 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Lipnica Wielka jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Euroregionu „Tatry”, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski oraz Związku Gmin Wód Granicznych Rzeki Czarna Orawa.

Gmina prowadzi współpracę międzynarodową na podstawie podpisanych porozumień ze słowackimi gminami: Štefanov nad Oravou, Zubrohlava, Račice, Námestovo i Oravská Polhora.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa Zespół Szkół Ogólnokształcących, w skład którego wchodzi: 1 przedszkole, 5 szkół podstawowych, 1 gimnazjum, Liceum Ogólnokształcące oraz Technikum Budownictwa Ogólnego.

Opiekę medyczną zapewnia Ośrodek Zdrowia oraz 2 apteki.

Budynek Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Lipnicy Wielkiej

Młodzieżowy Zespół Regionalny „Orawiacy”

Święto Pasterskie

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Lipnica Wielka organizuje Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki. Działa także Gminna Biblioteka Publiczna.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Święto Pasterskie na Orawie** (pierwsza niedziela lipca; organizator: Wójt Gminy) Impreza cykliczna, której głównym celem jest przypomnienie i podtrzymywanie tradycji pasterskich. Święto bogate w występy różnych zespołów folklorystycznych, konkursy jak np.: „Strzelanie z bicia pasterskiego”, „Dojenie krów i kóz”, „Koszenie łąki”, „Wspinanie na moja”. Imprezie towarzyszą wystawy: malarska, fotograficzna, rękodzieła ludowego, książkowa.
- **Konkurs na „Nopiynkijsy Gminny Moj”** (przełom kwietnia i maja; organizatorzy: Wójt Gminy, GCKSiT) – Konkurs na najwyższy i najładniej udekorowany „moj”. Ma na celu podtrzymywanie zanikającej już tradycji stawiania „moja”. W ostatnią noc kwietnia, kawalerowie lipniccy stawiali pannom (z sąsiedztwa, z roli albo też wybranym) „moja” jako ich wspólny dar. Komisja dokonuje oględzin „moji” w dniu 1 maja i wyróżnia najwyższe, najatrakcyjniejsze i te najbardziej zgodne z tradycją.
- **Dożynki Gminne** (wrzesień; organizatorzy: Wójt Gminy, GCKSiT, Rada Sołecka) – Cykliczna uroczystość gminna będąca podtrzymaniem tradycyjnych obrzędów związanych ze świętem plonów. Imprezę otwiera uroczysta Msza Święta. Towarzyszą jej prezentacja wieńca dożynkowego, dary poszczególnych sołectw, konkursy takie jak: „klepanie kosy”, „robienie masła”, „młócenie cepami”, „krycynie powrosła”. Imprezie towarzyszą również występy zespołów artystycznych. Każdego roku gospodarzem dożynek jest inne sołectwo.
- **Międzynarodowy Gminny Rajd Piotra Borowego „Ścieżkami i Szlakami Babiej Góry”** (wrzesień; organizatorzy: Wójt Gminy, Babiogórski Park Narodowy, Straż Graniczna, GCKSiT, Zespół Szkół Ogólnokształcących w Lipnicy Wielkiej) Rajd pieszy odbywający się co roku i biegnący ciekawymi i malowniczymi szlakami turystycznymi wokół Babiej Góry; każdorazowo kończy się w innym miejscu; impreza organizowana wspólnie ze stroną słowacką; cieszy się wielkim powodzeniem wśród młodzieży.

- **Memoriał Emila Kowalczyka w Biegach Narciarskich** (okres zimowy; organizatorzy: Wójt Gminy, GCKSiT, Szkoła Podstawowa nr 4 w Lipnicy Wielkiej - Przywarówce) – Cykliczna impreza, skierowana do uczestników z całej Polski. Zawody narciarstwa biegowego po niezwykle urokliwie przebiegających trasach narciarskich.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Dziecięcy Zespół Regionalny ORAWIANIE im. Heródka** – Założony przy Szkole Podstawowej nr 4 w Lipnicy Wielkiej - Przywarówce w 1974 r. Swoją repertuar oparł głównie na tradycyjnych zabawach pasterskich i dziecięcych oraz tańcach i przyspiewkach. Grupa pokazuje również doroczne zwyczaje i obyczaje ludowe np. kołędowanie, chodzenie ze Śmierdecką wielkopostną, letni kiermasz. Zespół prowadzi Janina Kowalczyk.
- **Dziecięcy Zespół Regionalny MŁADNIK** - Założony został przy Szkole Podstawowej nr 2 w Lipnicy Wielkiej - Centrum. Zespół prowadzi Karolina Kowalczyk. Zrzesza dzieci uczące się w tej szkole. Prezentuje bogaty folklor orawski: tańce, śpiew, muzykę, zabawy itp. Dzieci zrzeszone w tym zespole odznaczają się wesołością, wdzięcznością i wielką energią.
- **Gimnazjalno-Licealny Zespół Folklorystyczny „ORAWIACY”** – Powstał w 2001 r. Jego założycielem, instruktorem i choreografem jest Robert Kowalczyk. Zespół swój repertuar oparł na popularnych tańcach i przyspiewkach górali orawskich. Ma także własną muzykę składającą się z uczniów tej szkoły przez co prezentuje także grę na różnych instrumentach pasterskich.
- **Regionalny Zespół ORAWA im. Emila Miki** – Zespół powstał w 1974 r., w swoim programie przedstawiał zwyczaje, obrzędy, tańce, śpiew i muzykę z regionu Orawy. Zespół koncertował niemal we wszystkich rejonach kraju, a także we Francji, Włoszech, Węgrzech, Grecji. Nagrał kilka audycji radiowych i filmów telewizyjnych. Obecnie działa jako grupa teatralno-muzyczna. Przedstawia „Wróżby Andrzejkowe”, „Skubarki”, „Wesele orawskie”, „Deptanie kapusty”, „W karcmie u Strausski” i inne.

MKS „Babia Góra”

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Fundacja Children in Crisis** (Dzieciom w Potrzebie) założona przez Księżnę Yorku Sarah Ferguson w kwietniu 1993 r. w Londynie, aby pomagać w trudach, cierpieniu i chorobie wszystkim potrzebującym, zwłaszcza dzieciom. Do Polski sprowadziła Fundację irlandka Sophie Lillingston, która wpadła na pomysł, by chorym na białaczkę i inne przewlekłe choroby dzieciom zapewnić miejsce do wypoczynku w zdrowym otoczeniu. Tak powstała Górska Przystań (Mountain Haven Centre) w Lipnicy Wielkiej na Orawie. Ośrodek ten położony jest w czystym powietrzu gór południowej Polski u podnóża Babiej Góry. Otoczona lasami świerkowymi i brzoźowymi Górska Przystań jest unikalnym miejscem wypoczynku dzieci. Poza naturalnym pięknem Babiej Góry w Górskiej Przystani dzieci wykorzystują sezonowy basen kąpielowy, batutę, domek do zajęć plastycznych. W rozległym terenie jest miejsce na boisko do piłki nożnej, siatkówki, badmintona, koszykówki. Ogniska, pikniki, spacer i wycieczki są również częścią zajęć dzieci w ośrodku.
- **Terenowe Koło Stowarzyszenia Galicyjskie Gospodarstwa Gościnne** w Lipnicy Wielkiej – Stowarzyszenie Agroturystyczne założone w 1993 r. Promuje piękno przyrody, wspaniałość zabytków i gościnność gospodarstw w regionie, umożliwiając turystom wypoczynek w najlepszych warunkach i po przystępnych cenach.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy Wielkiej – Murowanicy** – (obecnie liczy 40 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy Wielkiej – Centrum** – (obecnie liczy 31 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lipnicy Wielkiej – Przywarówce** – (obecnie liczy 31 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Kiczorach** – (obecnie liczy 37 członków).

Sport

W gminie Lipnica Wielka funkcjonują dwa kluby sportowe:

- **Mieźdzyszkolny Klub Sportowy „Babia Góra”** – Założony w 1999 r., barwy klubu - białobordowe. Drużyna posiada pełnowymiarowy stadion piłkarski zlokalizowany w Lipnicy Wielkiej – Centrum, nieopodal kościoła. Drużyna seniorów „Babiej Góry” występuje obecnie w klasie B, kończąc sezon jesienny na pierwszym miejscu.
- **„Orawa Off Road Club”** – Stowarzyszenie miłośników samochodów terenowych, których połączyło zamiłowanie do jazdy po wertepach i błotnistych drogach orawskich. Każdą swoją wolną chwilę spędzają relaksując się podczas wypraw dostarczających zawsze mnóstwo wrażeń. Oprócz jazdy cenią sobie przyjaźń i dobrą zabawę.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Lipnica Wielka wydawane jest czasopismo „Gminne Nowiny”, zawierające aktualne i bieżące informacje o działalności gospodarczej, społecznej i kulturalnej w gminie – dwutygodnik (od 1994 r.; jest redagowane przez GBP i wychodzi jako wkładka do czasopisma katolickiego „Źródło”).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Nagroda w II edycji konkursu „Na najlepiej prowadzoną gospodarkę wodno-ściekową na terenie wiejskim”.
- Wyróżnienie w konkursie „Gmina Przyjazna Środowisku” w 2003 r.
- I miejsce w plebiscycie „Gazety Krakowskiej”- „Wielkie Odkrywanie Małopolski” w kategorii „Miejscowość”.
- Laureat w Rankingu Samorządów „Rzeczpospolitej” 2008 – Najlepsza Gmina Wiejska.

Maków Podhalański

URZĄD MIEJSKI W MAKOWIE PODHALAŃSKIM

ul. Szpitalna 3
34-220 Maków Podhalański
tel. (0-33) 877-15-08
www.makow-podhalanski.pl

Burmistrz: Stanisław Pawlik

Powierzchnia: 10871 ha,
w tym: użytki rolne 3936 ha, lasy 5014 ha

Liczba mieszkańców: 16201
(stan na 31.12.2007 r.)

Liczba sołectw: 6 + 2 Komitety Osiedlowe

W skład gminy wchodzi 7 miejscowości:
miasto Maków Podhalański (5925 mieszkańców),
Białka (2562 mieszkańców), Grzechynia (2544
mieszkańców), Juszczyń (2505 mieszkańców),
Kojaszówka (892 mieszkańców), Wieprzec (416
mieszkańców), Żarnówka (1357 mieszkańców).

**Na terenie gminy znajduje się 5 parafii
rzymskokatolickich:** Parafia p.w. Przemienienia
Pańskiego w Makowie Podhalańskim, Parafia
p.w. Najświętszej Marii Panny Opiekunki Rodzin
w Białce, Parafia p.w. Matki Bożej Pocieszenia
w Juszczyń, Parafia Kojaszówka – Wieprzec: (ko-
ścioły p.w. Matki Bożej Królowej Pokoju w Wie-
przcu i p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Koj-
szówce) i Parafia p.w. Najświętszego Serca Pana
Jezusa w Żarnówce.

Historia

Maków został założony prawdopodobnie w poł. XIV w., wiadomo że w 1378 r. należał do Hanka z Zakliczyna, żupnika wielickiego, protoplasty znanego rodu Jordanów. Wkrótce potem przeszedł w ręce królewskie, ponieważ w 1410 r. – wraz z m.in. Juszczyńem i Kojaszówką – wchodził już w skład wsi starostwa lanckorońskiego, nadanych przez Władysława Jagiełłę marszałkowi koronnemu Zbigniewowi z Brzezia. Do starostwa lanckorońskiego należały także Białka (po raz pierwszy wzmiankowana w 1564 r.), Żarnówka (istniała już w 2. poł. XVI w.) i Wieprzec (wymieniany w źródłach w 1675 r.). Wsią królewską była też Grzechynia, jednak dopiero od 1530 r.; wcześniej należała do Porębskich. Po przejściu w ręce królewskie Grzechynia weszła w skład tzw. „wielkorządów krakowskich”. Po I rozbiórce Polski, gdy starostwo zostało przejęte przez skarb austriacki, Maków został głównym ośrodkiem klucza wsi, które

Figura Matki Bożej na makowskim Rynku

w 1839 r. wykupił hr. Feliks Saint Genois d'Annecourt. Znalazły się wśród nich wszystkie miejscowości obecnej gminy poza Żarnówką, zakupioną wcześniej przez księżną Franciszkę z Krasieńskich. W 1840 r. Maków uzyskał prawa miejskie. W 1878 r. klucz makowski przeszedł w ręce Albrechta Habsburga, pozostając w posiadaniu jego rodziny do odzyskania przez Polskę niepodległości. Od schyłku XIX w. istniała w Makowie szkoła hafciarska, do dziś zresztą tzw. „haft makowski” jest szeroko znany, nie tylko w Polsce. W okresie dwudziestolecia międzywojennego Maków – od 1930 r. Maków Podhalański – stał się popularnym miasteczkiem letniskowym. Ze względu na korzystne warunki klimatyczne podejmowano nawet starania o utworzenie tu uzdrowiska. Przez pewien czas, w latach 1924–32 Maków był siedzibą odrębnego powiatu. W okresie okupacji hitlerowskiej SS umieściło w mieście, w willi „Marysin”, filię komisariatu policji w Zakopanem, znaną z bezwzględności i okrucieństwa w zwalczaniu, aktywnie działającego na tym terenie, ruchu oporu.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Maków Podhalański położona jest na terenie Beskidu Makowskiego (Pasma Koskowej Góry) i Żywieckiego (płd.-wsch. fragmenty Pasma Jałowickiego i płd.-zach. obrzeża Pasma Policy). Po okolicznych pasmach górskich można wędrować korzystając z dobrze rozwiniętej sieci szlaków turystycznych, prowadzących m.in. na widokową Koskową Górę oraz Halę Krupową.

Najcenniejszym zabytkiem gminy jest kościół parafialny w Makowie Podhalańskim z XVII/XVIII w. (w l. 1826–1828 znacznie przebudowany). W jego ołtarzu głównym znajduje się XVI-wieczny łaskami słynący obraz Matki Bożej Opiekunki Rodzin, ozdobiony w 1979 r. papieskimi koronami przez Ojca Św. Jana Pawła II podczas Mszy św. odprawianej na krakowskich Błoniach.

Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Makowie Podhalańskim

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Maków Podhalański działa 1429 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami działalności są: branża drzewna – od drobnej galanterii po meble, palety; branża handlowa, usługowa i transportowa. Do największych firm na terenie gminy należą: Fabryka Osłonek Białkowych „FABIOS” w Białce, BLACH-DOM w Białce, AUTO-BAST w Makowie Podhalańskim, SPÓLNOTA w Białce, PODHALANKA w Makowie Podhalańskim.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 494 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Maków Podhalański jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”, Związku Gmin Dorzecza Górnej Skawy – Świnna Poręba, Związku Miast Polskich, Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina Maków Podhalański podpisała porozumienie z gminą Mezőtúr (Węgry). Jest także członkiem Związku Miast Męczeńskich.

Panorama Makowa Podhalańskiego

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa: 5 przedszkoli (1 publiczne w Makowie Podhalańskim, 3 niepubliczne w tym 2 w Makowie Podhalańskim i 1 w Białce), 8 szkół podstawowych, 4 gimnazja, 1 szkoła ponadgimnazjalna (Zespół Szkół im. św. Jana Kantego) oraz 2 inne placówki szkolno-wychowawcze.

Opiekę medyczną zapewniają: Miejska Przychodnia Rejonowa w Makowie Podhalańskim, Wiejski Ośrodek Zdrowia w Juszczyńcu, trzy oddziały Szpitala Powiatowego (Zakaźny, dla Przewlekłe Chorych i Zakład Opiekuńczo-Leczniczy) w Makowie Podhalańskim oraz 5 aptek (4 w Makowie Podhalańskim i 1 w Juszczyńcu). Na terenie gminy działają także: Zakład Długoterminowej Opieki Medycznej i Dom Pomocy Społecznej w Makowie Podhalańskim.

Kultura

Działalność kulturalną na terenie gminy Maków Podhalański organizuje Referat Promocji, Kultury i Sportu Urzędu Miejskiego w Makowie Podhalańskim, w ramach którego działają: Dom Kultury w Makowie Podhalańskim oraz świetlice w Grzechyni i Żarnówcu. Część zadań z zakresu kultury realizuje także Miejska Biblioteka Publiczna w Makowie Podhalańskim, która posiada filie w Białce, Grzechyni, Wieprzcu, Juszczyńcu i Żarnówcu).

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Międzynarodowy Bieg Uliczny po Ziemi Makowskiej** (druga lub trzecia sobota maja; organizator: Burmistrz Makowa Podhalańskiego) – Cykliczna impreza sportowa odbywająca się od 1993 r. na ulicach Makowa Podhalańskiego na dystansie 10 km (atest PZLA). Udział w Biegu biorą zawodnicy z Polski i z zagranicy oraz dzieci i młodzież startując na odpowiednich dla siebie dystansach i kategoriach wiekowych.
- **Dni Makowa Podhalańskiego** (czerwiec/lipiec; organizator: Burmistrz Makowa Podhalańskiego) – Dwudniowe święto miasta, podczas którego odbywają się koncerty estradowe, pokazy i gminne konkursy.

Zespół z Martyniki podczas występu w trakcie Tygodnia Kultury Beskidzkiej

- **„Tydzień Kultury Beskidzkiej”** (lipiec/sierpień; organizator: MBP przy pomocy Urzędu Miejskiego w Makowie Podhalańskim) – Cykliczna impreza międzynarodowa (jednocześnie w 5 miejscowościach woj. małopolskiego i śląskiego), odbywająca się od 45 lat. Podczas TKB publiczność ogląda występy zespołów prezentujących folklor polski oraz z wielu rejonów świata. Jednocześnie w trakcie imprezy odbywa się Kiermasz Twórczości Ludowej (rękodzieło ludowe).
- **Święta Państwowe** (3 Maja, 11 listopada; organizator: Burmistrz Makowa Podhalańskiego) – Obchody, w których czynnie uczestniczą mieszkańcy gminy. Młodzież i dzieci z tutejszych szkół przygotowują na te okazje prezentacje słowno-muzyczne.
- **Działalność artystyczną prowadzą:**
- **Zespół Regionalny „POLANA MAKOWSKA”**, działający przy Domu Kultury w Makowie Podhalańskim pod patronatem MBP – Istnieje od 25 lat, występował na estradach w kraju i poza jego granicami m.in. w Austrii, Jugosławii, Bułgarii, krajach byłego ZSRR i Słowacji. Zespół promuje folklor beskidzki i krakowski. Kierownikiem zespołu jest Zbigniew Kowalski.
- **Orkiestra Dęta w Makowie Podhalańskim** – Występuje od 2008 r. pod kierunkiem Pawła Pietraszka. Muzycy biorą udział w imprezach gminnych, kościelnych i powiatowych.

Zespół Regionalny „Polana Makowska”

- **Zespół ZBYRCOK z Juszczyzna** – Zespół rozpoczął działalność w 2008 r. Podczas swoich występów prezentuje folklor beskidzki. Kierownikiem zespołu jest Jerzy Jabłoń.
- **Zespoły wokalne i wokально-taneczne** działające w Zespołach Szkół w Białce, Juszczyźnie i Makowie Podhalańskim.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Makowskiej** – działające od 1976 r. Towarzystwo różnymi formami działania upowszechnia makowską tradycję, historię i sztukę ludową.
- **Rodzina Kolpinga** – jedna z placówek Międzynarodowego Stowarzyszenia „Dzieło Kolpinga” działającego w ponad 50 krajach świata. Założona została w 1994 r. a głównym jej celem jest pogłębianie prawd wiary oraz prowadzenie działalności socjalnej i charytatywnej.
- **Babiogórskie Stowarzyszenie Twórców Kultury** – głównym celem statutowym jest działanie na rzecz poszanowania dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego w tym promowanie lokalnych twórców kultury i sztuki.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Białce** (założona w 1935 r., obecnie liczy 58 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Grzechyni** (założona w 1947 r., obecnie liczy 48 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Juszczyźnie** (założona w 1948 r., obecnie liczy 35 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Juszczyźnie Polany** (założona w 1980 r., obecnie liczy 25 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Kojszówce** (założona w 1967 r., obecnie liczy 33 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Makowie Centrum** (założona w 1882 r., obecnie liczy 59 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Makowie Dolnym** (założona w 1945 r., obecnie liczy 24 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Wieprzcu** (założona w 1960 r., obecnie liczy 22 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Żarnówce** (założona w 1950 r., obecnie liczy 43 członków).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Grzechyni** (założone w 2003 r., obecnie liczy 15 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Kojszówce** (założone w 2008 r., obecnie liczy 45 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Żarnówce** (założone w 2003 r., obecnie liczy 14 osób).

Sport

W gminie Maków Podhalański funkcjonuje pięć klubów sportowych:

- **Miejski Klub Sportowy „Halniak” Maków Podhalański** (sekcje: piłki nożnej i motocrossowa) – Drużyna piłkarska seniorów występuje w lidze okręgowej. Klub prowadzi hotel sportowy, oferu-

Drużyna piłkarska Żaków MKS „Halniak”

jąc usługi noclegowe i żywieniowe. MKS „Halniak” współorganizuje na zasadach partnerstwa szkolne, gminne i powiatowe zawody sportowe, spartakiady gimnazjalne, Bieg Uliczny, zawody strażackie, obchody świąt gminnych i kościelnych. Klub działa od 1926 roku.

- **Ludowy Klub Sportowy „Naroże” Juszczyzna** (sekcje: piłki nożnej i narciarstwa biegowego) – Seniorzy LKS Naroże występują w klasie B OZPN Wadowice. Klub posiada własną bazę noclegową i żywieniową, dzięki czemu organizuje obozy sportowe dla zespołów piłkarskich. Klub działa od 1947 roku.
- **Wiejski Klub Sportowy „Tempo” Białka** (sekcja piłki nożnej) – Drużyna piłkarska seniorów uzyskała w 2008 r. awans do klasy A OZPN Wadowice. Klub działa od 1945 roku.
- **Wiejski Klub Sportowy „Grom” Grzechynia** (sekcja piłki nożnej) – Drużyna piłkarska seniorów występuje w klasie C OZPN Wadowice. Klub działa od 1968 roku.
- **Uczniowski Klub Sportowy „Zgoda” przy Zespole Szkół w Białce** (sekcja tenisa stołowego) – Tenisiści stołowi klubu występują w IV Lidze Tenisa Stołowego Rejon Nowy Targ.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Maków Podhalański wydawany jest Biuletyn Informacyjny – ukazuje się 10 razy w roku (wydawcą jest Urząd Miejski).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Likwidacja wysypiska śmieci nad Skawą.
- Doprowadzenie kolektora ścieków do Makowa Centrum i podłączenie do niego os. 1000-lecia i części Makowa Centrum.
- Rozbudowa Zespołów Szkół w Białce i Juszczyźnie.
- Zabezpieczenie osuwisk popowodziowych z 2001 r.
- Wykonanie ok. 15 km asfaltowych nawierzchni dróg gminnych oraz wykonanie ok. 1,5 km chodnika przy drodze krajowej i ok. 1,5 km chodnika przy drogach powiatowych w ciągu ostatnich 3 lat.

Mucharz

URZĄD GMINY W MUCHARZU

34-106 Mucharz 226

tel. (0-33) 876-14-83

www.mucharz.pl

Wójt: Waław Wądołny

Powierzchnia: 3732 ha,
w tym: użytki rolne 1343 ha, lasy 1510 ha

Liczba mieszkańców: 3869
(wg stanu na dzień 30.06.2008 r.)

Liczba sołectw: 7

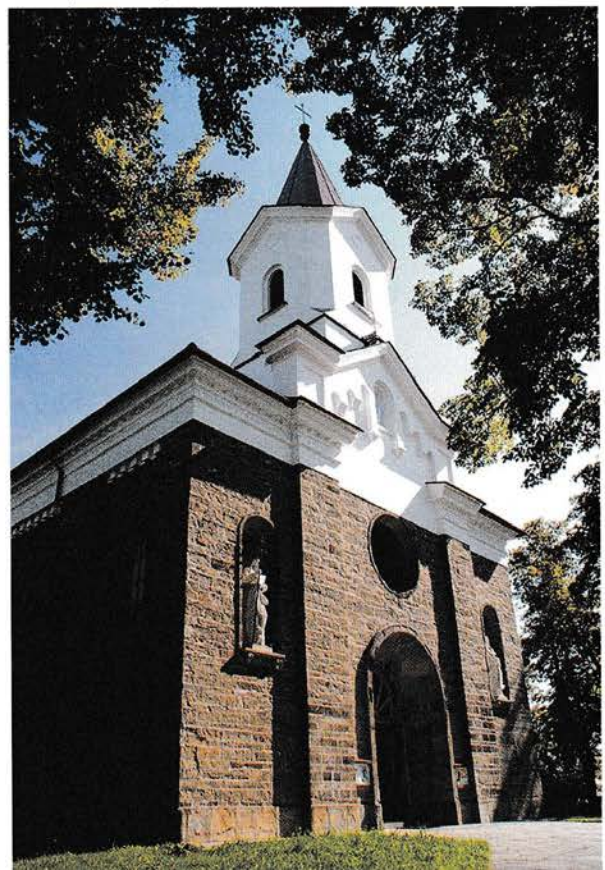
W skład gminy wchodzi 6 miejscowości:
Jaszczurowa (906 mieszkańców), Koziniec (674 mieszkańców), Mucharz (891 mieszkańców), Skawce (472 mieszkańców), Swinna Poręba (859 mieszkańców) i Zagórze (67 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 2 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. św. Wojciecha w Mucharzu i Parafia p.w. Matki Boskiej Pocieszenia w Świnnej Porębie.

Historia

Obszar obecnej gminy Mucharz był zasiedlany przez człowieka od najdawniejszych czasów. Wykopaliska archeologiczne dowiodły, że człowiek był obecny na tym terenie już 11 tys. lat temu. Wiele wskazuje na to, że już w IX w. Mucharz był ośrodkiem pogańskiego kultu religijnego. Pod koniec X w. miał szerzyć tu wiarę chrześcijańską sam św. Wojciech. Pierwsza pewna wzmianka o istnieniu Mucharza pochodzi z 1254 r., kiedy to książę krakowski Bolesław Wstydlivy przekazał wieś klasztorowi Norbertanek ze Zwierzyńca pod Krakowem, w których władaniu pozostawała ona aż do 2. poł. XVIII w. Niewiele młodsze są inne miejscowości wchodzące w skład gminy. W XIV w. istniały już z całą pewnością: Świnna Poręba (pierwsza wzmianka z 1379 r.) i Jaszczurowa (pojawia się w źródłach w 1389 r.). Skawce istniały już na pewno w 1422 r., Zagórze – ok. 1470 r., a Koziniec został lokowany w 1540 r. W tym najstarszym okresie swojej historii Skawce były własnością prepozytury kolegiaty św. Floriana na Kleparzu (obecnie część Krakowa), natomiast pozostałe wsie (jak również Mucharz i Skawce w dobie porzobiorowej) pozostawały w rękach prywatnych właścicieli, często się zmieniających.

Kościół pw. Św. Wojciecha w Mucharzu

Panorama gminy Mucharz

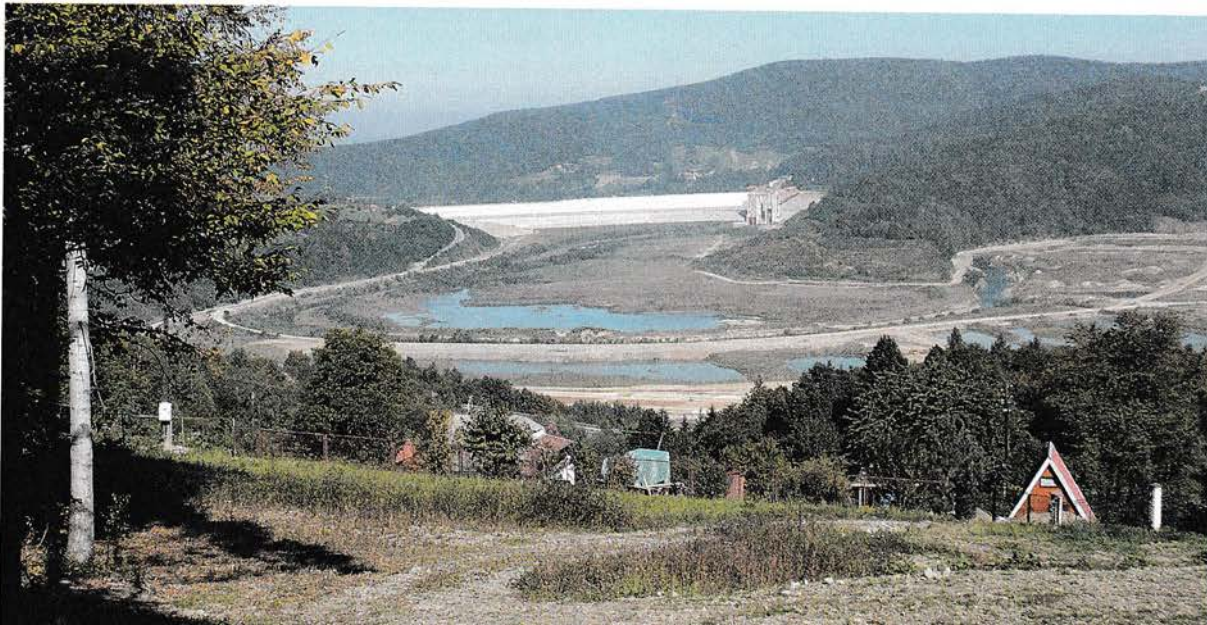
Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Mucharz położona jest w dolinie Skawy, na wschodnich krańcach Beskidu Małego. Jest dobrym punktem wypadowym wycieczek górskich w rejon Leskowca i Gronia Jana Pawła II ze schroniskiem PTTK. W przyszłości na jej terenie utworzone zostanie jezioro zaporowe na Skawie – zbiornik „Świnna Poręba”. Warto odwiedzić kościół parafialny w Mucharzu, wybudowany w latach 1835–1868. Od niedawna znajdują się w nim relikwie patrona miejscowości, Św. Wojciecha, подарowane parafii przez katedrę w Gnieźnie.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Mucharz działa 215 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami ich działania są: handel, usługi budowlane i usługi transportowe. Do największych firm na terenie gminy należą: Agroturystyka i handel kwiatami, Fluder Krzysztof, Jaszczurowa; Gastronomia i Handel, Łach Adam, Skawce; Tartak i produkcja wyrobów tartacznych, Jaszczurowa; TRANS JAZ Świnna Poręba; Handel, Łukasz Sikora, Świnna Poręba.

Budowa zapory na Skawie w Świnnej Porębie

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 173 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Mucharz jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gościniec”, Grupy Partnerskiej Subregionu Południowej Małopolski „Beskidek” oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina podpisała porozumienie dwustronne z gminą (obec Ochodnica (Słowacja).

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 3 szkoły podstawowe, 1 gimnazjum, Ośrodek Szkolenia i Doksztalcania w Jaszczurowej oraz 2 przedszkola: Publiczne Przedszkole prowadzone przez Siostry Zakonne Pasjonistki w Mucharzu i oddział przedszkolny przy Szkole Podstawowej w Świnnej Porębie.

Opiekę medyczną zapewnia Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Mucharzu i Punkt Apteczny w Mucharzu.

130 Drużyna Starszoharcerska z Mucharza im. Ks. Józefa Poniatowskiego

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Mucharz organizuje Gminny Ośrodek Kultury i Czytelnictwa w Mucharzu wraz z filiami w Świnnej Porębie, Koziańcu i Jaszczurowej.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Dni Ziemi Mucharskiej** (przełom czerwca/lipca, organizatorzy: GOKiC i Wójt Gminy Mucharz) – Gminne święto (impreza cykliczna – plenerowa o charakterze festynowym), połączone z rodzinnym rajdem rowerowym „Dnem jeziora” oraz z zawodami sportowymi.
- **Turniej wsi gminy** (lipiec/sierpień; organizatorzy: Wójt Gminy Mucharz i Rada Sołecka) – impreza cykliczna, sportowo-rekreacyjna o antyalkoholowym przesłaniu.
- **Gminne Dożynki** (wrzesień; organizatorzy: Wójt Gminy Mucharz, GOKiC, KGW) – Święto plonów, które corocznie organizowane jest przez poszczególne wsie gminy Mucharz.
- **Plenerowe Jasełka** (grudzień/styczeń; organizator: Szkoła Podstawowa w Mucharzu) – Występ artystyczny dzieci ze Szkoły Podstawowej w Mucharzu, połączony ze wspólnym kołędowaniem. Jasełka odbywają się na zewnątrz szkoły w okresie Świąt Bożego Narodzenia.
- **Kołędowanie Orkiestry Dętej** (grudzień/styczeń; organizator: GOKiC) – Orkiestra Dęta działająca przy OSP Skawce kołęduje w przebraniu, odwiedzając mieszkańców gminy w ich domach, tym samym nawiązując do tradycji regionalnego kołędowania.

Działalność artystyczną prowadzi:

- **Ludowa Kapela Dzieciątka „Kozinianie” w Koziańcu** - Trzon ok.12-osobowego zespołu stanowią dzieci i młodzież. Zespół gra muzykę ludową regionu Beskidu Małego, w szczególności pasma Leskowca. Jest to muzyka górali „Kluszczaków”- pieśni ludowe, tańce, krakowiaki, polki, walce, pieśni

o charakterze obrzędowym. Kierownikiem zespołu jest Tadeusz Wojtanek.

- **Formacja Taneczna „Fleks” w Jaszczurowej** – Zespół taneczny dziecięcy, liczący od 12 do 16 osób, uczniów miejscowych szkół podstawowych i gimnazjum. Uświetnia swym występem wszystkie imprezy gminne. Zespół działa pod kierunkiem Janiny Kamińskiej.
- **Młodzieżowy Zespół Rockowy „Przyłodek Horn” w Mucharzu** - Początkowy repertuar zespołu to znane rockowe covery. Od lutego 2007 r. muzycy intensywnie pracują – powstają nowe utwory, których autorami są członkowie zespołu. Owocem pracy było wydanie płyty. Zespół regularnie koncertuje na różnorodnych imprezach kulturalnych.
- **Młodzieżowy Zespół Instrumentalno-Wokalny „Aplauz” w Mucharzu** – Zespół gra muzykę o charakterze biesiadnym. Głównym założeniem zespołu jest: grać tak, żeby ludzie mogli się przy tym bawić.
- **Zespół Orkiestry Dętej w Mucharzu** – Orkiestra liczy obecnie 21 członków. Repertuar zespołu to obok typowych utworów przeznaczonych dla orkiestr dętych, także muzyka rozrywkowa oraz sakralna (m.in. kołędowanie w okresie Bożego Narodzenia). Kapelmistrzem orkiestry jest Marian Fajak.

Dni Ziemi Mucharskiej

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Związek Harcerstwa Polskiego, Chorągiew Krakowska, Hufiec Ziemi Wadowickiej „130 DSTH 130 z Mucharza”** – powstał 7.09.1946 r., obecnie liczy 42 członków. 130 Drużyna Starszo-harcerska „Stu trzydziestu z Mucharza” im. ks. Józefa Poniatowskiego działa przy Gimnazjum im. Janiny Barbary Górkiewiczowej w Mucharzu. W środowisku lokalnym stanowi ważny element w życiu młodych ludzi. Harcerstwo w Mucharzu zaistniało już w 1946 r. Od początku istnienia drużyna związana była z mucharską szkołą podstawową. Obecnie (od 2003 r.) siedzibą harcerzy jest gimnazjum w Jaszczurowej, a terenem działania obejmują oni całą Gminę Mucharz. W ciągu całego okresu działalności drużyny podejmowanych jest wiele zadań i przedsięwzięć mających na celu przyciągnięcie do ruchu harcerskiego dzieci i młodzież z najbliższej okolicy. Organizowane są obozy wędrownie, harcerze wyjeżdżają na obozy stałe, biorą udział w Złotach Harcerstwa Polskiego, rajdach, biwakach, imprezach i uroczystościach patriotycznych. Od wielu lat organizują dla drużyn hufca Rajdy Powsinogi Beskidzkie, są gospodarzami uroczystych obchodów Święta Niepodległości w gminie Mucharz. Mieszkańców gminy Mucharz odwiedzają co roku w ich domach w okresie Świąt Bożego Narodzenia, przynosząc im Betlejemskie Świeciło Pokoju. Stale się kształcą i rozwijają; biorą udział w kursach zastępowych, przybocznych, mają w swoich szeregach drużyny sanitariuszki (po kursie medycznym), pełnili zaszczytną Białą Służbę podczas wizyty Ojca Świętego.
- **Koło Łowieckie „Cietrzew” w Mucharzu.** Koło powstało w 1949 roku, obecnie liczy 20 członków. Koło jest położone w pięknym malowniczym terenie a w jego sąsiedztwie powstaje na rzece Skawie zaporą wodną. Mimo kurczącego się terenu Koło „Cietrzew” rozwija się, czego dowodem jest zakup działki, budowa domku oraz w ostatnim czasie wybudowanie na szlaku na Leskowiec pięknej kaplicy św. Huberta gdzie corocznie Mszą św. rozpoczynany jest sezon polowań. W mszy oprócz myśliwych i ich rodzin biorą udział coraz większe rzesze mieszkańców, wraz z którymi po polowaniu przy pokocie (ognisku oraz tradycyjnym bigosie) myśliwi miło spędzają czas.
- **Katolickie Stowarzyszenie „Civitas Christiana” oddział terenowy w Jaszczurowej** (powstało w 2000 r., obecnie liczy 30 osób).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Mucharzu** (powstała w 1952 r., obecnie liczy 33 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Skawcach** (powstała w 1909 r., obecnie liczy 31 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Jaszczurowej** (powstała w 1953 r., obecnie liczy 24 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Kozinącu** (powstała w 1969 r., obecnie liczy 65 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).

Sekcja tenisa stołowego przy OSP Koziniec

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Mucharzu** (powstało w 2002 r., obecnie liczy 10 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Świnnej Porębie** (powstało w 1959 r., obecnie liczy 19 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Kozinącu** (powstało w 1963 r., obecnie liczy 20 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Jaszczurowej** (powstało w 1965 r., obecnie liczy 10 osób).

Sport

W gminie Mucharz funkcjonują trzy kluby sportowe:

- **Klub Sportowy „Czarni” Koziniec** (sekcja piłki nożnej) – Powstał w 1993 r., obecnie liczy 100 członków. Seniorzy Klubu Sportowego „Czarni” od 2005 r. rozgrywają mecze w klasie A.
- **Drużyna Sekcji Tenisa Stołowego OSP Koziniec** – W 2006 r. wywalczyła awans do II ligi, a w obecnym 2008 r. już po raz trzeci walczy o awans do I ligi skutecznie podnosząc swoje kwalifikacje.
- **Klub Sportowy „Spartak” Skawce** (sekcja piłki nożnej) – Powstał w 1948 r., obecnie liczy 60 członków.
- **Klub Sportowy „Cis” Jaszczurowa** (sekcja piłki nożnej) – Powstał 18.12.1997 r., obecnie liczy 25 członków.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Mucharz wydawane jest czasopismo „Nasza gazeta”, Pismo Mieszkańców i Sympatyków Gminy Mucharskiej – kwartalnik (wydawca: Gmina Mucharz).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Gmina została laureatem konkursu „Mądra Gmina - 2007”.
- Gmina w 90% posiada sieć wodno-kanalizacyjną.
- Gmina Mucharz może poszczycić się nowoczesnymi kompleksami szkolno-sportowymi, obejmującymi trzy nowoczesne budynki szkolne z zapleczem sportowym (sale gimnastyczne, boiska sportowe).
- Gmina Mucharz posiada własną oczyszczalnię ścieków, prowadzi segregację odpadów oraz posiada punkt odbioru zużytego sprzętu RTV AGD.

Stryżawa

URZĄD GMINY STRYŻAWA

Stryżawa 17

34-232 Lachowice

tel. (0-33) 874-72-72

www.stryżawa.ug.pl

Wójt: Jacek Zajac

Powierzchnia: 11381 ha,

w tym: użytki rolne 5303 ha, lasy 5537 ha

Liczba mieszkańców: 11 533

(dane z 30.06.2008 r.)

Liczba sołectw: 9

W skład gminy wchodzi 8 miejscowości:

Hucisko (319 mieszkańców), Krzeszów (1583 mieszkańców), Kuków (1299 mieszkańców), Kurów (580 mieszkańców), Lachowice (2036 mieszkańców), Pewelka (299 mieszkańców), Stryżawa (5183 mieszkańców) i Targoszów (234 mieszkańców).

Na terenie gminy znajduje się 6 parafii rzymskokatolickich: Parafia p.w. Niepokalanego Serca NMP w Hucisku, Parafia p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Krzeszowie, Parafia p.w. Św. Józefa Robotnika w Kurowie, Parafia p.w. Św. Piotra i Pawła w Lachowicach, Parafia p.w. Św. Stanisława Biskupa i Męczennika w Stryżawie Dolnej i Parafia p.w. Św. Anny w Stryżawie Górnej.

Historia

Najstarszą miejscowością na terenie obecnej gminy Stryżawa jest Krzeszów, w którym już w 1355 r. istniała samodzielna parafia. Pozostałe wsie wchodzące w skład gminy powstały znacznie później, w znacznej mierze w trakcie kolonizacji Beskidów przez ludność pochodzenia włoskiego. Pierwsza pewna wzmianka o Stryżawie pochodzi z 1554 r., kiedy to Stanisław Słupski sprzedał ją – wraz z sąsiednią Suchą – Gaspares Castiglione, znanemu lepiej pod polskim nazwiskiem Kasper Suski. Na pocz. XVII w. dobra te trafiły w ręce Komorowskich i pozostawały następnie w rękach prywatnych kolejnych właścicieli: Wielopolskich, Braniczkich i Tarnowskich aż do 1939 r. jako kompleks wsi zw. „państwem suskim”, w skład którego wchodził także m.in. Krzeszów, już wcześniej będący w posiadaniu Komorowskich, oraz założone w XVII w. nowe wsie: Lachowice, Kuków i Targoszów, a także powstały nieco wcześniej Kurów, należący najpierw do ślemieńskiego klucza dóbr Komorowskich. Z kolei założone w XV–XVI w. Hucisko i Pewelka również należące początkowo do wspomnianego klucza ślemieńskiego, weszły następnie w skład żywieckich dóbr Wielopolskich i następnie – aż do II wojny światowej – Habsburgów.

Kościół p.w. św. św. Piotra i Pawła w Lachowicach

Panorama gminy Stryszawa

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Stryszawa położona jest na pograniczu dwóch części Beskidów Zachodnich, u podnóża góry Jałowiec w Beskidzie Żywieckim na południu oraz Leskowca i Łamanej Skały w Beskidzie Małym na północy. Przez teren gminy prowadzi szereg atrakcyjnych szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych, którymi można dotrzeć m.in. na Jałowiec, znany z pięknej panoramy na Beskid Śląski i Żywiecki, Leskowiec, szczyt szczególnie często odwiedzany w młodości przez Karola Wojtyłę, późniejszego Ojca Świętego Jana Pawła II i Żurawnicę, której grzbiet zdobi charakterystyczna grupa skałek. Północno-zachodni fragment gminy leży na terenie Parku Krajobrazowego Beskidu Małego.

Wśród zabytków należy wyróżnić zwłaszcza piękny drewniany kościół p.w. św. św. Piotra i Pawła w Lachowicach z 2. poł. XVIII w., jeden z najcenniejszych obiektów tego typu w pld. Małopolsce. Interesujące są także kościoły z pocz. XX w. w Stryszawie i Krzeszowie oraz murowany dworek w Stryszawie, wzniesiony w 1. poł. XIX w. dla Zarządu Dóbr Leśnych.

Widok ze szczytu Jałowca

Panorama gminy Stryszawa

Gospodarka i rynek pracy

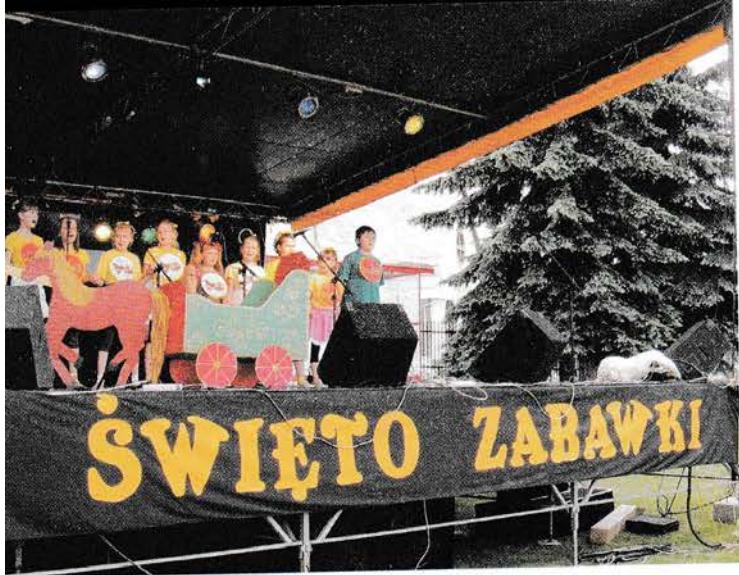
Na terenie gminy Stryszawa działa 570 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych (stan na 30.06.2008 r.). Głównymi kierunkami działalności są usługi, związane zwłaszcza z handlem stałym i obwoźnym oraz budownictwem. Do największych firm na terenie gminy należą: Pacyga Import-Export, Dyduch Polska Sp. z o.o., Albatros, „Ir-Bud” Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Usługowo-Handlowe Irena Targosz i Sylvania.

Wg stanu na 30.06.2008 r. w gminie zarejestrowanych było 241 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Stryszawa jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Związku Gmin Dorzecza Górnej Skawy „Świnna Poręba”, Stowarzyszenia Wspierania Przedsiębiorczości i Rozwoju Gmin, Stowarzyszenia Euroregion „Beskidy”, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”, Partnerstwa „Łączy Nas Babia Góra” oraz Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina Stryszawa podpisała porozumienie z gminą Kunszentmarton (Węgry). Współpraca dotyczy głównie sfery kulturalnej, oświatowej i samorządowej.

„Święto Zabawki Ludowej”

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 3 przedszkola, 7 szkół podstawowych i 3 gimnazja.

Opiekę medyczną zapewniają 3 Przychodnie Zdrowia (w Stryszawie, Krzeszowie i Lachowicach) oraz 4 apteki (w Krzeszowie, Stryszawie, Stryszawie-Stachówce i Lachowicach).

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Stryszawa organizuje Gminny Ośrodek Kultury w Stryszawie wraz z filią Warsztaty Twórcze, Minimuzeum Zabawki w Stryszawie Górnej. Działa także Gminna Biblioteka Publiczna w Stryszawie.

Do najważniejszych imprez organizowanych przez GOK na terenie gminy należą:

- „Święto Zabawki Ludowej” (pierwszy weekend czerwca) – Cykliczna impreza (odbywa się od 12 lat), nawiązująca do tradycji zabawkarskich gminy. Nieodłącznym elementem imprezy jest kiermasz sztuki ludowej (głównie zabawek ludowych).
- „Biesiada Stryszawska” (lipiec) – Impreza o charakterze festynowym, połączona z konkursami dla dzieci, kiermaszami gastronomicznymi, wesołym miasteczkiem itp.
- **Ogólnopolski Konkurs Rzeźbiarski „Patroni naszych kościołów”** (wrzesień/październik) – Konkurs rzeźbiarski, przeznaczony dla twórców nieprofesjonalnych i amatorów.
- **Rajd Górski im. Kard. Stefana Wyszyńskiego** (17 września) – Wspólne spotkanie reprezentantów szkół z powiatu suskiego, turystów, mieszkańców, samorządowców na szczycie Jałowca. Impreza odbywa się 17 września, a upamiętnia pobyt Prymasa 1000-lecia w Stryszawie Siwcowce.
- **Powiatowy Konkurs Potraw Regionalnych „O Złotą Warzechę”** (listopad) - Impreza skierowana do Kół Gospodyń Wiejskich, szkół gastronomicznych, gospodarstw agroturystycznych. Impreza odbywa się w listopadzie. Podczas imprezy uczestnicy przygotowują tradycyjne potrawy regionalne, oraz współczesne – oparte na tradycyjnych, a także nalewki.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Dziecięcy Zespół Regionalny „Stryszawskie Gronicki”** – Założony w 1994 r. zespół skupia dzieci w wieku 8–15 lat z okolicznych miejscowości. Zespół prezentuje na scenie głównie zabawy, gry, wyliczanki, jak również pieśni, przyśpiewki i tańce regionu babiogórskiego. W okresie swego istnienia występował już przeszło 100 razy. Kierownikami zespołu są: Tadeusz Wojtanek i Małgorzata Wątroba.
- **Formacja Mażorettek** - Działa od maja 2008 r. pod kierunkiem Beaty Nosal. Skupia dziewczęta w wieku 10–15 lat, które podczas spotkań w krzeszowskiej szkole ćwiczą układy taneczne, uczą się żonglować buławkami, towarzyszyć orkiestrze dętej w marszu.
- **Gminna Orkiestra Dęta** – Działa od stycznia 2005 r. pod kierunkiem Krzysztofa Górskiego. Oprócz grania na imprezach typowo strażackich, orkiestra zawsze pojawia się na imprezach masowych. Zdobyła I miejsce w IV Przeglądzie Orkiestr Dętych Powiatu Suskiego, a od niedawna w orkiestrze wydzielono sekcję młodzieżową, która w 2007 r. zdobyła I miejsce w powiatowym etapie Małopolskiego Festiwalu Form Muzycznych i Tanecznych. Dzięki temu miejscu młodzi muzycy zakwalifikowali się do etapu małopolskiego, gdzie zajęli również I miejsce.
- **Grupa Teatralna „Maska”**, działająca przy Gimnazjum w Lachowicach pod opieką Barbary Marcak. - Przygotowuje sztuki teatralne dla dzieci i młodzieży, dla dzieci w szpitalu. Młodzież sama wykonuje scenografię, przygotowuje scenariusz, kompletuje stroje.
- **Grupa Taneczna „Tropicana”**, działająca przy Zespole Szkół Samorządowych w Krzeszowie pod opieką Anny Wojtyłko. - Przygotowuje układy taneczne, występuje podczas imprez plenerowych i reprezentuje gminę podczas Małopolskiego Festiwalu Form Muzycznych i Tanecznych.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Babiogórskie Stowarzyszenie „Zielona Linia”** - Głównym celem statutowym jest zrównoważony rozwój regionu babiogórskiego, m.in. poprzez organizację czasu dla dzieci i młodzieży, przyznawanie stypendiów, wytyczanie szlaków turystycznych, wydawanie publikacji, promowanie regionu, jego dziedzictwa i przedsiębiorczości.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Stryszawie** (powstała w 1945 r., obecnie liczy 88 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Krzeszowie** (powstała w 1948 r., obecnie liczy 58 członków, należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Kukowie** (powstała w 1945 r., obecnie liczy 68 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Lachowicach** (powstała w 1913 r., obecnie liczy 64 członków).

Gminna Orkiestra Dęta

LKS „Żuraw” Krzeszów

- **Ochotnicza Straż Pożarna w Kurowie** (powstała w 1946 r., obecnie liczy 93 członków, należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Hucisku** (powstała w 1950 r., obecnie liczy 49 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Targoszowie** (powstała w 1964 r., obecnie liczy 39 członków).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Stryszawie Górnej** (powstało w 2005 r., obecnie liczy 16 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Stryszawie Dolnej** (powstało w 1948 r., obecnie liczy 22 osoby).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Krzeszowie** (powstało w 2007 r., (reaktywacja), obecnie liczy 10 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Kukowie** (powstało w 1980 r., obecnie liczy 34 osoby).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Lachowicach** (powstało w 2005 r., obecnie liczy 40 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Kurowie** (powstało w 2003 r., obecnie liczy 14 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Hucisku - Pewelce** (powstało w 2004 r., obecnie liczy 10 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Targoszowie** (powstało w 2007 r., obecnie liczy 13 osób).

Sport

W gminie Stryszawa funkcjonuje pięć klubów sportowych:

- **Ludowy Klub Sportowy „Lachy” Lachowice** (sekcja piłki nożnej) – W skład drużyny wchodzi dzieci i młodzież (ok. 100 zawodników) z sołectw: Lachowice, Kurów, Hucisko, Pewelka.
- **Ludowy Klub Sportowy „Jałowiec” Stryszawa** (sekcja piłki nożnej) – Klub działa od 1970 r., obecnie zrzesza ok. 100 zawodników.
- **Ludowy Klub Sportowy „Żuraw” Krzeszów** (sekcja piłki nożnej) – Klub działa od 1991 r. W skład drużyny wchodzi dzieci i młodzież z sołectw Kuków, Krzeszów, Targoszów.
- **Uczniowsko-Ludowy Klub Sportowy „Lachowice”** (sekcja tenisa stołowego) – Działa od 2005 r. Należy do niego 40 osób – grających rekreacyjnie i 20 zawodników, którzy są sezonowo licencjonowani do gry w lidze tenisa stołowego. Klub wystę-

puje w Małopolskiej III Lidze Tenisa Stołowego oraz w IV Lidze – rejon Nowy Targ.

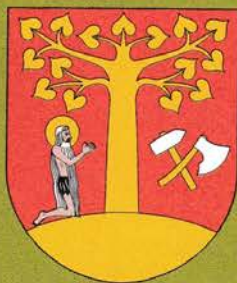
- **Uczniowsko-Parafialny Klub Sportowy „Zorza” Krzeszów** – Klub działa od 2000 r. Zrzesza ok. 60 zawodników. Celem jego działania jest zagospodarowywanie czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez piłkę nożną jak i turystykę (wycieczki górskie).

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Stryszawa wydawane jest czasopismo „Kurier Stryszawski”, pismo o charakterze społeczno-kulturalnym, publikujące aktualności z terenu gminy oraz artykuły historyczne, wywiady i sprawozdania – miesięcznik (od 2003 r.; wydawcą jest Babiogórskie Stowarzyszenie „Zielona Linia”).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Organizacja Mistrzostw Polski w Ratownictwie Medycznym i Drogowym Podmiotów Tworzących i Wspierających Krajowy System Ratowniczo-Gaśniczy. Obecnie impreza ma charakter międzynarodowy, w której rywalizują ze sobą załogi reprezentujące różne formacje ratownicze.
- Kanalizacja gminy. W latach 2004–2005 położono 38 km głównych sieci kolektorów oraz podłączono 670 gospodarstw domowych, tj. 23% budynków na terenie gminy Stryszawa. Jak do tej pory inwestycja pochłonęła ponad 6 mln 600 tys. zł, z czego zdecydowana większość pochodzi z dotacji UE.
- Budowa chodników. Ze względu na coraz większe natężenie ruchu na drogach przebiegających przez gminę w latach 2001–2008 oddano do użytku 13 km chodników. Koszt całkowity tej inwestycji wyniósł ok. 5 mln zł. Budowa chodników była finansowana z kasy Urzędu Gminy Stryszawa, Starostwa Powiatowego w Suchej Beskidzkiej oraz Wojewódzkiego Zarządu Dróg w Krakowie.
- Rozbudowa sieci wodociągowej. Na przestrzeni ostatnich lat gmina oddała do użytku 53 km głównych sieci wodociągowych, do których – za pomocą 40 km przyłączy - podłączonych jest obecnie 1300 posesji.

Stryków

URZĄD GMINY STRYSZÓW

34-146 Stryków 149

tel. (0-33) 879-74-12

www.stryszow.pl

Wójt: Jan Waclawski

Powierzchnia: 4604 ha,

w tym: użytki rolne 2824 ha, lasy 1277 ha

Liczba mieszkańców: 6801

(stan na 31.12.2007 r.)

Liczba sołectw: 6

W skład gminy wchodzi 6 miejscowości:

Dąbrówka (634 mieszkańców), Leśnica (323 mieszkańców), Łękawica (1371 mieszkańców), Stronie (1217 mieszkańców), Stryków (2111 mieszkańców) i Zakrzów (1145 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 3 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. Św. Józefa Robotnika w Łękawicy, Parafia p.w. Św. Jana Kantego w Strykowie i Parafia p.w. Św. Anny w Zakrzowie.

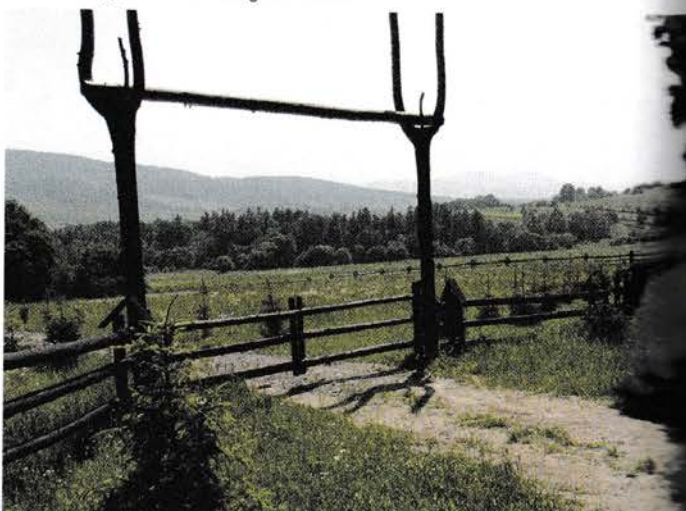
Historia

Wykopaliska archeologiczne na terenie gminy Stryków (m.in. w grodzisku na stokach góry Kurczy na w Dąbrówce) dowodzą, że obszar ten był zasiedlony przez człowieka już w czasach prehistorycznych. Miejscowości wchodzące w skład obecnej gminy istniały już w średniowieczu (w XIV–XV w.), pozostając w rękach prywatnych właścicieli, bądź stanowiąc własność królewską, jako część starostwa barwałdzkiego (Zakrzów, Stronie, Leśnica). W późniejszym okresie te trzy ostatnie wsie włączono do starostwa barwałdzkiego, a po jego likwidacji po I rozbiórce Polski, wszystkie sześć wsi tworzących obecną gminę przeszło w ręce prywatne różnych rodzin.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Stryków leży na północnych krańcach Beskidu Makowskiego, u podnóża Pasma Chełmu i w sąsiedztwie góry Żar, na stokach której wznosi się słynny klasztor bernardynów w Kalwarii Zebrzydowskiej. Tereny te są łatwo dostępne i pokryte siecią szlaków turystycznych. Wśród zabytków gminy na szczególną uwagę zasługuje piękny, XVI-wieczny dwór w Strykowie, siedziba Muzeum – filii Zamku Królewskiego na Wawelu. Warto zwrócić także uwagę na XVIII-wieczny kościół z wyposażeniem barokowym w Strykowie oraz XIX-wieczny dworek (obecnie hotel) w Zakrzowie i sanktuarium św. Anny z cennymi zabytkami z XIV – XVI w. Nieopodal sanktuarium, u podnóża Chełmu położony jest nowoczesny Ośrodek Caritas Archidiecezji Krakowskiej – obiekt wczasowo-rekolekcyjny, przyjmujący kolonie i zielone szkoły.

Widok z Bugaja Zakrzowskiego na Chełm

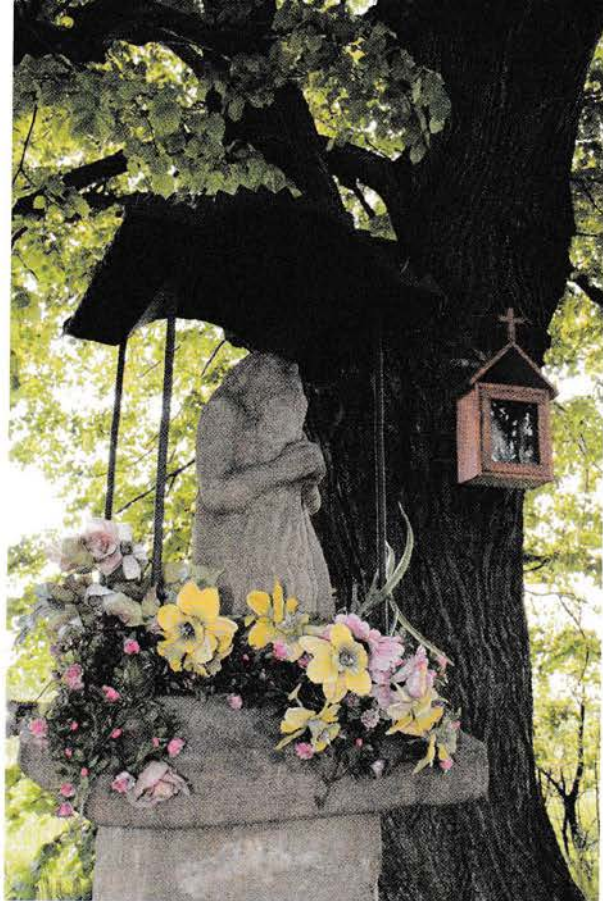

Figura św. Onufrego w Stroniu pod Lipą

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Stryszów działa 395 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównym kierunkiem ich działania jest stolarstwo, tapicerstwo, szewstwo, cholewkarstwo, handel detaliczny i fryzjerstwo. Do największych firm na terenie gminy należą: „Gonek” PPUH Stanisław Gonek Stryszów, „Mebels” FPH Meble Tapicerowane Stanisław Bugielski Stryszów, „Web-Meb” Firma Stolarsko-Tapicerska Bogusława Wojtyłko Zakrzów, Piekarnia Jadwiga Kolasa Stryszów, Zakład Instalacyjno-Budowlany Marian Korzeniowski Łękawica.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 182 bezrobotnych.

Dwór w Stryszowie

Współpraca

Gmina Stryszów jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Gościniec” i Grupy Partnerskiej Subregionu Południowej Małopolski „Beskidek”.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 4 szkoły podstawowe (w Łękawicy, Dąbrówce, Stryszowie i Stroniu) i 1 gimnazjum (w Zakrzowie). Ponadto funkcjonują 2 Przedszkola Samorządowe w Stryszowie i w Stroniu oraz oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych w Łękawicy i w Dąbrówce.

Opiekę medyczną zapewniają: Samodzielny Gminny Zakład Opieki Zdrowotnej w Stryszowie, Punkt Lekarski w Łękawicy i 1 apteka w Stryszowie.

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Stryszów organizuje Gminny Ośrodek Kultury w Stryszowie z siedzibą w Stroniu. Działają także 4 Biblioteki Publiczne: w Stryszowie, Stroniu, Łękawicy i Zakrzowie.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Wyścig Kolarski o puchar Wójta Gminy** (marzec; organizatorzy: LKS „Żarek” Stronie, Wójt Gminy Stryszów) – Coroczna impreza sportowa organizowana pod patronatem Wójta Gminy Stryszów od 9 lat. Trasa wyścigu wiedzie po strońskich górkach i krętych drogach, często w mrozie lub padającym śniegu. Szczególnym wyzwaniem dla kolarzy jest stromy podjazd na boisko LKS „Żarek” Stronie. Zawody odbywają się w kilku kategoriach wiekowych: od młodzików po seniorów.
- **„ONUFRALIA – Imieniny Patrona Gminy”** (czerwiec; organizator: GOK we współpracy z Wójtem Gminy) – Kulturalno-rekreacyjna impreza plenero-

„Onufralia - Imieniny Patrona Gminy”

KGW w Stroniu

wa cyklicznie organizowana od 2004 r. w Stroniu na Kamionce – na obiekcie LKS ŻAREK Stronie.

- **Święto Sportu** (lipiec; organizator: LKS „Chełm” Stryszów) – Dwudniowa impreza sportowa organizowana od kilku lat w okresie wakacyjnym na obiekcie LKS „Chełm” w Stryszowie. W trakcie imprezy organizowane są rozgrywki w piłce nożnej, zawody sportowo-rekreacyjne oraz Turniej piłki nożnej o Puchar Wójta Gminy Stryszów.
- **Piknik „Pożegnanie wakacji”** (sierpień/wrzesień; organizator: GOK we współpracy z Wójtem Gminy) – Cykliczna impreza kulturalno-rekreacyjna organizowana od 2000 r. o bogatym programie, obfitującym w wydarzenia sportowe, rekreacyjne i kulturalne.
- **Dożynki Gminne** (wrzesień; organizatorzy: GOK we współpracy z Wójtem Gminy, Koło Gospodyń Wiejskich) – Coroczna uroczystość gminna, podczas której mieszkańcy dziękują Bogu za udane zbiory, uświetniana występami zespołu regionalnego „Stronianie” oraz zespołów działających przy GOK. Nieodłącznym elementem dożynek jest tradycyjny już „Turniej Sołectw” oraz konkurs na najpiękniejszy wieniec dożynkowy.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Kapela i Zespół „Stronianie”** – Zespół, który największe sukcesy odnosił na „Żywieckich Godach”, gdzie odgrywał słynne „Herody”. Wystąpił tam 15 razy i zawsze wracał z nagrodą. Prezentował się również w Filharmonii Narodowej i dożynkach wojewódzkich w 2002 r. „Stronianie” uczestniczą we wszystkich ważniejszych imprezach organizowanych przez GOK, gminę Stryszów oraz instytucje spoza Gminy. Obecnie kierownikiem zespołu jest Mieczysław Stanowski.
- **Dęta Orkiestra Strażacka przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Łękawicy** – Została założona w 1988 roku, obecnie liczy 20 członków i uświetnia większość imprez oraz uroczystości w gminie i poza gminą. Kapelmistrzem orkiestry jest Tadeusz Master.
- **zespoły taneczne: „Pieguski”, „Kropelki” i „Jutrzenka”** (instruktor: Anna Hlebowicz) i **wokalne: „Violino” i „Omyłka”** (instruktor: Bernardeta Łuczak), działające przy GOK - Zespoły te mogą się pochwalić udziałem na wielu przeglądach i kon-

kursach na szczeblu powiatu. Często biorą udział w różnorodnych imprezach organizowanych na terenie gminy.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Lokalna Grupa Działania „Gościniec”** – Stowarzyszenie, zrzeszające gminy: Stryszów, Kalwaria Zebrzydowska, Lanckorona i Mucharz, działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich oraz miejsko-wiejskich, uwzględnia rozwój zasobów ludzkich, ochronę oraz promocję środowiska naturalnego, krajobrazu i zasobów historyczno-kulturowych, rozwój turystyki, sportu i kultury oraz popularyzację i rozwój produkcji wyrobów lokalnych.
- **Międzynarodowa Koalicja dla Ochrony Polskiej Wsi – ICPPC** – Została zawiązana w Stryszowie, na jej czele stoi Jadwiga Łopata – założycielka ECEAT – Poland i Julian Rose – angielski rolnik. W 2002 r. J. Łopata została laureatką prestiżowej Nagrody Goldmana w dziedzinie ochrony środowiska. Centrum Ekologicznych Technologii EKOCENTRUM ICPPC w Stryszowie jest pierwszą w Polsce placówką demonstracyjną ekologicznych technologii. Na miejscu można zobaczyć praktycznie działanie kolektorów słonecznych, szklarnię sferyczną czy budynek z gliny i słomy. W centrum organizowane są warsztaty edukacyjne.
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Łękawicy** (założona w 1940 r., obecnie liczy 90 członków, włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Stryszowie** (założona w 1924 r., obecnie liczy 37 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Zakrzowie** (założona w 1929 r., obecnie liczy 52 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna w Stroniu** (założona w 1935 r., obecnie liczy 50 członków, włączona do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Stryszowie** (powstało w 1959 r., obecnie liczy 15 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Leśnicy** (powstało w 1964 r., obecnie liczy 20 osób).
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Stroniu** (powstało w 1960 r., obecnie liczy 25 osób).

LKS „Chełm” Stryszów

- **Koło Gospodyń Wiejskich w Zakrzowie** (powstało w 21.01.1964 obecnie liczy 20 osób)
- **Koło Gospodyń Wiejskich w Łękawicy** (powstało w 1966 r., obecnie liczy 20 osób)

Sport

W gminie Stryszów funkcjonują trzy kluby sportowe:

- **Ludowy Klub Sportowy „Chełm” Stryszów** (sekcja piłki nożnej) – Założony został w 1948 r. Oprócz sekcji piłki nożnej na przestrzeni lat działały w klubie: sekcja siatkówki, sekcja tenisa stołowego i sekcja motorowa (Trial). Drużyna trialowa w latach 1986, 1987 i 1988 zdobyła 3 tytuły Drużynowego Mistrza Polski w rajdach obserwowanych. Aktualnie drużyna seniorów występuje w klasie „A” Podokręgu Wadowice.
- **Ludowy Klub Sportowy „Żarek” Stronie** (sekcje piłki nożnej i kolarska) – Istnieje od 1968 r. Na przestrzeni 25 lat w klubie trenowano w następujących sekcjach: siatkówka, lekkoatletyka, tenis stołowy, kolarstwo, piłka nożna. Klub - wspólnie z Wójtem Gminy Stryszów - jest organizatorem cyklicznej imprezy: Mistrzostwa Małopolski w Kolarstwie Przelajowym, a także „Dni Sportu” – popularnej imprezy z licznymi atrakcjami.
- **Parafialny Uczniowski Klub Sportowy „Burza” Zakrzów** (sekcja piłki nożnej) – Powstał w 2006 r., drużyna występuje obecnie w klasie C. Klub uczestniczy aktywnie w życiu środowiska lokalnego – członkowie pomagali przy adaptacji salki katechetycznej na klub dla młodzieży w unijnym projekcie „Skrawek nieba”.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Stryszów wydawane są czasopisma: „Wieści spod Chełmu”, Informator Gminy Stryszów - ukazujący się na łamach Dziennika Polskiego

w dodatku Dziennik Małopolski Zachodniej w ostatni piątek miesiąca (wydawca: Urząd Gminy Stryszów)

„Wiadomości z Gminy Stryszów” - ukazują się w miesięczniku „Wiadomości Powiatowe” (wydawca: Urząd Gminy Stryszów).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- W konkurencji 1580 gmin Gmina Stryszów zdobyła III miejsce w kraju w kategorii gmin wiejskich, w rankingu inwestycyjnym samorządów 2005-2007, przygotowanym przez naukowców z Uniwersytetu Warszawskiego i opublikowanym w październiku 2008 r. w tygodniku samorządu terytorialnego „Wspólnota”. Wydatki inwestycyjne gminy Stryszów na 1 mieszkańca wyniosły 2 309,96 zł.
- Gmina Stryszów posiada jedną z najbardziej nowoczesnych zbiorczych mechaniczno-biologicznych oczyszczalni ścieków o pojemności 600 m³/dobę, zlokalizowaną w Stryszowie. W ciągu trzech lat wybudowano sieć kanalizacyjną w 4 sołectwach, a w piątym roboty budowlane są w trakcie realizacji.
- Gmina Stryszów jest piątą gminą wiejską w Polsce, która posiada certyfikat Rejestracji Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001-2000. Głównym celem wdrożenia Certyfikatu ISO w Urzędzie Gminy jest poprawa jakości pracy, zapewnienie profesjonalnej i rzetelnej obsługi petentów.
- W 2007 r. Gminie Stryszów przyznano tytuł Samorządu Przyjaznego Szkole Uczącej Sie, nadany przez Centrum Edukacji Obywatelskiej w Warszawie.
- W ostatnim okresie turyści mogą skorzystać z nowej oferty EKOMUZEUM Stryszów – Szlaku Przydrożnej Modlitwy, skupionego wokół unikalnych kapliczek i figur.

Sucha Beskidzka

URZĄD MIEJSKI W SUCHEJ BESKIDZKIEJ

ul. Mickiewicza 19
34-200 Sucha Beskidzka
tel. (0-33) 874-23-41
www.sucha-beskidzka.pl

Burmistrz: Stanisław Lichosyt

Powierzchnia: 2765 ha,
w tym: użytki rolne 1177 ha, lasy 1183 ha

Liczba mieszkańców: 9520
(stan na 30.06.2008 r.)

**Na terenie miasta znajduje się 1 parafia
rzymskokatolicka:** Parafia p.w. Nawiedzenia
Najświętszej Marii Panny.

Historia

Sucha powstała w 1405 r. na mocy przywileju wydanego przez ówczesnego księcia oświęcimskiego Jana i przez najbliższe kilkaset lat pozostawała wsią prywatną. W XVI w. należała do rodziny Słupskich. W 1554 r. Stanisław Słupski sprzedał ją – wraz z sąsiednią Stryszawą – krakowskiemu złotnikowi Gaspare Castiglione, który po uzyskaniu polskiego szlachectwa przybrał od swojej posiadłości nazwisko Kaspra Suskiego. Kilkadziesiąt lat później osada przeszła w skład rozległych dóbr Komorowskich. W 1608 r. uległy one podziałowi – właścicielem Suchoj został Piotr Komorowski, który m.in. ufundował kościół parafialny wraz z klasztorem kanoników regularnych oraz dokonał rozbudowy dawnego dworu obronnego Kaspra Suskiego, przekształcając go w piękną rezydencję, będącą odtąd centrum administracyjnym tzw. „państwa suskiego”, w skład którego weszło kilkanaście miejscowości na zachód od Skawy. W poł. XVII w. Sucha przeszła w ręce możnego rodu Wielopolskich. Położona na skrzyżowaniu dróg odgrywała także istotną rolę jako ośrodek lokalnego handlu, czego potwierdzeniem było uzyskanie przywilejów na organizację targów, wydanych przez króla Augusta III a następnie potwierdzonych przez cesarzy austriackich. W l. 1768–1772 w Suchoj i okolicy toczyły się walki konfederatów barskich z wojskami moskiewskimi. W XIX w. kolejnymi właścicielami Suchoj zostali Branicy, dzięki którym na zamku zostały zgromadzone wspaniałe zbiory biblioteczno-muzealne, jedna z najwspanialszych kolekcji prywatnych na ziemiach polskich, niestety rozproszona podczas II wojny świa-

Panorama Suchoj Beskidzkiej

Zamek - „Mały Wawel”

towej. W 1884 r. Sucha została znaczącym węzłem kolejowym na trasie linii tzw. kolei transwersalnej, w miejscu odgałęzienia się od niej trasy do Krakowa. Wzrastające znaczenie osady zostało potwierdzone nadaniem jej praw miejskich w 1896 r. W okresie dwudziestolecia międzywojennego ostatnimi prywatnymi właścicielami Suchoj byli Tarnowscy. Po II wojnie światowej, w latach 1956–1975 Sucha była siedzibą powiatu i jest nią ponownie od 1999 r.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Sucha Beskidzka leży na granicy trzech części Beskidów: Makowskiego, Małego i Żywieckiego, w dolinie Stryszawki i u jej ujścia do Skawy. Z miasta w okoliczne pasma górskie prowadzą szlaki turystyczne piesze i rowerowe, m.in. najstarszy istniejący do dziś szlak górski w polskich Beskidach, wytyczony w 1906 r. (do Zawoi Centrum).

W mieście znajdują się bardzo cenne zabytki architektury: renesansowy zamek zw. „Małym Wawelem” z XVI-XVII w., tworzący piękny kompleks wraz z parkiem, XVII-wieczny zespół kościelno-klasztorny i „nowy” kościół proj. T. Talowskiego z XIX/XX w. oraz słynna drewniana karczma „Rzym” z XVIII w.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie miasta Sucha Beskidzka działa 979 zarejestrowanych podmiotów gospodarczych. Głównymi kierunkami działalności są: handel, budownictwo, gastronomia, ochrona zdrowia, transport. Do największych firm i zakładów pracy na terenie miasta należą: Szpital Rejonowy, FIDELTRONIK, PKP, SUŻYW, KURACJUSZ.

Wg danych z 31.12.2007 r. w mieście zarejestrowanych było 383 bezrobotnych.

Współpraca

Miasto Sucha Beskidzka współpracuje na mocy podpisanego porozumienia z gminą Frombork (woj. warmińsko-mazurskie). Jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”, Stowarzy-

Karczma „Rzym”

szenia Gmin i Powiatów Małopolski, Stowarzyszenia „Koalicja Marek Ziemi Górskich”, Związku Gmin Dorzecza Górnej Skawy „Świnna Poręba”.

W ramach współpracy międzynarodowej miasto Sucha Beskidzka podpisało umowy partnerskie i utrzymuje kontakty z Jaszbereny (Węgry) oraz Ceriale (Włochy).

Oświata i zdrowie

Na terenie miasta działają 2 szkoły podstawowe wraz z 1 filią, 1 gimnazjum, 3 szkoły ponadgimnazjalne (Zespół Szkół Ogólnokształcących im. M. Curie-Skłodowskiej, Zespół Szkół im. W. Goetla i Zespół Szkół im. W. Witosa), 2 wyższe uczelnie (Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii, Nauczycielskie Kolegium Języków Obcych) oraz Miejskie Przedszkole Samorządowe i Miejska Świetlica Profilaktyczna.

Opiekę medyczną zapewnia Zakład Opieki Zdrowotnej – Szpital Rejonowy, Miejska Przychodnia Zdrowia, Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Medyk” oraz 6 aptek.

Kultura

Działalność kulturalną w mieście Sucha Beskidzka organizuje Miejski Ośrodek Kultury-Zamek. Działa także Biblioteka Suska im. dra M. Żmigrodzkiego wraz z 2 filiami, Muzeum Miejskie Suchoj Beskidzkiej oraz Filia Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie miasta należą:

- **Koncert noworoczny** (styczeń; organizatorzy: Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka, MOK-Zamek) z udziałem gwiazd polskiej sceny operowej i operetkowej.
- **„Suska Majówka”** (maj; organizatorzy: Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka, kluby sportowe, MOK-Zamek) – Blok imprez sportowych.
- **Dni Ziemi Suskiej – Suskie Spotkania z Folklorem** (czerwiec; organizatorzy: Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka, MOK-Zamek) – Blok imprez poświęconych miastu i jego tradycji. W scenerii suskiego zamku prezentowany jest folklor grup etnograficznych i etnicznych z całego świata. Gośćmi Spotkań są gwiazdy polskiej sceny muzycznej i rozrywkowej.

Wyścig kolarski - Memoriał Henryka Łasaka

- **Międzynarodowy Wyścig Kolarski – Memoriał Henryka Łasaka** (sierpień; organizatorzy: Duo Circuli Sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka) – Jedna z największych i najbardziej widowiskowych imprez sportowych. Corocznie gromadzi na starcie czołówkę polskich i zagranicznych kolarzy. W dniu wyścigu przybywają do Suchej najwybitniejsze gwiazdy polskiego kolarstwa z przeszłości, aby oddać cześć patronowi Memoriału, legendarnemu trenerowi Henrykowi Łasakowi, któremu polskie kolarstwo zawdzięcza wielkie sukcesy na igrzyskach olimpijskich i mistrzostwach świata.
- **„Dni Muzyki na Zamku”** (wrzesień; organizatorzy: Burmistrz Miasta Sucha Beskidzka, MOK-Zamek) – poświęcone są muzyce poważnej, zarówno dawnej jak i innym klasycznym formom.
Działalność artystyczną prowadzi:
- **Zespół Regionalny „Ziemia Suska”** – Powstał w 2005 r. Celem zespołu jest podtrzymywanie tradycji, zwyczajów, obrzędów, melodii, tańców i przyspiewek górali babiogórskich. Kierownikiem zespołu jest Jacek Master.
- **Zespół Regionalny „Mała Ziemia Suska”** - Rozpoczął działalność w 2006 r. Kierownikiem zespołu jest Jacek Master.

Zespół „Ziemia Suska”

- **Zespół Muzyki Dawnej im. Gaspare Castiglione** – Powstał w 1998 roku. Program prezentowany podczas koncertów obejmuje okres średniowiecza, renesansu i wczesnego baroku. Kierownikiem zespołu jest Agnieszka Biernacka.
- **Miejska Orkiestra Dęta** – Została założona w 2004 r. Główne cele i kierunki działalności orkiestry to: koncerty, konkursy, udział w życiu kulturalnym i religijnym miasta, propagowanie kultury muzycznej w regionie. Repertuar orkiestry to przede wszystkim: marsze, hymny, muzyka klasyczna, pieśni religijne i kolędy. Kapelmistrzem orkiestry jest Jan Sergiel.
- **Miejski Chór „Jasień”** - Działa od 2002 r., wykonuje pieśni okolicznościowe i religijne. Obecnie kierownikiem chóru jest Alicja Jakubiak.
- **Chór „Glissando Appassionato”** – Działa od 2003 r. pod kierunkiem Alicji Jakubiak. W repertuarze utwory patriotyczne, kościelne i rozrywkowe.
- **Grupa Taneczna**, działająca przy MOK-Zamek (instruktor Małgorzata Kociołek). Formacja wykonuje układy choreograficzne wykorzystując elementy tańca nowoczesnego i towarzyskiego.

Organizacje pozarządowe i inne mające siedzibę na terenie miasta Sucha Beskidzka

- Stowarzyszenie „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”
- Oddział PTTK „Ziemi Babiogórskiej” im. prof. dr W. Goetla
- Ogólnopolski Związek Inwalidów Narządu Ruchu Oddział „Podbeskidzie”
- Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów Zarząd Rejonowy
- Związek Harcerstwa Polskiego - Hufiec Ziemi Suskiej
- Towarzystwo Miłośników Ziemi Suskiej
- Polski Komitet Pomocy Społecznej, Stowarzyszenie Charytatywne Zarząd Miejski

Beskidzki Klub Karate

- Miejsowe Koło Pszczelarzy „Jodła”
- Powiatowy Związek Pszczelarzy „Mioduszyna”
- Związek Kombatantów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych
- Powiatowe Koło Polskiego Związku Niewidomych Okręg Małopolski
- Klub Honorowych Dawców Krwi przy PCK Sucha Beskidzka
- Maltańska Służba Medyczna Oddział Sucha Beskidzka
- Małopolskie Stowarzyszenie Promocji Agroturystyki w Suchej Beskidzkiej
- Stowarzyszenie „Radość”
- Stowarzyszenie Trzeźwościowe „Miłość”
- Koło Polskiego Związku Wędkarskiego Sucha Beskidzka
- Koło Gospodyń – Błazonka działające w strukturach Kółka Rolniczego (powstało w 1956 r., obecnie liczy 22 członkinie).
- Ochotnicza Straż Pożarna – Błazonka (założona w 1958 r., obecnie liczy 52 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- Ochotnicza Straż Pożarna – Miasto (założona w 1886 r., obecnie liczy 29 członków).
- Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”

Sport

W mieście Sucha Beskidzka funkcjonuje dziewięć stowarzyszeń sportowych:

- Uczniowski Klub Sportowy „Mechanik” (dyscyplina: piłka siatkowa) – Założony w 2002 r. Obecnie zrzesza 30 członków.
- Ludowy Klub Sportowy „Technik” (dyscyplina: piłka ręczna) – Założony w 1997 r. Obecnie zrzesza 104 członków.
- Miejsko-Kolejowy Klub Sportowy „Babia Góra” (dyscyplina: piłka nożna, narciarstwo zjazdowe) – Założony w 1918 r. Obecnie zrzesza 177 członków.
- Beskidzki Klub Karate (dyscyplina: karate – seido) – Założony w 1997 r. Obecnie zrzesza 75 członków.

- Liga Obrony Kraju – Zarząd Powiatowy (dyscyplina: strzelectwo, sporty obronne) – Założony w 1965 r. Obecnie zrzesza 310 członków.
- Łucznicze Towarzystwo Sportowe „Zamek Suski” (dyscyplina: łucznictwo) – Założone w 2000 r. Obecnie zrzesza 35 członków.
- Harcerski Klub Sportowy (dyscyplina: piłka ręczna) – Został powołany w 1995 r. Obecnie liczy 35 członków.
- Uczniowski Klub Sportowy „Gladiator” (dyscyplina: kick boxing, boks, muaythai) – Założony w 2007 r. Obecnie zrzesza 15 członków.
- Uczniowski Klub Sportowy „Jasień” (dyscyplina: pływanie, piłka siatkowa) – Założony w 2008 r. Obecnie zrzesza 90 członków.

Lokalne czasopisma

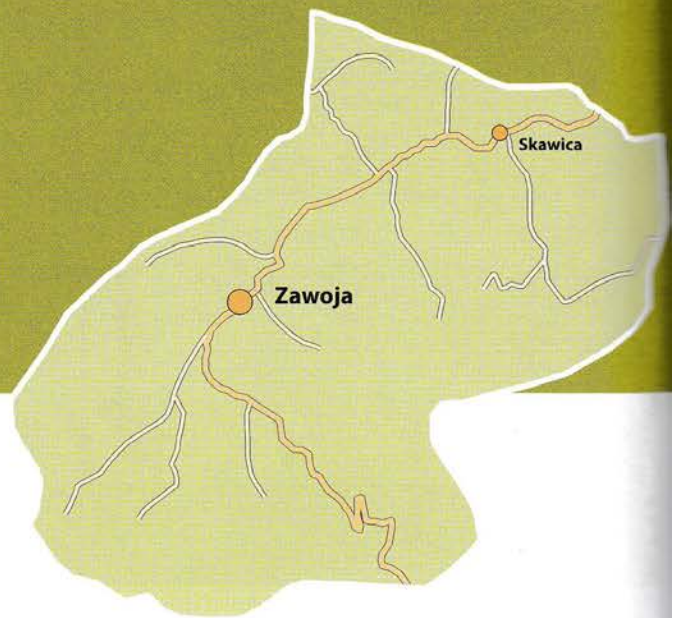
Na terenie miasta Sucha Beskidzka ukazuje się czasopismo Miesięcznik Samorządowy „Ziemia Suska” (od 1995 r.; wydawca – Rada Miejska w Suchej Beskidzkiej).

Najważniejsze sukcesy miasta w ostatnich latach

- Miasto trzykrotnie zostało nagrodzone Statuetką Kazimierza Wielkiego w Ogólnopolskim Rankingu Inwestycyjnym Samorządów w latach 2003, 2004, 2005 w grupie miast powiatowych oraz zdobyło tytułu Lider Inwestycji w plebiscycie Euro-Gmina 2005–2006.
- Laureat konkursu „Mądra Gmina” 2004, 2006.
- Zdobywca EKO PRIX 2006 w konkursie „Ekologiczna Gmina Województwa Małopolskiego”, tytułu „Gmina Przyjazna Środowisku” (Laureat Narodowego Konkursu Ekologicznego „Przyjaźni Środowisku” w latach 2004, 2005, 2006) oraz tytułu „Mecenas Polskiej Ekologii” 2008.
- Wyróżnienie w plebiscycie „Trzy Korony Małopolski” 2006.
- Laureat Rankingu Samorządów „Rzeczypospolitej” 2008 w kategorii Najlepsza Gmina Miejska.

Zawoja

URZĄD GMINY ZAWOJA

34-222 Zawoja 1307

tel. (0-33) 877-50-15

www.zawoja.ug.pl

Wójt: Marek Listwan

Powierzchnia: 12878 ha,
w tym: użytki rolne 4046 ha, lasy 8407 ha

Liczba mieszkańców: 9102
(stan na 31.12.2007 r.)

Liczba sołectw: 8

W skład gminy wchodzi 2 miejscowości:
Skawica (2606 mieszkańców) i Zawoja (6498 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 4 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. Matki Bożej Częstochowskiej w Skawicy, Parafia p.w. św. Klementa w Zawoi Centrum, Parafia p.w. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Zawoi Górnej i Parafia p.w. św. Józefa w Zawoi Zakamień.

Centrum Zawoi

Historia

Pierwsze wzmianki o istnieniu w górnej części doliny potoku Skawica wsi o takiej samej nazwie pochodzą dopiero z końca XVI w. Nieco później część wsi zwana dotąd Skawicą Górną usamodzielniała się, przyjmując nazwę Zawoja. Aż do upadku I Rzeczypospolitej obie wsie wchodziły w skład starostwa lanckorońskiego, po I rozbiórce Polski przejętego przez skarb austriacki. W wyniku licytacji w 1839 r. Zawoja i Skawica, wraz z innymi miejscowościami tworzącymi klucz makowski dóbr dawnej królewskiej lanckorońskiej, zostały zakupione przez hr. Filipa Saint-Genois d'Aneancourt. W 1878 r. syn hr. Filipa Saint-Genois – Maurycy sprzedał dobra makowskie Albrechtowi Habsburgowi i w ten sposób obszar obecnej gminy Zawoja wszedł w skład rozległych dóbr arcyksiążęcych z ośrodkiem w Żywcu. Bliskość Babiej Góry sprawiła, że Zawoja stała się ośrodkiem zorganizowanego ruchu turystycznego w regionie. Przez pewien czas, w 1906 r. mieściła się tu siedziba Oddziału Babiogórskiego Towarzystwa Tatrzańskiego, w tym samym roku na Markowych Szczawinach powstało polskie schronisko turystyczne. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości, Karol Stefan Habsburg przekazał w 1924 r. Zawoję i Skawicę Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Odtąd Zawoja, przy wsparciu powołanej w 1928 r. Komisji Klimatycznej, stała się znaną miejscowością letniskową i dzisiaj jest największym głównym centrum turystycznym i wypoczynkowym na terenie SGB.

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Zawoja leży w Beskidzkie Żywieckim, w dolinie Skawicy pomiędzy Pasmami: Jałowieckim i Policy, u stóp „Królowej Beskidów” – Babiej Góry (1725 m n.p.m.), będącej największą atrakcją turystyczną nie tylko gminy, ale i całego regionu. Na terenie gminy znajduje się znaczna część i siedziba Babiogórskiego Parku Narodowego (rezerwat biosfery UNESCO), powstałego w 1954 r. dla ochrony wyjątkowych walorów przyrodniczo-krajobrazowych Babiej Góry. Gmina jest znanym w całym kraju ośrodkiem turystycznym, posia-

da rozbudowaną bazę noclegową, a amatorzy górskich wędrówek znajdą tutaj bardzo liczne szlaki turystyczne o zróżnicowanym stopniu trudności, wiodące nie tylko na Babią Górę, ale także m.in. na Policę i Jałowiec. Wśród zabytków gminy warto zwrócić uwagę na ciekawy drewniany kościół w Zawoi Centrum (z XVIII w., gruntownie przebudowany w 2. poł XIX w.) oraz Skansen Budownictwa Babiogórskiego w Zawoi Markowej.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Zawoja działają 464 zarejestrowane podmioty gospodarcze. Głównym kierunkiem ich działania jest stolarstwo, budownictwo, handel, gastronomia i wynajem miejsc noclegowych. Do największych firm na terenie gminy należą: Kazimierz Sobaniak – Przedsiębiorstwo Usługowo-Produkcyjno-Handlowe „DROGBUD”, Stanisław Siwiec - PPH „BABIA GÓRA”, Zakład Produkcyjno-Handlowy „SKALNIAK” Skawica, Czesław Siwiec - Cukiernia Beskidzka, Mieczysław Zajac ZARUS.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 274 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Zawoja jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze” i Euroregionu „Beskidy”.

W ramach współpracy międzynarodowej gmina Zawoja podpisała umowy partnerskie z gminami Cerkeszölö i Öcsöd (Węgry) oraz z Zarządem Miasta Jaworów (Ukraina).

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działa 6 szkół podstawowych, 3 gimnazja, 1 szkoła ponadgimnazjalna (Liceum Ogólnokształcące w Zawoi) oraz 1 przedszkole

Opiekę medyczną zapewniają: Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej – Praktyka Lekarza Rodzinnego w Skawicy, ZOZ Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZDROWIE” Spółka z o.o. w Zawoi oraz 3 apteki (2 w Zawoi i 1 w Skawicy).

Kościół p.w. św. Klemensa w Zawoi

Widok na Babią Górę

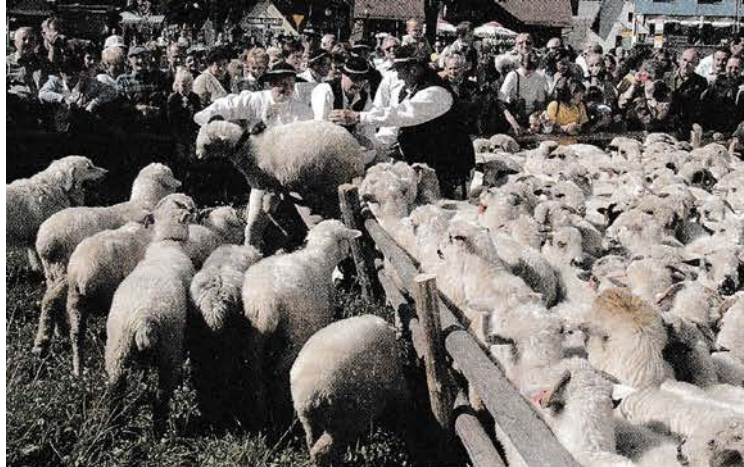
Kultura

Działalność kulturalną w gminie Zawoja organizuje Gminne Centrum Kultury, Promocji i Turystyki w Zawoi. Działa także Gminna Biblioteka Publiczna w Zawoi Centrum wraz z filiami w Zawoi Wilcznej i Skawicy, mieszczącymi się w budynkach Zespołów Szkół.

W Zawoi Markowej znajduje się Skansen budownictwa babiogórskiego im. Józefa Żaka, prowadzony przez PTTK Oddział „Ziemi Babiogórskiej”.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **„Jarmark Babiogórski”** (I dekada sierpnia; organizator: GCKPiT) – Impreza organizowana jest w ramach cyklu „Lato w Zawoi” oraz w związku z parafialnym odpustem, który odbywa się w Zawoi Centrum 2 sierpnia. Podczas imprezy odbywają się targi ekologiczne oraz występy zespołów i zabawa pod gwiazdami.
- **Dożynki Gminne w Skawicy** (sierpień; organizatorzy: Rada Sołecka w Skawicy, GCKPiT) – Impreza nawiązująca do dawnych regionalnych tradycji świętowania zakończenia zbiorów. Odbywa się zazwyczaj w ostatnią sobotę sierpnia. Składają się na nią, oprócz elementów obrzędowych, msza święta i ludowy festyn połączony z kiermaszem.
- **Rajd Szlakiem ks. kard. Karola Wojtyły** (9 września; organizatorzy: GCKPiT, Urząd Gminy Zawoja) – Impreza upamiętniająca ostatnią górską wędrówkę kard. Karola Wojtyły przed Jego wyborem na Stolicę Piotrową.
- **„Babiogórska Jesień”** (II połowa września; organizatorzy: GCKPiT, Urząd Gminy Zawoja) – Jedna z największych cyklicznych imprez folklorystycznych Małopolski. Największym wyróżnikiem imprezy jest otwierający ją jesienny redyk oraz pokaz zwyczajów i obrzędów pasterskich. Występuje tu prawdziwy podział stada i rozliczanie się bacy z gospodarzami. Następnie przez dwa dni festiwalowe trwają występy zespołów folklorystycznych i folkowych. W ramach Babiogórskiej Jesieni organizowane są także targi sztuki ludowej i rękodzieła artystycznego, wystawy oraz kiermasz handlowo-gastronomiczny.
- **„Hubertus” – pogoń za lisem** (koniec października; organizator: Ośrodek Jazdy Konnej „Dyzma” w Zawoi) – Święto myśliwych, jeźdźców i wszystkich miłośników koni.

„Babiogórska Jesień”

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Zespół Regionalny „Juzyna”** – Istnieje od 1992 roku. Działa przy GCKPiT w Zawoi. Kierownikiem zespołu jest Wanda Bucka. Zespół prezentuje folklor Górali Babiogórskich, w którym dominują wątki pasterskie i zbójnickie. W swoim repertuarze ma także programy obrzędowe. „Juzyna” jest laureatem szeregu nagród m.in. w przeglądach wojewódzkich i ogólnopolskich. Zespół został też wyróżniony wieloma odznaczeniami, m.in. Medalem Europejskiej Fundacji Miast Karnawałowych (1999 r.). Koncertował w wielu miastach polskich i kilkunastu zagranicą.
- **Zespół Regionalny „Zbójnik”** – Działa w Zespole Szkół w Skawicy od 2004 roku pod patronatem GCKPiT w Zawoi. Opiekunem zespołu jest Krystyna Szczurek. Prezentuje tańce i pieśni babiogórskie, głównie o wątkach zbójnickich. Występował na wielu uroczystościach i przeglądach na terenie powiatu i całego kraju. Jest laureatem kilku lokalnych i ogólnopolskich przeglądów i konkursów (m.in. w Podegrodziu i Bukowinie Tatrzańskiej).
- **Zespół regionalny „Babiogórcy”** z Zawoi – Powstał w 1963 r. przy Szkole Podstawowej nr 5 w Zawoi Gołyni. Opiekunem zespołu jest Małgorzata Bogacz, następczyni Zofii Bugajskiej. W swoim repertuarze ma pieśni, tańce, obrzędy, zwyczaj

Zespół Regionalny „Juzyna”

oraz gawędy Górali Babiogórskich. Występował na wielu festiwalach krajowych i międzynarodowych, zdobywając szereg nagród i wyróżnień.

- **Zespół Koła Gospodyń Wiejskich „Zawojanki”** – Powstał w 1958 roku, opiekunem zespołu jest Zofia Bugajska. Wyróżnia go czystość gwary i tradycyjny, archaiczny śpiew. Swoimi występami uświetnia uroczystości gminne, reprezentuje gminę podczas dożynek powiatowych i wojewódzkich zdobywając pierwsze miejsca. Na swoim koncie ma także wiele sukcesów w innych przeglądach i konkursach.
Grupy taneczne:
- **Follow me** – 10-osobowa formacja tańca nowoczesnego, działająca przy Zespole Szkół w Zawoi Wilcznej od marca 2007 roku. Opiekę merytoryczną i choreograficzną sprawuje Elżbieta Malinowska. Zespół występował w przeglądach powiatowych (zajmując I miejsce) i wojewódzkich.
- **Cheerleaders** - młodzieżowy zespół taneczny powstał w 2007 roku przy Zespole Szkół w Skawicy. Opiekunem grupy jest Krystyna Szczurek. Zespół samodzielnie tworzy układy choreograficzne. Sukcesem jest zajęcie I miejsca na przeglądzie powiatowym i wyróżnienie w eliminacjach wojewódzkich.
- **IMMORTAL** – 7-osobowy zespół samodzielnie tworzący układy taneczne. Największym sukcesem było zajęcie I miejsca oraz zdobycie głównej nagrody „Grand Prix” w przeglądzie powiatowym.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- **Zawojskie Stowarzyszenie Właścicieli Lasów Prywatnych** – Powstało w 2002 r. i stara się o ochronę i zwiększenie zróżnicowania gatunkowego drzew i krzewów w lasach prywatnych, naturalną odnowę drzewostanu, krzewienie wśród społeczności idei ochrony środowiska przyrodniczego.
- **Stowarzyszenie Rencistów, Emerytów i Inwalidów w Zawoi** – Stowarzyszenie zrzesza obecnie

115 członków. Przedmiotem jego działalności jest organizowanie każdego roku „Opłatka”, spotkania członków w „Dniu Seniora”, pielgrzymki i wycieczki (na terenie Polski, Słowacji) oraz do znanych sanktuariów dla członków Stowarzyszenia.

- **Polskie Stowarzyszenie na Rzecz Osób z Upośledzeniem Umysłowym – Koło w Zawoi** - Powstało w 2003 roku. Zrzesza rodziców osób upośledzonych, opiekunów prawnych, samych upośledzonych oraz ich przyjaciół. Głównym celem Stowarzyszenia jest działanie na rzecz wyrównywania szans osób upośledzeniem umysłowym, tworzenie warunków przestrzegania wobec nich praw człowieka, prowadzenie ich ku aktywnemu uczestnictwu w życiu społecznym oraz wspieranie ich rodzin. Organizuje liczne imprezy integracyjne.
- **Stowarzyszenie na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju Przysłop w Zawoi** - Powstało w 2000 roku z inicjatywy nauczycieli miejscowej szkoły podstawowej. Zrzesza obecnie 34 ludzi najbardziej aktywnych i chcących rozwiązywać problemy swojej miejscowości oraz działać dla poprawy jakości życia z poszanowaniem lokalnych zasobów przyrodniczych i kulturowych, podejmując w tym celu szereg inicjatyw.
- **Ochotnicza Straż Pożarna Skawica Sucha Góra** (powstała w 1968 r., obecnie liczy 30 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Skawica Centrum** (powstała w 1948 r., obecnie liczy 38 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Zawoja Dolna** (powstała w 1956 r., obecnie liczy 35 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Zawoja Przysłop** (powstała w 1971 r., obecnie liczy 36 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Zawoja Centrum** (powstała w 1918 r., obecnie liczy 96 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Zawoja Wełcza** (powstała w 1947 r., obecnie liczy 30 członków).
- **Ochotnicza Straż Pożarna Zawoja Górna** (powstała w 1979 r., obecnie liczy 40 członków).
- **Koło Gospodyń Wiejskich „Zawojanki” w Zawoi Dolnej** (powstało w 1958 r., obecnie liczy 10 osób).

Sport

W gminie Zawoja funkcjonują trzy kluby sportowe:

- **Uczniowski Klub Sportowy „Zawojak” Zawoja** (sekcje strzelectwa sportowego oraz kolarstwa górskiego i trialowego) – Celem działalności Klubu jest propagowanie wśród uczniów gminy Zawoja aktywności ruchowej i zdrowego trybu życia, podnoszenie poziomu sportowego kolarzy i strzelców, popularyzacja kolarstwa i strzelectwa sportowego poprzez treningi i udział w zawodach, promocja Gminy Zawoja na zewnątrz. W roku 2008 zawodnicy w kategorii wiekowej do 19 lat zdobyli I,II,III,IV miejsce w Powiatowych Zawodach MTB

UKS „Zawojak” Zawoja

w Lachowicach natomiast zawodniczki I miejsce w kategorii do lat 16 i I, II miejsce w kategorii do lat 13. Największym sukcesem w tym sezonie jest zwycięstwo w Międzywojewódzkich Mistrzostwach Młodzików.

- **Ludowy Klub Sportowy „Huragan” Skawica** – (sekcje : piłki nożnej i narciarska). Klub działa od 1997 roku, obecnie zrzesza około 90 zawodników. W 2008 r. drużyna seniorów awansowała z klasy B do klasy A, natomiast drużyny juniorów starszych i młodszych w 2007 r. awansowały z klasy A do II Ligi Małopolski Zachodniej Żaki. Klub posiada skocznnię narciarską K 20 w okresie zimowym działa sekcja narciarska zrzeszająca 20 zawodników. Klub organizuje szkolenia sportowe, w tym otacza opieką zawodników oraz stwarza dogodne warunki do rozwoju różnych dyscyplin sportu.
- **Ludowy Klub Sportowy „Watra” Zawoja** – Klub działa od 1957 r., prowadzi sekcję piłki nożnej w 3 kategoriach: sekcja trampkarzy, juniorów, seniorów.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Zawoja wydawane jest czasopismo „Pod Diablakiem”, pismo mieszkańców i sympatyków Ziemi Babiogórskiej, na łamach którego podawane są m.in. informacje turystyczne, propozycje wycieczek, omówienia szlaków turystycznych, artykuły poświęcone dziejom gminy (wsiom Zawoi i Skawicy), jej kulturze ludowej, zabytkom itp., oraz publikowane fotografie – w obszerniejszej wersji opatrzonej twardą okładką ukazuje się jako kwartalnik, a w pozostałym okresie jako miesięcznik „Wieści pod Diablakiem” (wydawcą jest GCKPiT).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Uzyskanie tytułu Lidera Edukacji 2005/2006 w Plebiscycie Euro-Gmina 2005/2006.
- Wyróżnienie przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w IV edycji Konkursu „Bezpieczna Gmina 2005” za działania podejmowane w roku 2004 w zakresie poprawy poziomu bezpieczeństwa mieszkańców gminy i ich mienia.
- Zdobycie dyplomu w plebiscycie „Wielkie Odkrywanie Małopolski” w kategorii „Miejscowość”.
- Uzyskanie Certyfikatu Turystycznego „WPROST” 2004 za najlepsze polskie miejsce trekkingowe.

Zembrzyce

URZĄD GMINY ZEMBRZYCE

34-210 Zembrzyce 540

tel. (0-33) 874-60-02

www.zembrzyce.pl

Wójt: Józef Gąsiorek

Powierzchnia: 3990 ha,
w tym: użytki rolne 1916 ha, lasy 1485 ha

Liczba mieszkańców: 5610
(stan na dzień 30.09.2008 r.)

Liczba sołectw: 5

W skład gminy wchodzi 5 miejscowości:

Marcówka (694 mieszkańców), Śleszowice (835 mieszkańców), Tarnawa Dolna (1485 mieszkańców), Tarnawa Górna (366 mieszkańców) i Zembrzyce (2230 mieszkańców).

Na terenie gminy znajdują się 3 parafie rzymskokatolickie: Parafia p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Śleszowicach, Parafia p.w. św. Jana Kantego w Tarnawie Dolnej i Parafia p.w. św. Jana Chrzciciela w Zembrzycach.

Historia

Obszar obecnej gminy Zembrzyce to region, w którym od najdawniejszych czasów pojawiali się osadnicy. W Zembrzycach, na lewym brzegu Skawy, istnieje grodzisko, w którym odnaleziono fragmenty ceramiki, charakterystyczne dla ludności doby kultury łużyckiej z tzw. okresu halsztackiego (ok. 700–400 r. p.n.e.). Sama wieś Zembrzyce jest jedną z najstarszych miejscowości w dolinie Skawy. Wiadomo z całą pewnością, że istniała już w 1333 r. i należała do księcia oświęcimskiego Jana Scholastyka, który w wystawionym wówczas dokumencie zezwolił niejakiemu Żegocie z Bieńkowic na założenie kilku nowych wsi w pobliżu Zembrzyc właśnie. Trudno powiedzieć, w jakim stopniu kolonizacyjna akcja Żegoty się powiodła, być może jednak w jej wyniku powstały Śleszowice, istniejące już z pewnością w 1376 r., kiedy to ich właścicielem był Jan Szaszko. W XV w. Śleszowice były już wsią królewską, wchodzącą w skład starostwa barwałdzkiego, dzierżonego wówczas przez Komorowskich. Natomiast cały czas prywatnymi wsiami były Marcówka, wzmiankowana w 1493 r. wśród posiadłości Słupskich, oraz istniejąca już w 1. poł. XVI w. Tarnawa (obecnie Tarnawa Dolna), należąca do Przytkowskich. Natomiast Tarnawa Górna została założona w XVII w. przez Komorowskich, wchodząc w skład tzw. „państwa suskiego” i pozostając w rękach jego kolejnych właścicieli przez kolejne stulecia. Pozostałe wsie obecnej gminy również posiadały status dóbr prywatnych – włącznie z samymi Zembrzycami i Śleszowicami, które tylko czasowo należały do książąt oświęcimskich i zatorskich (w przypadku Zembrzyc) i królów polskich – i bardzo często zmieniały swoich właścicieli.

Kapliczka w Śleszowicach

Panorama Tarnawy Dolnej

Położenie geograficzne, atrakcje turystyczno-krajoznawcze

Gmina Zembrzyce leży na pograniczu Beskidu Małego i Makowskiego. W przyszłości na terenie gminy będzie znajdował się południowy fragment sztucznego jeziora zaporowego „Świnna Poręba” na Skawie. Nietrudne szlaki turystyczne prowadzą z miejscowości gminy m.in. w rejon Leskowca i Chełmu. W centrum Zembrzyc stoi klasycystyczny dwór z l. 1807–1810 (obecnie gruntownie zmodernizowany), warto zwrócić również uwagę na kościół w Zembrzycach z pocz. XX w. z łaskami słynącym obrazem Matki Bożej Zembrzyckiej w ołtarzu.

Gospodarka i rynek pracy

Na terenie gminy Zembrzyce działają 364 zarejestrowane podmioty gospodarcze. Głównymi kierunkami ich działania są: handel i gastronomia, stolarstwo, szewstwo, usługi budowlane i usługi transportowe. Do największych firm na terenie gminy należą: BESKIDUS Sp. z o.o., VISION MEBEL Sp. z o.o., ANZYS – Zygmunt Sitarz Zembrzyce, AMAL II – Tarnawa Dolna, Art. Skór – Anna Hrycaj Marcówka.

Wg stanu na 31.12.2007 r. w gminie zarejestrowanych było 192 bezrobotnych.

Współpraca

Gmina Zembrzyce jest członkiem Stowarzyszenia Gmin Babiogórskich, Związku Gmin Dorzecza Górnej Skawy „Świnna Poręba”, Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Podbabiogórze”, Stowarzyszenia „Samorządowe Centrum Przedsiębiorczości i Rozwoju”, Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Małopolski oraz Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej.

Oświata i zdrowie

Na terenie gminy działają 4 szkoły podstawowe (w Zembrzycach, Tarnawie Dolnej, Śleszowicach i Marcówce), 2 gimnazja (w Zembrzycach i Tarnawie Dolnej, jako Zespoły Szkół) i 1 przedszkole (wchodzi w skład Zespołu Szkół w Zembrzycach).

Opiekę medyczną zapewniają 2 ośrodki zdrowia (Przychodnie Zdrowia w Zembrzycach i Śleszowicach) oraz 2 apteki (w Zembrzycach i Śleszowicach).

Kultura

Działalność kulturalną w gminie Zembrzyce organizuje Gminne Centrum Kultury i Czytelnictwa w Zembrzycach. W skład tej instytucji wchodzi Biblioteka Gminna w Zembrzycach, zaś w Marcówce, Śleszowicach i Tarnawie Dolnej działają jej filie połączone z bibliotekami szkolnymi.

Do najważniejszych imprez organizowanych na terenie gminy należą:

- **Dni Gminy Zembrzyce** (czerwiec; organizatorzy: Urząd Gminy Zembrzyce i GCKiCz). – Impreza organizowana od 2007 r., na której prezentują się wszystkie zespoły z terenu Gminy oraz zaproszeni goście. Są atrakcje dla dzieci i dorosłych. Swój dorobek prezentują wystawcy.
- **Dzień Ziemi Tarnawskiej** (maj/czerwiec; organizatorzy: Zespół Szkół w Tarnawie Dolnej i GCKiCz). – Impreza plenerowa organizowana od 2006 r. jako wspólne obchody „Dnia Matki”, „Dnia Ojca” oraz „Dnia Dziecka” przy współpracy z Księdzem Proboszczem Parafii Tarnawa Dolna.
- **„Karuzela Twórczości”** (czerwiec; organizator: Caritas). – Impreza organizowana od 2 lat przez Warsztaty Terapii Zajęciowej w Zembrzycach. Jest to przegląd twórczości i wytworów artystycznych osób niepełnosprawnych z terenu powiatu suskiego połączony z występem Gwiazdy. Służy to

Kościół p.w. św. Jana Chrzciciela w Zembrzycach

integracji i promowaniu twórczości osób niepełnosprawnych.

- **„Biesiada w Śleszowicach”** (sierpień; organizatorzy: Szkoła Podstawowa w Śleszowicach i Stowarzyszenie Muzyczne Śleszowice). – Impreza plenerowa, organizowana od 2007 r., na której prezentowany jest dorobek Stowarzyszenia Muzycznego Śleszowice z udziałem innych zespołów i orkiestr z terenu gminy.
- **„Dzień Ziemi”** (kwiecień; organizator: Szkoła Podstawowa w Marcówce) – organizowany od 2000 r. Akcja sadzenia drzewek, sprzątanie terenu połączone z częścią artystyczną prezentującą dorobek młodzieży z miejscowości Marcówka.

Działalność artystyczną prowadzą:

- **Stowarzyszenie Muzyczne Śleszowice** – Orkiestra działa od 7 lat, dając w ciągu roku ok. 20 występów. W 2007 r. orkiestra zajęła I miejsce na szczeblu gminnym i powiatowym sekcji młodzieżowej XX Małopolskiego Festiwalu Form Muzycznych i Tanecznych „Talenty Małopolski”, a na etapie wojewódzkim zdobyła wyróżnienie. Współpracuje z orkiestrą dętą Lasse w Austrii. Kapelmistrzem orkiestry jest Kazimierz Michałek.

Stowarzyszenie Muzyczne Śleszowice

„Karuzela Twórczości”

■ **Orkiestra Dęta „Rytm” w Zembrzycach** –

W 2007 r. świętowała 85-lecie istnienia. Koncertowała m.in. w Kościele Mariackim i na krakowskim Rynku. Bierze udział we wszystkich uroczystościach kościelnych w Zembrzycach i uroczystościach gminnych. Kapelmistrzem orkiestry jest Marian Ryszawy.

Młodzieżowe i dziecięce zespoły wokalne, muzyczne i taneczne:

- **„Mirameja”**, działający przy Zespole Szkół w Zembrzycach pod kierunkiem Barbary Cyganik - Zespół liczy 13 uczniów, zajął I miejsce w Przeglądzie Talentów Muzycznych na etapie gminnym i powiatowym oraz zdobył wyróżnienie na etapie wojewódzkim, a także II miejsce na festiwalu Pieśni Maryjnych w Osielcu w 2008 r. oraz wyróżnienie w przeglądzie Kolęd w Ślemieniu.
- **„Wesołe Struny”**, działający przy Zespole Szkół w Zembrzycach pod kierunkiem Barbary Cyganik – istnieje 9 lat. W swej twórczości prezentując muzykę z zakresu poezji śpiewanej. Zespół został nagrodzony na Wojewódzkim Przeglądzie Poezji Śpiewanej w 2006 r. zajmując III miejsce, w 2007 r. otrzymał wyróżnienie. W 2008 r. otrzymał wyróżnienie na Festiwalu Kolęd i Pastorałek w Będzinie i II miejsce na Festiwalu Pieśni Maryjnych w Osielcu. Dwukrotnie zdobył najwyższe nagrody w Przeglądzie Talentów Muzycznych Małopolski oraz występował w krakowskiej „Pivnicy Pod Baranami”.

LKS „Garbarz” Zembrzyce

- „Jagódki” - Zespół Taneczny „Promyk”, działające przy Szkole Podstawowej w Marcówce pod kierunkiem Jolanty Fidelus – Zespoły prezentują formy wokalne i taneczne.
- Duet „Różorańczowi” – Duet tworzą Katarzyna Cyganik i Piotr Fortuna, sami aranżujący wykonywane przez siebie utwory. Zdobyli II nagrodę w Wojewódzkim Konkursie Poezji Śpiewanej w 2007 r. oraz I nagrody w Przeglądzie Talentów Muzycznych Małopolski. Występowali też w Studenckim Klubie Rotunda w Krakowie.
- młodzieżowy zespół rockowy „Renovation” - Występują podczas różnych imprez, m.in. WOŚP w Zembrzycach i Suchej Beskidzkiej, Dni Gminy Zembrzyce. Liderem zespołu jest Bartłomiej Łuczak.
- młodzieżowy zespół rockowy „Nothing-Mashine” - Występują podczas różnych imprez, m.in. WOŚP w Zembrzycach, Dni Gminy Zembrzyce. Liderem zespołu jest Łukasz Niziński.
- „Malwinki”, działający przy Szkole Podstawowej w Śleszowicach pod kierunkiem Jolanty Pływacz – Występują podczas różnych uroczystości gminnych.

Organizacje pozarządowe i inne

Na terenie gminy działalność prowadzą:

- Ochotnicza Straż Pożarna w Zembrzycach (powstała w 1914 r., obecnie liczy 26 członków; należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego).
- Ochotnicza Straż Pożarna w Marcówce (powstała w 1940 r., obecnie liczy 26 członków).
- Ochotnicza Straż Pożarna w Tarnawie Dolnej (powstała w 1950 r., obecnie liczy 27 członków).
- Ochotnicza Straż Pożarna w Śleszowicach (powstała w 1969 r., obecnie liczy 23 członków).
- Koło Gospodyń Wiejskich w Tarnawie Dolnej (założone w 2002 r., obecnie liczy 15 osób).
- Zembrzyckie Koło Gospodyń „Mioduszyna” (założone w 2007 r., obecnie liczy 20 osób).

Sport

W gminie Zembrzyce funkcjonują trzy kluby sportowe:

- Ludowy Klub Sportowy „Garbarz” Zembrzyce (sekcja piłki nożnej) – Drużyna seniorów występuje obecnie w V lidze krakowsko-wadowickiej. Klub

założony w 1922 r. Przez 6 sezonów od 2001/2002 do 2006/2007 drużyna występowała w IV lidze małopolskiej - zachód, a od sezonu 2007/2008 występuje w V lidze krakowsko-wadowickiej.

- Ludowy Klub Sportowy „Błyskawica” Marcówka (sekcja piłki nożnej) – W ubiegłym sezonie drużyna seniorów wywalczyła awans do klasy B.
- Ludowy Klub Sportowy „Tarnawianka” Tarnawa Dolna (sekcja piłki nożnej). – Klub działa od 2 lat, drużyna seniorów występuje w klasie C.

Lokalne czasopisma

Na terenie gminy Zembrzyce wydawane jest czasopismo „Kwartalnik Gminy Zembrzyce” – kwartalnik (od 2008 r.; wydawcą jest Gmina Zembrzyce).

Najważniejsze sukcesy gminy w ostatnich latach

- Budowa mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków oraz kanalizacji sanitarnej o łącznej długości 18 km oraz przyłączy kanalizacyjnych w Zembrzycach wraz z odbudową dróg wojewódzkiej i gminnych za kwotę ok. 12 mln zł.
- Budowa ujęcia wodnego „Leskowiec”, zbiorników wodnych, sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w miejscowościach: Tarnawa Górna, Śleszowice I i II etap, przesyłowej w Tarnawie Dolnej oraz I etap sieci rozprzewadzającej. Łączny koszt zadań to 19,8 mln zł. W ramach prac wybudowano: 22,4 km sieci wodociągowej, 30,2 km sieci kanalizacyjnej, 17 przepompowni, 3 hydroformie, ujęcie i stacje uzdatniania wody, zbiornik SBR ok. 300 m³ z urządzeniami, garażem i wyposażeniem.
- Zabezpieczenie osuwiska „Cudziki” w Tarnawie Dolnej – łączny koszt 1.881.118 zł i budowa chodników przy drodze powiatowej w Tarnawie Dolnej i Śleszowicach – łączny koszt 517.842 zł.
- W uwzględnieniu prac wykonywanych na rzecz ekologii w roku 2005/2006 w Plebiscycie EURO GMINA Zembrzyce zostały „LIDEREM EKOLOGII”.
- W 2008 r. Gmina Zembrzyce została laureatem Rankingu Inwestorów Samorządowych w kategorii gminy wiejskie – zajmując zaszczytne 5 miejsce w kraju (na 1581 gmin).

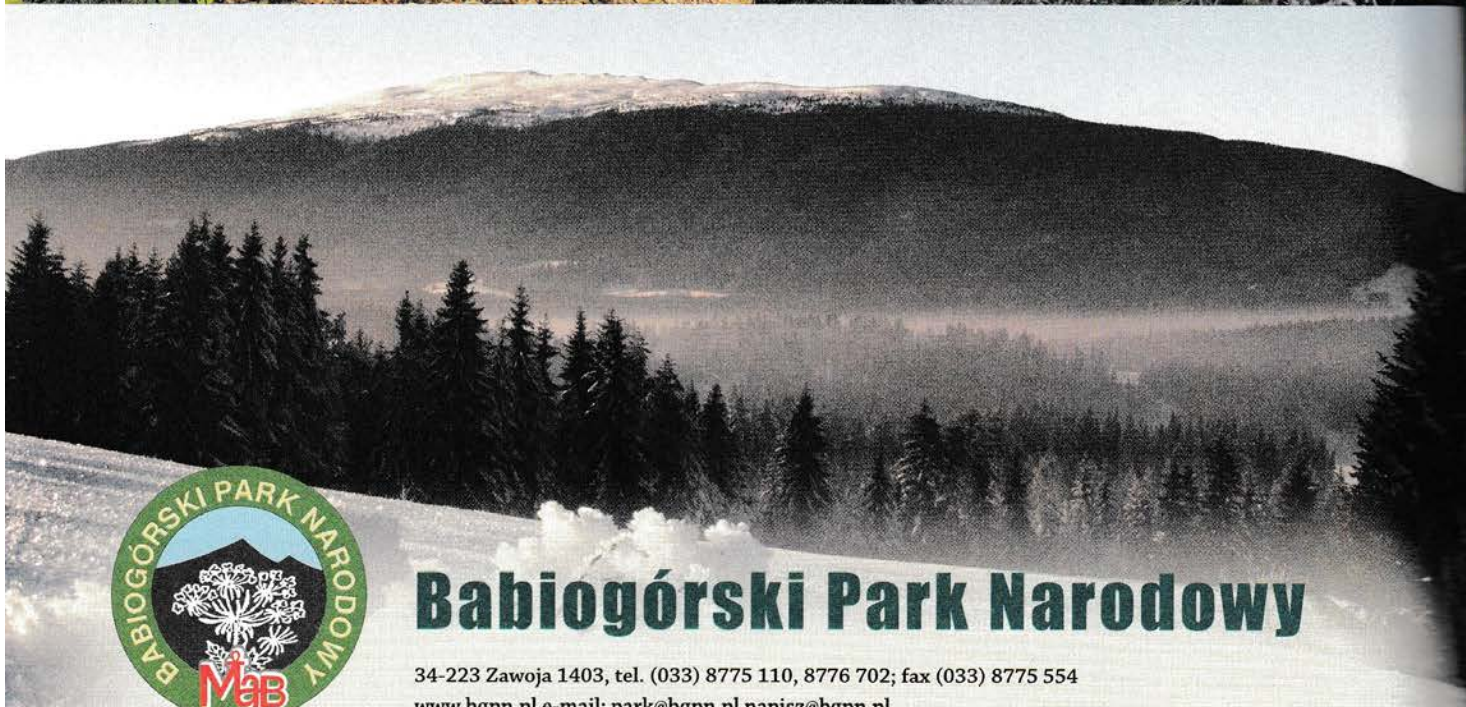

foto: J. Lipiak

foto: J. Onyśiak

foto: P. Urbantez

Babiogórski Park Narodowy

34-223 Zawoja 1403, tel. (033) 8775 110, 8776 702; fax (033) 8775 554

www.bgpn.pl e-mail: park@bgpn.pl napisz@bgpn.pl

Babiogórski Park Narodowy już od ponad 50 lat chroni walory przyrodnicze Babiej Góry – najwyższego szczytu Beskidów Zachodnich na którego stokach można zaobserwować układ pięter roślinnych. Występują tu następujące piętra: pogórze, regle – dolny i górny oraz subalpejskie i alpejskie. Zachowały się także fragmenty prastarej puszczy karpackiej i pierwotnego boru świerkowego. UNESCO w roku 1977 nadało BgPN status rezerwatu biosfery i włączyło do międzynarodowego programu „Man and Biosphere”, a „World Wildlife Fund” (WWF) w roku 2001 uznał Babią Górę za jeden z trzydziestu obszarów priorytetowych w Karpatach. Dla ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu Babiogórski Park Narodowy współpracuje ze Stowarzyszeniem Gmin Babiogórskich.

W masywie Babiej Góry jest ponad 600 gatunków roślin naczyniowych, prawie 200 gatunków mchów oraz liczne porosty, glony i wątrobowce a także ponad 1100 gatunków grzybów. Wśród roślin są dwa gatunki, które poza babiogórskim masywem jako dziko rosnące nie występują nigdzie w Polsce. Jest to okrzyń jeleni (symbol Parku) i rogownica alpejska.

Znaleźć tu można również bardzo rzadką roślinę – tocję alpejską oraz około 70 roślin chronionych. Ponadto w masywie występuje 57 gatunków roślin wysokogórskich.

Dotychczas stwierdzono, że królestwo zwierząt na Babiej Górze jest reprezentowane przez 4481 gatunków i podgatunków (4282 bezkręgowców i 199 gatunków kręgowców, w tym 127 gatunków ptaków lęgowych). Z większych zwierząt, obok pojawiających się tu niedźwiedzia i wilka, spotkać można jelenia, sarnę, rysia, lisa, wydrę i borsuka oraz wiele interesujących ptaków jak na przykład: głuszca, cietrzewia, sóweczkę, włochatkę, płochacza halnego, siwerniaka i liczne gatunki dzięciołów.

W budynku dyrekcji BgPN w Zawoi urządzona jest wystawa umożliwiająca uczestniczenie w nowoczesnym pokazie multimedialnym, który w atrakcyjny sposób pozwala na poznanie babiogórskiej flory i fauny. Ośrodek prowadzi także działalność edukacyjną i organizuje wystawy czasowe. Przy budynku urządzony jest Ogród Roślin Babiogórskich.

Maciej Maźul

foto: archiwum BgPN

Producent Wyrobów z Drewna

PACYGA

IMPORT - EXPORT

Kuków 86 a, 34-206 Krzeszów, tel. 033 874 87 30, 877 93 10, fax 033 874 80 35, 487 60 65
e-mail: biuro@pacyga.com.pl, www.pacyga.com.pl

Firma PACYGA IMPORT-EXPORT od początku istnienia skoncentrowana jest na branży stolarskiej. Głównym atutem przedsiębiorstwa jest produkcja mebli z drewna litego.

Szeroki asortyment mebli produkowanych przez firmę PACYGA obejmuje meble dziecięce, łazienkowe oraz do salonu i biura wykonane z brzozy, buka, dębu.

Swoim klientom oferuje: kolekcję mebli HISZPANIA wykonaną z drewna litego brzoźowego w kolorach: naturalnym i brązowym. Kolekcja zaprojektowana ze stylem posiada wiele opcji aranżacji wnętrza. Zgodnie z upodobaniami klienta meble mogą stworzyć przestronną jadalnię, wygodny salon czy stylowe biuro.

Kolejną propozycją firmy – niezwykle interesującą – są meble wykonane z drewna teakowego z kolekcji CLASSIC i JAVA.

Firma Pacyga Import-Export oferuje wysokiej jakości stoły, witryny, krzesła, ławy, komody, tworzące wyjątkową atmosferę modnego domu.

Meble zaprojektowane dla Twojej wygody!

BANK SPÓŁDZIELCZY W JORDANOWIE

KOMPLEKSOWA OFERTA BANKOWA

Rachunek oszczędnościowo-rozliczeniowy (ROR)

Otwarcie rachunku pozwala korzystać z:

- debetu: do 100% wpływów
- kredytu w ROR: do 600% wpływów
- kredytu dla posiadaczy ROR: do 20 tys. zł

Oprocentowanie nominalne:

- debetu: 15,1%
- kredytu w ROR: 13,8%
- kredytu dla posiadaczy ROR - 12,2%

Otwarcie rachunku: bez opłat

Wpłaty i wypłaty z ROR: bez opłat

Prowadzenie ROR: opłata miesięczna 4 zł

Oprocentowanie środków na ROR: 0,5%

Wydanie karty Visa Electron: po 1 miesiącu

Opłata za wydanie karty: 8 zł + opłata miesięczna, w tym ubezpieczenie - 2,5 zł

Kredyt na indywidualne budownictwo mieszkaniowe, remonty i zakup mieszkań

Oprocentowanie: do 10 lat: 6,8%, powyżej 10 lat: 7,5%

Kwota kredytu: do 70% wartości kosztorysowej całej inwestycji,

Udział własny: minimum 30% wartości, w tym wartość działki, koszty dokumentacji, itp.

Okres kredytowania: do 25 lat.

Oprocentowanie rzeczywiste: 11,5%

- Spłata: w okresach miesięcznych, kapitał i odsetki,
- Odsetki: naliczane w skali roku od aktualnego stanu zadłużenia,
- Prowizja: w wysokości od 1% do 2% kwoty kredytu.

Usługi w systemie „E-BANKING”

„E-banking” to nowoczesny system zapewniający bezpieczny i szybki dostęp do rachunku rozliczeniowego lub ROR przez Internet, który umożliwia:

- realizowanie przelewów,
- uzyskiwanie aktualnych informacji o saldzie i obrotach,
- przeglądanie operacji na rachunku za wybrany okres.

Warunkiem uruchomienia systemu jest

- zawarcie umowy z Bankiem,
- otrzymanie w Banku poufnego systemu identyfikacji (identyfikator, hasło, lista haseł jednorazowych).

Uruchomienie systemu: bezpłatnie

Opłata za przelew przez Internet: 1,50 zł

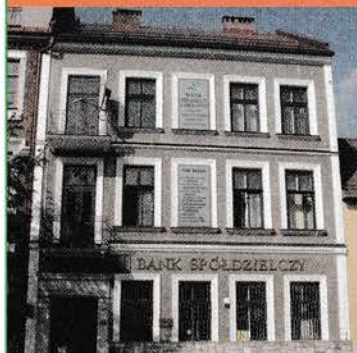
Kredyt „SZYBKA GOTÓWKA”

Jak jego nazwa wskazuje jest to kredyt, który **dostaniesz u nas szybko i przy minimalnych formalnościach.**

Kredyt jest u nas dostępny przez cały rok.

Możesz go przeznaczyć na dowolnie wybrany cel.

- Oprocentowanie nominalne zmienne: 10,7% w skali roku (oprocentowanie rzeczywiste 15%)
- Opłata przygotowawcza: 3%
- Kredyt udzielamy do wysokości trzykrotnych miesięcznych dochodów netto, ale nie może przekroczyć kwoty 10.000 zł.

Bank Spółdzielczy w Jordanowie

34-240 Jordanów, ul. Rynek 44
tel. (018) 267 55 20

Oddział w Makowie Podhalańskim

34-220 Maków P. ul. 3 Maja 6
tel. (033) 877 11 19

Oddział w Zawoi

34-222 Zawoja 1923
tel. (033) 877 68 88

Filia w Białce

34-220 Białka 608
tel. (033) 872 79 95

BANK SPÓŁDZIELCZY ZAWSZE BLISKO CIEBIE

WYNAJEM LUKSUSOWYCH AUTOKARÓW

na wyjazdy krajowe i zagraniczne

ROZKŁAD JAZDY DLA LINII ZAWOJA – KRAKÓW – ZAWOJA

ODJAZDY Z ZAWOJ:	4 ⁰⁰	5 ⁰⁰	6 ⁰⁰	7 ¹⁰	8 ¹⁵	9 ¹⁵	10 ²⁵	11 ³⁰	12 ¹⁵	13 ³⁰	14 ¹⁵	15 ²⁰	16 ¹⁰	16 ⁵⁰	18 ¹⁰	19 ³⁰ *
ODJAZDY ZE SKAWICY:	4 ¹⁵	5 ¹⁵	6 ¹⁵	7 ²⁵	8 ³⁰	9 ³⁰	10 ⁴⁰	11 ⁴⁵	12 ³⁰	13 ⁴⁵	14 ³⁰	15 ³⁵	16 ²⁵	17 ⁰⁵	18 ²⁵	19 ⁴⁵ *
ODJAZDY Z BIAŁKI:	4 ²⁴	5 ²⁴	6 ²⁴	7 ³⁴	8 ³⁹	9 ³⁹	10 ⁴⁹	11 ⁵⁴	12 ³⁹	13 ⁵⁴	14 ³⁹	15 ⁴⁴	16 ³⁴	17 ¹⁴	18 ³⁴	19 ⁵⁴ *
ODJAZDY Z MAKOWA:	4 ²⁸	5 ²⁴	6 ²⁸	7 ³⁸	8 ⁴³	9 ⁴³	10 ⁵³	11 ⁵⁸	12 ⁴³	13 ⁵⁸	14 ⁴³	15 ⁴⁸	16 ³⁸	17 ¹⁸	18 ³⁸	19 ⁵⁸ *
ODJAZDY Z SUCHEJ:	4 ⁴⁶	5 ⁴⁶	6 ⁴⁶	7 ⁵⁶	9 ⁰¹	10 ⁰¹	11 ¹¹	12 ¹⁶	13 ⁰¹	14 ¹⁶	15 ⁰¹	16 ⁰⁶	16 ⁵⁶	17 ³⁶	18 ⁵⁶	20 ¹⁶ *
ODJAZDY Z ZEMBRZYC:	4 ⁵⁴	5 ⁵⁴	6 ⁵⁴	8 ⁰⁴	9 ⁰⁹	10 ⁰⁹	11 ¹⁹	12 ²⁴	13 ⁰⁹	14 ²⁴	15 ⁰⁹	16 ¹⁴	17 ⁰⁴	17 ⁴⁴	19 ⁰⁴	20 ²⁴ *
ODJAZDY Z BUDZOWA:	4 ⁵⁶	5 ⁵⁶	6 ⁵⁶	8 ⁰⁶	9 ¹¹	10 ¹¹	11 ²¹	12 ²⁶	13 ¹¹	14 ²⁶	15 ¹¹	16 ¹⁶	17 ⁰⁶	17 ⁴⁶	19 ⁰⁶	20 ²⁶ *
ODJAZDY Z BACZYNA:	5 ⁰³	6 ⁰³	7 ⁰³	8 ¹³	9 ¹⁸	10 ¹⁸	11 ²⁸	12 ³³	13 ¹⁸	14 ³³	15 ¹⁸	16 ²³	17 ¹³	17 ⁵³	19 ¹³	20 ³³ *
ODJAZDY Z PALCZY:	5 ⁰⁷	6 ⁰⁷	7 ⁰⁷	8 ¹⁷	9 ²²	10 ²²	11 ³²	12 ³⁷	13 ²²	14 ³⁷	15 ²²	16 ²⁷	17 ¹⁷	17 ⁵⁷	19 ¹⁷	20 ³⁷ *
ODJAZDY Z HARBUTOWIC:	5 ¹¹	6 ¹¹	7 ¹¹	8 ²¹	9 ²⁶	10 ²⁶	11 ³⁶	12 ⁴¹	13 ²⁶	14 ⁴¹	15 ²⁶	16 ³¹	17 ²¹	18 ⁰¹	19 ²¹	20 ⁴¹ *
ODJAZDY Z SUŁKOWIC:	5 ¹³	6 ¹³	7 ¹³	8 ²³	9 ²⁸	10 ²⁸	11 ³⁸	12 ⁴³	13 ²⁸	14 ⁴³	15 ²⁸	16 ³³	17 ²³	18 ⁰³	19 ²³	20 ⁴³ *
ODJAZDY Z KRAKOWA:	6 ²⁰	7 ⁰⁵	8 ⁵⁰	10 ⁰⁰	11 ⁰⁰	11 ⁵⁰	13 ⁰⁰	13 ⁵⁰	15 ³⁰	16 ¹⁰	17 ⁰⁰	17 ⁴⁰	18 ³⁰	19 ³⁰	20 ³⁰	22 ⁰⁰ *

* oprócz sobót

KORZYSTAJĄC Z NASZEJ OFERTY, WYBIERACIE PAŃSTWO NAJWYŻSZĄ JAKOŚĆ USŁUG

tel: 033 877 00 18 fax: 033 877 00 19 tel: 0604 682 416 tel: 0604 990 666

www.mercbus.pl e-mail: autokary@mercbus.pl

Firma Usługowo - Handlowa s.c.

Produkcja:

- bębnow drewnianych
- opakowań IPPC
- więźby dachowej
- skrzyń na owoce
- desek szalunkowych

Usługi:

- przetarcie drewna
- sprzedaż tarcicy iglastej
- sprzedaż trocin tartacznych
- suszenie tarcicy
- impregnacja drewna

ul. Spółdzielców 1, 34-480 Jabłonka, tel.: (18) 26 528 20, 26 421 31, fax: (18) 26 421 30 www.kartex.pl, kartex@kartex.pl

Groń

Ośrodek Szkoleniowo-Rekreacyjny

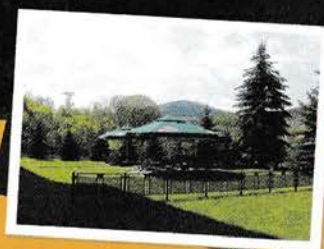
Oferujemy:

- noclegi
- wynajem sal
- organizację imprez okolicznościowych (np. wesela, komunie, chrzciny, jubileusze)
- organizację imprez integracyjnych dla firm i pracowników
- kursy i szkolenia (Niepubliczna Placówka Doskonalenia Nauczycieli)

Dysponujemy:

- bazą noclegową
- salami konsumpcyjnymi z tarasami
- salami wykładowymi
- salą taneczną
- restauracją
- barem z ogródkiem piwnym
- siecią bezprzewodową WiFi
- torem offroad
- parkingiem

Serdecznie zapraszamy
dorosłych
do ogródka piwnego,
a dzieci na plac zabaw!

Ośrodek Szkoleniowo-Rekreacyjny GROŃ
34-205 Stryszawa, Stryszawa 735B, tel. 33 874 79 70, fax: 33 874 77 10, e-mail: gron@eduskrypt.pl, www.gron.edu.pl

rok założenia 1928

Bank Spółdzielczy w Jabłonce

tel. 018 265 23 01 fax 018 265 28 36

www.bsjablonka.pl e-mail: centrala@bsjablonka.pl

Bank Spółdzielczy w Jabłonce i filie czynne w dni robocze:

Centrala od 7.30 do 16.00

Filia w Lipnicy Wielkiej od 7.30 do 14.00

Filia w Lipnicy Małej od 7.30 do 10.30

Filia w Zubrzycy Górnej od 7.30 do 12.00

Filia w Podwilku od 7.30 do 11.00

Bankomaty 24h:

Jabłonka, ul. Krakowska 3

Lipnica Wielka 521

**Oferujemy atrakcyjne warunki obsługi:
dewizowej, kredytowej i depozytowej
także za pośrednictwem internetu.**

WYŻSZA SZKOŁA TURYSTYKI I EKOLOGII

WYDZIAŁ Turystyki i Rekreacji

KIERUNEK Turystyka i Rekreacja

Specjalność

- ▶ Obsługa Ruchu Turystycznego
- ▶ Hotelarstwo i Gastronomia

WYDZIAŁ Nauk Społecznych

KIERUNEK Politologia

Specjalność

- ▶ Komunikacja Społeczna
(Public Relations)
- ▶ Manager Projektu

WYDZIAŁ Turystyki i Rekreacji

KIERUNEK Informatyka

Specjalność

- ▶ Systemy Baz Danych
- ▶ Inżynieria Oprogramowania

- ▶ Kontynuacja studiów na Uniwersytecie Bedfordshire w Anglii
- ▶ Kursy i szkolenia specjalistyczne
- ▶ Atrakcyjne kierunki studiów podyplomowych
- ▶ Program wymian międzynarodowych
- ▶ Stypendia dostępne dla każdego
- ▶ Praktyki zagraniczne m.in. w USA, Anglii, Irlandii, Niemczech, Grecji, Egipcie i na Cyprze
- ▶ Akademickie Biuro Karier
- ▶ Akademik

WYŻSZA SZKOŁA TURYSTYKI I EKOLOGII

34-200 SUCHA BESKIDZKA, ul. Zamkowa 1

tel. 033 874 20 80, 033 874 47 40

e-mail: szkola@wstie.edu.pl

www.wstie.edu.pl

M Hotel Monttis

hotel@monttis.com.pl

www.monttis.com.pl

tel./fax. 33 874 24 55

tel. 33 874 25 84

ul. Spółdzielców 1

34-200 Sucha Beskidzka

Hotel Monttis w Suchej Beskidzkiej zaprasza

Hotel Monttis położony jest u podnóża Beskidów w odległości kilku minut drogi od centrum Suchej Beskidzkiej. Ten w pełni nowoczesny hotel od wielu lat specjalizuje się w organizacji i obsłudze konferencji, szkoleń, pertraktacji biznesowych, seminariów, sympozjów i bankietów okolicznościowych.

Dysponujemy nowoczesną bazą hotelową:
apartamenty, pokoje 1,2 i 3-osobowe z łazienkami, TV i telefonem.
łącznie 150 miejsc noclegowych.

Centrum rekreacyjne Hotelu Monttis to:

- ▶ Sauna,
- ▶ Siłownia,
- ▶ Sala bilardowa,
- ▶ Sala do tenisa stołowego,
- ▶ Boisko sportowe

Ponadto do Państwa dyspozycji:

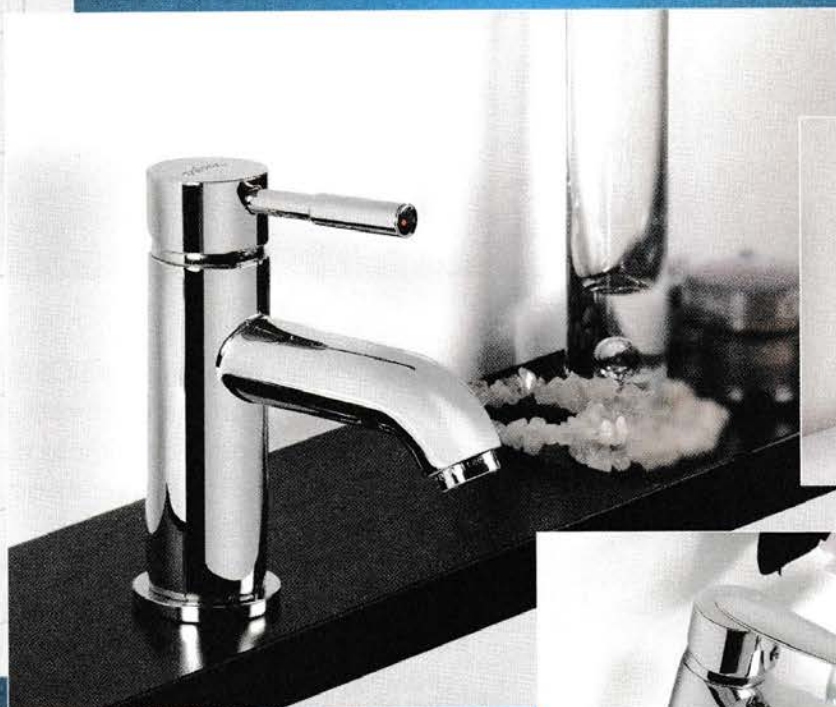
- ▶ Nowoczesne sale konferencyjne wyposażone w wysokiej klasy sprzęt audiowizualny,
- ▶ Sale komputerowe z dostępem do internetu,
- ▶ Restauracja,
- ▶ Kawiarnia,
- ▶ Parking hotelowy,
- ▶ Sprzęt poligraficzny (fax, ksero)

Valvex®

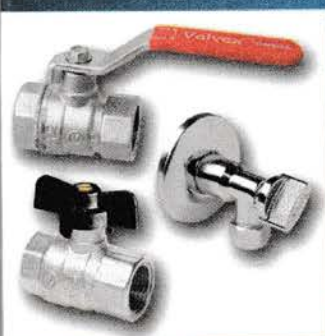
armatura

baterie łazienkowe i kuchenne
VALVEX S.A.

**jakość, niezawodność,
estetyka**

Armatura
instalacyjna wodna

Armatura
instalacyjna centralnego
ogrzewania

Armatura
instalacyjna gazowa

Systemy
instalacyjne - złączki

Fabryka Osłonek Białkowych FABIOS S.A.

Fabryka Osłonek Białkowych FABIOS S.A. jest producentem szerokiego asortymentu osłonek białkowych. Używany surowiec to najwyższej jakości białko kolagenowe. Bardzo dobra jakość i bezpieczeństwo zdrowotne produkowanych osłonek zapewnia działający system HACCP. Wszystkie nasze produkty posiadają atest PZH. Wyroby FABIOS S.A. znajdują szerokie zastosowanie w produkcji kiełbas wędzonych, parzono-wędzonych, suchych, baleronów, szynek i innych wyrobów garmazeryjnych.

Gwarantujemy serwis technologiczny, fachowe porady, a także służymy doradztwem, pomocą i doświadczeniem. FABIOS S.A. prowadzi intensywne badania nad ulepszeniem obecnie produkowanych wyrobów oraz nad tworzeniem nowego asortymentu osłonek białkowych.

Sąsiedztwo Babiogórskiego Parku zobowiązuje FABIOS S.A. do troski o czystość i bezpieczeństwo okolicznej przyrody poprzez prowadzenie na terenie firmy Polityki Środowiskowej według ISO 14001.

Ostonka
łatwozdejmowalna

Fabryka Osłonek Białkowych FABIOS S.A.
Białka 556, 34-220 Maków Podhalański, Polska
tel: +48 33 877 13 01
fax: +48 33 877 13 29
www.fabios.com.pl
fabios@fabios.com.pl
marketing@fabios.com.pl

ISSN 1642-0837

